

วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน 2562

ISSN 15139514

บทความวิชาการ

- การบูรณาการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา: องค์ความรู้และการพัฒนา
นวัตกรรม มนตรา พงษ์นิล

บทความวิจัย

- การจัดทำแผนการดำเนินงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว มณีวรรณ จันทวงศา
- การพัฒนาแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการ
ประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ สุไทย์ ลิมาน
- การพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น อมลวรรณ วีระธรรมโม
- การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรม
เป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย รังสิยา นรินทร์
- การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย ลดเวลาเรียน
เพิ่มเวลารู้: กรณีโรงเรียนในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ
- ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด
ที่มีต่อทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ภัททิยะ จันทร์อุดม
- ผู้นำต้นแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน นฤกร ไชยสุขทักษิณ
- ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่ ชัชวาล ชุมรักษา
- รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการ
บริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมการศึกษาเอกชน อมรประภา ชุมประทีป
- สถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับคนพิการทางสายตาของ
สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ปี 2559-2561 : กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ภัททิรา กลิ่นเลขา

เจ้าของ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา 90000

โทรศัพท์ 0 7431 7600 ต่อ 3104 , 0 7431 7681

โทรสาร 0 7431 7681

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการทางการศึกษา และสหวิทยาการ
ทางการศึกษาแก่สังคมวิชาการและสาธารณชนวงกว้าง
2. เพื่อเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความคิด
ทฤษฎีทางการศึกษา และสหวิทยาการทางการศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมให้นักวิชาการด้านการศึกษาและสหวิทยาการ
ทางการศึกษา ได้สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการที่มี
คุณภาพการต่อสังคม

ที่ปรึกษา

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.พทุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
ศ.ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี	จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.มูฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
รศ.ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
รศ.เอื้อจิตร พัฒนจักร	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สมจิตร อุดม	อาจารย์เกษียณ ราชการ
ผศ.ดร.ดนุชดา จามจรี	มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.สิทธิชัย วิชัยดิษฐ์	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
ผศ.ดร.พัศเบศวรร เวชวิริยะสกุล	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.วรินทร์ เบญจศรี	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.สุธาสินี บุญญาพิทักษ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.เมธี ดิสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.ณัฐนันท์ ทองมาก	มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณาธิการ

ผศ.ดร..มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อ.ดร.ศิริรัตน์ สิ้นประจักษ์ผล มหาวิทยาลัยทักษิณ

ฝ่ายจัดการ

นางบุญญาภา นิธิพิเชฐ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางสาวเปมิกา สังข์ขันธ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางมารีสา ปานงาม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
นายธนากรุต แผ่นผล	มหาวิทยาลัยทักษิณ

กำหนดเผยแพร่

ฉบับปกติปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม
– มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม)
และอาจจัดทำฉบับพิเศษตามโอกาสสำคัญ

พิมพ์ที่

อาร์ตเวิร์ค แอนด์ มีเดีย
เลขที่ 6 ถ.กระจำจือทิศ ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่
จ.สงขลา 90110

- เป็นวารสารทางวิชาการศึกษาจึงรับพิจารณา
และตีพิมพ์เฉพาะสาขาวิชาการทางการศึกษา
- บทความทุกเรื่องจะผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง
ทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ
- ข้อความและบทความในวารสารศึกษาศาสตร์
เป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดของ
คณะผู้จัดทำและมิใช่ความรับผิดชอบของ
คณะศึกษาศาสตร์
- กองบรรณาธิการวารสารไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก
แต่ให้อ้างอิงที่แสดงมา

บทบรรณาธิการ

วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ผลงานวิชาการของนักวิจัย นักปฏิบัติทางวิชาชีพ ผู้สอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ รวมถึงนักวิชาการอิสระทางด้านการศึกษา ซึ่งผลงานที่น่าเสนอมุ่งทั้งการให้ความสำคัญกับความรู้ หรือการศึกษาที่เป็นระบบขององค์กร การพัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถทางวิชาการของนักเรียน การพัฒนาระบบความมีวินัย และการพัฒนานักเรียน จิตอาสาผ่านพื้นที่ของโรงเรียน การปฏิรูปชั้นเรียนเพื่อพัฒนาเป้าหมายชีวิต และคุณค่าทางการเรียน และผลงานการให้ความสำคัญกับความรู้หรือการศึกษาที่มีอยู่ในสังคมชุมชน การสะท้อนความรู้ ปรากฏการณ์ทางการศึกษาในสถานการณ์จริง การวิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาที่เป็นการประยุกต์สู่การปฏิบัติ และผลงานด้านเทคนิคเครื่องมือ ในวารสารปีที่ 19 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน 2562 ประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่เรื่อง การบูรณาการการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา: องค์ความรู้และการพัฒนานวัตกรรม บทความวิจัยจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง การจัดทำแผนการดำเนินงานของสหพันธ์กีฬาเยาวชนพลีแห่งชาติลาว การพัฒนาแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรม เป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษา และพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้: กรณีโรงเรียนใน อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลอง ความคิด ที่มีต่อทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้นำ ต้นแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สถานการณ์รายการ โทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับคนพิการทางสายตาของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ปี 2559-2561 : กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

พื้นที่ของวารสารจะเป็นชุมชนวิชาการ (academic community) และเป็นกลไกแลกเปลี่ยน ความรู้ความคิด และตั้งคำถามกับการศึกษา รวมถึงความรู้ที่มีอยู่มากมาย ทั้งในลักษณะของความรู้ทฤษฎี ความรู้จากการปฏิบัติจริง ความรู้ในระดับนโยบายการศึกษา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของบรรดานักวิชาการ นักวิจัย และนักปฏิบัติทางวิชาชีพ จะได้เรียนรู้ร่วมกัน

ขอขอบคุณผู้สนับสนุนฉบับทุกท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต้นฉบับที่ให้คำแนะนำอย่างลุ่มลึก และมีความเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ ซึ่งช่วยให้วารสารมีคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ รวมถึง สามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งทางวิชาการด้านการศึกษา และมีคุณภาพในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ

บรรณาธิการวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

สารบัญ

บทความวิชาการ

การบูรณาการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา: องค์ความรู้และการพัฒนานวัตกรรม

The Integration of Learning and Teaching in Higher Education : Knowledge and the Innovation Development

มนตรา พงษ์นิล.....1

บทความวิจัย

การจัดทำแผนการดำเนินงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว

Management Of The Operation Plan Of The Lao National Wrestling Federation

มนีวรรณ จันทวงศา สุภัญญา เจริญวัฒนะ นภพร ทศนัยนา เสกสรรค์ ทองคำบรรจง.....15

การพัฒนาแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Development of Mathematical Literacy Test by Applying PISA Assessment Concept for Primary School Students Year 6 In Three Southern Border Provinces

สุไยยะ ลิมาน ศุภลักษณ์ สินธนา วรพจน์ แซ่หลี่.....27

การพัฒนาารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

The Development of Disciplinary Building Model in Lower Secondary School setting of Service mind, Self - sacrifice and Sympathy with other people

อมลวรรณ วีระธรรมโม วิทวัฒน์ ชัตติยะมาน สุเทพ สันติวรานนท์ ขวพงษ์ เมธีธรรมวัฒน์ ฐากร สิทธิโชค40

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Development Of The Learning Management Model of Flipped Classroom By Using Activity-Based Learning To Enhance Student Engagement In The Upper Secondary School

รังสิยา นรินทร์ ประกอบ ใจมั่น สายสวาท เกตุชาติ.....57

การศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้: กรณีโรงเรียนในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

Study and Development of the Learning Activity Model according to Moderate Class More Knowledge Policy: A Case Study of Schools in Bang Khla District, Chachoengsao Province

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ พรทิพย์ อันเกษม ดรรณภพ เพียรจัด เกษมพัฒน์ พูลสวัสดิ์ ประภาพร ชนะจ๊ะศักดิ์.....71

สารบัญ

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด ที่มีต่อทักษะปฏิบัติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Results of Instruction Model Using the Demonstration Method of Algorithm on Practice Skills and Learning Achievement of Secondary Grade 4 Students

ภัททิยะ จันทร์อุดม เรวดี กระโหมวงค์ เดือนเพ็ญ กชกรจารุพงศ์.....88

ผู้นำต้นแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน

Leadership Prototypes for Community Well-being Behavioral Change

นฤกร ไชยสุทักษิณ ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี วันชัย ธรรมสัจการ.....99

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่

Cultural Landscapes of Khao Pu's Community Learning Center on the Way of life, water and forest

ชัชวาล ชุมรักษา คุณอนันท์ นิรมล ศิลป์ชัย สุวรรณมณี.....115

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

The Causal Relationship Model Of Factors Affecting The Effectiveness Of Private School Administration Established In Foundation Form Under The Office Of The Private Education Commission

อมรประภา ชุมประทีป สุพรรณณี สมานญาติ ราชันย์ บุญธิมา.....134

สถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับคนพิการทางสายตาของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล

ปี 2559-2561 : กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

The situation of digital television programs for learning for the visually impaired, 2016-2018: Case study of Thai Public Broadcasting Service and National Broadcasting Services of Thailand

ภัททิรา กลินเลขา ชัชวาล ชุมรักษา นุชนาฏ ใจดำรงค์ จินตนา กลินันท์.....152

การบูรณาการการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา: องค์ความรู้และการพัฒนานวัตกรรม¹

The Integration of Learning and Teaching in Higher Education: Knowledge and the Innovation Development

ผู้เขียน มนตรา พงษ์นิล²

Montra Pongnil²
Montra.po@up.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการกิจกรรมกับการจัดการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยด้านการใช้กิจกรรมประเภทต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่าที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนมีการ 1) บูรณาการกับกิจกรรมต่าง ๆ ในรายวิชาหนึ่งเพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ในรายวิชานั้น 2) บูรณาการกับพันธกิจของสถาบันการศึกษากับรายวิชาต่าง ๆ และ 3) บูรณาการกับกิจกรรมที่ข้ามศาสตร์และสาขาวิชา องค์ความรู้ที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนแต่ละประเภทซึ่งสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในรายวิชา พันธกิจหรือศาสตร์เฉพาะบางรายวิชาหรือหลักสูตร บทความนี้ยกตัวอย่างกรณีศึกษาการจัดกิจกรรมของรายวิชาต่าง ๆ ในภาคการศึกษาหนึ่งของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งมีจำนวนกิจกรรมของรายวิชาที่เป็นเอกเทศและไม่เชื่อมโยงกันจนเป็นภาระด้านการจัดกิจกรรมและใช้เวลาอย่างมากต่อตัวผู้เรียน เงื่อนไขดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม บทความนี้ต้องการเสนอว่า การหาแนวทางส่งเสริมการจัดการภาระงาน เวลาและการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้น การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางบูรณาการกิจกรรมของรายวิชาต่าง ๆ ในภาคการศึกษาหนึ่งจะพัฒนาองค์ความรู้และเป็นนวัตกรรมของการบูรณาการการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่ง

คำสำคัญ: บูรณาการ, การจัดการเรียนการสอน, การเรียนรู้, นวัตกรรม, หลักสูตรการศึกษา

¹ คัดและพัฒนาจากหัวข้อกรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรมในโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบูรณาการรายงานประจำรายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ทนุอุดหนุนการวิจัยงบประมาณรายได้ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2562 โดยมีชยาณู มณีวรรณ ตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย และมนตรา พงษ์นิล เป็นนักวิจัยหลัก

อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ หัวหน้าโครงการวิจัยทำหน้าที่อำนวยการโครงการวิจัย ส่วนผู้เขียนทำหน้าที่ในการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย เก็บข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย โครงการวิจัยนี้อยู่ระหว่างการเก็บข้อมูล ดังนั้น เนื้อหาและข้อสรุปของบทความนี้เป็นเพียงกรอบความคิดและวิธีวิทยาในการศึกษาของโครงการวิจัยเท่านั้น

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Assistant Professor School Of Political and Social Science Universi Of Phayao

Abstract

This article seeks to review the knowledge regarding the integration of activities with education management in various ways by utilizing the methods of analysis and categorization of official academic and research documentation to encourage learning in students. Study results have discovered that education management involves: 1) Integrating various activities in a study course to use as a base for learning said course. 2) Integrating the responsibilities of the education institute with various study courses, and 3) Integrating activities that has previously skipped study subjects in order to reflect the integration of activities in different kinds of education which can respond to the learning of students in specific courses. This article will show examples of arranging activities in different courses in a certain semester of the Bachelor Degree of Social Development in University of Phayao, which has a number of activities from individual study courses which are not connected to each other, resulting in a burden with setting up activities and wasting time for the students. These following problems caused the students to be unable to link up the knowledge in study courses via learning activities properly. This article seeks to point out that finding efficient methods to encourage the management of responsibilities and time and linking up the knowledge in study courses for students, and researching for develop the processes of integration of activities for different study courses in a certain semester will develop knowledge and also serves as an innovation of integration in education in a way.

Keywords: Integration, Teaching and Learning Management, learning, Innovation, Curriculum

บทนำ

แนวคิด “การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Student Center Learning-SCL) เป็นหนึ่งในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมในสถาบันการศึกษาทุกประเภททุกระดับเมื่อโลกเข้าสู่โลกาภิวัตน์ในยุคศตวรรษที่ 21 วิธีการนี้เป็นวิธีการซึ่งช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อันก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้จะช่วยเพิ่มบทบาทของผู้เรียนภายในห้องเรียนและลดบทบาทการบรรยายหน้าห้องเรียนลง ผู้สอนจะปรับบทบาทจากการบรรยายเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นผู้จัดการความรู้ โดยจะต้องเตรียมสภาพห้องเรียนและวิธีการสอนให้เอื้อต่อแนวคิดนี้ กระบวนการนี้จะช่วยให้มีพัฒนาการของผู้เรียนสูงที่สุด กิจกรรมการเรียนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางถือว่า ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ ที่เข้าถึงความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียน ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ตอบสนองต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป โดยเฉพาะหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในวิชาต่าง ๆ ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (project-based learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (research-based learning) ฯลฯ ซึ่งแต่ละรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ก็มีจุดเด่นและประโยชน์ที่แตกต่างกัน ซึ่งถูกออกแบบมาให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละวิชาที่มีลักษณะหรือธรรมชาติที่แตกต่างกัน

วิชาการด้านศึกษาศาสตร์เป็นพื้นที่ใหญ่ในการผลิตองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียน ซึ่งในการศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนมีหลากหลายรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับ การค้นพบสภาพปัญหาและศักยภาพของการจัดการเรียนการสอนในบริบทต่าง ๆ ซึ่งพบว่ามีการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นจำนวนมาก จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา ผู้เขียนสามารถจำแนกประเภทของพรมแดนความรู้ของการศึกษาด้านการศึกษาที่เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนที่มีลักษณะการบูรณาการรายวิชากับกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็น 3 กลุ่มสำคัญ ได้แก่ 1.1) การบูรณาการรายวิชา กับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้ 1.2) การบูรณาการพันธกิจของสถาบันการศึกษากับรายวิชา 1.3) การบูรณาการข้ามรายวิชาและข้ามศาสตร์โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลาง ซึ่งผู้เขียนจะได้อภิปรายโดยยกตัวอย่างงานวิจัยบางเรื่องในแต่ละกลุ่มซึ่งสะท้อนข้อค้นพบในกลุ่มดังกล่าว และยกตัวอย่างปัญหาการบูรณาการรายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560 มาร่วมอภิปรายในหัวข้อที่ 2) โดยมีข้อเสนอในเชิงการพัฒนานวัตกรรมของการเรียนรู้แบบบูรณาการลักษณะใหม่เป็นบทสรุปของบทความนี้ในหัวข้อที่ 3) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การบูรณาการรายวิชากับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นฐานในการเรียนรู้เป็นกลุ่มงานวิจัยที่มีจำนวนมากที่สุด จากการค้นคว้า “การเรียนรู้ เป็นฐาน” ใน google พบผลการค้นหาประมาณ 28,900,000 รายการ ซึ่งประเภทกิจกรรมที่เป็นฐานในการเรียนรู้ของวิชาต่าง ๆ นั้นจะขึ้นอยู่กับผู้วิจัยที่ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพแวดล้อมของรายวิชานั้น ๆ เช่น ใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้กิจกรรมเป็นฐาน ใช้โครงงานเป็นฐาน ใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน ใช้การวิจัยเป็นฐาน

ใช้ชุมชนเป็นฐาน ฯลฯ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นฐานในการเรียนรู้เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้และสามารถใช้ทักษะที่จำเป็นในการทำงานและการศึกษาต่อตามวิชาการ/วิชาชีพที่นักศึกษาสนใจได้ต่อไปในอนาคต ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อสะท้อนให้เห็นผลจากการจัดกิจกรรมและข้อสังเกตจากงานวิจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

เกศินี วุฒิวงศ์ ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมในรายวิชาศึกษาทั่วไป (2560, น. 19-30) บทความนี้นำเสนอกิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไปโดยอาจจะต้องใช้วิธีสอนที่สามารถเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านจริยธรรมให้นักศึกษา เช่น สอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ใช้กรณีตัวอย่าง ใช้สถานการณ์จำลองและใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา เกศินีชี้ว่า ทุกวิธีมีกระบวนการและวิธีให้นักศึกษาคิดไตร่ตรองพิจารณาประเด็นจริยธรรมและค่านิยมที่คลุมเครือให้ชัดเจนขึ้นจนสามารถปฏิบัติได้

มนตรา พงษ์นิล ศึกษาเรื่อง การใช้สื่อสังคมออนไลน์และกระบวนการวิจัยในวิชาแพทยศึกษา (2560, น. 133-141) เป็นการศึกษาเพื่อประเมินผลรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้สื่อออนไลน์และกระบวนการวิจัยเป็นกิจกรรมหลักในวิชาแพทยศึกษา มนตราพบว่า ผู้เรียนเห็นด้วยในระดับมากต่อรูปแบบและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาแพทยศึกษาที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์และการให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยการวิจัย จึงทำให้เกิดผลสำเร็จของกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาแพทยศึกษา และส่งผลต่อการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตในวิชาแพทยศึกษาที่อยู่ในระดับมาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาแพทยศึกษาลักษณะนี้ ทำให้คะแนนระดับขึ้นเฉลี่ยในวิชาแพทยศึกษาของนิสิตอยู่ในระดับ 2.88 จาก 4.00

วิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเสมือนภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาของนิสิตปริญญาบัณฑิต โดยเกษมสันต์ สกุลรัตน์ (2560) พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบศูนย์เรียนรู้ชุมชนเสมือนฯ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาของนิสิตหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง และนิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านการนำไปใช้ตามลำดับ แต่ปัญหาของนิสิตคือ สื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ ความรู้ที่นิสิตต้องการพัฒนาคือ ด้านการเกษตรและการคิดแก้ปัญหาตามลำดับ ส่วนปัญหาที่เป็นอุปสรรคของอาจารย์ คือ ภาระงานที่มากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาตนเองตามลำดับ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาการคิดวิจารณ์ญาณของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยพนิดา ขาตยาภา (2560, น. 119-131) พบว่า คะแนนความสามารถทางการคิดวิจารณ์ญาณของนักศึกษา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนและคะแนนพัฒนาการของการคิดวิจารณ์ญาณของนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า การวิจัยในกลุ่มนี้เป็นที่ยืนยันแนวคิดการใช้กิจกรรมประเภทต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับการยอมรับมากกว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว งานวิจัยกลุ่มนี้มีกรอบออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างหลากหลาย และพบว่ากิจกรรมต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่มากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อสังคมเข้าสู่โลกาภิวัตน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือของการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพก็จะถูกนำมาใช้ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งทำให้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรายวิชานั้น ๆ ซึ่งมีนักวิจัยนิยมผลิตการศึกษาในแนวนี้ออกมาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการวิจัยที่มีกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาในกลุ่มนี้ เน้นการออกแบบกิจกรรมเพื่อตอบโจทย์เฉพาะในรายวิชาหนึ่งเท่านั้น

1.2 การบูรณาการพันธกิจของสถาบันการศึกษากับรายวิชา

บทความทางวิชาการของ พรณงาม ไกรักษ์ศักดิ์ เรื่อง เปิดประเด็น: นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการนอกห้องเรียน: เปิดห้องเรียนสู่แหล่งเรียนรู้ (2561, น. 436-455) ได้เปิดมุมมองที่กว้างขวางเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ต้องบูรณาการกิจกรรมด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พรณงามกล่าวว่า เมื่อบริบทของประเทศและโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง การเตรียมคนให้พร้อมเผชิญกับสถานการณ์ที่หลากหลาย การจัดการศึกษาต้องมีการพัฒนาและมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สามารถทำให้ผู้เรียนปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการนอกห้องเรียนโดยศึกษาโลกภายนอกผ่านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ จึงเป็นรูปแบบวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างรอบด้านมากขึ้น แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายล้วนเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญและมีสื่อประสมมากมายที่สอดคล้องกับสาระเนื้อหาและหัวข้อเรื่องที่เรียนหรือโครงการที่จะทำการเชื่อมต่อการเรียนภายในห้องเรียนสู่แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้การเชื่อมต่อองค์ความรู้ภายในห้องเรียนสู่โลกภายนอกเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอของพรณงามแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียน แต่แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ของโลก ปัจจุบันได้อย่างเป็นจริงมากยิ่งขึ้น รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ดังกล่าว มักพบเห็นได้ว่าสถาบันอุดมศึกษามีการสร้างพันธกิจเพื่อให้เอื้อหรือสอดคล้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยการวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อันเป็นพันธกิจหลักของบุคลากรสายวิชาการของมหาวิทยาลัยด้วย ซึ่งหมายความว่า การจัดการเรียนการสอนสามารถที่จะนำกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่บูรณาการเข้ากับการวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของผู้นสอนที่อยู่นอกห้องเรียนนั่นเอง

พรณงามได้สะท้อนปรากฏการณ์ในปัจจุบันว่า สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้ความสำคัญมากขึ้นกับกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่บูรณาการกับพันธกิจด้านการวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม กล่าวได้ว่าความสำคัญของพันธกิจต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาจะเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ผู้สอนมีการบูรณาการการเรียนการสอนกับกิจกรรมด้านการวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อพาผู้เรียนออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียนเช่นกัน ในที่นี้ ขอยกตัวอย่างงานวิจัยที่บูรณาการเข้ากับพันธกิจของสถาบันการศึกษา เช่น การบูรณาการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นกับการเรียนการสอน การบูรณาการกิจกรรมการวิจัยในชุมชนกับการเรียนการสอน ฯลฯ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยของ ศิขริน ดอนคำไพรที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครูสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป (2559, น. 183-191) พบว่า 1) ชุดกิจกรรมบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพที่สูงกว่าเกณฑ์ นักศึกษาครูที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

การศึกษาของณัฐนันท์ วิริยะวิทย์ เรื่อง การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (2561, น. 82-98) พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผู้เรียนมีความพึงพอใจ

ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอยู่ในระดับมากณัฏฐนันท์พบผู้เรียนมีความรู้และทักษะการวิเคราะห์การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเอง มีการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง นักศึกษาได้เห็นอารมณ์และความรู้สึกที่มีความสุขของคนในชุมชน จึงทำให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในผลงานที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงด้วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาการบูรณาการการเรียนรู้ในรายวิชาเข้ากับการวิจัย การบริการทางวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการบูรณาการพันธกิจของอาจารย์ มีตัวอย่างจากงานวิจัยของสมบัติ ประจัญสานต์และคณะ เรื่อง รูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการกับการวิจัย การบริการทางวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (2557, น. 215-224) ซึ่งก็พบว่า ว่านักศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการวิจัยทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น กระตือรือร้นต่อกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการมากกว่าการเรียนการสอนแบบเดิม เกิดสำนึกรักถิ่นเกิด ผลกระทบต่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยชุมชนมีความพึงพอใจในภาพรวมของผลงานในระดับดี และมีความตระหนักถึงความสำคัญและเกิดแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในระดับดี

โดยสรุป งานวิจัยในกลุ่มนี้ ชี้ให้เห็นว่า บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาที่มีการกำหนดพันธกิจของบุคลากรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงรายวิชาในหลักสูตรและในห้องเรียนกับการทำกิจกรรมนอกห้องเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านพันธกิจด้านการวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การบูรณาการแนวทางนี้ ส่งเสริมให้เกิดการขยายการบูรณาการกิจกรรมที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อชุมชนท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติ

แต่อย่างไรก็ตาม กิจกรรมก็เป็นการตอบสนองต่อการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหนึ่ง เช่นเดียวกับการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ในรายวิชาดังหัวข้อก่อนหน้านี้ และยังมีข้อจำกัดในด้านการบูรณาการในมิติของการข้ามรายวิชาและข้ามศาสตร์สาขาวิชา เนื่องจากมุ่งให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อพันธกิจของสถาบันการศึกษาเป็นหลัก

1.3 การบูรณาการข้ามรายวิชาและข้ามศาสตร์โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลาง

การศึกษาในแนวบูรณาการการเรียนการสอนในความรู้ของสาขาวิชาต่าง ๆ นี้ มักจะพบบางงานวิจัยที่มีพื้นที่ศึกษาที่สถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เช่น งานวิจัยของมูหามัดรียานี บากา เรื่อง การพัฒนารอบหลักสูตรบูรณาการช่วงชั้นที่ 3 สำหรับโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2555, น. 67-82) งานวิจัยของทรายทอง พวงสันเทียะ เรื่อง การวิจัยและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก (2554, น. 52-55) และงานวิจัยของทศวรรณ คำทองสุข เรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ: การวิเคราะห์ทฤษฎีและการวิเคราะห์เนื้อหา (2550) โดยมีผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลงานวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่มีการวิจัยมี 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอดแทรกชีวิตจริงเข้ากับเนื้อหาวิชาที่เรียน และ (2) รูปแบบการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งทศวรรณสรุปผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ว่า มีการวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ 2 รูปแบบ คือการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้และการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ สำหรับงานวิจัยในด้านการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการศึกษาครบทุกช่วงชั้น

ชัยนันต์ ไชยเสน เรื่อง การพัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการควบคู่การทำงานด้วยวัตรกรรมการสอนแบบใหม่ กรณีศึกษารายวิชาการดำเนินงานและการจัดการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม คณะกรรมการบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต (2560, น. 266-276) นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการควบคู่การทำงานด้วยวัตรกรรมการสอนแบบใหม่ผ่านรายวิชาการดำเนินงานและการจัดการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม โดยกำหนดให้นักศึกษาจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในมหาวิทยาลัย นักศึกษาบูรณาการองค์ความรู้เชิงวิชาการจากรายวิชาต่าง ๆ ประสบการณ์ฝึกงาน ใช้วางแผนการดำเนินการและบริหารจัดการร้านอาหาร ผลการจัดการเรียนการสอนพบว่า นักศึกษาสามารถแสดงศักยภาพในการดำเนินงานเป็นทีม ลงมือปฏิบัติจริงด้วยความเข้าใจหลักบริหารจัดการร้านอาหารพื้นฐานได้ในระดับที่ดี ความร่วมมือของนักศึกษา อาจารย์ สาขาวิชา มีส่วนสนับสนุนให้เกิดวัตรกรรมการสอนแบบใหม่ของคณะฯ แต่กระบวนการจัดการเรียนการสอนยังมีข้อจำกัดเพราะโครงสร้างรายวิชากำหนดให้สอนเชิงทฤษฎีอย่างเดียว ทำให้นักศึกษาต้องลงทะเบียนเรียนหลายวิชาต่อภาคการศึกษาส่งผลให้ภาระงานขาดความสมดุลและไม่สามารถทุ่มเทให้กับทีมได้เต็มความสามารถ ดังนั้น คณะฯ สาขาวิชา ฝ่ายสนับสนุนวิชาการและผู้สอน ควรมีการวางแผนร่วมกันเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และคณะฯ ควรมีการบูรณาการร่วมกับกลุ่มวิชาชีพเฉพาะเลือกและกลุ่มวิชาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มโอกาสการบูรณาการข้ามสาขา เกิดประสบการณ์และมุมมองการทำงานในอนาคตที่กว้างเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการสอนแบบบูรณาการควบคู่การทำงานช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์สู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สาขาการบริการอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ส่วนในระดับสถาบันอุดมศึกษาพบว่าในสาขาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพยายามมีการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในศาสตร์ 4 สาขาเข้าด้วยกันในชื่อว่า STEM Education ได้แก่สาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ผู้เรียนนำความรู้ใน 4 ขงงมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานต่อไป (ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2559)

สุปรียา ต้นสกุลและภรณ์วัฒนสมบุรณ์ ศึกษาเรื่อง การใช้สัปดาห์บูรณาการการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้านทักษะทางวิชาการและการพัฒนาด้านของนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา (2553, น. 291-301) ซึ่งให้นักศึกษาประยุกต์ความรู้ในแต่ละวิชาที่ได้เรียนมาแล้วเป็นเวลา 2 สัปดาห์ในช่วงสุดท้ายของภาคการศึกษา สุปรียาและภรณ์พบว่าผลลัพธ์ที่ทำให้นักศึกษาเรียนรู้ที่มีการพัฒนาขึ้น โดยมีความสามารถในการเรียนรู้ทักษะทางวิชาการและการพัฒนาด้านของเพิ่มขึ้นก่อนเรียน จนในที่สุด รูปแบบการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสัปดาห์บูรณาการเพื่อนำเอาองค์ความรู้ในวิชาการต่าง ๆ ถูกลำนำกำหนดในเชิงนโยบายให้เป็นกิจกรรมสำหรับการเรียนการสอนประจำของภาคการศึกษาที่หนึ่งในรายวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาเปรียบเทียบของรูปแบบการบูรณาการกิจกรรมหรือองค์ความรู้ข้ามศาสตร์กับการเรียนรู้ในศาสตร์เดียวของ Guthrie, Wigfield, Allan and VonSecker เรื่อง Effects of integrated instruction on motivation and strategy use in reading (2000, pp. 331-341) เป็นการศึกษาเชิงกึ่งทดลองระหว่างการเรียนการสอนที่ออกแบบมาเพื่อเพิ่มแรงจูงใจภายในโดยบูรณาการกิจกรรมหรือองค์ความรู้ที่ข้ามศาสตร์กับการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกิจกรรมประเภทเดียว คณะผู้วิจัยนี้พบว่าการเรียนการสอนที่บูรณาการศิลปะ ภาษากับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถทำให้การเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กับ

โลกแห่งความเป็นจริงที่หลากหลายจากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการทำงานร่วมกันในกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนที่มากกว่าการเรียนรู้โดยอาศัยกิจกรรมในสาขาเดียวเป็นฐาน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สะท้อนความหลากหลายในสาขาวิชาช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและมีความสนใจใฝ่รู้ที่เพิ่มมากขึ้น ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่บูรณาการข้ามศาสตร์หรือสาขาวิชาสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดผลเชิงบวกได้

งานวิจัยการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นฐานในการเรียนรู้โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้ สะท้อนให้เห็นว่า กิจกรรมหนึ่ง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนสามารถที่ออกแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาหรือมีมุมมองขององค์ความรู้ที่ข้ามศาสตร์สาขาวิชาได้อย่างบูรณาการ และการจัดการเรียนการสอนประเภทนี้มีความสอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตและการทำงานในโลกสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพของผู้เรียนที่จะต้องเชื่อมโยงทุกศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่า การบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์และสาขาวิชาโดยอาศัยฐานกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน มีคุณลักษณะที่ตอบสนองสมรรถนะขององค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบหรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องมีประโยชน์ต่อผู้เรียน แต่หากเมื่อพิจารณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาหนึ่งที่ต้ออาศัยองค์ความรู้ที่แตกต่างกันหลากหลายในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้น คำถามสำคัญจึงได้แก่ การจัดกิจกรรมในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาที่พึงประสงค์และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาเอกได้อย่างบูรณาการมีทิศทางเดียวกันควรมีลักษณะและการจัดการอย่างไร

2. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อการบูรณาการรายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560

เพื่อเป็นการแสดงปัญหาเบื้องต้นของการพัฒนานวัตกรรมการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ในรายวิชาอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งยังมีงานวิจัยเหล่านี้อยู่อย่างจำกัด ผู้เขียนจึงขอเสนอสภาพ ลักษณะทั่วไปของโครงสร้างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560 ที่ผู้เขียนเป็นอาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตรดังกล่าว เพื่อนำเสนอความสำคัญของหลักสูตรที่สามารถจะเป็นกรณีศึกษาที่จะศึกษาวิจัยและพัฒนาเป็นนวัตกรรมขององค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการกิจกรรมในรายวิชาเอกของหลักสูตรนี้ต่อไป ตลอดจนอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายผลการศึกษาและพัฒนาแนวทางบูรณาการให้กับหลักสูตรการศึกษาต่าง ๆ ได้ต่อไปในอนาคต

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560 มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรที่นิสิตต้องเรียนไม่น้อยกว่า 129 หน่วยกิต และมีโครงสร้างรายวิชาที่ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไปไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะด้านไม่น้อยกว่า 93 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรีไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต ในหมวดวิชาเฉพาะด้านซึ่งจะเป็นหมวดวิชาที่เรียนในกลุ่มวิชาแกน กลุ่มวิชาพื้นฐาน วิชาชีพ กลุ่มวิชาเอก และกลุ่มวิชาการศึกษาอิสระ การฝึกงานหรือสหกิจศึกษา หมวดวิชานี้นิสิตต้องศึกษาในวิชาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้และทักษะทางด้านพัฒนสังคมและมีอาจารย์ผู้สอนที่มีคุณวุฒิด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่หลากหลาย ได้แก่ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ปรัชญาและศาสนา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ การพัฒนสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหารการพัฒนาสังคม นโยบายสังคม ประชากรศาสตร์ การวางแผนภาคและผังเมือง การวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นต้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนการสอนในรหัสรายวิชาของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม ซึ่งอยู่ในกลุ่มวิชาแกน กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ และกลุ่มวิชาเอก (วิชาเอกบังคับและวิชาเอกเลือก) จะมีอาจารย์ผู้สอนที่สังกัดในสาขาวิชาพัฒนสังคมที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการและจัดสรรให้อาจารย์ผู้สอน

ในสาขาวิชานี้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในภาคการศึกษาต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งนี้ กลุ่มวิชาเอกเลือกจำแนกออกเป็น 1) กลุ่มวิชาการวางแผนและนโยบายการพัฒนาสังคม 2) กลุ่มวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) กลุ่มวิชาการจัดการทางสังคมและการบริหารงานท้องถิ่น และ 4) กลุ่มวิชาสังคมศึกษาเพื่อการพัฒนา

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560

หมวดวิชา	เกณฑ์มาตรฐานของ สกอ.	หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555	หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560
1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า 30	30	30
1.1 วิชาศึกษาทั่วไปบังคับ		21	30
1.2 วิชาศึกษาทั่วไปเลือก		9	-
2. หมวดวิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า 72	88	93
2.1 กลุ่มวิชาแกน		6	12
2.2 กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ		15	18
2.3 กลุ่มวิชาเอก		61	57
2.2.1 กลุ่มวิชาเอกบังคับ		37	33
2.2.2 กลุ่มวิชาเอกเลือก		24	24
2.4 กลุ่มวิชาการศึกษาอิสระ การฝึกงาน หรือ สหกิจศึกษา	6	6	6
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า 6	6	6
รวม (หน่วยกิต) ไม่น้อยกว่า	120 หน่วยกิต	124 หน่วยกิต	129 หน่วยกิต

ซึ่งในแต่ละภาคการศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชานอกเหนือจากการบรรยาย และการจัดช่องทางการเรียนการสอนผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในบางรายวิชา เช่น class start หรือ facebook อาจารย์ผู้สอนในแต่ละรายวิชาจะมีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างและหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับกรอบแบบการจัดการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชา ได้แก่ การศึกษาดูงาน การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม การจัดสัมมนา การจัดทำรายงานประจำรายวิชา การค้นคว้าเพื่อจัดทำบทความ การทำโครงการ เป็นต้น ซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนิสิตในหลักสูตรดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมในรายวิชาสามารถตอบสนองความรู้เฉพาะรายวิชานั้น ๆ และนิสิตได้เรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างหลากหลายเป็นจำนวนมาก และมีบางภาคการศึกษาที่บางรายวิชาพยายามจัดกิจกรรมร่วมกันโดยการศึกษาดูงานเพื่อใช้เป็นฐานในการเรียนรู้ของนักศึกษา เช่น การศึกษาดูงานอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ของรายวิชานโยบายเศรษฐกิจและสังคมกับการพัฒนาท้องถิ่น รายวิชาข้ามพรมแดนศึกษา และรายวิชา ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาดูงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของอำเภอเชียงของเกี่ยวกับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีผลต่อการพัฒนาอำเภอเชียงของทั้งในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การพัฒนาท้องถิ่นและผลกระทบจากการพัฒนา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ในรายวิชาของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนาสังคมจะขึ้นอยู่กับอาจารย์ประจำรายวิชาที่จะออกแบบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เช่นเดียวกับผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ในรายวิชา การบูรณาการ พันธกิจของมหาวิทยาลัยกับการเรียนการสอน และการบูรณาการกิจกรรมข้ามรายวิชา ดังที่ผู้เขียนได้แสดง การทบทวนวรรณกรรมข้างต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ผลการจัดสนทนากลุ่มตัวอย่างของนิสิตในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนาสังคม (21, 26 และ 28 มีนาคม 2562) ก็ชี้ว่าการจัดกิจกรรมของรายวิชาต่าง ๆ ที่แตกต่างกันหลายหลาย ดังข้างต้น ส่งผลให้นิสิตต้องทำกิจกรรมจำนวนมากในหนึ่งภาคการศึกษา ที่ขึ้นอยู่กับกรอบกิจกรรม การเรียนการสอนในภาคการศึกษานั้น ๆ ของผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ และส่งผลให้นิสิตเชื่อมโยงองค์ความรู้ และผลการเรียนรู้ระหว่างรายวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในการศึกษาเดียวกันได้อย่างจำกัด

หากพิจารณาคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนาสังคม คือต้องพยายามเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาไว้ด้วยกันทั้งในระดับที่อยู่ในหมวดวิชาเดียวกัน ภาคการศึกษาเดียวกัน ชั้นปีเดียวกัน และมีการเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้ที่ต้องการของนิสิตที่ต่อเนื่อง ไปสู่หมวดวิชาต่าง ๆ ไปสู่ภาคการศึกษาและปีการศึกษาที่สูงขึ้นเช่นกัน ดังนั้น การจัดกิจกรรมที่แตกต่าง หลากหลายประเภทที่ผ่านมา จึงยังไม่อาจตอบสนองเป้าหมายของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงรายวิชาต่าง ๆ องค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่หลักสูตร ตลอดจนเชื่อมโยงกับพันธกิจของสถาบันการศึกษาอย่างสอดคล้อง

3. บทสรุป: ข้อเสนอแนะของการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ในการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความสำคัญขององค์ความรู้ที่ได้จากผลงานวิชาการต่าง ๆ ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอนสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) บูรณาการกับกิจกรรมต่าง ๆ ในรายวิชาหนึ่งเพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ในรายวิชานั้น 2) บูรณาการ กับพันธกิจของสถาบันการศึกษาที่รายวิชาต่าง ๆ และ 3) บูรณาการกับกิจกรรมที่ข้ามศาสตร์และสาขาวิชา ซึ่งแต่ละรูปแบบก็สามารถตอบสนองต่อผู้สอน ผู้เรียนและพันธกิจของสถาบันได้เป็นการเฉพาะเรื่องเท่านั้น

โดยสรุปแล้ว ทุกรูปแบบของการจัดการเรียนรู้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ กิจกรรมประเภทต่าง ๆ เป็นฐานก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น โดยขึ้นอยู่กับบริบทของ ประเภทวิชา จำนวนนักศึกษา สภาพและขนาดของห้องเรียน ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง เป็นการพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ในรายวิชาหนึ่ง ๆ หรือมีการบูรณาการ รายวิชาหนึ่งกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย ตลอดจนมีการบูรณาการข้ามรายวิชา ซึ่งยังไม่พบการศึกษา เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของแต่ละรายวิชาในภาคการศึกษาหนึ่ง ๆ ซึ่งนักศึกษาต้องลงทะเบียนเรียนโดยเฉลี่ย 4-6 รายวิชา กิจกรรมในแต่ละรายวิชาที่นักศึกษาต้องดำเนินการก่อให้เกิดปัญหาหรือผลสัมฤทธิ์ต่อศักยภาพ ของตัวนักศึกษามากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ การบูรณาการรายวิชาต่าง ๆ ในภาคการศึกษาหนึ่ง ๆ จนถึง การเชื่อมโยงไปสู่ภาคการศึกษาอื่น ๆ ที่สูงขึ้นไป จนสู่ภาพรวมของมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังของ กระบวนการในภาพรวมของหลักสูตรการศึกษา

การจัดกิจกรรมที่บูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนาสังคม ดังตัวอย่างในข้อ 2) ก็สะท้อนให้เห็นถึงการพยายามที่จะบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ เข้ากับการ เรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน แต่กลับพบจากการสนทนากลุ่มนิสิตว่า การแยกจัดกิจกรรม เพื่อตอบสนองต่อรายวิชาหนึ่ง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนมีภาระงานที่มากเกินไปและมีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ ระหว่างรายวิชาต่าง ๆ ที่ศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาเดียวกันได้อย่างจำกัด

เงื่อนไขหนึ่งที่เกิดจากกรณีปัญหาข้างต้น ผู้เขียนขอยกข้อสรุปของ Collins and Clarke (2008, pp. 1003-1014) ที่ชี้ให้เห็นในบทความของเขาเรื่อง Activity frames and complexity thinking: Honoring both public and personal agendas in an emergent curriculum ว่า ปัญหาประการหนึ่งของการบูรณาการกิจกรรมประเภทต่าง ๆ กับการจัดการเรียนการสอนในแนวทางต่าง ๆ คือ กิจกรรมในการเรียนรู้มักเกิดขึ้นจากอำนาจของผู้สอนเป็นผู้กำหนด ด้วยเหตุดังกล่าวจึงไม่สามารถที่จะชี้ได้ชัดเจนว่ากิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นนั้นจะสอดคล้องกับธรรมชาติหรือความสนใจของผู้เรียนที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจริง ๆ

Collins and Clarke เสนอต่อไปว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมควรให้ความสำคัญต่อความสนใจและความต้องการของนักเรียนในฐานะปัจเจกบุคคลที่อาจจะมีความสนใจที่แตกต่างกัน ตลอดจนควรให้ความสำคัญต่อลักษณะของผู้เรียนที่เรียนต่างกลุ่มห้องเรียนด้วย

Collins and Clarke สร้างข้อสรุปประการหนึ่งว่า การออกแบบกิจกรรมในรายวิชาหรือชั้นเรียนควรเริ่มจากการเจรจาต่อรองระหว่างผู้สอนและผู้เรียนอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการแบบประชาธิปไตยเพื่อกำหนดหรือออกแบบกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคนและความแตกต่างในแต่ละห้องเรียน โดยการจัดทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ ควรที่จะกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ตามกรอบที่ผู้เรียนแต่ละคนต้องการ Collins and Clarke เรียกวิธีการเช่นนี้ว่า ‘การกำหนดกรอบกิจกรรม’ (Activity frames) ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างหลากหลายและสลับซับซ้อนที่ขึ้นอยู่กับความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้และพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการตอบสนองต่อการจัดทำหลักสูตรที่เคารพต่อความปรารถนาที่จะกำหนดการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนที่มีธรรมชาติความต้องการที่แตกต่างกันต่อความต้องการความรู้และทักษะในการใช้ชีวิตและการทำงานในอนาคตได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปของสิริพร สมบูรณ์บุรณะ เรื่อง การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชามนุษยภาพชีวิตและการพัฒนาดตนเอง (2558, น. 39-59) เป็นข้อสรุปที่น่าสนใจอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีมุมมองที่ขยายขอบเขตที่กว้างขวางกว่าข้อสรุปของ Collins and Clarke ที่ให้ความสำคัญต่อปัญหาในเชิงอำนาจของผู้สอนกับความต้องการของผู้เรียนเท่านั้น สิริพรเสนอว่าการศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องสร้างการเรียนรู้ใหม่ที่ไม่ใช่เฉพาะผู้เรียนเท่านั้น แต่ต้องไปด้วยกันทั้งระบบ โดยเฉพาะผู้สอนที่ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเป็น “ผู้สร้างกระบวนการ” ที่พร้อมจะเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับผู้เรียนเช่นกัน เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ไปด้วยกัน จนถึงขั้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ไปด้วยกัน การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องเกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่น่าไปสู่การพัฒนาบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี นั่นคือ “การเรียนรู้ = ผู้เรียน+การเรียนรู้+กระบวนการ”

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นคล้อยกับสิริพรอย่างหนึ่งว่า หากจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงในรายวิชาอย่างบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มองเห็นความเป็นองค์รวมของความรู้และทักษะของรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรได้เป็นอย่างดี และนั่นหมายถึงว่า การเรียนรู้ที่มีคุณภาพจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่จะมีชีวิตและการทำงานในโลกของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพลิกบทบาทของคณาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ

ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สามารถแข่งขันในระดับภูมิภาคอาเซียนและในระดับสากล และเพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน โดยให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะและประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนจำนวน 3 องค์ประกอบ คือ องค์ความรู้ (Knowledge) สมรรถนะ (Competencies) และค่านิยม (Values) (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2558)

จากข้อสรุปของ Collins and Clarke และสิริพร และประเด็นการบูรณาการกิจกรรมกับการเรียนการสอนใน 3 รูปแบบที่ได้ทบทวนมา ประกอบกับกรณีตัวอย่างของการจัดกิจกรรมรายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ซึ่งพบปัญหาดังที่ได้พรรณนามาแล้วนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ที่มีการจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงการพัฒนาแนวทางการบูรณาการกิจกรรมของรายวิชาต่าง ๆ ในภาคการศึกษาเดียวกันตลอดจนถึงมองในภาพรวมระดับหลักสูตรการศึกษา ประกอบกับการบูรณาการพันธกิจของสถาบันการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม แนวทางนี้จะสะท้อนให้เห็นการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในภาพรวมของหลักสูตรการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยสนองตอบเป้าหมายที่สำคัญคือ การสะท้อนถึงการวัดความสำเร็จสัมพันธเชิงอำนาจระหว่างผู้สอนและผู้เรียนอย่างเท่าเทียมมากขึ้น ทั้งในเชิงการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ สมรรถนะและค่านิยมระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องและเหมาะสมกับการจัดการศึกษา การใช้ชีวิต และการทำงานในโลกศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่ง

มีข้อพิจารณาที่ควรคำนึงซึ่งจะมีผลต่อข้อเสนอดังกล่าว เมื่อพิจารณาจากเงื่อนไขและบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การตระหนักถึงความสำคัญและการมีส่วนร่วมของผู้รับผิดชอบและอาจารย์ประจำหลักสูตร 2) นโยบายของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การรับรู้และความเข้าใจของผู้เรียน และ 4) บริบทและวัฒนธรรมองค์กรของสถาบันการศึกษา ดังนั้น การพัฒนาแนวทางบูรณาการกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนจากข้อเสนอของบทความนี้ต้องผลักดันให้เงื่อนไขและบริบทข้างต้นเอื้อให้มีการวิจัยเชิงทดลองเกิดขึ้น

บรรณานุกรม

- เกศินี วุฒิวงศ์. (2560). การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมในรายวิชาศึกษาทั่วไป. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*. 27(1),
- เกษมสันต์ สุกรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเสมือนภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาของนิสิตปริญญาบัณฑิต. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ชัยนันต์ ไชยเสน. (2560). การพัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการควบคู่การทำงานด้วยนวัตกรรมการสอนแบบใหม่ กรณีศึกษารายวิชาการดำเนินงานและการจัดการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม คณะการบริหารและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*. 9(3), 266-276.
- ณัฐนันท์ วิริยะวิทย์. (2561). การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 13(2), 82-98.
- ทรายทอง พวงสันเทียะ. (2554). การวิจัยและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. *นิตยสาร สสวท*. 39(171), 52-55.
- ทศวรรณ คำทองสุข. (2550). การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ: การวิเคราะห์ทฤษฎีและการวิเคราะห์เนื้อหา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ตัวแทนนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. (21, 26 และ 28 มีนาคม 2562). *การสนทนากลุ่ม*. จำนวนชั้นปีละ 18 คน/1 กลุ่มสนทนา รวม 3 ชั้นปี. คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พินดา ขาตยาภา. (2560). การพัฒนาการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 11(3), 119-131.
- พวงผกา ปวีณบำเพ็ญ. (2560). การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 1(2): 62-71.
- พรรณงาม ใจรักษ์ศักดิ์. (2561). เปิดประเด็น: นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการนอกห้องเรียน: เปิดห้องเรียนสู่แหล่งเรียนรู้. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 46(3): 436-455.
- มุหามัดรียานี บากา. (2555). การพัฒนารอบหลักสูตรบูรณาการช่วงชั้นที่ 3 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา*. 5(9), 67-82.
- มนตรา พงษ์นิล. (2560). การใช้สื่อสังคมออนไลน์และกระบวนการวิจัยในวิชาพะเยาศึกษา. *หนังสือรวมบทความสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการประจำปี The 6th PSU Education Conference Higher Education for Digital Citizenship Towards Thailand 4.0*. วันที่ 19 - 20 ธันวาคม 2560 ณ Conference Hall ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 133-141.

- ศิขริน ดอนคำไพร. (2559). การพัฒนาชุดกิจกรรมบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักศึกษาครูสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 11(3), 183-191.
- ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. (2559). STEM Education. *ข่าวประกันคุณภาพการศึกษา*. ฉบับที่ 362 ปักษ์หลัง (มิถุนายน).
- สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. (2558). การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับจิตตปัญญาศึกษา ในรายวิชามนุษยภาพชีวิตและการพัฒนาตนเอง. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*. 1(2), 39-59.
- สุปรียา ต้นสกุลและภรณ์ วัฒนสมบูรณ์. (2553). การใช้สัปดาห์บูรณาการการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้านทักษะทางวิชาการและการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*. 40(3), 291-301.
- สมบัติ ประจัญสานต์และคณะ. (2557). รูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการกับการวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสาขาวิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 2(2), 215-224.
- สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2558). *แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- Collins, Steve and Clarke, Anthony. (2008). Activity frames and complexity thinking: Honoring both public and personal agendas in an emergent curriculum. *Teaching and Teacher Education*. 24(4): 1003-1014.
- Guthrie, John T.; Wigfield, Allan and VonSecker, Clare. (2000). Effects of integrated instruction on motivation and strategy use in reading. *Journal of Educational Psychology*. Vol 92(2): 331-341.

การจัดการวางแผนการดำเนินงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว

Management Of The Operation Plan Of The Lao National Wrestling Federation

ผู้วิจัย มณีวรรณ จันทวงศา¹

Manivanh Chanthavongsa¹

sabailex2016@gmail.com

ศุภัญญา เจริญวัฒนะ²

Sukanya Charoenwattana²

นภพร ทศนัยนา³

Nopporn Tasnaina³

เสกสรรค์ ทองคำบรรจง⁴

Szkesan Thongkhambanchong⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการวางแผนการดำเนินงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว โดยแบ่งเป็น 3 แผนงานหลัก ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนานักกีฬา ผู้ฝึกสอน และผู้ตัดสิน แผนงานเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและพัฒนากีฬามวยปล้ำ มีประชากรจากสปป.ลาว จำนวน 35 คน จำแนกเป็น กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการ 10 คน กลุ่มที่ 2 กรรมการตัดสิน 11 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ฝึกสอน 14 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกเข้ากลุ่มตามคุณสมบัติที่กำหนด และประชากรเป็น นักกีฬาระดับชาติและนานาชาติ จำนวน 327 คน ใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 165 คน เครื่องมือประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (IOC=.95) และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (ค่า $r=.96$) โดยพัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีการพัฒนา กีฬา 9 เสาหลัก (SPLISS) ผสานกับเครื่องมือด้านบริหารจัดการ การวิเคราะห์ SWOT/SIPOC และ PESTEL Analysis วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า การจัดการวางแผนการดำเนินงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับภาพรวมของแผนการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} 3.99, S.D \pm .406$) โดยเห็นด้วยอย่างยิ่งในทุกด้านของแผนการดำเนินการประเด็นการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.12, S.D \pm .749$) แผนพัฒนานักกีฬา ผู้ฝึกสอนและผู้ตัดสิน ($\bar{X} = 4.08, S.D \pm .712$) และแผนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนกีฬามวยปล้ำ ($\bar{X} = 4.02, S.D \pm .743$) ดังนั้น แผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนากีฬามวยปล้ำ ที่ได้จากการวิจัยนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานการกีฬามวยปล้ำสู่ความเป็นเลิศของ สปป.ลาว จากกระบวนกรากหญ้าสู่ระดับนานาชาติได้

คำสำคัญ : แผนการดำเนินงาน/สหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

³ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

⁴ อาจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purpose of this research was study to the planning of the Lao National Wrestling Federation. By dividing into 3 main programs, namely, strategic plan athlete development plan trainer and referee network plan to promote and develop wrestling sports. Method were the Laos population key informant 4 groups consisted of 10 management academics, 11 judges, 14 coaches, a total of 35 people. The researcher selected 35 people is key informant by purposive sampling and athletes. The athlete's National level 327 persona were randomly assigned to the sample size of 165 athletes by using tools were interview semi construct interview (IOC= .95) and questionnaire with a 5 level rating scale (r=.96) and developed from the 9 column theory (SPLISS) combined with Management tools by performing SWOT / SIPOC and PESTEL Analysis. Data was analyzed with computer program to find the descriptive statistics

The results showed that the operation plan of the National Wrestling Federation of Lao was satisfied with high level among the groups of key informants and athletes. When considered in details, the results showed that, he defining of clear vision, mission, goals, and objectives ($\bar{X}$ = 4.12, SD $\pm$.749).The coaches and judges ($\bar{X}$ = 4.08, S.D $\pm$.712) and the network of cooperation amongst the public and private sectors to support the wrestling ($\bar{X}$ = 4.02, SD $\pm$.743) So it could concluded that the operation plan was highly satisfied and appropriate to use to achieve the wrestling for excellence of National Wrestling of Lao

Keywords: Preparation of operation plans/ Lao National Wrestling Federation

บทนำ

เพื่อการฝึกซ้อม การแข่งขัน ให้ได้มาตรฐานสากล 4) พิจารณาสรรหานักกีฬามวยปล้ำเพื่อส่งเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาสามารถส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพทางด้านร่างกาย จิตใจและคุณภาพชีวิตของคนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะและสามารถปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์จากการศึกษาการพัฒนากีฬาสู่ความเป็นเลิศของ Green, M., & Houlihan, B (2008) พบว่า การมีแนวทางการพัฒนานักกีฬา และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จากแผนการสนับสนุนด้านการเงิน สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาผู้ฝึกสอน การเข้าร่วมการฝึกซ้อม การเข้าร่วมการแข่งขันในระดับ

ประเทศและนานาชาติอย่างต่อเนื่อง องค์กรและบุคคลที่รับผิดชอบ ต้องจัดทำแผนในการบริหารงานในทุกระดับ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยการมีแผนยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และมีการติดตามผลและประเมินผลเพื่อนำมาปรับแผนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

สหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการส่งเสริม พัฒนากีฬามวยปล้ำโดยการนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา มาเป็นรูปแบบกำหนดแผนพัฒนานักกีฬาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสหพันธ์ ผู้มีส่วนสำคัญในการออกแบบการจัดทำแผนงานเพื่อบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพในการบริหารงาน จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำในทุกระดับ ปัจจุบันมีการจัดทำแผนงานการบริหารที่เน้นการบริหารจัดการที่กระจายอำนาจสู่ภาคส่วนต่างๆ ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา ผู้บริหารสหพันธ์กีฬามวยปล้ำจึงเป็นบุคคลสำคัญเพื่อดำเนินงาน การกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดทำแผนงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาวให้ประสบผลสำเร็จและสอดคล้องตามเป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2012) โดยรูปแบบการบริหารจัดการที่ได้รับมอบหมาย สหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว มีวัตถุประสงค์หลักคือ 1) เพื่อส่งเสริมและพัฒนานักกีฬามวยปล้ำของ สปป. ลาว ให้เจริญก้าวหน้าไปสู่ระดับสากล 2) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยเข้าร่วมกิจกรรมกีฬามวยปล้ำทุกประเภท เช่น การออกกำลังกาย การเล่น การแสดง การแข่งขัน 3) ดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการกีฬา ตั้งแต่ระดับรากหญ้า จนถึงระดับชาติและนานาชาติ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสถานที่ระดับนานาชาติ เพื่อเป็นตัวแทนของประเทศและเพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนากีฬาของชาติให้มีความมาตรฐานดีขึ้น และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (มโนลม พินิด, 2011)

การจัดทำแผนงานสำหรับการพัฒนานักกีฬามวยปล้ำของสปป. ลาว รัฐบาลได้เห็นความสำคัญในด้านการกีฬาโดยการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ สื่อสาร เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้กำหนดนโยบายในกฎหมายกีฬาและกายกรรม ฉบับปรับปรุง ในปี ค.ศ. 2012 ในมาตรา 4 และมีแผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานหรือเป็นการคาดคะเนสถานการณ์อย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์ ซึ่งแผนจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบและจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2012)

ผู้วิจัยเป็นบุคลากรในสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว มีภารกิจทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนานักกีฬามวยปล้ำของสปป. ลาว ให้ประสบผลสำเร็จ จึงเห็นว่าการทำงานดำเนินการของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว มีความแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการแข่งขัน การพัฒนานักกีฬา ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน ผู้บริหาร และงบประมาณการเงิน แต่ที่ผ่านมามีพบว่า สหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว ประสบปัญหาการทำงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพล่าช้าและยังไม่ครอบคลุมการทำงาน

ทำให้งานไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว จึงสนใจศึกษาการจัดทำแผนการดำเนินงาน โดยสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ลักษณะหรือกระบวนการด้านการวางแผน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการและยังสามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้กับ การจัดทำแผนดำเนินงานเพื่อพัฒนานักกีฬามวยปล้ำของสปป ลาวและหน่วยงานกีฬาระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยปล้ำ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาการจัดทำแผนงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของสปป ลาว ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และกลุ่มนักกีฬาที่มีประสบการณ์ในการแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานกีฬาที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านกีฬาของสหพันธ์ จำนวน 35 คน โดยการใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้เลือกมาทั้งหมด 35 คน โดยการใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากเกณฑ์การคัดเลือกเข้ากลุ่มโดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ 1 > 10 ปี 10 คน เป็นกรรมการตัดสินกีฬามวยปล้ำในทุกระดับ โดยมีประสบการณ์ 1 > 11 ปี 11 คน เป็นผู้ฝึกสอน/โค้ช โดยมีประสบการณ์ 2 > 14 ปี 14 คน ใช้แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ 5 ระดับ สำหรับกลุ่มนักกีฬา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการแข่งขันกีฬาระดับชาติและนานาชาติ โดยมีประชากร จำนวน 327 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน จตุภูมิ เขตจตุรัส, 2559) ได้กลุ่มตัวอย่างมา จำนวน 165 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ได้ผ่านความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อหาค่าความตรงตามเนื้อหา โดยผ่านการหาค่า IOC คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าคะแนน .96 ทั้งฉบับ และค่าความเชื่อมั่นของการวิจัย ($r = .96$) โดยนำแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ 9 สาขาหลัก (SPLISS) มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ก่อนการเริ่มเก็บข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน หลังจากนั้น คีย์ข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำผลข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการทำวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางแสดง ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นของแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทักษะมวยปล้ำแห่งชาติลาว จำแนกตามกลุ่มตัวอย่าง

แผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทักษะมวยปล้ำ		ด้านบริหารจัดการ		กรรมการตัดสิน			ผู้ฝึกสอน			นักกีฬา			ผลรวม 4 กลุ่ม	
แผนยุทธศาสตร์		$\bar{x}$ (S.D)	เฉลี่ย	เฉลี่ย	$\bar{x}$ (S.D)	เฉลี่ย	เฉลี่ย	$\bar{x}$ (S.D)	เฉลี่ย	เฉลี่ย	$\bar{x}$ (S.D)	เฉลี่ย	$\bar{x}$ (S.D)	เฉลี่ย
1. มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกภายใน		4.20	1	3	4.09	4	4.07	4	4.13	7	4.12	1		
		(.789)			(.701)				(.730)				(.777)	(.749)
2. มีแผนนโยบายสนับสนุนการพัฒนาทักษะสู่ความเป็นเลิศ โดยกรวิจัยด้านวิทยาศาสตร์		3.80	5	4	4.00	1	4.36	9	4.10	3				
		(.919)			(.775)		(.745)		(.831)		(.818)			
3. มีการวางแผนการประเมินผลงานของสหพันธ์ เพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหาร		3.90	4	2	4.18	7	3.71	10	3.99	8				
		(.876)			(.751)		(.726)		(.792)		(.786)			
4. กำหนดแผนงานระยะสั้น และระยะยาวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาทักษะ และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา		3.90	4	4	4.00	7	3.71	8	4.12	10				
		(.738)			(.632)		(.611)		(.795)		(.694)			
5. มีการกำหนดแผนงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในแต่ละปี และบริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบ ถูกต้องมีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบได้		3.60	7	3	4.09	8	3.64	11	3.80	12				
		(.699)			(.831)		(.745)		(.805)		(.763)			

ตาราง (ต่อ)

แผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนากีฬามวยปล้ำ	ด้านบริหารจัดการ			กรรมการตัดสิน			ผู้ฝึกสอน			นักกีฬา			ผลรวม 4 กลุ่ม	
	$\bar{x}$ (S.D)	จุดรวม	จุดเฉลี่ย	$\bar{x}$ (S.D)	จุดรวม	จุดเฉลี่ย	$\bar{x}$ (S.D)	จุดรวม	จุดเฉลี่ย	$\bar{x}$ (S.D)	จุดรวม	จุดเฉลี่ย	$\bar{x}$ (S.D)	จุดรวม 4 กลุ่ม
แผนพัฒนานักกีฬา ผู้ฝึกสอนและผู้ตัดสิน														
6. กำหนดแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้ฝึกสอน และผู้ตัดสิน ให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ	4.00	๒	3	4.27	๒	1	3.79	๒	6	4.27	๒	๒	4.08	2
	(.667)	๒	๓	(.647)	๒	๑	(.699)	๒	๖	(.836)	๒	๒	(.712)	๒
7. มีแผนการฝึกอบรมผู้ฝึกสอน กรรมการตัดสิน และสนับสนุนบุคลากรที่มีพรสวรรค์ด้านการจัดการแข่งขันที่เหมาะสม	3.90	๒	4	4.09	๒	3	4.14	๒	3	4.12	๒	8	4.06	3
	(.738)	๒	๔	(.831)	๒	๓	(.770)	๒	๓	(.815)	๒	๘	(.789)	๓
8. มีแผนการจัดแข่งขันระดับต่าง ๆ ภายในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและตรงตามระยะเวลา	3.70	๒	6	4.00	๒	4	4.21	๒	2	4.10	๒	9	4.00	5
	(.675)	๒	๖	(.775)	๒	๔	(.893)	๒	๒	(.951)	๒	๙	(.824)	5
9. มีแผนการจัดให้มีการสอน และส่งเสริมเกี่ยวกับกีฬามวยปล้ำในโรงเรียน สถาบันการศึกษา วิทยาลัยต่าง ๆ	4.00	๒	3	3.82	๒	6	3.79	๒	6	4.29	๒	1	3.97	7
	(.816)	๒	๓	(.751)	๒	๖	(.699)	๒	๖	(.812)	๒	๑	(.770)	7
10. มีการจัดสวัสดิการให้นักกีฬา ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน ทั้งในขณะปฏิบัติงาน หรือเกษียณ	3.60	๒	7	4.00	๒	4	3.93	๒	5	4.24	๒	3	3.94	9
	(.843)	๒	๗	(.775)	๒	๔	(.829)	๒	๕	(.780)	๒	๓	(.807)	9
11. มีแผนงานโครงการส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุนกีฬาระดับเยาวชนเพื่อเป็นตัวแทนของชาติ	4.00	๒	3	3.73	๒	7	3.93	๒	5	3.99	๒	10	3.91	11
	(.816)	๒	๓	(.786)	๒	๗	(.829)	๒	๕	(.804)	๒	10	(.809)	11

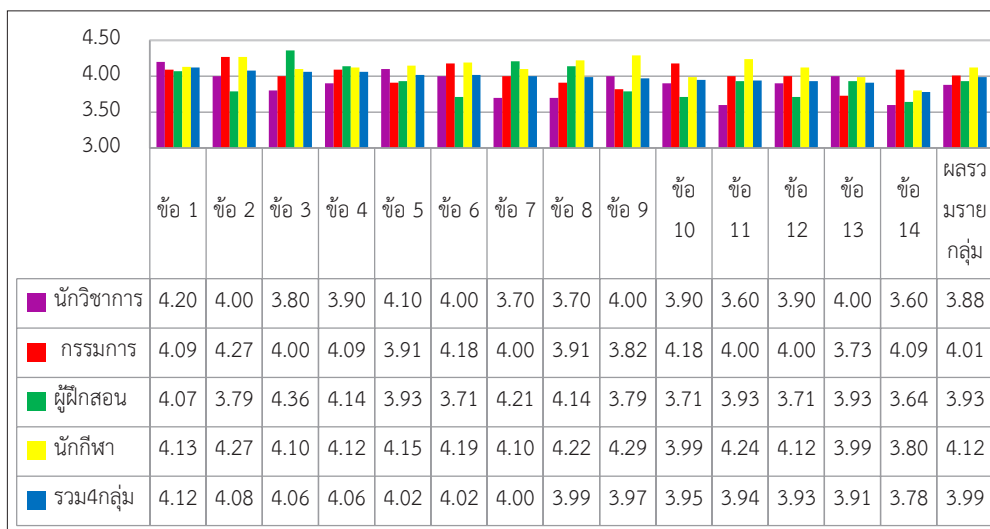
ตาราง (ต่อ)

แผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพ แผนสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมกีฬามวยปล้ำ	ด้านบริหารจัดการ			กรรมการตัดสิน			ผู้ฝึกสอน			นักกีฬา			ผลรวม 4 กลุ่ม	
	$\bar{x}$ (S.D)	ดีเยี่ยม (5)	ดี (4)	$\bar{x}$ (S.D)	ดีเยี่ยม (5)	ดี (4)	$\bar{x}$ (S.D)	ดีเยี่ยม (5)	ดี (4)	$\bar{x}$ (S.D)	ดีเยี่ยม (5)	ดี (4)	$\bar{x}$ (S.D)	ดีเยี่ยม (5)
12. มีแผนสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมกีฬามวยปล้ำ	4.10 (.876)	ดีเยี่ยม (5)	2	3.91 (.539)	ดีเยี่ยม (5)	5	3.93 (.730)	ดีเยี่ยม (5)	5	4.15 (.828)	ดีเยี่ยม (5)	6	4.02 (.743)	4
13. มีแผนการส่งเสริมและพัฒนากีฬามวยปล้ำขั้นพื้นฐาน กีฬามวลชนและกีฬาระดับสูงอย่างต่อเนื่อง	4.00 (.816)	ดีเยี่ยม (5)	3	4.18 (.874)	ดีเยี่ยม (5)	2	3.71 (.726)	ดีเยี่ยม (5)	7	4.19 (.823)	ดีเยี่ยม (5)	5	4.02 (.809)	4
14. มีแผนสร้างและพัฒนาองค์การเครือข่ายกีฬามวยปล้ำอย่างครอบคลุมทั่วถึงในระดับภูมิภาค	3.70 (.675)	ดีเยี่ยม (5)	6	3.91 (.701)	ดีเยี่ยม (5)	5	4.14 (.663)	ดีเยี่ยม (5)	3	4.22 (.807)	ดีเยี่ยม (5)	4	3.99 (.711)	6
รวมรายการกลุ่ม	3.88 (.181)	ดีเยี่ยม (5)		4.01 (.216)	ดีเยี่ยม (5)		3.93 (.252)	ดีเยี่ยม (5)		4.12 (.338)	ดีเยี่ยม (5)		3.99 (.406)	มาก

จากตารางแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม มีความคิดเห็นด้วยต่อแผนการดำเนินงานในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99, S.D \pm .406$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 รายการคือ ควรมีแผนการจัดให้มีการเรียนการสอนและส่งเสริมเกี่ยวกับกีฬามวยปล้ำในโรงเรียน สถาบันการศึกษา วิทยาลัยต่าง ๆ มีการกำหนดแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้ฝึกสอนและผู้ตัดสิน ให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ มีการจัดสวัสดิการให้กับนักกีฬา ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน ทั้งขณะปฏิบัติงานและหลังจากไม่ได้ปฏิบัติงานในห้องคอร์ท มีการสร้างแผนเพื่อพัฒนาองค์กรเครือข่ายกีฬามวยปล้ำให้ครอบคลุมทั่วถึงในระดับอำเภอ จังหวัด รองลงมาคือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ กลุ่มกรรมการตัดสิน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01, S.D \pm .216$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 รายการคือ มีการกำหนดแผนงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้ฝึกสอนและผู้ตัดสิน ให้มีคุณภาพ และปริมาณเพียงพอ สอดกับระดับความคิดเห็นของนักกีฬา รองลงมาคือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

กลุ่มผู้ฝึกสอน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93, S.D \pm .252$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 รายการคือ มีการจัดแข่งขันภายในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง มีแผนนโยบายสนับสนุนการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศ รองลงมาคือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

กลุ่มนักวิชาการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88, S.D \pm .181$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกภายใน โดยแสดงดังรูปกราฟประกอบ ดังนี้

รูปกราฟแสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของ นักวิชาการ กรรมการตัดสิน ผู้ฝึกสอนและนักกีฬา เห็นด้วยในการจัดทำแผนงานของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว จากการเรียงลำดับความสำคัญจาก ลำดับที่ 1 ถึงลำดับที่ 5 ตามลำดับ ได้แก่ การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ควรมีการกำหนดแผนงานเกี่ยวกับการ พัฒนาผู้ฝึกสอนและผู้ตัดสิน ให้มีคุณภาพ และปริมาณอย่างเพียงพอ ควรมีแผนนโยบายสนับสนุนการพัฒนา กีฬามวยปล้ำสู่ความเป็นเลิศ โดยการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ และควรมีแผนการฝึกอบรมผู้ฝึกสอน กรรมการตัดสิน เพื่อสนับสนุนบุคลากรที่มีพรสวรรค์ด้านการจัดการแข่งขันที่เหมาะสม ควรมีแผนสร้าง เครือข่ายความร่วมมือจากภาครัฐ และเอกชน สนับสนุนต่างๆในการส่งเสริมกีฬามวยปล้ำ และควรมี แผนการส่งเสริมพัฒนา กีฬามวยปล้ำขั้นพื้นฐาน กีฬามวลชน และกีฬาระดับสูงอย่างต่อเนื่อง และควรมี แผนการจัดแข่งขันระดับต่าง ๆ ภายในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น ตามลำดับในการจัดทำ แผนงานด้านอื่นๆ ที่ควรมีในลำดับรองลงมา ได้แก่ ควรมีแผนสร้าง และพัฒนาองค์กรเครือข่ายกีฬามวยปล้ำ ให้ครอบคลุมทั่วถึงในระดับ อำเภอ จังหวัด มีแผนการจัดให้มีการสอน และส่งเสริมเกี่ยวกับกีฬามวยปล้ำ ในโรงเรียน สถาบันการศึกษา และวิทยาลัยต่าง ๆ มีการวางแผนการประเมินผลงานของสหพันธ์ เพื่อให้ เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหาร มีการจัดสวัสดิการให้กับนักกีฬา ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน ในขณะที่ปฏิบัติงาน และหลังเกษียณ มีการกำหนดแผนงานระยะสั้น และระยะยาวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา กีฬาลาว และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา มีแผนงานโครงการส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุน กีฬาระดับเยาวชนเพื่อเป็นตัวแทนของชาติและมีการกำหนดแผนงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในแต่ละปี และ บริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบถูกต้องมีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบได้

อภิปรายผล

การจัดทำแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ และ มีแนวทางในการดำเนินการให้เป็นไปตามกรอบที่ชัดเจน จากผลการวิจัย พบว่า สหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่ง ชาติลาว ควรมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน โดย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกภายในเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 4.12, S.D \pm .749$) ดังที่ Fayol (1949 pp.103) ได้สรุปขั้นตอนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า ควรมีการกำหนดพันธกิจ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอกภายในขององค์กร การประเมินความสามารถขององค์กร การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนด กลยุทธ์ การนำแผนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ในขณะที่เดียวกัน Bridges and Roquemore (2004 pp.221) ที่ได้กล่าวถึง การวางแผนว่าเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ในปัจจุบันและอนาคต และสาคร สุขศรีวงศ์ (2554 หน้า 91) ได้กล่าวว่า การวางแผน เป็นอันดับแรกของผู้บริหารที่จะเป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมาย และแผนงาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร การบริหารจัดการใน องค์กรต่าง ๆ ควรมีการจัดทำแผนงานหลักโดยแยกออกอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านแผนการปฏิบัติงาน ด้านแผนงบประมาณ และด้านแผนการจัดอุปกรณ์ (Kotler, 1984 pp.98) ซึ่งสอดคล้องกับ ธงชัย สันติวงษ์ (2527 หน้า 58) ที่กล่าวถึงหน้าที่ในหลักการบริหารด้านการวางแผน โดยให้ความหมายไว้ว่า การวางแผน หมายถึง การกำหนดวิธีทางที่จะต้องปฏิบัติไว้ก่อนเป็นการล่วงหน้า ซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ และจุฑามาศ หอมกลิ่น (2557 หน้า 151) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการวางแผนของ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ควรมีการรวบรวม และจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผน โดยจัดทำนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ มีการประเมิน ความต้องการด้านกำลังคนในการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ในการวางแผน และควรพิจารณาการกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาในการวางแผน ควรกำหนดพันธกิจและกลยุทธ์ ของแผนพัฒนาร่วมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติงานการพัฒนาประจำปี ดังที่พฤกษศาสตร์ ลำพูน (2557 หน้า 108) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกีฬาจักรยานเพื่อความเป็นเลิศ ของสมาคมกีฬา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า สมาคมกีฬาควรจะต้องกำหนดแผนงานทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่สามารถนำไป ปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนานักกีฬา ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสินและผู้บริหาร ที่มีความสามารถมีจำนวนเพียงพอควรมีการ ฝึกอบรม เพื่อสนับสนุนบุคลากรที่มีพรสวรรค์ได้มีโอกาสส่งเสริมพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐาน กีฬามวลชน และ กีฬาระดับสูงอย่างต่อเนื่อง (หนึ่งฤทัย สระทองเวียน, 2561) โดยการศึกษาแห่งประเทศไทย (2557 ก) กล่าวว่า องค์การกีฬาต่าง ๆ ควรมีการบริหารจัดการตามแผนยุทธศาสตร์สมาคมกีฬา โครงสร้าง บุคลากรประจำ สำนักงาน ข้อบังคับและการปฏิบัติตามข้อบังคับของสมาคม สถานที่ฝึกซ้อม อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก งบประมาณ การประสานงานการเบิกจ่ายงบประมาณที่ได้รับอย่างมีระบบ ควรมีการติดตามและ ประเมินผล ศูนย์ข้อมูลและระบบสารสนเทศทางการกีฬา และการดำเนินงานต่าง ๆ ในระดับภูมิภาค เขต และจังหวัด องค์การที่มีส่วนรับผิดชอบ ได้แก่ สมาคมกีฬาแห่งจังหวัด และการกีฬาแห่งประเทศไทยส่วน ภูมิภาค และจังหวัด ควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรกีฬา และในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อสนับสนุนกีฬาสู่ความเป็นเลิศ ควรจะมีการผลักดันให้มีการเล่นกีฬา การออกกำลังกายและ นันทนาการ จนเป็นวิถีชีวิตของเด็กเยาวชน ประชาชนทุกระดับ โดยมีแผนงาน โครงการ และงบประมาณ เชิงบูรณาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสนับสนุนการ ปฏิบัติงานตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรที่เป็นหน่วยงานหลักด้านการ กีฬาทั้งภาครัฐและเอกชน เครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยพัฒนาระบบการบริหารจัดการกีฬา ในทุกระดับ (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2012 หน้า 8) สอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560 หน้า 12) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ หรือการสร้างเครือข่ายมี 2 แบบ ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ทาง ตรงและการสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อมโดยการพัฒนาให้บุคลากร สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ฤกษ์ชัย บุญประสิทธิ์ (2560 หน้า 244) กล่าวว่า การส่งเสริมการสร้างเครือข่าย ในกีฬาควรเริ่มจากการพัฒนากีฬาในระดับโรงเรียนและสถาบันการศึกษา พร้อมทั้งจัดตั้งชมรมกีฬาใน โรงเรียนและสถาบันการศึกษา มีโครงการอบรมเพื่อการพัฒนา นักกีฬา ผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสิน ตั้งแต่ระดับพื้น ฐานร่วมกับสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย

การนำองค์ประกอบ 9 เสาหลัก ของ SPLISS ซึ่งเป็นรูปแบบในการพัฒนากีฬาทั้งระบบมาปรับใช้ และจัดทำแผนพัฒนากีฬาของประเทศ และทำแผนการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนากีฬามวลชนปಲ್ಲ่า ในทุกระดับอย่างเชื่อมโยง ต่อเนื่อง จะเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องและเห็นแนวทางความสำเร็จ เช่นเดียวกับประเทศต่างๆที่นำหลักการและทฤษฎีดังกล่าวไปใช้ (De Bosscher et al. 2007)

ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด ในทางปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องแก่องค์กร จึงได้ศึกษาแนวทาง ในการจัดทำแผนงานเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของสหพันธ์กีฬามวลชนปಲ್ಲ่าแห่งชาติลาว เพื่อสามารถ นำไปปรับปรุงและปฏิบัติได้โดยพิจารณาถึงยุทธศาสตร์ นักกีฬาและบุคลากร จนถึงการสร้างเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการกำหนดแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬามวยปล้ำของสปป ลาว และครอบคลุมในทุกกิจกรรม โดยกำหนดแผนระยะสั้นและระยะยาวให้ชัดเจน
2. ควรมีการกำหนดแผนที่สอดคล้องกับแผนการแข่งขันกีฬามวยปล้ำในแต่ละระดับ จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศที่นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์การกีฬา
3. ควรจัดทำแผนการ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานและกำหนดแผนบุคลากรงบประมาณ ด้านสถานที่ อุปกรณ์ อย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขได้ทันเวลา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาและหารูปแบบในการพัฒนาการจัดทำแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมกับกีฬามวยปล้ำสู่ความเป็นเลิศ ของสปป ลาว
2. การวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรของสหพันธ์กีฬามวยปล้ำในทุกระดับ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในด้านกีฬามวยปล้ำตลอดจนทักษะในการเล่นทุกระดับ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2012). กฎหมายกีฬาและกายกรรม ฉบับปรับปรุง. นครหลวงเวียงจันทน์: สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว: กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา.
- กฤษณะ บุญประสิทธิ์. (2560). การพัฒนากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมนักกีฬายูโดสู่ไทยสู่ความเป็นเลิศ. ดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา, คณะวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยบูรพา
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2560
- จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2559). หลักการและแนวทางเขียนเค้าโครงการวิจัย. ขอนแก่นมหาวิทยาลัย.
- ณัฐชานิตย์ ธรรมพานนท์. (2556). แนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ สถาบันการพลศึกษา.วิทยานิพนธ์ (วท.ม.). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- หนึ่งฤทัย สระทองเย็น. (2561). รูปแบบการพัฒนากีฬาฟุตบอลหญิง ของประเทศไทย.วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2561
- ธงชัย สันติวงษ์. (2527). องค์การและการบริหาร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- พฤษศาสตร์ ลำพูนธา. (2557). แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกีฬาจักรยานเพื่อความเป็นเลิศของ สมาคมกีฬา จังหวัดศรีสะเกษ. มหาคณิศ, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย และการกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มนอลม พินิต. (2011). บทสรุปประจำปีสหพันธ์กีฬามวยปล้ำแห่งชาติลาว. สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว: กรมกีฬาระดับสูง.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2554). การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : จี.พี.ไซเบอร์พริ้นท์.
- เอกกมล เอี่ยมศรี. (2561). หลักสูตรการ Advanced Strategy Plan Evaluation and KPI. บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด
- จุฑามาศ หอมกลิ่น. (2557). แนวทางการพัฒนากระบวนการวางแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาฬสินธุ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2
- Bridges, J., & Roquemore, L. (2004). *Management for athletic/ sport administration* (4th ed.). Georgia: ESM Books.
- Dessler. (2004). *A Framework for Human Resource Management*. New York : Prentice Hall.
- De Bosscher, V., De Knop, P., & Van Bottenburg, M. (2007). An international comparison of elite sports policies in six nations. *The Flemish/ Dutch Journal of Sports Medicine and Sports Science*, 2, 20-26.
- Fayol, H. (1949). *General and Industrial Management*. (Trans. C Storrs). London: Pitman.
- Green, M., & Houlihan, B. (2008). *Comparative elite sport development: Systems, structures and public policy*. Great Britain: Elsevier.
- Koontz Harold and Weihrich Heinz. (1990). *Elements Desministration : Enfoque Naucalpan*. Mexico : McGraw-Hill Interamericana de Mexico.
- Kotler, P. (1984). *Marketing management: Analysis, planning, and control*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

การพัฒนาแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์โดยประยุกต์ใช้แนวคิด
การประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Development of Mathematical Literacy Test by Applying PISA
Assessment Concept for Primary School Students Year 6
In Three Southern Border Provinces

ผู้วิจัย สุไกรยะ ลิมาน¹

Sukayah Liman¹

Happy.sky191@gmail.com

ศุภลักษณ์ สินธนา²

Suppaluk Sintana²

วรพจน์ แซ่หลี่³

Vorrapot Saelee³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบทดสอบโดยการสร้างตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ สร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบและสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย นักวิชาการสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ศึกษานิเทศก์ และครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาแบบทดสอบ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 400 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ ๓ ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ มี 12 ตัวบ่งชี้ แบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้น มีจำนวน 29 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.00 ค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.15 ถึง 0.86 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.17 ถึง 0.69 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87 และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{75}

คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ แบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ เกณฑ์ปกติ

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยเพื่อการพัฒนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยเพื่อการพัฒนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Abstract

The research aimed to create mathematical indicators, to construct and develop a mathematical literacy test and to find the norms of the mathematical literacy test by applying the PISA Assessment Concept for Primary 6 students in the three southern border provinces of Thailand. The samples of this study were divided into two groups. Ten subjects of the first group consisted of the mathematics scholars, the Senior Professional Educational Supervisor, and the 2017 academic year Primary 6 mathematics teachers with 10 years of teaching experience under the jurisdiction of Pattani Provincial Education Office. They were selected by purposive sampling for the creation of the mathematical indicators. Four hundred subjects of the second group were Primary 6 students in the second semester of 2017 academic year in the three southern border provinces of Thailand chosen by stratified random sampling. In-depth interview and Focus group on the indicators of mathematical literacy and the mathematical literacy test. The results showed that there were twelve indicators of mathematical literacy and Twenty-nine items of mathematics literacy test were constructed and developed with the index of item-objective congruence (IOC) ranging from 0.60 to 1.00, the difficulty 0.15 to 0.86, the discrimination 0.17 to 0.69, and the reliability was 0.87 and T23 to T75 was at normalized T- score.

Keywords: Indicators, Mathematics literacy test and Norms.

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีระบบ ระเบียบแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้ถี่ถ้วน รอบคอบ คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 50) ซึ่งคณิตศาสตร์ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันโดยที่มนุษย์อาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ดังนั้น การดำเนินชีวิตปัจจุบันต้องอาศัยความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้จริงได้

การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) เป็นคำที่ PISA (Program for International Student Assessment) เลือกใช้แทนคำว่า ความรู้คณิตศาสตร์ เพื่อเน้นในประเด็นของการนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในสถานการณ์ของชีวิตจริง โดยให้ความหมายว่าเป็นสมรรถนะของบุคคลในการคิด การใช้ และตีความคณิตศาสตร์ในบริบทต่าง ๆ ที่หลากหลาย สามารถให้เหตุผลอย่างเป็นคณิตศาสตร์ รวมทั้งการใช้แนวคิดกระบวนการ ข้อเท็จจริง และเครื่องมือเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ ในการอธิบายและทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้รู้และเข้าใจบทบาทของคณิตศาสตร์ที่มีในโลก สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักใช้คณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง และเตรียมพร้อมเป็นพลเมืองที่มีวิจยารณญาณห่วงใยและสร้างสรรค์สังคม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557, น. 2) และการประเมินการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์จะเน้นความชัดเจนที่ต้องการให้นักเรียนเผชิญหน้ากับปัญหาคณิตศาสตร์ที่มีอยู่ในชีวิตจริงได้

จากผลการประเมินของโครงการ PISA ในช่วงปี 2015 ที่ผ่านมา พบว่านักเรียนไทยได้ค่าเฉลี่ยการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีเพียงนักเรียนกลุ่มโรงเรียนเฉพาะทางที่เน้นวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ที่ได้คะแนนสอบสูงกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ อีกทั้งนักเรียนในพื้นที่ภาคใต้และภาคอีสานตอนล่าง ยังคงมีคะแนนอยู่ในกลุ่มต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังไม่สามารถเตรียมเยาวชนให้มีศักยภาพแข่งกับนานาชาติได้อย่างทั่วถึง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557, น. 14-15) องค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ : OECD ได้ริเริ่มโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ หรือ PISA เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันว่า คุณภาพของการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ศักยภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ประเทศสมาชิกทราบวาระระบบการศึกษาของชาติได้เตรียมเยาวชนให้พร้อมสำหรับอนาคตเพียงพอหรือไม่ อย่างไร ผลการประเมินจะบ่งบอกคุณภาพของการศึกษา ณ ขณะปัจจุบัน และสะท้อนศักยภาพของพลเมืองด้านความสามารถของการแข่งขันในอนาคตด้วย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2554, น. 1) โครงการทางการศึกษามักมีการกำหนดตัวบ่งชี้ในการประเมินความสำเร็จของโครงการ บัญชีคุณลักษณะ (2542, น. 55) ได้อธิบายว่า ตัวบ่งชี้ (Indicator) เป็นตัวแปรประกอบหรือคุณลักษณะใด ๆ ก็ตามเป็นค่าสังเกตได้ สามารถบ่งบอกหรือสะท้อนสิ่งที่ต้องการวัดได้ เป็นตัวชี้ถึงคุณภาพของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนะ บัวสนธ์ (2550, น. 255) ที่กล่าวว่า ตัวบ่งชี้ที่ดีต้องมีความทันสมัยตรงกับความต้องการหรือจุดมุ่งหมายในการใช้งาน มีความตรง ความเที่ยง ความเป็นปรนัย และมีกฎการวัดเป็นกลางมีความเป็นนัยทั่วไปไม่ลำเอียง ในการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ ตัวแปร และการคัดเลือกตัวแปร การรวมตัวแปรใช้วิธีการที่เหมาะสม และการกำหนดน้ำหนัก ความสำคัญของตัวแปร

จากการสำรวจงานวิจัยในปี 2550 – 2560 พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้ดำเนินการในการวัดความรู้นักเรียนในช่วงอายุ 15 ปี วัดพฤติกรรมหรือสมรรถนะด้านการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ที่ต้องแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตจริง ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาซึ่งจะมีการทดสอบนักเรียนระดับชาติหรือ O – NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ข้อสอบ O-NET วัดความคิดด้านพุทธิสัย สอดคล้องกับทฤษฎีของบลูม และสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อสอบไม่ได้จำแนกสถานการณ์และบริบทของปัญหาเป็นกลุ่มที่ชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นบริบทภายในเนื้อหาของคณิตศาสตร์ (ฉวีวรรณ แก้วไทรยะ และสุพจน์ ไชยสังข์, 2557, น. 57) ทั้งนี้ผลการทดสอบ O-NET จากรายงานประจำปี 2560 ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่าโรงเรียนในพื้นที่ชายขอบมีค่าเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในกลุ่มต่ำกว่าระดับประเทศ และเมื่อพิจารณาในพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ พบว่า มีเพียงจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เท่านั้น ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในกลุ่มต่ำ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2560, น. 33) ซึ่งสอดคล้องกับผลคะแนน PISA 2015 ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของนักเรียนในพื้นที่นี้ และการเรียนคณิตศาสตร์เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรเริ่มจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งรอบตัวกับคณิตศาสตร์ เห็นความสำคัญของการนำคณิตศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างชาญฉลาด โดยปัจจุบันยังไม่มีงานวิจัยใดประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นการเตรียมความพร้อมผู้เรียนในการทดสอบระดับนานาชาติ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาตัวบ่งชี้ในการประเมินการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ และสร้างแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการประเมินตามแนวคิดการประเมินของ PISA ซึ่งจะทำได้เครื่องมือที่เป็นมาตรฐานเหมาะที่จะ นำไปใช้ในการประเมินผลการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้หาเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบ ครูสามารถนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียน และใช้เป็นสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์โดยการ

1. สร้างตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. สร้างข้อสอบและหาคุณภาพแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สร้างเกณฑ์ปกติ (norms) ของแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้ ได้แก่ นักวิชาการสาขาวิชาคณิตศาสตร์ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่รับผิดชอบโครงการ PISA, ศึกษาพิเศษกลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี และครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2560 ที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ฯ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ใช้การประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามานะ ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่องตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม เรื่องตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. แบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีลักษณะเป็นปรนัยชนิดเลือกตอบและเติมคำตอบที่พัฒนาขึ้นตามตัวบ่งชี้ โดยใช้กระบวนการคิดหาผลลัพธ์ดังนี้ การคิดแปลงสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ การใช้หลักการกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา การตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่ต้องการสร้างข้อสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่รับผิดชอบโครงการ PISA และศึกษาพิเศษกลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผล สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี

1.2 นำผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาสังเคราะห์เนื้อหา จากการสังเคราะห์เนื้อหาทำให้ได้ข้อมูล ตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรใช้กรอบในการสร้างเหมือน PISA 2015 แต่ลดระดับความเข้มข้นตามหลักสูตรคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เหมาะสมกับระดับความรู้และความสามารถในการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอดคล้องกับบริบทของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสถานการณ์ที่นักเรียนพบเจอเป็นประจำ และตัวบ่งชี้ควรเน้นที่กระบวนการแก้ปัญหาสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

1.3 จัดสนทนากลุ่มครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีอายุราชการมากกว่า 10 ปี จำนวน 8 คน เพื่ออภิปรายว่าตัวบ่งชี้ที่กำหนดสามารถวัดได้จริง เป็นการตรวจสอบตัวบ่งชี้ว่าเหมาะสมหรือไม่และอะไรที่ต้องปรับแก้ และสรุปตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ จำนวน 12 ตัวบ่งชี้เพื่อนำไปสร้างแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์

2.1 เลือกตัวบ่งชี้ของแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อสะท้อนตัวบ่งชี้แต่ละตัวบ่งชี้ของการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ จากนั้นสร้างข้อสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ตัวอย่างข้อสอบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างข้อสอบการรู้เรื่องคณิตศาสตร์

ตัวบ่งชี้	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	สถานการณ์/ข้อสอบ				
ตัวบ่งชี้ที่ 5 ใช้กระบวนการทางคณิตศาสตร์ ในการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์บริบททาง การงานอาชีพในโลกชีวิตจริงเรื่องปริมาณ (จำนวนและการดำเนินการ)	แก้โจทย์ปัญหาเรื่องจำนวนและการดำเนินการได้	ช่างปูพื้นกระเบื้อง คุณพ่อจ้างช่างมาปูกระเบื้อง ในห้องนอนสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 9 ตารางเมตร คิดค่าแรงตารางเมตรละ 500 บาท และกระเบื้องราคากล่องละ 250 บาท มีจำนวน 6 แผ่นเท่ากับ 1 ตารางเมตร <u>คำถาม</u> คุณพ่อต้องจ่ายค่าซื้อกระเบื้องเป็นเงินเท่าไร <table><tr><td>ก. 1,500 บาท</td><td>ข. 2,250 บาท</td></tr><tr><td>ค. 3,500 บาท</td><td>ง. 4,250 บาท</td></tr></table>	ก. 1,500 บาท	ข. 2,250 บาท	ค. 3,500 บาท	ง. 4,250 บาท
ก. 1,500 บาท	ข. 2,250 บาท					
ค. 3,500 บาท	ง. 4,250 บาท					

2.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่ ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ที่ได้รับวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์หรือมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์และสถิติ จำนวน 1 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และคัดเลือกข้อ ที่มีค่าดัชนี (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ได้ข้อสอบ จำนวน 44 ข้อ

2.3 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกและปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน นำคะแนนที่ได้มาหาค่าความยากง่าย อำนาจจำแนกและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เลือกข้อสอบที่มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้ข้อสอบจำนวน 38 ข้อ

2.4 นำแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบและสร้างเกณฑ์ปกติ

ขั้นตอนที่ 3 การหาเกณฑ์ปกติ

ผู้วิจัยนำคะแนนจากการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน คำนวณหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ และนำค่าที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนที่ปกติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด-ค่าต่ำสุด และสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพแบบทดสอบ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งใช้เป็นค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และสร้างเกณฑ์ปกติของคะแนนผลสัมฤทธิ์การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ ในรูปของคะแนน T ปกติ (Normalized T-Score)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสร้างตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 12 ตัวบ่งชี้ โดยใช้กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ 3 บริบท ได้แก่ บริบทส่วนตัวในโลกชีวิตจริง บริบทการทำงานอาชีพในโลกชีวิตจริง และบริบททางสังคมในโลกชีวิตจริง จำแนกตามเนื้อหา/สถานการณ์ ได้แก่ ปริมาณ ปริภูมิและรูปทรงสามมิติ การแปลงและความสัมพันธ์ และความไม่แน่นอน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 ตัวบ่งชี้

เนื้อหา/สถานการณ์	กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์		
	บริบทส่วนตัวในโลกชีวิตจริง	บริบทการทำงานอาชีพในโลกชีวิตจริง	บริบททางสังคมในโลกชีวิตจริง
ปริมาณ	ตัวบ่งชี้ที่ 1	ตัวบ่งชี้ที่ 5	ตัวบ่งชี้ที่ 9
ปริภูมิและรูปทรงสามมิติ	ตัวบ่งชี้ที่ 2	ตัวบ่งชี้ที่ 6	ตัวบ่งชี้ที่ 10
การแปลงและความสัมพันธ์	ตัวบ่งชี้ที่ 3	ตัวบ่งชี้ที่ 7	ตัวบ่งชี้ที่ 11
ความไม่แน่นอน	ตัวบ่งชี้ที่ 4	ตัวบ่งชี้ที่ 8	ตัวบ่งชี้ที่ 12

2. ผลการสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังตารางที่ 3

2.1 ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับดัชนี

ตารางที่ 3 ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบ

เนื้อหา/สถานการณ์	บริบท			รวม จำนวน ข้อสอบ	จำนวน ข้อที่ ผ่านเกณฑ์	IOC
	ส่วนตัว	การงาน อาชีพ	สังคม			
1. ปริมาณ	3	13	3	19	17	0.60 – 1.00
2. ปริภูมิและรูปทรงสามมิติ	4	5	3	12	11	0.60 – 1.00
3. การแปลงและความสัมพันธ์	2	2	1	5	5	1.00
4. ความไม่แน่นอน	4	5	3	12	11	0.60 – 1.00
รวม	10	25	10	48	44	

จากตารางที่ 3 ผลการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับตัวบ่งชี้ โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า แบบทดสอบผ่านเกณฑ์ จำนวน 44 ข้อ โดยมีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 -1.00 : ซึ่งหมายถึงข้อสอบทั้ง 44 ข้อ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

เมื่อนำข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ โดยหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบรายข้อ รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบจำแนกตามตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์

เนื้อหา/ สถานการณ์	บริบทส่วนตัว			บริบททาง การงานอาชีพ			บริบททางสังคม			รวม
	k	p	r	K	p	r	k	p	r	
1. ปริมาณ	1	0.30	0.20	6	0.28	0.22	2	0.44	0.23	9
				ถึง	ถึง		ถึง	ถึง		($\alpha=0.66$)
				0.68	0.60		0.50	0.51		
2. ปริภูมิและรูป ทรงสามมิติ	2	0.37	0.17	3	0.43	0.36	3	0.35	0.32	8
		ถึง	ถึง		ถึง	ถึง		ถึง	ถึง	($\alpha=0.73$)
		0.58	0.39		0.70	0.60		0.51	0.69	
3. การแปลงและ ความสัมพันธ์	1	0.53	0.43	1	0.15	0.18	1	0.54	0.26	3
										($\alpha=0.47$)
4. ความไม่แน่นอน	2	0.74	0.31	4	0.64	0.26	3	0.40	0.25	9
		ถึง	ถึง		ถึง	ถึง		ถึง	ถึง	($\alpha=0.67$)
		0.76	0.36		0.86	0.37		0.55	0.63	
รวม	6	($\alpha=0.44$)		15	($\alpha=0.78$)		9	($\alpha=0.75$)		29 ($\alpha=0.87$)

k แทน จำนวนข้อ, p แทน ค่าความยากง่าย, r แทน ค่าอำนาจจำแนก และ α แทน ค่าความเชื่อมั่น

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบจำแนกตามตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี เท่ากับ 0.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายบริบท พบว่า ด้านบริบทการงานอาชีพมีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.15 ถึง 0.86 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.18 ถึง 0.60 และมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับพอใช้ 0.78 ด้านบริบทสังคมมีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.35 ถึง 0.55 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.23 ถึง 0.69 และมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับพอใช้ 0.75 และด้านบริบทส่วนตัวมีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.30 ถึง 0.76 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.17 ถึง 0.43 และมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับต่ำมาก 0.44 และเมื่อพิจารณาตามเนื้อหา จะเห็นได้ว่า เรื่องปริภูมิและรูปทรงสามมิติมีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.35 ถึง 0.70 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.17 ถึง 0.69 มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับพอใช้ 0.73 เรื่องความไม่แน่นอนมีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.40 ถึง 0.86 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.25 ถึง 0.63 มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับพอใช้ 0.67 เรื่องปริมาณมีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.28 ถึง 0.68 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.20 ถึง 0.60 และ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับพอใช้ 0.66 เรื่องการแปลงและความสัมพันธ์มีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง 0.15 ถึง 0.54 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.18 ถึง 0.43 มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับต่ำมาก 0.47

3. ผลการสร้างเกณฑ์ปกติ (norms) ของแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า แบบทดสอบจำนวน 29 ข้อ คะแนนเต็ม 29 คะแนน มีคะแนนดิบระหว่าง 3 ถึง 28 คะแนน เทียบกับคะแนนที่ปกติมีค่าตั้งแต่ T_{23} ถึง T_{75} โดยที่คะแนนที่ปกติ 50 อยู่ที่ตำแหน่งคะแนนดิบ 15 คะแนน (ผลดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนนักเรียนตามระดับการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์

คะแนนดิบ	คะแนนที่ปกติ	ความหมาย	จำนวนนักเรียน
26 ขึ้นไป	สูงกว่า 65	มีการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูงมาก	30
20 – 25	56 – 65	มีการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ระดับสูง	88
12 – 19	46 – 55	มีการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ระดับพอใช้	145
7 – 11	35 – 45	มีการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ระดับต่ำ	114
ต่ำกว่า 7	ต่ำกว่า 35	มีการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ระดับต่ำมาก	23
รวม			400

จากตารางที่ 5 ระดับการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจำนวน 400 คน เมื่อเทียบกับเกณฑ์พบว่า ระดับพอใช้มีจำนวนนักเรียนมากที่สุด 145 คน รองลงมา คือระดับต่ำ มีจำนวนนักเรียน 114 คน และระดับต่ำมาก มีจำนวนนักเรียนน้อยที่สุด คือ 23 คน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการสร้างตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สร้างขึ้นครั้งนี้ พบว่า กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์มี 12 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ กระบวนการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์บริบทส่วนตัว มี 4 ตัวบ่งชี้ กระบวนการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์บริบททางงานอาชีพ มี 4 ตัวบ่งชี้ และกระบวนการคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์บริบททางสังคม มี 4 ตัวบ่งชี้ ทั้งนี้มาจากแนวคิดการประเมินการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ของ PISA ซึ่งครอบคลุมกับองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ด้านเนื้อหาคณิตศาสตร์ และด้านสถานการณ์หรือบริบทในชีวิตประจำวัน อีกทั้งการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ในโครงการ PISA จะประเมินสมรรถนะของนักเรียนในการเลือกและประยุกต์ใช้คณิตศาสตร์ในการจัดการกับปัญหาและแก้ปัญหาในบริบทหรือสถานการณ์ที่หลากหลายได้ ซึ่งต้องใช้เหตุผล แนวคิด กระบวนการ ข้อเท็จจริง และเครื่องมือต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ สามารถเลือกคำตอบที่เหมาะสมและสมเหตุสมผลกับบริบทของปัญหา บริบทหรือสถานการณ์เกี่ยวกับบุคคล สังคม อาชีพ และวิทยาศาสตร์ เนื้อหาทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ปริมาณ ความไม่แน่นอนของข้อมูล การแปลงและความสัมพันธ์ และปริภูมิและรูปร่าง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559, น. 1) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุนันท์ ขวัญแน่น (2558, น. 211-212) ที่ได้พัฒนารูปแบบการประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ซึ่งนำแนวคิดการประเมินของ PISA มาใช้เช่นเดียวกัน ผลการวิจัย พบว่า การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 21 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ในสถานการณ์โลกจริง ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ความรู้ในเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบที่ 4 กลุ่มสมรรถนะคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ และสอดคล้องกับคำกล่าวของ รัตนะ บัวสนธ์ (2550, น. 255) ที่กล่าวว่า ตัวบ่งชี้ที่ดี ต้องมีความทันสมัยตรงกับความต้องการหรือจุดมุ่งหมายในการใช้งาน มีความตรง ความเที่ยง ความเป็นปรนัย และมีกฎการวัดเป็นกลางมีความเป็นนัยทั่วไปไม่ลำเอียง ในการตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ ตัวแปรและการคัดเลือกตัวแปร การรวมตัวแปรใช้วิธีการที่เหมาะสม และการกำหนดน้ำหนัก ความสำคัญของตัวแปร

2. ผลการสร้างและพัฒนาแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

2.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษากรอบแนวคิดของ PISA และบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อกำหนดกรอบโครงสร้าง (Test Blueprint) และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบที่สร้างขึ้นจำนวน 48 ข้อ หาค่า IOC แล้ว ผ่านเกณฑ์ 44 ข้อ แสดงว่า ข้อสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วัดได้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยสอดคล้องกับที่ ล้วน สายยศ และอัศนา สายยศ (2543, น. 246) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 จึงถือว่าวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ดังนั้นแสดงว่าแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นแบบทดสอบที่สามารถนำไปใช้ได้

2.2 ความยากง่าย และอำนาจจำแนกของแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จำนวนข้อสอบ 29 ข้อ มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ จำนวน 26 ข้อ และมีข้อสอบจำนวน 3 ข้อ ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยจำเป็นต้องเก็บข้อสอบเหล่านี้ไว้ เพื่อให้ครอบคลุมตัวบ่งชี้การรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ทั้ง 12 ตัวบ่งชี้ จากค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนก จะเห็นว่าแบบทดสอบชุดนี้ค่อนข้างยาก ผลการสอบของนักเรียนมีคะแนนเกาะกลุ่มอยู่ในช่วง 9 ถึง 12 คะแนน เนื่องจากเป็นข้อสอบรูปแบบใหม่ที่นักเรียนไม่คุ้นเคยในการตอบและเขียนคำตอบด้วยตนเอง เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ซึ่งนักเรียนไม่เคยเจอมาก่อน ต้องใช้การคิดหลายขั้นในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉวีวรรณ แก้วไพเราะ และสุพจน์ ไชยสังข์ (2557, น. 1) ที่ได้วิเคราะห์การสอบพิชชาและโอเน็ตของสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ เพื่อปฏิรูปการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งจากผลการประเมินการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยที่สอบ PISA 2012 พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีจุดอ่อนในด้านเนื้อหา และจุดอ่อนที่สุดด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไม่สามารถแก้ปัญหาตีความ แปลผลผลลัพธ์ได้ แสดงให้เห็นว่า แบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีคุณภาพด้านความยากง่ายอยู่ในเกณฑ์ดี สามารถจำแนกคนเก่ง และอ่อนได้

2.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ถือได้ว่า มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Bloom (1971, p. 123) ที่ว่า ค่าความเชื่อมั่นยิ่งเข้าใกล้ 1 จะยิ่งสูง ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดยิ่งต่ำ และทำให้ผลการวัดเชื่อถือได้ ประสพชัย พสุนนท์ (2557, น. 155) ได้กล่าวว่า ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบความเชื่อมั่นเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะไม่แตกต่างกัน จะทำให้ค่าความเชื่อมั่นสูง

3. ผลการสร้างเกณฑ์ปกติ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนที่ปกติ เพื่อใช้เปรียบเทียบระดับการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินของ PISA ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเกณฑ์ปกติที่เป็นปัจจุบันและทันสมัย สามารถนำไปใช้ในการประเมินการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เลย จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับการจัดการเรียนการสอนและรับสารได้ต่างกัน บางคนสามารถรับรู้ได้รวดเร็ว และนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ในขณะที่บางคนเรียนหน้าลิ้มหลังไม่รู้ว่าส่งที่เรียนไปสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตของตนเองได้ ส่งผลให้นักเรียนแก้ปัญหาการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ในบริบทชีวิตจริงได้แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ผลการประเมินของ PISA 2015 ที่ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนในพื้นที่ภาคใต้และภาคอีสานตอนล่าง ยังคงมีคะแนนอยู่ในกลุ่มต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559, น. 14-18) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลทิพย์ ลิขิตเจริญธรรม (2559, น. 118) ที่ได้พัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินผลนานาชาติ PISA จากการทดสอบนักเรียน จำนวน 222 คน พบว่าเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบทั้งฉบับ ชุดที่ 1 ถึงชุดที่ 4 มีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0 คะแนน เทียบกับคะแนนที่ปกติ เท่ากับ T_{10} มีผลการเรียนอ่อนมาก ส่วนนักเรียนนักเรียนที่สอบได้คะแนนเต็มของแต่ละชุด เทียบกับคะแนนที่ เท่ากับ T_{90} มีผลการเรียนค่อนข้าง เก่ง, ดี และยอดเยี่ยม วรโภชน (2559, น. 94) ที่ได้ศึกษาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนราชบุรีวิทยาคม ซึ่งพบว่าสาเหตุของปัญหาการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ คือ นักเรียนส่วนมากเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทและในตัวอำเภอ นักเรียนขาดทักษะในการแก้โจทย์ปัญหา ตีความโจทย์ไม่ได้ วิเคราะห์โจทย์ไม่เป็น ไม่สามารถหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่กำหนดให้มาใช้ในการแก้ปัญหา นักเรียนยังเข้าใจว่าโจทย์ปัญหาในห้องเรียนกับชีวิตจริงเป็นคนละส่วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

การนำแบบทดสอบการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ฯ ควรดำเนินการตามคู่มือ เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ควรชี้แจงขั้นตอนในการสอบให้นักเรียนเข้าใจ และสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนทำแบบทดสอบด้วยความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ตามองค์ประกอบของ PISA ยังมีแบบทดสอบการรู้การอ่าน และการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ดังนั้นควรสร้างเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. ควรมีการวิจัยซ้ำโดยเพิ่มจำนวนข้อสอบ ให้มีปริมาณมากขึ้น และเลือกข้อสอบเพียงบางบริบทหรือบางเนื้อหา เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อสอบ
3. ควรมีการวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบโดยใช้ทฤษฎีการตอบข้อสอบ (IRT)

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ ลิขิตเจริญธรรม. (2559). *การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยประยุกต์ใช้แนวทางการประเมินผลนานาชาติ PISA* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ราชบุรี.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จารุพันธ์ ขวัญแน่น. (2558). *การพัฒนารูปแบบการประเมินการรู้คณิตศาสตร์*. (ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- ฉวีวรรณ แก้วไทรชะ และสุพจน์ ไซยสังข์. (2557). *การวิเคราะห์การสอบพินิจและโอเน็ตของสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ เพื่อปฏิบัติการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- บุญส่ง นิลแก้ว. (2542). *การประเมินโครงการทางการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2557). ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 27(1). สืบค้น 1 ธันวาคม 2561, จาก <https://tcj-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/43033/35612>.
- ภูวเดช วรโพนธ์. (2559). *การศึกษาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัชชบุรีวิทยาคม* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2550). *ทิศทางและอาณานิคมการประเมิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิลาวรรณ บุพเต. (2560). *การศึกษาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). *รายงานประจำปี 2560*. สืบค้น 1 ธันวาคม 2561, จาก http://www.niets.or.th/uploads/content_pdf/pdf_1533870929.pdf
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2554). *ผลการประเมิน PISA 2009 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://drive.google.com/file/d/0BwqFSkq5b7zSRkQzZkgtc2dqSms/view>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *ตัวอย่างข้อสอบคณิตศาสตร์ PISA 2012*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://drive.google.com/file/d/0BwqFSkq5b7zSZDR0Ttc4QTZySEk/view>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). *ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ นักเรียนรู้อะไร และทำอะไรได้บ้าง*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://drive.google.com/file/d/0BwqFSkq5b7zSZFZzcjQwbEFaZUU/view>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *สรุปผลการวิจัย PISA 2015*. สืบค้น 24 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://drive.google.com/file/d/0BwqFSkq5b7zScUJOOV9ldUNfTlk/view>
- Bloom, B.S. (1971). *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. New York : McGraw-Hill

การพัฒนาแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น^{1*}

The Development of Disciplinary Building Model in Lower Secondary School setting of Service mind, Self - sacrifice and Sympathy with other people

ผู้วิจัย อมลวรรณ วีระธรรมโม²

Amonwan Werathummo
amonwan_w@hotmail.com

วิวัฒน์ ขัตติยะมาน³

Withawat Khattiyamarn

สุเทพ สันติวารานนท์⁴

Suthep Suntiwaranon

ชวพงษ์ เมธีธรรมวัฒน์⁵

Chawapong Matheetemmawat

ฐากร สิทธิโชค⁶

Thakorn Sittichok

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้าง
วินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) ศึกษาผลการนำรูปแบบ กลไกการ
เสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นไปใช้ในสถานศึกษา

มีวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 สร้างรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น
วิจัยเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 2 ปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา ในสถานศึกษาจำนวน
5 โรงเรียนเป็นวิจัยกึ่งทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิ
ในการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) แบบประเมินวินัย
ด้านจิตอาสา เสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนวรนาธิเฉลิม จ.สงขลา โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ จ. สงขลา โรงเรียนบ้านสำนักกอ จ.พัทลุง โรงเรียน
ชะวอดเศรษฐมวิทยา จ.นครศรีธรรมราช และโรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 จ.ตรัง ในปีการศึกษา 2559 กำหนด
เป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โรงเรียนละ 50 คน รวม 250 คน

¹ ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁴ รองศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁵ อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁶ อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างด้านวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเหมาะสมด้านความมีมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.17) และมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1) ให้ความสำคัญกับตัวนักเรียน (Human Oriented) ในมิติความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ (Human Right)

2) เน้นการปรับเปลี่ยนเจตคติที่เกิดจากความต้องการเปลี่ยนจากภายในตัวตนของนักเรียน (Internal Change)

3) ใช้กิจกรรมเป็นฐานในการสร้างเจตคติที่ดีและเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Active Learning for Sustainable)

4) ความตั้งใจจริงใจ ใส่ใจ จริงจังต่อเนื่องของบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Caring and Continuing)

5) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Participation)

6) ยึดมั่นในตัวครูคือผู้สร้างผู้เรียนที่มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีกระบวนการคิดและ กระบวนการปัญญา (Teacher as Student Contributors)

สำหรับกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ใช้กลไกการบริหารคุณภาพ (PDCA) เป็นที่เรียกว่า 3S Model เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเสริมสร้าง วินัยในสถานศึกษา

2. ผลการนำรูปแบบและกลไกไปใช้ในสถานศึกษา

1) ระดับวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้าน (จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น) และภาพรวม พบว่า นักเรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน อยู่ในระดับมาก แต่ประเมินโดยครูอยู่ในระดับปานกลาง

2) ระดับวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้าน (จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น) และภาพรวม ระหว่างใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยครูอยู่ในระดับมาก

3) ระดับวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้าน (จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น) และภาพรวม หลังใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยครูอยู่ในระดับมาก

4) ความสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวม ประเมินโดยตนเอง โดยเพื่อน และ โดยครู มีความสัมพันธ์กัน (ทิศทางบวก) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5) ผลการเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวมก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน พบว่า ระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

6) ผลการเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวมก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน พบว่า หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

7) ปัจจัยของความสำเร็จที่สำคัญที่สุด คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ที่จะต้องมีบทบาท หน้าที่แตกต่างกันแต่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันซึ่งประกอบด้วย

- ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ที่คอยสนับสนุนในระดับนโยบาย สร้างแรงบันดาลใจ ในการดำเนินการพัฒนาเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาให้แก่แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารเป็นบุคคล ที่สำคัญที่สุดในการบูรณาการด้านวินัยสู่สถานศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นโค้ช พี่เลี้ยง คอยกำกับ ติดตาม และให้กำลังใจให้แก่ครูในการเสริมสร้างวินัยให้แก่แก่นักเรียน นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้การ ดำเนินการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาเป็นไปอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

• ครูมีบทบาทเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สำคัญในฐานะผู้สร้างและผู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ครูเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนวินัยในสถานศึกษา เป็นผู้ทีใกล้ชิดนักเรียนในฐานะผู้ร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการในห้องเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียนร่วมกับนักเรียน ครูถือเป็นตัวแบบในด้านวินัยของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน

• นักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญที่ต้องการให้เกิดพฤติกรรมด้านวินัย ดังนั้น นักเรียนควรได้มีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบกิจกรรมในการเสริมสร้างวินัยด้วยตนเองด้วย ในความเป็นจริงนักเรียนมีศักยภาพและมีความปรารถนาที่จะเป็นคนดี มีวินัยอยู่ภายในตัวเอง หากเปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน ซึ่งจะทำให้เกิดคุณลักษณะด้านวินัยที่ยั่งยืน

• ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นกลุ่มบุคคลที่จะเชื่อมโยงวินัยจากสถานศึกษาไปสู่บ้านและชุมชน กลุ่มบุคคลเหล่านี้ควรได้มีส่วนร่วมรับรู้ในการสานต่อกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยของนักเรียนต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบการสร้างวินัย, จิตอาสา, เสียสละ, เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

Abstract

Research on Development of Mechanism of Disciplinary Enhancement Pattern in School Setting of Basic Level of Service mind and Sympathy with other People has 2 purposes : 1) Create patterns and mechanism of disciplinary enhancement in school setting of service mind , sacrifice and sympathy with other people (. 2) Implement pattern and mechanism of disciplinary enhancement in school setting

The results of this research are follows ;

1. From synthesis of the study, it was found that main principles in building disciplines of service mind, self-sacrifice and sympathy with other people to implement for students in pilot lower secondary school setting. It was found that main principles were as follow ;

- 1) Giving importance to students as human oriented in dimension of human right.
- 2) Focusing on adjusting students' attitudes from internal change
- 3) Doing activity - base in building good attitudes and learning from practice to build active learning for sustainability
- 4) Caring and Continuing with related personnel.
- 5) Giving importance for every related participation.
- 6) sticking with principles of teachers as student. Contributors to hold disciplines, morality , ethic , having thinking and intellectual process.

2. The results of taking the pilot study to implement in 5 school :

- 1) Before using pattern teachers evaluate at the middle level and students self - evaluate and peer evaluate at the high level
- 2) During using pattern ; teachers , students and self – evaluate and peer evaluate at the high level.

3) After using pattern : students evaluate themselves, peers and teachers at high level in every item.

4) The relation between teacher student and peer ' s Openion about Discipline have positive direction

5) Compare the opinion of students evaluate themselves, between before and while using pattern at high level in every item.

6) After using pattern : compare the opinion of students evaluate themselves, at high level in every item at significant .01 .

7) The important saucers factors are the persons who related with the school and they are collaborative working with all together.

And It has also found that school disciplinary building of service mind, self – sacrifice, and sympathy with other people in lower secondary level can be effective if the collaboration from internal and external school setting has been carried out. If lack of serious collaboration takes place, the results can be ineffective. Lf in school setting administrators seriously mandate policies, are willing to be mentors and coaches for teach and give importance and clearly perform school disciplinary building, they can work parallel with teachers as coaches and mentors for students, encourage them to find ways to build their own disciplines and keep on doing in order to build positive disciplines and honor every concern, good examples for students to adapt their behaviors. School atmosphere need to be love, warm, sincere atmosphere. Be good role models for students to adjust their behavioral disciplines leading to love, unity in group to show disciplines in social dimension patterns to change students from inside out sustainably.

Keyword : Disciplinary Building Model, Service mind, Self - sacrifice and Sympathy with other people

บทนำ

วินัยเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนในประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จ มีความเจริญก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็น ประเทศญี่ปุ่น เยอรมัน เกาหลีใต้ และประเทศฟินแลนด์ ประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนของประเทศให้มีวินัยเป็นอย่างมาก สำหรับประเทศไทย การสร้างวินัยเป็นสิ่งที่ยังจำเป็นอยู่ เนื่องจากเป็นปรับรากฐานในการสร้างคนไทยที่มีคุณภาพในอนาคต ดังที่พระธรรมปิฎก (2538: 8-12) ได้นำเสนอไว้ว่า วินัยที่แท้ในความหมายที่กว้าง คือ ระบบระเบียบทั้งหมดของชีวิต และสังคมมนุษย์ เป็นการจัดสรรโอกาสทำให้ชีวิตและสังคมมีระบบระเบียบ และมีโอกาสเกิดขึ้น ทำให้ทำอะไรๆ ได้คล่อง ดำเนินชีวิตได้สะดวก ถ้าชีวิตและสังคมไม่มีระเบียบ ไม่เป็นระบบ ก็สูญเสียโอกาสในการที่จะดำเนินชีวิตและทำกิจการของสังคมให้เป็นไปด้วยดี ตลอดจนทำให้การพัฒนาได้ผล ดังนั้น การพัฒนามนุษย์ในระยะยาวจึงต้องมีวินัยเป็นฐาน เพื่อให้มนุษย์สามารถนำศักยภาพของตนออกมาสร้างสรรคสังคมอย่างได้ผล ถ้าชีวิตและสังคมขาดวินัยย่อมทำให้เกิดความวุ่นวายต่างๆ ในที่สุดก็จะสูญเสียโอกาสในการที่จะดำเนินชีวิต และทำกิจการของสังคมให้เป็นไปด้วยดี

แต่ในปัจจุบัน สังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาความไร้วินัยของคนในสังคม เห็นได้จากการที่สังคมเต็มไปด้วยอันตรายและความเสี่ยงหลายประการ ทั้งปัญหายาเสพติด การแก่งแย่งชิงดี การทุจริตและประพฤติมิชอบ การขาดความรับผิดชอบ การทารุณและทำร้ายร่างกาย อาชญากรรม เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลจากการศึกษาสภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 93-96) ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า คนในอนาคตควรเป็นคนที่มีระเบียบวินัย เพราะในโลกยุคแห่งการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก การมีระเบียบวินัยเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดระเบียบข้อมูลข่าวสารให้อยู่ในที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ลักษณะชีวิตของการมีระเบียบวินัยมีความสำคัญในอนาคต ไม่ควรปล่อยให้เกิดสภาพของ ‘ทำอะไรตามใจคือไทยแท้’ ต่อไป มิเช่นนั้นจะเกิดความสับสน ไร้ระเบียบ ก่อให้เกิดการขาดประสิทธิภาพ ขาดความน่าเชื่อถือ อันจะเป็นการยากที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : ข) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาที่เป็นบทบาทของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ต้องช่วยกันโดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ต้องดำเนินการเรื่องนี้อย่างเร่งด่วนและสอดคล้องกับการศึกษาของ ดัคเวอร์ธและซาลิกแมน (Duckworth and Seligman (2005:125) พบว่า การมีวินัยในตนเองของนักเรียนสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ การควบคุมให้นักเรียนมีวินัย รู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับจะให้นักเรียนมีพฤติกรรมดี และเป็นไปตามความคาดหวังที่วางไว้

คณะผู้วิจัยของมหาวิทยาลัยทักษิณได้รับผิดชอบพัฒนารูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษาให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางพื้นฐานการมีวินัยที่เป็นฐานในการดำรงชีวิตในสังคม เนื่องจากเหตุผล ดังต่อไปนี้

- ทำให้บุคคลมีความคิดขั้นสูงช่วยยกระดับจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา จิตอาสา มุ่งเน้น การให้มากกว่าการรับทำให้ได้พบความสุขที่เกิดจากการให้ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับ

- บุคคลที่มีจิตอาสาย่อมเป็นที่รักใคร่ของบุคคลรอบข้าง เพราะมองเห็นคุณค่าในคุณค่าในความคิดที่มีอยู่ในบุคคลนั้น มากกว่ามูลค่าของทรัพย์สินใดๆ นอกจากนี้ยังเป็นการผูกมิตรแท้ได้อย่างยั่งยืน
 - ทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันดูแลรักษาสถานที่ของสาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัว
 - ทำให้สังคมน่าอยู่และเป็นสังคมคุณภาพที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ พึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกัน
- คณะผู้วิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณได้พัฒนาระบบและกลไกที่มุ่งหวังให้สถานศึกษาออกแบบการสร้างวินัยให้แก่นักเรียนได้อย่างหลากหลาย มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย โดยสามารถเสริมสร้างวินัยได้ทั้งในรูปแบบการบูรณาการในกลุ่มสาระวิชา ในกิจกรรมพัฒนานักเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ หรือสาระเพิ่มเติม ซึ่งสถานศึกษาสามารถที่จะทำได้อย่างอิสระภายใต้กรอบของรูปแบบและกลไกที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นอันจะทำให้ให้นักเรียนเกิดลักษณะเป็นผู้ที่มีวินัย มีลักษณะนิสัยในการควบคุมตนเอง สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ มีความซื่อสัตย์ มีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศ ประเทศชาติเกิดสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2. เพื่อปฏิบัติการใช้รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นให้แก่แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จาก 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 50 คน จำนวน 250 คน

สมมติฐานการวิจัย

ความมีวินัยด้านด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียน หลังปฏิบัติการใช้รูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูงกว่าก่อนปฏิบัติการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

เป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2. ขอบเขตระยะเวลา ใช้เวลาดำเนินการ ๙ เดือน (มกราคม – กันยายน ๒๕๖๐)

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โรงเรียนละ 50 คน รวม 250 คน

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

นิยามปฏิบัติการ

รูปแบบกลไก หมายถึง การกำหนดกรอบหรือแนวทางการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาบนพื้นฐานองค์ความรู้ที่ชัดเจน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา 2) เป้าหมายของการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา 3) รูปแบบการวินัยในสถานศึกษา 4) กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา 5) คำอธิบายรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา 6) เส้นทาง/กิจกรรมการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา และ 7) ตัวชี้วัดและแนวทางการประเมินวินัยในสถานศึกษา

การมีวินัย หมายถึง คุณลักษณะ/พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ครอบครัว และสังคมจิตอาสา หมายถึง จิตที่มีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วย สิ่งของ เงินทอง เวลาแรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างสมัครใจ ไม่มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

1. วินัยต่อบุคคล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ความรู้ ชี้แนะในสิ่งที่มีประโยชน์ชักจูงในสิ่งที่ดีงาม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เพื่อบรรเทาความต้องการของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน
2. วินัยต่อสังคม ร่วมมือกับผู้อื่นในการพัฒนาสังคม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ให้บริการและอำนวยความสะดวกในส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตั้งใจทำงานส่วนรวมจนสำเร็จ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนแสดงออกโดยไม่หวังผลตอบแทน

จิตอาสา หมายถึง จิตที่มีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วย สิ่งของ เงินทอง เวลาแรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างสมัครใจไม่มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1. ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของความรู้
2. ชี้แนะแนะนำสิ่งที่มีประโยชน์ชักจูงในสิ่งที่ดีงาม
3. การใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์
4. ไม่เอาเปรียบผู้อื่น
5. แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมื่อพบสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกต้องการช่วยเหลือ
6. ทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้แก่การอำนวยความสะดวกแบ่งปันสิ่งของและให้คำแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น
7. ร่วมมือกับผู้อื่นในการพัฒนาสังคมพัฒนาสังคมและพฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาหรือเพื่อพัฒนาสังคมพฤติกรรมที่แสดงออกได้แก่สนใจในปัญหาและการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งเสนอความคิดที่จะพัฒนาสังคมตั้งใจที่จะทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดและเป็นประโยชน์ต่อสังคมตั้งใจที่จะทำงานของส่วนรวมจนสำเร็จ
8. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
9. เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับพฤติกรรมที่แสดงออกได้แก่สละกำลังกายกำลังทรัพย์และเวลาช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม
10. สละประโยชน์ที่ตนพึงได้รับเพื่อแลกกับประโยชน์ของคนหมู่มากหรือคนที่อ่อนแอกว่า
11. แสดงออกต่อคนในสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนการให้บริการและอำนวยความสะดวกการมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น

12. พยายามที่จะแบ่งเบาหรือบรรเทาความต้องการของผู้อื่น

ความเสียสละ หมายถึงการแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่นที่ควรให้ด้วยกำลังกายทรัพย์สิน สติปัญญา พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1. ทางกายคือการช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงานไม่เพียงพอช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
2. ทางวาจาคือการแสดงความเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น
3. ทางใจคือให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่นที่สำนึกผิดไม่นึกสมน้ำหน้าเมื่อผู้อื่นเปลี่ยงพล้ำ
4. ทางทรัพย์สิน คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์สินเพื่อสาธารณกุศล

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่กำลังประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1. สามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึก และการแสดงออกของผู้อื่นโดยสามารถเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงทางสีหน้าได้ พยายามแปลความหมายทั้งสีหน้าท่าทางคนรอบข้าง
2. มีความสามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นเป็นความพยายามรวบรวมประสบการณ์ และความรู้สึกของตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ของคนอื่น
3. สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์ พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่นโดยใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวย บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่นได้ถูกต้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) ศึกษาข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องอื่น ได้แก่ ครูผู้สอน นักวิชาการศึกษาดูแลสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา
- 3) ถอดบทเรียนความสำเร็จจากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติ (Best practice) ด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต สทนากลุ่ม
- 4) ดำเนินการสร้างเครื่องมือและตัวชี้วัดความมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น
- 5) ร่างรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 6) จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 7) วิพากษ์รูปแบบ กลไกและคู่มือการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย 1) ประเด็นสำหรับการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวินัย ด้านจิตอาสาเสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) ประเด็นในการวิพากษ์ ร่างรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยด้านจิตอาสาเสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตอนที่ 2 ปฏิบัติการนำรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาจำนวน 5 โรงเรียน

- 1) เตรียมการภาคสนาม
- 2) จัดทำแผนปฏิบัติการ
- 3) ปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวรนาธิเฉลิม จ.สงขลา โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพิยะโคะ จ. สงขลา โรงเรียนบ้านสำนักกอก จ.พัทลุง โรงเรียนชะอวดเศรษฐรรวิทยา จ.นครศรีธรรมราช และโรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 จ.ตรัง ในปีการศึกษา 2559 กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ที่มีความสมัครใจและเป็นตัวแทนของแต่ละโรงเรียนคัดเลือกมาโรงเรียนละ 50 คน รวม 250 คน (มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการจริง 267 คน)

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) รูปแบบ กลไก การเสริมสร้างวินัยด้านจิตอาสาเสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าความเหมาะสมด้านมาตรฐานภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.17) เมื่อพิจารณาด้านย่อยด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (4.60) ด้านความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด (4.51) ด้านอัตถประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (4.53) ด้านการเห็นพ้องต้องกัน อยู่ในระดับมาก (4.33)และด้านจริยธรรมอยู่ในระดับมาก (4.00) 2) คู่มือการใช้รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยด้านจิตอาสาเสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.40) โดยด้านความชัดเจนอยู่ในระดับมาก (4.25) ด้านแนวทางการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (4.75) 3) แบบประเมินวินัยด้านจิตอาสาเสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มี 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านจิตอาสาต่อบุคคล จำนวน 7 ข้อ ด้านจิตอาสาต่อสังคม จำนวน 7 ข้อ ด้านความเสียสละ จำนวน 6 ข้อ และด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จำนวน 6 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.50)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างด้านวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีหลักการสำคัญ ดังนี้

- 1) ให้ความสำคัญกับตัวนักเรียน(Human Oriented) ในมิติความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Right)
- 2) เน้นการปรับเปลี่ยนเจตคติที่เกิดจากความต้องการเปลี่ยนจากภายในตัวตนของนักเรียน (Internal Change)
- 3) ใช้กิจกรรมเป็นฐานในการสร้างเจตคติที่ดีและเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Active Learning for Sustainable)
- 4) ความตั้งใจจริงใจ ใส่ใจ จริงจังต่อเนื่องของบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Caring and Continuing)
- 5) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Participation)
- 6) ยึดมั่นในตัวครูคือผู้สร้างผู้เรียนที่มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีกระบวนการคิดและกระบวนการปัญญา (Teacher as Student Contributors)

สำหรับกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ใช้กลไกการบริหารคุณภาพ (PDCA) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา

ส่วนระบบ กลไกที่พัฒนาขึ้นคือ 3s Model หมายถึง รูปแบบ ระบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา 3 ด้าน ประกอบด้วย

S1 = Service mind หมายถึง จิตอาสา หมายถึง จิตที่มีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วย สิ่งของ เงินทอง เวลา แรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างสมัครใจ ไม่มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

1) ต่อบุคคล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ความรู้ ชี้นำในสิ่งที่มีประโยชน์ ชักจูงในสิ่งที่ดีงาม ไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพื่อบรรเทาความต้องการของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

2) ต่อสังคม ร่วมมือกับผู้อื่นในการพัฒนาสังคม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ให้บริการและอำนวยความสะดวกในส่วนที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตั้งใจทำงานส่วนรวมจนสำเร็จ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน แสดงออกโดยไม่หวังผลตอบแทน

S2 = Sacrifice หมายถึง เสียสละ หมายถึง การแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่นที่ควรให้ด้วย กำลังกาย ทรัพย์สิน สติปัญญา พฤติกรรมที่แสดงออก ถึงความเสียสละ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

- 1) ทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงาน ไม่นิ่งดูตาย ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
- 2) ทางวาจา คือ การแสดงความเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น
- 3) ทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ
- 4) ทางทรัพย์สิน คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์สิน เพื่อสาธารณกุศล

S3 = Sympathy หมายถึง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่กำลังประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1) สามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึก การแสดงออกของผู้อื่นโดยสามารถเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงสีหน้า พยายามแปลความหมายทั้งสีหน้าท่าทางคนรอบข้าง สามารถคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นได้

2) สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา ใช้ประสบการณ์ และความรู้สึกของตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ของคนอื่น สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์ พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่นโดยใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวย บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

3s model ประกอบด้วย เป็น 2 กิจกรรมหลัก คือ

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อบูรณาการในชั้นเรียนโดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิซึมร่วมกับวงจรคุณภาพ (Constructivism based on PDCA) มีหลักการ ดังนี้

การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน เน้นการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ การลงมือปฏิบัติ การสำรวจปัญหา การทำโครงการ โดยผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิด วิธีการสอนที่หลากหลาย จนก่อให้เกิดการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- ขั้นการวางแผนการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในขั้นนี้เป็นการเตรียมความพร้อมการมีวินัยเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้การมีวินัย ด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและอภิปรายร่วมกัน ในขั้นนี้เป็นการทำให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจว่าการมีวินัย ด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

- ขั้นการปฏิบัติการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นขั้นปฏิบัติกิจกรรมเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นการจัดการเรียนรู้ด้านการมีวินัยเชิงรุกเน้นการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนร่วมปฏิบัติทุกกิจกรรม ขั้นนี้เป็นการทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มากขึ้น

- ขั้นประเมินการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ขั้นสรุปและประเมินผลการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นการสรุปและประเมินผลเป็น โดยการใช้แบบประเมินการมีวินัยด้าน การมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายของการเกิดวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- ขั้นปรับปรุงการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สำหรับขั้นนี้เป็นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา ขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายของการเกิดวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีการประชุมสรุปการดำเนินงาน PLC การถอดบทเรียนร่วมกันทุกเดือน (AAR)

เงื่อนไขการนำรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นไปใช้ ครูหรือผู้สอนต้องทำความเข้าใจองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งกระบวนการต่างๆ ทุกขั้นตอนเพื่อการเตรียมยุทธวิธี สถานที่แหล่งเรียนรู้ในการศึกษาภาคสนาม และการลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นซึ่งองค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) การเรียนรู้หลักการตอบสนองผู้เรียนตั้งประเด็นคำถามที่นำไปสู่การสำรวจ ปัญหา การสร้างเสริมวินัย 2) ระบบสังคม การมีทักษะการทำงานร่วมกันและการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการศึกษาที่เน้นทักษะกระบวนการกลุ่ม 3) สิ่งสนับสนุนสถานศึกษาให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมสร้างเสริมวินัย อำนวยความสะดวกด้านสถานที่ เวลา และคณะครูที่ร่วมพัฒนา

2. กิจกรรมพัฒนานักเรียนนอกชั้นเรียนประกอบด้วย 5 หน่วยกิจกรรม คือ

- หน่วยที่ 1 การสร้างสรรค์สังคมจิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา
- หน่วยที่ 2 เพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่
- หน่วยที่ 3 สภานักเรียน
- หน่วยที่ 4 จรรโลงศาสนา
- หน่วยที่ 5 อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

โดยในกิจกรรมในแต่ละหน่วยครูและนักเรียนสามารถออกแบบกิจกรรมได้ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงกิจกรรมในรูปแบบของ 3s model สามารถแสดงในรูปแบบตาราง ดังนี้

กิจกรรมบูรณาการในชั้นเรียน	กิจกรรมพัฒนานักเรียนนอกชั้นเรียน
การบูรณาการในรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและการสอดแทรก ในทุกรายวิชาโดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยการ สร้างความรู้โดยใช้เทคนิค PDCA 1) ขั้นตอนการวางแผนการมีวินัยเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) ขั้นตอนการปฏิบัติการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3) ขั้นตอนประเมินการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 4) ขั้นตอนปรับปรุง สรุปผลและสร้างองค์ความรู้/แนวปฏิบัติในการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	หน่วยกิจกรรมที่ 1 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม จิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา หน่วยกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่ หน่วยกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมสภานักเรียน หน่วยกิจกรรมที่ 4 กิจกรรมการจราจรโลง ศาสนา หน่วยกิจกรรมที่ 5 กิจกรรมการอนุรักษ์ศิลป วัฒนธรรม

ในคู่มือได้กำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

บทบาทของผู้บริหาร

- กำหนดนโยบายการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นร่วมกับครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง
- สนับสนุน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจ ให้แก่ครู นักเรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- ติดตาม ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะและประเมิน การพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูในสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- สร้างแรงจูงใจ เสริมแรง สร้างพลัง (Empower)

บทบาทของครู

- ทำหน้าที่ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- เป็นที่ปรึกษาของผู้เรียน
- มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้เรียนให้ปฏิบัติพฤติกรรมกรรมการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- ประเมินพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ประสานงาน สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน
- ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- เป็นต้นแบบพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- สร้างความตระหนัก เสริมแรงให้กำลังใจระหว่างการเรียนรู้

บทบาทของผู้ปกครอง

- ดูแลพฤติกรรมบุตรหลานด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นร่วมกับสถานศึกษา
- ให้กำลังใจ ในการสร้างวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ติดตามประเมินพฤติกรรมการณ์ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นของบุตรหลาน
- ประสาน สร้างสัมพันธ์ภาพกับครู ผู้บริหารสถานศึกษา
- เป็นต้นแบบพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

บทบาทของกรรมการสถานศึกษา

- ร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- เป็นต้นแบบพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ร่วมให้ข้อเสนอแนะตามประเมินการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

บทบาทของนักเรียน

- มีส่วนร่วมในการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ร่วมออกแบบกิจกรรมการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ช่วยกันดูแลเพื่อนนักเรียนในสถานศึกษาให้มีพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- พัฒนาตนเองวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- มีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ร่วมมือกับครู ผู้บริหารในการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ร่วมประเมินพฤติกรรมการณ์มีวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- บันทึกเรื่องราวด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ

บทบาทของชุมชนกับสังคม

- สร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ช่วยกันกำหนดกติกาการพัฒนาวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในชุมชน
- ร่วมมือดูแลพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- เป็นต้นแบบพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ร่วมประเมิน ติดตามพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนในชุมชน

- ประสานงานกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง

บทบาทภาคีเครือข่าย

- สร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- ช่วยกันกำหนดกติกาการพัฒนาวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในชุมชน
 - ร่วมมือดูแลพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - ร่วมประเมิน ติดตามพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนในชุมชน
 - ประสานงานกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - ให้การดูแล ให้กำลังใจ ชี้แนะ
- ตอนที่ 3 ผลปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 250 คน แต่มีนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด จำนวน 267 คน มัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 30.70 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 32.60

1) ระดับวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้าน (จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น) และภาพรวมพบว่า นักเรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.23 และ 4.42) แต่ประเมินโดยครูอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23)

2) ระดับวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้าน(จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น)และภาพรวม ระหว่างใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยครูอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33, 4.12 และ 4.11)

3) ระดับวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้าน (จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น) และภาพรวมหลังใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยครูอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.13, 4.12 และ 4.15)

4) ความสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวม ประเมินโดยตนเอง โดยเพื่อน และ โดยครู มีความสัมพันธ์กัน(ทิศทางบวก) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5) ผลการเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวมก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน พบว่า ระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6) ผลการเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวมก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน พบว่า หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7) ปัจจัยของความสำเร็จที่สำคัญที่สุด คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ที่จะต้องมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันแต่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันซึ่งประกอบด้วย

- ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ที่คอยสนับสนุนในระดับนโยบาย สร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินการพัฒนาเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาให้แก่แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการบูรณาการด้านวินัยสู่สถานศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นโค้ช พี่เลี้ยง คอยกำกับ ติดตาม และ

ให้กำลังใจให้แก่ครูในการเสริมสร้างวินัยให้แก่นักเรียน นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้การดำเนินการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาเป็นไปอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

- ครูมีบทบาทเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สำคัญในฐานะผู้สร้างและผู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ครูเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนวินัยในสถานศึกษา เป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนในฐานะผู้ร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการในห้องเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียนร่วมกับนักเรียน ครูถือเป็นตัวแบบในด้านวินัยของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน

- นักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญที่ต้องการให้เกิดพฤติกรรมด้านวินัย ดังนั้น นักเรียนควรได้มีส่วนร่วมในการคิด ออกแบบกิจกรรมในการเสริมสร้างวินัยด้วยตนเองด้วย ในความเป็นจริงนักเรียนมีศักยภาพและมีความปรารถนาที่จะเป็นคนดี มีวินัยอยู่ภายในตัวเอง หากเปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน ซึ่งจะทำให้เกิดคุณลักษณะด้านวินัยที่ยั่งยืน

- ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นกลุ่มบุคคลที่จะเชื่อมโยงวินัยจากสถานศึกษาไปสู่บ้านและชุมชน กลุ่มบุคคลเหล่านี้ควรได้มีส่วนร่วมรับรู้ในการสานต่อกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยของนักเรียนต่อไป

การอภิปรายผล

1. รูปแบบการเสริมสร้างวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากถึง มากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะ กระบวนการของการพัฒนารูปแบบมีกระบวนการที่มีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีกระบวนการลงพื้นที่ศึกษา รวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบ และสถานศึกษานำร่องในเขตภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง ได้ข้อมูลที่เป็นสภาพจริงเป็นความต้องการ และสอดคล้องกับ บริบทของสถานศึกษา ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้นำ ศาสนา ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวินัยในสถานศึกษา มาสู่การออกแบบรูปแบบ กลไก การเสริมสร้างวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และเน้นให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์และออกแบบกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้วยนักเรียนเอง โดยมีผู้บริหาร ครูเป็นพี่เลี้ยง ให้คำปรึกษา ดูแลอย่างใกล้ชิด ประสานงาน เป็นการออกแบบที่เน้นรูปแบบที่ครอบคลุมประกอบ เป็นรูปแบบที่สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ได้จริง มีคู่มือสำหรับครู สำหรับนักเรียน และกำหนดบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ กลไก วัฏจักรถ่วง ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ รูปแบบ ระบบและกลไกการจัดกิจกรรม คำสำคัญของรูปแบบ บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้อง แนวทางการจัดกิจกรรม แนวทางการบริหารจัดการ และเครื่องมือการประเมินผลการเสริมสร้างเสริมสร้างวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่สำคัญคือมีการนำไปทดลองใช้และมีการปรับมาตลอดการทดลองใช้ในสถานศึกษาจึงทำให้ผลการวิจัยรูปแบบและกลไกโดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมลวรรณ วีระธรรมโม (2548) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพของนักศึกษาพยาบาล สังกัดวิทยาลัยพยาบาล เขตภาคใต้ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการที่มีความชัดเจนตามหลักวิชาการ กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบครบถ้วน รูปแบบมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสอดคล้องกับ จิราพร วัฒนศรีสิน (2547 : 89) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นควรมาจากการศึกษาความต้องการจำเป็น การศึกษาบริบทของพื้นที่ที่ต้องการพัฒนา องค์ประกอบชัดเจน มีคู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติ

2. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้มีพฤติกรรมในวินัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านจิตอาสา เสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดีขึ้นในระยะเวลา 2 เดือน หลังจากมีการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เนื่องจาก กิจกรรมของรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้มีการออกแบบให้สถานศึกษาใช้ปัจจัยที่เกิดจากกิจกรรมภายในโรงเรียน เช่น กิจกรรมในรูปแบบที่นักเรียนได้มีการทำความสะอาดในพื้นที่บริเวณทุกวัน โดยแต่ละห้องเรียนจะต้องดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ภายในห้องเรียนจะแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ผู้ต้องรับผิดชอบในส่วนนั้น ๆ จะเป็นคนทำความสะอาด เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ต้องทำต่อเนื่องทุกวัน วันละ 10-20 นาที ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความรับผิดชอบต่อการทำความสะอาดในพื้นที่ที่ต้องดูแลรวมถึงการใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดร่วมกับชั้นเรียนอื่น ๆ หรือห้องเรียนอื่น ๆ อีกด้วย สอดคล้องกับ ทาคิทา คาชิ (2007 ; 25) ที่ได้แสดงให้เห็นถึงวินัยโดยเขาได้ตั้งคำถามของการแก้ไขปัญหาการใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงหากนักเรียนทำผิดกฎระเบียบ และชี้ให้เห็นว่าการลงโทษโดยใช้ความรุนแรงนั้นไม่มีประโยชน์ แต่การพัฒนาทางด้านการคิดนั้นส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียน เขาชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนตัวเองด้วยความสมัครใจและการส่งเสริมทางด้านการรับมือกับการศึกษานั้นสำคัญ จากประสบการณ์ที่ได้รับตรงนั้นเป็นกุญแจในการสร้าง “ความรู้สึกว่าตัวเองมีประโยชน์” ความหมายของความรู้สึกดังกล่าวก็คือ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้นรู้สึกถึงการมีอยู่ของคุณค่าของตนเอง ความรู้สึกถึงความสำเร็จเมื่อได้ช่วยใครบางคน ความรู้สึกพึงพอใจเมื่อได้เป็นคนสำคัญของใครบางคน นอกจากนี้ ความรู้สึกที่ตัวเองมีประโยชน์ คือ ความเชื่อที่มีต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันคือความรู้สึกที่มีความสุขของการเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมนั้น พูดได้ว่าวินัยคือ จากสิ่งที่ต้องรักษา กลายเป็นสิ่งที่อยากรักษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรเน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายในตัวนักเรียน
2. ควรมีการบูรณาการในนโยบายระดับสถานศึกษาให้ชัดเจน
3. ควรมีการกำกับติดตาม เป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
4. ควรให้สถานศึกษาทุกแห่งได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างวินัยของนักเรียน

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543 , มกราคม - มีนาคม). “โรงเรียนสร้างคนมีจิตสาธารณะ”. *การศึกษา*. 2000. 65(3) : 17.
- จิราพร วัฒนศรีสิน.(2549) . *ชุดกิจกรรมการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล เขตภาคใต้* . สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี.
- ชาย โปธิสิตา และคณะ. (2540). *รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษากรณี กรุงเทพมหานคร*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธ.ธรรมศรี. (2513). *ชาวพุทธควรรู้*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลื่องเชื่องเจริญ.
- พระธรรมปิฎก.(2538) . *ธรรมนิพนธ์* . สำนักพิมพ์พิมพ์ลักษณ์ . กรุงเทพมหานคร.
- พระเทพวิมลโมลี. (2528). *จิตวิทยาความมั่นคง* . กรุงเทพมหานคร
- พระไพศาล วิสาโล. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี ศึกษากรณีมูลนิธิพุทธอื้อจี้*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนา อินเทอร์เน็ต.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560).*การเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา* .กรุงเทพมหานคร.
- อมลวรรณ วีระธรรมโม (2548). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ของนักศึกษาพยาบาล สังกัดวิทยาลัย พยาบาล เขตภาคใต้* . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . กรุงเทพมหานคร.
- Tucker, W. J. (2009). *Public Mindedness an Aspect of Citizenship Considered*. BilioLife Publisher.
- Duckworth and Seligman.(2005).Self – Discipline Outdoes IQ in Predicting Academic Performance of Adolescents. *Psychological Science* n 16(12) 939 – 944)
- Keeves,Peter J. Model and Model Building . *Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook*. Oxford : Pergamon Press .
- Takita Kachi .(2007).*Principles and Functions* .4th Edtion.from www.letto/col.com

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรม
เป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

The Development Of The Learning Management Model of
Flipped Classroom By Using Activity-Based Learning To
Enhance Student Engagement In The Upper Secondary School

ผู้วิจัย รังสิยา นรินทร์¹

Rangsiya Narin

rangsiyaj@hotmail.com

ประกอบ ใจมั่น²

Prakob Jaiman

สายสวาท เกตุชาติ³

Saisawath Ketchart

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการแนวคิด ทฤษฎี 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดประเมินผล 6) บทบาท ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และ กระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 6 กระบวนการ ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนแนวคิด 2) การศึกษาค้นคว้า 3) การวางแผนจัดการเรียนรู้ 4) การสร้างประสบการณ์ 5) การประเมินผล 6) การนำเสนอ

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านได้ตรวจสอบคุณภาพ โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ โดยการนำไปทดลองนำร่องที่โรงเรียนข้างกลางประชานุศูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 30 คน พบว่า 1) ประสิทธิภาพของรูปแบบ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช “ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติประจำปี 2561”

² ผศ. ดร. อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³ ดร.อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

โดยคำนวณค่าดัชนีประสิทธิภาพ (E1/E2) มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด(70/70) 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

3. ประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า 1) ประสิทธิภาพของรูปแบบโดยค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความมุ่งมั่นแน่วแน่จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) นักเรียนมีความพึงพอใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และ 5) ครู ผู้บริหารมีความเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ห้องเรียนกลับด้าน ความมุ่งมั่น

Abstract

The purposes of this research were 1) to study, analyze, synthesize the compositions and processes of the learning Management Model of Flipped Classroom by Using Activity-based Learning 2) to develop the learning management model of flipped classroom by using activity-based learning to enhance student engagement in the upper secondary school, and 3) to evaluate the effectiveness of the Learning Management Model of Flipped Classroom by Using Activity-based Learning to Enhance Student Engagement in the Upper Secondary School. The sample used consisted of 30 students from the sampling (Purposive sampling) The instruments used were analysis and synthesis contents, assessment format for learning model, achievement test, student engagements' assessment format, a set of questionnaires to ask students and teachers', and principals' opinions. The tools used for statistics analyzing were a content analysis, a percentage, a mean, a standard deviation and a T-Test Dependent. The Results were:

1. The Learning Management Model consists of 6 components: 1) The principles, concept, and theory of the learning management model of flipped classroom by using activity-based learning to enhance student engagement in the upper secondary school, 2) objectives, 3) content, 4) learning management procedure, 5) evaluation, 6) the roles of teachers, students, and parents. And there were 6 processes in learning management procedure: adjustment, searching, planning, experiencing, evaluation, and report.

2. The effectiveness of the learning management model of flipped classroom by using Activity-based learning to enhance student engagement in the upper secondary school is very high (77.46/73.66 by using E1/E2). The posttest average of the students who use the learning management model of flipped classroom by using activity-based learning to enhance student engagement in the upper secondary school was higher than the pretest by statistically significant at the .05 level. The students' engagement was at the 4.69 level. The students' satisfaction was at the 3.97 level.

3. The effectiveness of the learning management model of flipped classroom by using activity-based learning to enhance student engagement in the upper secondary school is very high. The posttest average of students who use the learning management model of Flipped classroom by using activity-based learning to enhance student engagement in the upper secondary school was higher than the pretest by statistically significant at the .01 level by using E1. The students' engagement was at the highest level (4.5). The students' satisfaction was at a high level (4.09). The teachers and the principals' opinion was at a high level (4.01).

Keywords: The learning management model of flipped classroom , Activity-based Learning, Enhance student engagement.

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ได้มีการกำหนดนโยบาย จุดเน้น และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อมุ่งหวังให้มีการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยที่มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากล โดยครอบคลุมทั้ง ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะบนพื้นฐานของความเป็นไทย ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดในตน มีความรู้ และทักษะที่แข็งแกร่งและเหมาะสม เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นไปและการดำรงชีวิตในอนาคต โดยมีการกำหนด ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพโดยปลูกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการและมีการกำหนดจุดเน้นสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีความมุ่งมั่นในการศึกษาและการทำงาน และสามารถปรับตัวเข้ากับพหุวัฒนธรรม บนพื้นฐานวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความมุ่งมั่นในการศึกษาและการทำงาน ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนและมีความต่อเนื่อง จะส่งผลต่อความสุขและความสำเร็จในการดำรงชีวิตและการเป็นพลโลกให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยของเราในโลกปัจจุบันความมุ่งมั่นในการศึกษาและการทำงานแสดงออกให้เห็นถึงความตั้งใจ ความรับผิดชอบ ความอดทนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) และสอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) พบว่านักเรียนที่ขาดความมุ่งมั่นในการศึกษา ส่งผลถึงปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่เป็น ในที่สุดต้องออกโรงเรียนกลางคันดังนั้นโรงเรียนต้องจัดระบบที่เอื้อหรือสร้างให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นต่อการเรียน (Student Engagement) โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างน่าสนใจและท้าทายความสามารถของนักเรียน

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและทำให้น่าสนใจจะต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สำหรับเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย ผู้สอนจะต้องรู้ เข้าใจแนวคิดการจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียนของกระบวนการเรียนรู้แต่ละประเภท แล้วจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อผู้เรียน เช่น กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างกันตามวิธีการรับรู้ วิธีการนี้จะเน้นแนวทางในการคัดกรอง และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการเลือกการตัดสินใจการเรียนรู้ เลือกกระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา ความถนัดของตนเอง และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนส่งเสริมช่วยเหลือผู้เรียนในการใช้รูปแบบวิธีการเรียนรู้ตามความถนัดเพื่อให้เกิดศักยภาพในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ มีความสนใจ มีความสุข สนุกกับการเรียน เกิดแรงจูงใจภายในให้อยากที่จะเรียนรู้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับ (อนรรฆ สาสุข, 2556) กระบวนการเรียนรู้โดยการใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-based Learning) เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา เป็นการใช้เทคนิคการสอนโดยเน้นการใช้กิจกรรม มากกว่าการมุ่งสร้างหรือผลิตสื่อที่มีคุณสมบัติครบถ้วนด้านมิติเดียว ซึ่งต้องใช้เวลาและความพยายามสูงในการพัฒนา และเมื่อพัฒนาจนประสบผลสำเร็จแล้ว ยังไม่สามารถควบคุมให้ผู้เรียนเข้าเรียนบทเรียนได้ การเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญไปที่ ผู้เรียน เรียนผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงมากในการส่งเสริมศักยภาพของบุคคล (Individual Potential) ที่จะพัฒนาไปได้ตลอดชีวิตผู้เรียนจะเรียนอย่างมีความสุข มีการพัฒนาไปด้วยความมั่นใจ และพึงพอใจ

การพัฒนาผู้เรียนให้มีความมุ่งมั่นแน่วแน่ เป็นความสำคัญด้านผลลัพธ์ในการจัดการศึกษา คือนักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข แต่ที่สำคัญสำหรับอนาคตที่สามารถทำนายผลลัพธ์ที่มีคุณค่าคือความก้าวหน้าทางวิชาการและความสำเร็จของนักเรียน และการสอนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายมีแรงบันดาลใจ มีความมุ่งมั่นแน่วแน่และกระตือรือร้น ได้ (วิจารณ์ พานิช, 2556) ต้องเกิดจากการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบและเป็นองค์รวม ผู้เรียนได้เรียนจากการลงมือทำ ซึ่งต้องเริ่มจากให้ผู้เรียนได้เริ่มที่จะลงมือคิด ซึ่งก็ไม่ใช่ง่ายๆ แค่มอบโจทย์ ส่งงานตามใบงานหรือให้การบ้าน ให้ทำโครงการและโครงการต่างๆ สิ่งสำคัญยังอยู่ที่การสร้างบรรยากาศ การทำให้เกิดมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดีในชั้น ตลอดจนการเป็นต้นแบบเองของครู ที่ต้องเริ่มลงมือทำคือ เริ่มคิดที่จะไม่สอนโดยการบรรยายอีกแล้ว เพราะรูปแบบดังกล่าว ไม่สามารถตอบสนองและพัฒนาผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ **แบรndon ฮาร์ดี** (mobilemini.com, 2559) ระบุว่า การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ยังคงได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นรูปแบบการเรียนรู้ ที่ต่างจากแบบดั้งเดิมที่ให้นักเรียนเข้าห้องเรียนเพื่อรับการบรรยายและกลับบ้านเพื่อทำการบ้าน แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษากล่าวว่า การศึกษาแบบเรียนรู้กลับด้านมุ่งเน้นไปที่การทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน เพราะนักเรียนจะใช้เวลาที่บ้าน อ่านเตรียมตัวบทเรียนสำหรับวันถัดไป ดังนั้นเมื่อมาโรงเรียนจะทำให้นักเรียนนำความรู้ที่เตรียมตัวมา มาเสนอแนะที่สอดคล้องกันแก่ครูผู้สอนทั้งยังช่วยให้ครูมีกิจกรรมซับซ้อนมากขึ้นในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างศึกษา

ห้องเรียนกลับด้าน จึงกลายเป็นนวัตกรรมและมุมมองหนึ่งของตัวอย่างจากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นในวงการศึกษา เป็นวิธีการใช้ห้องเรียนให้เกิดคุณค่าแก่เด็กโดยใช้การฝึกประยุกต์ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบ รู้จริง และเป็นวิถีจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับและคุณค่าแห่งวิชาชีพครูที่ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งให้เกิดขึ้นผ่านสื่อเทคโนโลยีที่นำมาใช้ (วิจารณ์ พานิช, 2556)

จากความเป็นมา ความสำคัญ สภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งคาดว่าจะสามารถ สร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ให้เกิดในตัวผู้เรียน 4 ด้านคือ 1) พฤติกรรมมุ่งมั่น (Behavior Engagement) ได้แก่ การมีวินัยในการเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นตั้งใจเรียนรู้และทำงาน 2) อารมณ์มุ่งมั่น (Emotional Engagement) ได้แก่ กระบวนการทำงาน การเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน ทำงานร่วมกันเป็นทีม รู้เท่าทัน 3) สติปัญญา มุ่งมั่น (Cognitive Engagement) ได้แก่ มี ความรู้ ความเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ในบทเรียน มีการประยุกต์บทเรียนไปใช้ และมีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Bloom 4) เจตคติมุ่งมั่น (Agentic Engagement) หรือทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ต่อยอด การเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ เห็นความสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวใช้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างไร

2. เมื่อยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และ นำไปทดลองใช้ กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในโรงเรียนขนาดกลางสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพ ในระดับใด

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างไร
- 2) ผลการประเมินความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนอยู่ในระดับใด
- 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน
- 4) ความคิดเห็นของครู ผู้บริหารต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาบอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการทดสอบแบบกลุ่มใหญ่ ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุคการเปลี่ยนแปลง และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนรู้ มีการบริการระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในโรงเรียนและเข้าใจกระบวนการวิจัย มีความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ และบริบทของผู้เรียน ขนาดของโรงเรียนไม่ต่างกัน จำนวน 30 คน

2. ขอบเขตของตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน 5) แบบประเมินความเห็นของครูและผู้บริหาร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนความพึงพอใจของนักเรียน และ ความเห็นของครู ผู้บริหาร

3.ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ 2) ห้องเรียนกลับด้าน 3) การใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ 4) ความพึงพอใจ 5) ความเห็นของครู ผู้บริหาร และ 6) เนื้อหาและสาระความรู้ที่ใช้ในครั้งนี้อัดเลือกเนื้อหาเรื่อง The environment ที่ตอบสนองตัวชี้วัดและสาระ การเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4- 6)

ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาดำเนินการ 18 เดือน (ตั้งแต่ เดือน กรกฎาคม 2560 ถึง มกราคม 2562)

พื้นที่การดำเนินการ โรงเรียนช้างกลางประชานุกูล อำเภอช้างกลาง และ โรงเรียนนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

รูปแบบ หมายถึง ภาพองค์ประกอบโครงสร้างโดยรวม ที่มุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนต่อการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไปดำเนินการต่อไป

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบ กระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวัง โดยนำเอาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ วิธีสอน กิจกรรม เทคนิคการสอนและ สื่อเทคโนโลยี ต่างๆ มาเป็นส่วนประกอบ เพื่อให้เกิดกระบวนการที่ เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง โครงร่างการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิด หลักการ ทฤษฎี (principles, concept, and theory) 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (Objectives) 3) เนื้อหา/แหล่งเรียนรู้ (content) 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (learning management procedure) 5) การวัดและประเมินผล (Evaluation) 6) บทบาทผู้เกี่ยวข้อง the roles of teachers, students, and parents และกระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน 1) การปรับเปลี่ยนแนวคิด (Adjustment) 2) การศึกษาค้นคว้า (Searching) 3) การวางแผนจัดการเรียนรู้ (Planning) 4) การสร้างประสบการณ์ (Experiencing) 5) การประเมินผล (Evaluation) 6) การนำเสนอ (Report)

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน หมายถึง เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหวังให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีบูรณาการโดยมีการกำหนดเนื้อหาให้ศึกษา ค้นคว้า สืบค้น ทำความเข้าใจจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน โดยใช้สื่อเทคโนโลยี และระบบเครือข่าย ออนไลน์ การมีปฏิสัมพันธ์ การเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยี อย่างทันทั่วถึง ระหว่างศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกชั้นเรียน โดยการสื่อสารผ่าน เครือข่ายสังคมออนไลน์ โทรศัพท์ วีดิโอคอลเซทเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือหรือสอบถามปัญหา ระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนและนำความรู้มาจัดกิจกรรมในชั้นเรียนด้วยวิธีการปฏิบัติ กิจกรรมที่หลากหลาย แบ่งปัน สร้างสรรค์ ออกแบบวางแผน ค้นคว้า ความรู้ใหม่ ประยุกต์ ปฏิบัติ นำเสนอ เผยแพร่ ด้วยเทคโนโลยี ตามความถนัด จากการศึกษาด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ประกอบ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความ ที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบของรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ ห้องเรียนกลับด้าน การใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ ความมุ่งมั่นแน่วแน่ ความพึงพอใจ ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบในการยกร่างรูปแบบ ประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ และ กระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 กระบวนการ

ระยะที่ 2 การพัฒนา ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เพื่อนำไปใช้ประกอบในการยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สร้างเครื่องมือ เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน แบบประเมินความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน และแบบประเมินความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และนำผลการตรวจสอบคุณภาพ พร้อมข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 1 นำไปทดลองนำร่องรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อหาประสิทธิภาพกับนักเรียนจำนวน 30 คน โดยทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อน-หลัง ประเมินความมุ่งมั่นแน่วแน่ และประเมินความพึงพอใจ แล้วนำมาปรับปรุงครั้งที่ 2 จึงนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเมินความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน 4 ด้าน ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนและประเมินความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎี 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดประเมินผล 6) บทบาท ครู นักเรียน ผู้ปกครอง กระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 6 กระบวนการ ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนแนวคิด 2) การศึกษาค้นคว้า 3) การวางแผนจัดการเรียนรู้ 4) การสร้างประสบการณ์ 5) การประเมินผล 6) การนำเสนอ

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน พบว่ามีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 กระบวนการ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านได้ตรวจสอบคุณภาพ โดยภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้โดยการนำไปทดลองนำร่องที่โรงเรียนช่วงกลางประชาชนกุล กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 30 คน พบว่า 1) ประสิทธิภาพของรูปแบบ โดยคำนวณค่าดัชนีประสิทธิภาพ (E1/E2) มีค่าเท่ากับ 77.46/73.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด(70/70)2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย โดยภาพรวม 4.43 อยู่ในระดับมาก 4) ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม 3.97 อยู่ในระดับมาก

3. ประสิทธิภาพการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า 3.1) ประสิทธิภาพของรูปแบบโดยค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.52 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 3.2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.3) นักเรียนมีความมุ่งมั่นแน่วแน่ จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบประเมิน 5 ระดับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3.4) นักเรียนมีความพึงพอใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.09 อยู่ในระดับมาก และ 3.5) ครู ผู้บริหารมีความเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประเด็นที่จะอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. องค์ประกอบของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิด ทฤษฎีและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) เนื้อหา 5) การวัดประเมินผล และ 6) บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยได้ศึกษา เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และได้นำมาวิเคราะห์ตามแนวทาง (สุภางค์ จันทวนิช, 2553) แล้ว นำความถี่ของข้อมูลมาสังเคราะห์ได้องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ (Joyce & Weil, 1978) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ การเรียนการสอน คือ การกล่าวถึงความเชื่อและแนวคิดของทฤษฎีที่รองรับรูปแบบ การเรียน การสอน หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน จะเป็นตัวชี้ นำ กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและขั้นตอนการ ดำเนินการในรูปแบบการเรียนการสอน 2) จุดประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นส่วนที่ระบุถึง ความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้น จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน 3) เนื้อหา เป็นส่วนที่ระบุถึงเนื้อหา และกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ ของรูปแบบการเรียนการสอน 4) กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินการเป็นส่วนที่ระบุถึงวิธีการปฏิบัติในขั้นตอนหนึ่งๆ เมื่อนำรูปแบบ ไปใช้ และ 5) การวัดและประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน

และสอดคล้องกับแนวคิดของ (ทิตินา แชมมณี ,2550). กล่าวว่า รูปแบบการสอนการเรียนการสอนคือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด การบรรยาย การอธิบายสภาพการจัดการเรียนการสอน การจัดระบบ และวิธีการสอน

2. กระบวนการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 6 กระบวนการ 1) การปรับเปลี่ยนแนวคิด 2) การศึกษาค้นคว้า 3) การวางแผนจัดการเรียนรู้ 4) การสร้างประสบการณ์ 5)การประเมินผล 6) การนำเสนอ จากกระบวนการทั้ง 6 กระบวนการ โดยใช้วิธีการ ศึกษา วิเคราะห์ เอกสาร เนื้อหาของ (สุภางค์ จันทวานิช ,2553) แจงแจงนับความถี่ ได้กระบวนการ 6 กระบวนการผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ (ทิตินา แชมมณี,2555)). กระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 1) การปรับเปลี่ยนแนวคิด 2) การศึกษาค้นคว้า 3) การวางแผนจัดการเรียนรู้ 4)การสร้างประสบการณ์ 5) การประเมินผล 6)การนำเสนอ และ (ศศิธร เรียงวะลัย,2556) กระบวนการจัดการเรียนรู้มีอย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสภาพทั่วไป เช่นพื้นที่ของสถานศึกษา ชุมชน ผู้เรียน แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งค้นคว้า กระบวนการเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งอาจปฏิบัติตามหรือนำมาปรับปรุงแก้ไขได้ ดังนี้ 1) การปรับแนวความคิดของครู ครูต้องปรับความคิดระบบใหม่และไม่ผูกพันหรือยึดติดกับเนื้อหาเพียงอย่างเดียว 2)การนำทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ทั่วไปและนำทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียน 3) การปรับปรุงหลักสูตรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และให้เป็นไปตามสภาพที่แท้จริงของแต่ละบุคคล

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นลักษณะของคู่มือการดำเนินการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ได้สร้างอย่างเป็นระบบตามหลักการออกแบบและพัฒนาารูปแบบโดยการนำเอาองค์ประกอบและกระบวนการการจัดการเรียนรู้ ที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในระยะที่ 1 มาออกแบบ เป็นคู่มือ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) แนวคิด ทฤษฎีและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) เนื้อหา 5) การวัดประเมินผล และ 6) บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการจัดการเรียนรู้6 กระบวนการ คือ 1) การปรับเปลี่ยนแนวคิด 2) การศึกษาค้นคว้า 3) การวางแผนจัดการเรียนรู้ 4) การสร้างประสบการณ์ 5) การประเมินผล 6) การนำเสนอ มีการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นำข้อเสนอแนะไปพัฒนาปรับปรุงจนได้รูปแบบฉบับที่นำไปใช้กับกลุ่มทดลอง (try out) จำนวน 30 คน โดยประเมิน ประสิทธิภาพของรูปแบบ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อน และหลังการใช้รูปแบบ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 30 ข้อและ มีค่าเฉลี่ย ก่อนเรียนเท่ากับ 11.57 และ หลังเรียน 21.70 และสรุปผลการประเมินความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยแบบประเมิน เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลาย อยู่ในระดับ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินความเห็นของครู ผู้บริหาร ต่อ รูปแบบ
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้
เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้สร้างขึ้นโดยการศึกษาค้นคว้า
ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์โครงสร้าง ยกร่าง และดำเนินการสร้างตามหลักการพัฒนา
รูปแบบ ได้รับการประเมินคุณภาพตรวจพิจารณาปรับปรุงแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งมีการตรวจสอบ
ประสิทธิภาพทุกขั้นตอนการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้
กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้พิจารณาคุณภาพตามเกณฑ์ของ ประเมินความสอดคล้องเหมาะสม
ของ (สุภางศ์ จันทวานิช, 2556) เมื่อวันศุกร์ได้ถูกตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนแล้ว นำผลการประเมิน
ข้อเสนอแนะ ข้อผิดพลาด ปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 1 แล้วนำไปทดลองใช้

ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่าประสิทธิภาพของรูปแบบอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 โดยการ
วิธีการคำนวณดัชนีประสิทธิภาพ E1/E2 การประเมินประสิทธิภาพนวัตกรรมการเรียนการสอน หลังจาก
นวัตกรรมได้รับการตรวจสอบคุณภาพตามเกณฑ์ และปรับปรุงแก้ไขครั้งที่ 2 ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
แล้วทดลองกลุ่มใหญ่ ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายโดยนำนวัตกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองกับนักเรียน ที่ยังไม่เคย
เรียนเนื้อหามาก่อน หนึ่งในห้องเรียน จำนวน 30 คนซึ่งมีลักษณะคุณสมบัติเดียวกันกับกลุ่มเป้าหมาย คือเป็น
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในสภาพการณ์จริงทุกประการโดยให้นักเรียนเรียน
โดยใช้นวัตกรรมที่สร้างขึ้น จัดกลุ่มนักเรียน ทดสอบก่อนเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางที่กำหนด
ระหว่างดำเนินการ นักเรียนทำกิจกรรม ทำแบบฝึก และผู้สอนจะต้องสังเกต ตรวจสอบ ประเมินพฤติกรรม
ความมุ่งมั่นแน่วแน่ ทดสอบหลังเรียน นำผลการสังเกตและผลการทดสอบมาวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูล สำหรับ
การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นครั้งที่ 3 ก่อนที่จะนำไปใช้จริงในขั้นต่อไป จึงมีผลทำให้รูปแบบ
มีคุณภาพเป็นที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียนได้อย่างมี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินประสิทธิภาพ ของรูปแบบ พบว่า 1) ประสิทธิภาพของรูปแบบสูงกว่าเกณฑ์
ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้
กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ผลการประเมิน
ความมุ่งมั่น แน่วแน่ของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของ
นักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการ
เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความ มุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนด้านเนื้อหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 5) ผลการ
ประเมินความเห็นของครู ผู้บริหารต่อ รูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้
กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำรูปแบบไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูต้องมีการพัฒนาตนเอง เตรียมความพร้อม ทุกขั้นตอน ออกแบบกิจกรรมให้หลากหลาย นักเรียนได้ปฏิบัติทั้งเดี่ยว คู่ กลุ่ม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างสนุกและนักเรียนเกิดความมุ่งมั่นและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้
2. การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านผู้บริหาร ให้บุคลากรในสังกัด ในจัดทำนวัตกรรม การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในระดับมัธยมศึกษา อย่างต่อเนื่อง ซึ่งโรงเรียนในปัจจุบันมี อุปกรณ์สนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ เช่นคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต อย่างทั่วถึงเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ทุกพื้นที่ทุกเวลา
3. การพัฒนาผู้เรียนโดยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ครูผู้สอน ควรใช้เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจ อาจจะมีการสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาในการนำมาใช้และผนวกกับสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย และส่งเสริม การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการวิจัย ศึกษา ปัจจัยที่ทำให้เกิดความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ควรมีการศึกษา วิจัยการ พัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการภาษาอังกฤษเทคโนโลยีเพื่อ พัฒนาความมุ่งมั่นแน่วแน่ด้านสติปัญญา

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน.(2556). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2556.
- ทีศนา แชมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แชมมณี.(2555). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง . กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- เว็บไซต์สนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน. (2556).[ออนไลน์] การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านวิชาสุขศึกษาชั้น ม.3/5 โรงเรียนสิริรัตนาร กรุงเทพมหานคร. เข้าถึงเมื่อ 12 มีนาคม , 2558, เข้าถึงจาก <http://www.classstart.org/classes/8472>.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อนรรฆ สาสุข. (2556). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในรายวิชา ง 31101 เทคโนโลยีสารสนเทศ.
- Dick, W. & Carey, L. (1985). The systematic design of instruction (2nd ed.). Illinois: Scott and Foresman.
- Dick, W., Carey, L., & Carey, J. O. (2001). The systematic design of instruction . (5th ed.). New York: Pearson Education

การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย ลดเวลาเรียน
เพิ่มเวลาครู: กรณีโรงเรียนในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
Study and Development of the Learning Activity Model according
to Moderate Class More Knowledge Policy:
A Case Study of Schools in Bang Khla District, Chachoengsao Province

ผู้วิจัย ทิพย์วิมล วงแก้วทิพย์^{1 2}

Thipwimol Wangkaewhiran

thipwimol.wan@gmail.com

พรทิพย์ อ้นเกษม³

Pornthip Onkasem

ดรณ์ภพ เพียรจัด⁴

Darunbhop Pianjud

เกษมพัฒน์ พูลสวัสดิ์⁵

Kasempat Poolsawas

ประภาพร ชนะจินะศักดิ์⁶

Prapaporn Chanajeenasak

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาครูของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 2) พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาครูที่เหมาะสมของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 21 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 42 คนผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) ผลของกระบวนการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาครู จำแนกผลการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาครู 2) การบริหารจัดการเวลาเรียน 3) ลักษณะของกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาครู และ 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาครู

2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลาครูประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และปัจจัย

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁴ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

⁵ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

⁶ อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

สนับสนุน ในการนำรูปแบบไปใช้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ มี 5 ขั้น คือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความรู้เดิม ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการและกำกับตรวจสอบกระบวนการเรียนรู้ และ ขั้นตอนที่ 5 การสรุปองค์ความรู้ ทั้งนี้พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนพบว่า ทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และพบว่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของรูปแบบกับการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบกับการวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุดโดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ นโยบายทางการศึกษา

Abstract

This research was aimed to 1) study the effects of the classroom management through learning activities according to ‘Moderate Class, more knowledge’ policy among the primary schools and the primary-junior high schools in Bang Khla District, Chachoengsao and 2) develop the learning activity model according to ‘Moderate class, more knowledge’ activity in Bang Khla District, Chachoengsao Province. The samples were 42 school administrators and teachers from 21 schools-2 people from each school. The finding revealed as follows:

1) The results from study could be classified into four category: 1) the readiness of schools prior to the application of ‘Moderate class, more Knowledge’ activity, 2) the class management, 3) the characteristics of ‘Moderate Class, More Knowledge’ activity and 4) opinions on the present and desirable traits of ‘Moderate Class, More Knowledge’ activity.

2) For the results of the development of learning activity according to ‘Moderate class, more knowledge’ policy, it could be classified into five elements: principle, objective, learning process, measurement and evaluation. Its implementation could be classified into five stages: the survey of background, the determination of learning goals, the planning on learning activity design for new bodies of knowledge, the conduction and inspection of learning process and the knowledge summary. For the result of the quality of ‘Moderate Class, More Knowledge’ activity inspected by 3 experts, it was found that all elements were suitable at the highest level. Also, it was found that the accordance of the objectives of model and process of learning process and measurement and valuation were in accordance at the highest level. All experts’ opinion was unanimously appeared in the same direction.

Keywords : Learning Activity Model, Moderate Class, More Knowledge, Educational Policy

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเปรียบเสมือนการวางรากฐานสำคัญให้กับคนในชาติ การจัดการศึกษาในระดับดังกล่าวจึงมักถูกมองว่าเป็นการจัดการศึกษาที่สำคัญมีหลายหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุนหรือร่วมกำหนดนโยบายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สำหรับปีการศึกษา 2558 นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลากหลายประการ จากการศึกษาเอกสารคู่มือการบริหารจัดการเวลาเรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2559) ได้อ้างถึง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องการศึกษาว่าการจัดการศึกษาต้องดูภาพรวมทั้งประเทศ เพราะทุกวันนี้การศึกษาค่อนข้างอ่อนแอ และมุ่งเน้นการเรียนการสอนเนื้อหาบางเรื่องมากเกินไป ทรงมีพระราชดำริให้มี การนำองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา ทดถศึกษา และพลศึกษา และหัวใจนักปราชญ์ คือ สุ จิ ปุ ลิ หมายถึง การฟัง การคิด การถาม และการเขียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของนักปราชญ์และบัณฑิต อีกทั้งยังจะเป็นเทคนิคในการช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่เข้มข้น โดยทรงมีพระราชดำริให้นำทั้งสองเรื่องมาใช้ในการจัดการศึกษา แนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม นโยบายหนึ่งของรัฐบาล คือ การลดเวลาเรียน ภาควิชาการลงแต่ต้องไม่กระทบเนื้อหาหลักที่เด็กๆ ควรเรียนรู้ ซึ่งหมายความว่าครูต้องใช้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้สาระที่ต้องรู้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากนโยบายการลดเวลาเรียนดังกล่าว จึงนำมาสู่การปฏิบัติโดยกำหนดให้โรงเรียนเรียนภาควิชาการถึงเวลาบ่ายสองโมงครึ่ง หรือเวลา 14.30 น. แต่เวลาที่โรงเรียนเลิกเรียนยังคงเหมือนเดิมตามกำหนดของแต่ละโรงเรียน ซึ่งมักจะเป็นช่วงบ่ายสี่โมง หรือเวลา 16.00 น. ดังนั้นช่วงระยะเวลาระหว่างหลังเลิกเรียนจนกว่านักเรียนจะกลับบ้านซึ่งนักเรียนยังคงอยู่ที่โรงเรียน โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ให้นักเรียนปฏิบัติ และควรเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายที่ช่วยเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ ความมีน้ำใจต่อกัน การทำงานเป็นทีม และที่สำคัญควรมีกิจกรรมกระตุ้นให้เด็กได้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเอง ซึ่งเชื่อว่าเด็กทุกคนมีความพิเศษ มีความสามารถในแบบฉบับของตนเอง การจัดกิจกรรมไม่จำเป็นต้องเปิดให้เฉพาะห้องเดียวกันหรือระดับชั้นเดียวกัน บางกิจกรรมสามารถศึกษาหรือทำร่วมกันหลายระดับชั้นได้ เพื่อให้เด็กๆ รู้จักปรับตัว การช่วยเหลือดูแลกัน การมีปฏิสัมพันธ์กับคนหลายช่วงวัย โดยเป็นการจำลองสภาพจริงใน สังคมให้เด็กได้เรียนรู้ ซึ่งจะยิ่งช่วยเพิ่มทักษะในการแก้ปัญหาให้กับเด็กไทยต่อไป การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นกรอบวิสัยทัศน์ ด้านการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของไทยนั้น สอดคล้องกับของหลายประเทศที่เป็นผู้นำด้านการศึกษาของโลกที่เห็นพ้องกันกับแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 เรื่องของจิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐาน การประกอบสัมมาอาชีพ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อันได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะการทำงาน ทักษะ ชีวิตที่ใช้ได้จริงกับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน รัฐ และประเทศชาติและโลกซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลง

เป็นที่ประจักษ์ว่าคนที่มีความรู้ และทักษะในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้เท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา จากผลการสังเคราะห์

เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร และผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตลอดจนผลการประเมินคุณภาพการศึกษาต่างๆ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ผลการประเมินผลผู้เรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ทั้ง ๆ ที่โรงเรียนใช้เวลาจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เป็นเวลา 7 หรือ 8 ชั่วโมงต่อวัน เด็กคิดไม่เป็นวิเคราะห์ไม่ได้ ขาดทักษะชีวิต อึดแน่นเนื้อหาวิชาการมากกว่าให้เรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กนักเรียนมีภาระงาน การบ้านมากเกินไป หรือต้องนำการบ้านไปทำที่บ้าน เด็กมีภาวะเครียด และต้องเรียนพิเศษมาก จากที่กล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้น้อมนำพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ครูผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและมีความสุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2559)

จากที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์สังกัดคณะครุศาสตร์ มีบทบาทในการทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูผู้สอนในโรงเรียน เล็งเห็นความสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสถาบันอุดมศึกษาในชุมชนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษา จึงได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ และพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ โดยกำหนดกรณีศึกษาโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ให้บริการของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ด้วยเหตุผลที่ว่ากระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาที่แท้จริงต้องเกิดจากการลงมือปฏิบัติ ดังนั้นเมื่อมีการลงมือปฏิบัติโดยหน่วยงานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่แล้ว สถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยผลิตและพัฒนาครูจึงควรมีส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ผลการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นองค์ความรู้ในการผลิตครูให้กับสถาบันและเป็นประโยชน์ต่อการขยายผลให้กับโรงเรียนอื่นๆ ได้นำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ได้อย่างเกิดประสิทธิผลต่อไป

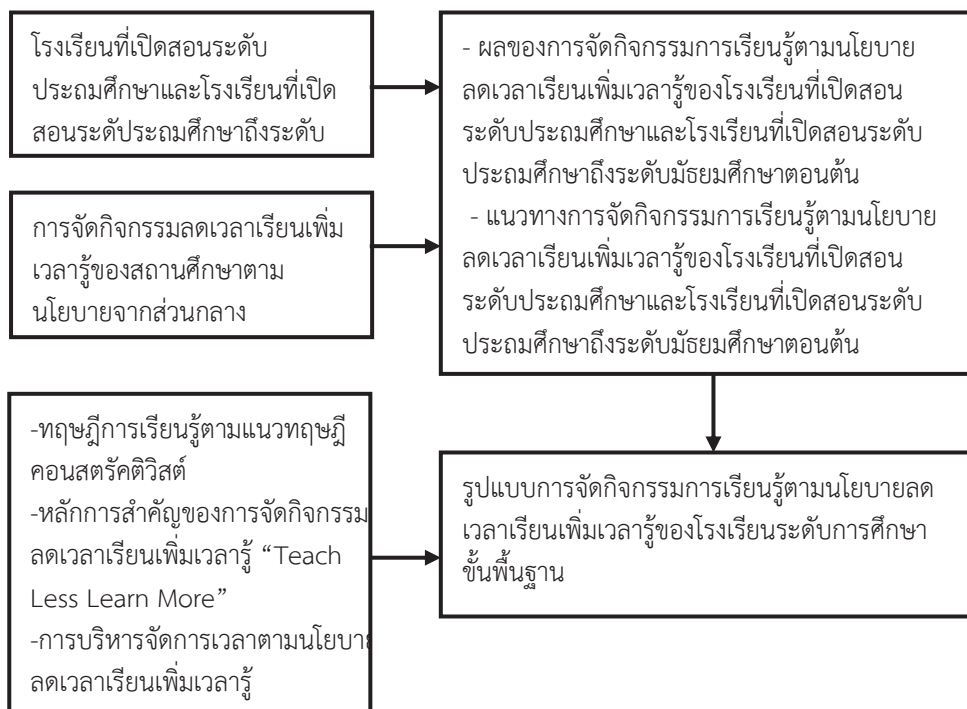
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่เหมาะสมของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัย สรุปลงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 และของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 21 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนของที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 21 โรงเรียน ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 42 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 1) ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การจัดกิจกรรมตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 2) ตัวแปรตาม ได้แก่
 - (1) ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

- (2) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
4. พื้นที่ศึกษา ได้แก่ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีลักษณะเป็นรายการข้อคำถาม มีแนวทางการให้คะแนนที่พิจารณาจากระดับความสำเร็จของการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับความสำเร็จการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมีเกณฑ์การแปลผลระดับความสำเร็จ ดังนี้

3.51 – 5.00	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	ความสำเร็จอยู่ในระดับน้อยที่สุด

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและเกณฑ์การให้คะแนนระดับความสำเร็จ ที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่พิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผล เท่ากับ 1 ทุกข้อ

2. แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ

4	หมายถึง	มีความเห็นว่ามีเหมาะสม/สอดคล้องระดับมากที่สุด
3	หมายถึง	มีความเห็นว่ามีเหมาะสม/สอดคล้องระดับมาก
2	หมายถึง	มีความเห็นว่ามีเหมาะสม/สอดคล้องระดับปานกลาง
1	หมายถึง	มีความเห็นว่ามีเหมาะสม/สอดคล้องระดับน้อย

แบบประเมินที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นการประเมินและเป้าหมายของการประเมิน ความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา นโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการประเมินความพึงพอใจจากเอกสาร ตำรา วารสาร และบทความทางการศึกษาต่าง ๆ
2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ดำเนินการประสานโรงเรียนและกำหนดวันเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของโรงเรียน และทำการประเมินความสำเร็จการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ร่วมกับผู้บริหารและครู
4. ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ผลของกระบวนการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ด้วยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา
2. วิเคราะห์ความสำเร็จการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา
3. วิเคราะห์ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ : กรณีโรงเรียนในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลของกระบวนการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของโรงเรียน จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ 2) การบริหารจัดการเวลาเรียน 3) ลักษณะของกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และ 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

- 1.1 การเตรียมก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นการดำเนินการของโรงเรียนหลังจากเข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เพื่อเตรียมการสำหรับการจัดกิจกรรมก่อนเปิดเทอมประกอบด้วยดำเนินการ 7 องค์ประกอบ

ได้แก่ 1) มีการส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้าใจในการนำนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่การปฏิบัติ แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 2) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถ นำนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ไปสู่การปฏิบัติได้ 3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการ โรงเรียน หน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น มีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ 4) มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการของ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน 5) มีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนของโรงเรียน และจัดทำตารางเรียนให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ แต่ละระดับชั้น 6) ครูมีการ ออกแบบกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และ 7) มีระบบการ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ พบว่าโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียนที่ไม่ได้เตรียมการในส่วนที่กล่าวมาเนื่องจากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน แต่ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ข้อมูลว่าได้มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติสอดแทรกอยู่ใน รายวิชาต่างๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.2 การบริหารจัดการเวลาเรียน เป็นการสังเคราะห์รูปแบบการจัดตารางเรียนเพื่อจัดกิจกรรม ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนในแต่ละระดับชั้น คือ ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา พบว่าแนวทางการบริหารจัดการเวลาเรียนเพื่อจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียน ประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 โรงเรียนมีการจัดโครงสร้างเวลาเรียน 1,000 ชั่วโมง/ปี ตามข้อกำหนดของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ดังนั้น ใน 1 วัน ใช้เวลา 5 ชั่วโมง เรียนตามหลักสูตร โดยช่วง เวลาของการเรียนและทำกิจกรรมแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเวลาเริ่มเรียน คือ 1) เริ่ม 8.30 – 14.30 น. และ ใช้เวลาช่วง 14.30 – 15.30 น. ทำกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และ 2) เริ่ม 9.00 – 15.00 น. และใช้ เวลาช่วง 15.00 – 16.00 น. ทำกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้รูปแบบแรกคือจัด กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในช่วงเวลา 14.30 – 15.30 น.

รูปแบบที่ 2 โรงเรียนมีการจัดโครงสร้างเวลาเรียนเกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี ดังนั้น จึงใช้วิชาที่มีอยู่ มาจัดกิจกรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับแนวทางการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ คือ 1) เริ่ม 8.30 – 14.30 น. และใช้เวลาช่วง 14.30 – 15.30 น. ทำกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และ 2) เริ่ม 9.00 – 15.00 น. และใช้เวลาช่วง 15.00 – 16.00 น. ทำกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ รูปแบบที่สองคือจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในช่วงเวลา 15.00 – 16.00 น.

รูปแบบที่ 3 โรงเรียนมีการจัดโครงสร้างเวลาเรียนเกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี ดังนั้น จึงลดเวลาเรียน จากเดิมเป็นรายชั่วโมง เหลือ 50 นาทีโดยจะเริ่มเรียน 8.30 – 14.30 น. ซึ่งจะได้ 6 คาบ เรียนตามโครงสร้าง ของหลักสูตร และใช้เวลา 14.30 – 15.30 น. ในการทำกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

1.3 ลักษณะของกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สามารถจัดกลุ่มกิจกรรมได้ทั้งสิ้น 15 กลุ่ม กิจกรรม ประกอบด้วย 1) งานช่าง 2) การพัฒนาภาษาและการสื่อสาร 3) การทำอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม 4) กีฬา นันทนาการ และการส่งเสริมสุขภาพ 5) งานศิลปหัตถกรรม 6) คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี 7) ดนตรีและสุนทรียภาพ 8) นาฏศิลป์ 9) งานเกษตร 10) การพัฒนาทักษะการคิด 11) การอนุรักษ์สิ่ง แวดล้อม 12) การส่งเสริมด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 13) การเสริมความงาม 14) การพัฒนาทักษะชีวิต และ 15) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงงาม

1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังตารางที่ 1-4

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการพัฒนาสมอง (HEAD) จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ประเด็นพิจารณา	n = 42					
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	S.D.	แปลผล		S.D.	แปลผล	
ด้านการพัฒนาสมอง (HEAD)						
1. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของนักเรียน	3.66	.81	มาก	4.19	.74	มาก
2. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่าง สร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการ คิดอย่างเป็นระบบ	3.47	.77	ปาน กลาง	4.30	.69	มาก
3. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ ปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูล สารสนเทศ	3.55	.88	มาก	4.20	.72	มาก
4. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเอง	3.76	.98	มาก	4.31	.75	มาก
5. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาต่อยอดจากการ จัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้	3.46	.83	ปาน กลาง	4.31	.70	มาก
เฉลี่ยรวม	3.58	.56	มาก	4.26	.48	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันด้านการพัฒนาสมอง (Head) พบว่าการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเอง ส่วนความเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเอง และส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาต่อยอดจากการจัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครู เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการพัฒนาจิตใจ (HEART) จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ประเด็นพิจารณา	n = 42					
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	S.D.	แปลผล		S.D.	แปลผล	
ด้านการพัฒนาจิตใจ (HEART)						
1. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริม และปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึก การทำประโยชน์ต่อสังคม มีจิตสาธารณะ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและส่วนรวม	3.75	.94	มาก	4.25	.94	มาก
2. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริม และปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์	3.80	.95	มาก	4.31	.91	มาก
3. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมการมีวินัย ความซื่อสัตย์ สุจริต การเสียสละ ความอดทน ความมุ่งมั่นในการทำงาน และความกตัญญู	3.89	.93	มาก	4.30	.86	มาก
4. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริม และปลูกฝังความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และหวงแหนสมบัติของชาติ	3.68	.95	มาก	4.14	.89	มาก
เฉลี่ยรวม	3.78	.72	มาก	4.25	.69	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันด้านการพัฒนาจิตใจ (Heart) จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริมการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต การเสียสละ ความอดทน ความมุ่งมั่นในการทำงาน และความกตัญญู ส่วนความเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริม และปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รองลงมา ได้แก่ ส่งเสริมการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต การเสียสละ ความอดทน ความมุ่งมั่นในการทำงาน และความกตัญญู และการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ส่งเสริม และปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึก การทำประโยชน์ต่อสังคมมีจิตสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและส่วนรวม ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านการปฏิบัติ (HAND) จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ประเด็น	n = 42					
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	S.D.	แปลผล		S.D.	แปลผล	
ด้านการปฏิบัติ (HAND)						
1. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ตอบสนองความสนใจ ความถนัดและความ ต้องการของนักเรียน	3.86	.95	มาก	4.32	.82	มาก
2. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ทำให้นักเรียนได้นำความรู้ ความสามารถ เทคนิค และวิธีการต่างๆ จากครูผู้สอนมาใช้ในการปฏิบัติงาน ให้สำเร็จได้	3.94	.92	มาก	4.34	.82	มาก
3. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ทำให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาในชีวิต ประจำวันให้กับตนเองได้ เช่น ปัญหาการเรียน สุขภาพ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น	3.73	.84	มาก	4.12	.90	มาก
4. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีความ คิดสร้างสรรค์ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติงาน	3.77	.90	มาก	4.17	.90	มาก
เฉลี่ยรวม	3.83	.66	มาก	4.23	.66	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพปัจจุบันด้านการปฏิบัติ (Hand) จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ทำให้นักเรียนได้นำความรู้ความสามารถ เทคนิค และวิธีการต่างๆ จากครูผู้สอนมาใช้ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ ส่วนความเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทำให้นักเรียน ได้นำความรู้ ความสามารถ เทคนิค และวิธีการต่างๆ จากครูผู้สอนมาใช้ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ รองลงมา ได้แก่ ตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียน พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านสุขภาพ (HEALTH) จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ประเด็น	n = 42					
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	S.D.	แปลผล		S.D.	แปลผล	
ด้านสุขภาพ (HEALTH)						
1. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ทำให้นักเรียนได้ออกกำลังกายผ่านกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่างๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.93	.99	มาก	4.32	.88	มาก
2. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ทำให้นักเรียนมีสุขภาพกายแข็งแรง และสุขภาพจิตที่ดี	3.71	.95	มาก	4.21	.94	มาก
3. การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ นักเรียนมีการเคลื่อนไหวตามหลักการออกกำลังกายที่ถูกต้อง ตลอดจนการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง	3.70	.97	มาก	4.19	.90	มาก
เฉลี่ยรวม	3.78	.79	มาก	4.24	.75	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า สภาพปัจจุบันด้านสุขภาพ (Health) จากการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ทำให้นักเรียนได้ออกกำลังกายผ่านกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่างๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนความเห็นเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ทำให้นักเรียนได้ออกกำลังกายผ่านกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่างๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รองลงมา ได้แก่ ทำให้นักเรียนมีสุขภาพกายแข็งแรง และสุขภาพจิตที่ดี และนักเรียนมีการเคลื่อนไหวตามหลักการออกกำลังกายที่ถูกต้อง ตลอดจนการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนในการนำรูปแบบไปใช้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความรู้เดิม ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการและกำกับตรวจสอบกระบวนการเรียนรู้ และ ขั้นตอนที่ 5 การสรุปองค์ความรู้ ทั้งนี้พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน พบว่า ทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และพบว่า ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของรูปแบบกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้

ของรูปแบบฯกับการวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุดโดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ : กรณีโรงเรียนในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 ระบุว่าเพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ 2) การบริหารจัดการเวลาเรียน 3) ลักษณะของกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และ 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากการศึกษาผลการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ พบว่า มีผลการวิจัยที่น่าสนใจ ดังนี้

1.1 ในด้านการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ นั้น พบว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจัดการเตรียมความพร้อมใน 7 องค์ประกอบ คือ (1) มีการส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้าใจในการนำนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้สู่การปฏิบัติแก่ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (2) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ไปสู่การปฏิบัติได้ (3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการโรงเรียน หน่วยงานอื่น ๆ มีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ (4) มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน (5) มีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนของโรงเรียนและจัดทำตารางเรียนให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ แต่ละระดับชั้น (6) ครูมีการออกแบบกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สู่แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และ (7) มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การเตรียมความพร้อมใน 7 ด้านดังกล่าวสอดคล้องกับการดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ปรับการบริหารจัดการหลักสูตรและแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ดังนี้ (1) ปรับโครงสร้างเวลาเรียน ระดับประถมศึกษา มีเวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,000 ชั่วโมงต่อปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเวลาเรียนรวมไม่เกิน 1,200 ชั่วโมงต่อปี (2) กำหนดตัวชี้วัดที่ต้องรู้และควรรู้ ของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ภาระงาน/ชิ้นงาน ลดเวลาเรียนและเป็นกรอบในการประเมินผลผู้เรียนระดับชาติ (3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์อย่างเข้มข้น (4) ปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้ ให้มุ่งเน้นเป้าหมายดังนี้ (4.1) พัฒนา 4H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง) Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ) Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ) (4.2) ให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สมรรถนะของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และค่านิยมที่พึงงามของคนไทย (4.3) พัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 (4.4) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวการประเมินผลผู้เรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) (4.5) ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ (5) ให้เวลาของการจัดกิจกรรมเพิ่มเวลารู้รวม

อยู่ในโครงสร้างเวลาเรียนตามที่กำหนดในข้อ 1 และ (6) กิจกรรมเพิ่มเวลารู้ มีทั้งกิจกรรมที่กำหนดให้เรียน และกิจกรรมให้เลือกเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2559) ที่ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการบริหาร กิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และครูที่สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้โดยภาพรวม ด้านโครงสร้างเวลาเรียนและตารางเรียน ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีแนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การเตรียมความพร้อมของผู้สอน และการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

1.2 ลักษณะของกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ สามารถจัดกลุ่มกิจกรรมได้ทั้งสิ้น 15 กลุ่ม กิจกรรม ประกอบด้วย (1) งานช่าง (2) การพัฒนาภาษาและการสื่อสาร (3) การทำอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม (4) กีฬา นันทนาการ และการส่งเสริมสุขภาพ (5) งานศิลปหัตถกรรม (6) คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี (7) ดนตรีและสุนทรียภาพ (8) นาฏศิลป์ (9) งานเกษตร (10) การพัฒนาทักษะการคิด (11) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (12) การส่งเสริมด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น (13) การเสริมความงาม (14) การพัฒนาทักษะชีวิต และ (15) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงาม ลักษณะของ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ดังกล่าว สอดคล้องกับที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558: 4-5) ได้สรุปไว้ว่าการจัดกิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ หรือ Teach Less, Learn More ควรมี หลักการที่สำคัญ คือ (1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะชีวิต ทักษะการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม สร้างเสริมคุณลักษณะ ค่านิยมที่พึงาม และความมีน้ำใจต่อกัน (2) จัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ครอบคลุมหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา ได้แก่ (2.1) ด้านพุทธิศึกษา คือ ความรอบรู้วิชาการที่ จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตการศึกษา และการเรียนรู้ (2.2) ด้านจริยศึกษา คือ การมีศีลธรรมจรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และมีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม (2.3) ด้านหัตถศึกษา คือ ความรู้และทักษะในการทางาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และเห็นคุณค่าของการทำงาน (2.4) ด้านพลศึกษา คือการมีสุขภาพแข็งแรง การกินอาหารที่ถูกต้อง และการออกกำลังกายให้เหมาะสม รวมทั้งความสะอาด และสุขอนามัยด้วย (3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองตอบความสนใจ ความถนัด และ ความต้องการของผู้เรียนทุกคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีประสบการณ์ตรง สร้างความรู้ด้วยตนเอง และ เรียนรู้อย่างมีความสุข (5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ใช้ชุมชนภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศรอบตัวเป็นแหล่งเรียนรู้ (6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผน คิดวิเคราะห์ อภิปราย สรุปความรู้ นำเสนอ จุดประกายความคิด สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความมุ่งมั่นเพื่อแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรม (7) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลใน ชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและ (8) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เป็นการเรียนรู้ในระหว่างการทำงานที่ทุกคนในทีมเน้นความเป็นระบบ มีวิจรณ์ญานร่วมกันตลอดเวลากำลั้งทำอะไร จะทำให้ดีขึ้นอย่างไร แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือ เกื้อกูล มีความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี และ (9) จัดกิจกรรมเรียนรู้ควบคู่กับ การประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้เทคนิควิธีการ

ประเมินสภาพจริงที่หลากหลายที่ให้ความสำคัญกับการประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้สำคัญที่สนับสนุนแนวคิดการจัดการเรียนรู้ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ คือทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้นตามหลักการสำคัญ คือ (1) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนแต่ละคนสร้างความรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน รวมทั้งอาจแตกต่างกับแนวทางของผู้สอน (2) ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างความรู้ใหม่และผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้และประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน (3) การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การมีประสบการณ์ตรง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันของผู้เรียนมีส่วนช่วยในการสร้างความรู้ใหม่ (4) ครูมีบทบาทในการจัดบริบทการเรียนรู้ตั้งคำถามที่ท้าทายความสามารถ กระตุ้นสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้ และให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในทุกๆ ด้าน

2. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 2 ที่ระบุว่า เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ที่เหมาะสมของโรงเรียนของโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนในการนำรูปแบบไปใช้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความรู้เดิม ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการและกำกับตรวจสอบกระบวนการเรียนรู้ และ ขั้นตอนที่ 5 การสรุปองค์ความรู้ ทั้งนี้พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน พบว่า ทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และพบว่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของรูปแบบกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบกับการวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุดโดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน น่าจะเป็นเพราะองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้จริง จากผลการวิจัยดังกล่าวน่าจะเป็นผลจากการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ สอดคล้องกับการให้ทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบที่ดีของ Keeves (1988: 560) ที่กล่าวถึงรูปแบบ (model) ที่ใช้ประโยชน์ได้ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ (associative relationship) ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้รูปแบบการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบเป็นที่ยอมรับของผู้เชี่ยวชาญทุกคน การสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้มีองค์ประกอบสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกัญญา งามบรรจง (2559) ที่ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้จากเอกสารงานวิจัยและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและนักเรียนจากสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ และขั้นตอนที่ 4 การรับรองรูปแบบการ

จัดกระบวนการเรียนรู้ ขยายผล และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผลการวิจัยได้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ที่มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล 5) ปัจจัยสนับสนุน 6) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เกิดแรงบันดาลใจ (Inspire) ขั้นที่ 2 เลือกสนใจตามถนัด (Choose) ขั้นที่ 3 เป้าหมายชัด ปฏิบัติตามแผน (Aim & Act) ขั้นที่ 4 สะท้อนแก่นการเรียนรู้ (Reflect) ขั้นที่ 5 การยกระดับสู่คุณภาพ (Enhance) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าครูมีความคิดเห็นหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถนำไปใช้ได้จริง มีกระบวนการที่เป็นขั้นตอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ควรดำเนินการใน 3 ระดับคือ (1) ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.2. ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีช่องทางการสื่อสาร เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญที่แท้จริงของการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ รวมถึงสนับสนุน ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่สถานศึกษา รวมทั้งการพัฒนาครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อการปรับปรุงพัฒนากิจกรรมให้เกิดอย่างยั่งยืน

1.3 ระดับสถานศึกษา ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาต่อยอดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะของการนิเทศ กำกับติดตาม เน้นกระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ของสถานศึกษา และต่อยอดการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community)

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ที่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดของรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และศึกษาผลการใช้ด้วยการกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม อย่างหลากหลาย เช่น เพศ วัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ตามบริบทของลักษณะกิจกรรมที่พัฒนาด้านสมอง ด้านจิตใจ ด้านการปฏิบัติ และด้านสุขภาพ

บรรณานุกรม

- จุฑามาศ สุธาพน. (2559). แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุกัญญา งามบรรจง. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการ และมาตรฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. แหล่งที่มา : <http://www.facebook.com/permalink.php?id=273>, 16 เมษายน 2559.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2559). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Keeves P.J. (1988). *Educational research, methodology and measurement: An international handbook*. Oxford : Pergamon Press.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด
ที่มีต่อทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Results of Instruction Model Using the Demonstration Method
of Algorithm on Practice Skills and Learning Achievement of
Secondary Grade 4 Students

ผู้วิจัย ภัททิยะ จันทร์อุดม¹

Pattiya Chanudom¹

pattiyui@gmail.com

เรวดี กระโหมวงศ์²

Rewadi Krahamvong²

เดือนเพ็ญ กชกรจารุพงศ์³

Duenpen Kochakornjarupong³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ การสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 จำนวน 24 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือ ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต จำนวน 4 แผน แบบทดสอบวัด ทักษะปฏิบัติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีทักษะปฏิบัติ เรื่อง การจำลองความคิด หลังจากการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 2) นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การจำลองความคิด หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอน แบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$)

ข้อเสนอแนะ งานวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาการเขียนภาษาโปรแกรมใน ระดับอื่น ๆ ได้ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติในการเขียน ขั้นตอนวิธีได้จริง และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเกี่ยวกับวิชาอื่น ๆ ได้ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการประเมินผลและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

คำสำคัญ : รูปแบบการสอนแบบสาธิต ทักษะปฏิบัติ การจำลองความคิด

Abstract

The objectives of this research were to compare the students' practical skills, by instruction model using the demonstration method. To compare students' learning achievement by learning management using the demonstration method. In addition, to study the students' satisfaction toward learning management using the demonstration method. The samples were 24 students using cluster random sampling by the classroom as a random unit from 6 classrooms. The research instruments were consisted of 1) There were 4 lesson plan demonstration method of conceptual modeling algorithms 2) The test of learning achievement, which is a multiple choice test with 4 options and 30 items. 3) The questionnaire of satisfaction of secondary grade 4 students consisted of knowledge and usage teaching techniques measurement and evaluation. The statistics used in the study were mean, standard deviation and t-test.

The finding revealed that.

1) Practical skills of secondary grade 4 students through instruction model using the demonstration method were higher significantly at .01.

2) Learning Achievement of secondary grade 4 students through instruction model using the demonstration method were higher significantly at .01.

3) Satisfaction of secondary grade 4 students through instruction model using the demonstration method were at the high level (= 4.13)

Suggestion for next research, this research can be applied in the study of programming languages in the lower or higher education to enhance the learner's practical skill to write the algorithm and it can be applied in the study of Sciences and Mathematics to enhance problem solving skills.

Keywords : demonstration model, practical skills, conceptual model.

บทนำ

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีถือเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญมากในปัจจุบันเพราะมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานอาชีพและเทคโนโลยีทักษะในการทำงาน ทำงานเป็น รักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการจัดการ การวางแผน ออกแบบการทำงาน สามารถนำเอาความรู้ทางเทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้และประยุกต์ใช้ในการทำงาน พัฒนางาน ผลิตภัณฑ์ ตลอดจนวิธีการใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จึงกำหนดการเรียนรู้ที่ยึดงานเป็นหลักในการทำงาน และการแก้ปัญหา (กรมวิชาการ. 2545 :1-2)

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้มีการกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาแต่ละแห่งใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองให้มีความเหมาะสมกับบริบททางสังคม และคุณภาพของผู้เรียนในแต่ละโรงเรียน รวมถึงเกณฑ์ในการวัดผล ประเมินผลคุณภาพของผู้เรียนด้วยนั้น ทางโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยนครศรีธรรมราชเห็นถึงความสำคัญ ตรงจุดนี้จึงได้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นครอบคลุมครบทุก 8 กลุ่มสาระ และได้มีการเข้าร่วมการทดสอบความสามารถของนักเรียน จากการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-Net) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีการจัดการทดสอบขึ้นทุกปี จากการทดสอบพบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ปีการศึกษา 2555 ระดับชาติมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ 55.38 ระดับโรงเรียนมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ 60.06 ปีการศึกษา 2556 ระดับชาติมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ 59.80 ระดับโรงเรียนมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ 56.42 ปีการศึกษา 2557 ระดับชาติมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ 49.01 ระดับโรงเรียนมีระดับคะแนนเฉลี่ยที่ 60.46 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2558) สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2558 จาก <http://www.sea12.go.th/sea12/index.php/o-net> จากผลการทดสอบทั้ง 3 ปีการศึกษาถึงแม้ว่าระดับคะแนนเฉลี่ยในระดับโรงเรียนจะมีแนวโน้มสูงขึ้นก็ตาม แต่มาตรฐานที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้สำหรับประเมินตนเองซึ่งนักเรียนต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยที่ 65.00 และเมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐานและตัวชี้วัดพบว่าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับทักษะการทำงานโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่ามาตรฐานด้านอื่น ๆ มาก

ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการเขียนโปรแกรมขั้นต้น ซึ่งเป็นรายวิชาหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีซึ่งมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธีการฝึกปฏิบัติเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตร จากการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัตินั้น พบว่า มีผู้ใช้คำที่อาจแตกต่างกันออกไป ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติ และการจัดการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติการ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเดียวกันทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบสาธิตเป็นรูปแบบที่เน้นทักษะกระบวนการ ครูผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ให้ผู้เรียนสังเกตดูแล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตการสาธิต (ทิตนา แคมมณี, 2556: 330) ซึ่งสอดคล้องกับสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2552: 22) ที่กล่าวว่าการสอนแบบสาธิตเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (อาจเป็นวิทยากรที่ผู้สอนเชิญมา) แสดงหรือกระทำให้เป็นตัวอย่างพร้อม ๆ กับการบอก อธิบาย เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงในเชิงรูปธรรม ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้

จากการสังเกตกระบวนการขั้นตอนการสาธิตนั้น ๆ วิธีสอนแบบสาธิตจึงเป็นการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เพราะผู้สอนเป็นผู้วางแผน ดำเนินการ และลงมือปฏิบัติ วิธีสอนแบบนี้จึงเหมาะสำหรับจุดประสงค์การสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอนการปฏิบัติ เช่น วิชาในกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี พลศึกษา ศิลปะ ศึกษาศาสตร์ และนาฏศิลป์ เป็นต้น

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ มีรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของนักเรียน และธรรมชาติของรายวิชา หลากหลายวิธีที่แตกต่างกัน ซึ่งในการจัด การเรียนรู้แต่ละครั้ง แต่ละวิชาครูผู้สอนควรเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดเพราะแต่ละวิธีมีข้อดี และ ข้อจำกัดที่ต่างกันไปและที่สำคัญควรคำนึงถึงความสามารถของนักเรียนในแต่ละช่วงวัยด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการสอนทักษะกระบวนการ การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบฝึกปฏิบัติการเป็นการการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนโดยการลงมือปฏิบัติจริง ได้ใช้ประสบการณ์ตรงเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากการสังเกต และ ทดลอง ดังเช่นการศึกษาของ รุ่งนภา กลิ่นกลาง (2557 : 97 – 101) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ ร่วมกับทักษะปฏิบัติและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ การศึกษาของ อับดุลฮาติม มามะ (2558 : 73 - 78) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของ เดวิส เรื่องการสร้างสร้งงานมัลติมีเดีย ที่มีต่อทักษะปฏิบัติ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าทักษะปฏิบัติของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับดีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบสาธิตเป็นวิธีสอนที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติได้ ดังเช่นการศึกษาของ จันทรพอง รุ่งฤทธิ์ประภากร (2552: 80) ศึกษาผลการสอนแบบสาธิตโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ (II) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการประดิษฐ์ดอกไม้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาของเฉลิม แก้วจันทร์. (2556 : 93 - 101) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาระดับอนุปริญา (ปวส.) ปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบสาธิต พบว่า นักศึกษาระดับอนุปริญา (ปวส.) ปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยการสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบสาธิต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการศึกษาของ กมลทิพย์ บริบูรณ์ (2557 : 45 - 62) ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี โดยใช้วิธีสอนแบบสาธิตสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นเชื่อว่าเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้รายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติร่วมกับการสอนแบบสาธิต จะส่งผลให้นักเรียนมองเห็นกระบวนการเรียนรู้จากการสาธิตของครูผู้สอนจากวิทยากรได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมากขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ติดตัวไปตลอด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทักษะในการเขียนขั้นตอนวิธี และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด

สมมติฐานการวิจัย

1. ทักษะปฏิบัติของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การจำลองความคิด หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตสูงกว่าก่อนเรียน
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง การจำลองความคิด หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 6 ห้อง รวมทั้งสิ้น 144 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีการศึกษา 2561 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 24 คน โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เนื้อหาตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการเขียนโปรแกรมขั้นต้น (ง 30101) หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง จำลองความคิด

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ใช้เวลาเรียน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ จำนวน 3 สัปดาห์ รวมเป็น 6 คาบ จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ทักษะปฏิบัติ เรื่อง การจำลองความคิด
 - 2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การจำลองความคิด
 - 2.3. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ง 30101 รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศและการเขียนโปรแกรมขั้นต้น จำนวน 4 แผน จำนวน 6 ชั่วโมง โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยโดยประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องตามประเด็นในองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนจากผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเฉลี่ย 2.89 จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.32
2. แบบประเมินทักษะปฏิบัติของนักเรียน เรื่อง การจำลองความคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประเด็นการประเมินจำนวน 3 ประเด็น โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยใช้การประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ด้านทักษะในการเลือกใช้สัญลักษณ์และคำอธิบายมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.89 2) ด้านขั้นตอนในการเขียนแบบจำลองความคิดมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.78 และ 3) ด้านผลงาน ค่าความยากง่ายมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.89
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การจำลองความคิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยใช้การประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเฉลี่ย 0.91 เมื่อทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่อง การจำลองความคิดแล้วจำนวน 24 คน แล้วนำมาหาคุณภาพพบว่า ค่าความยากง่าย (p) 0.25 ค่าอำนาจจำแนก (r) = 0.57 และค่าความเชื่อมั่น KR 20 = 0.77
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 5 ตอน โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยโดยประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเฉลี่ย 0.76

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการจัดการโดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด เป็นขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด พร้อมประเมินทักษะปฏิบัติงานของนักเรียน ทั้งสิ้น 4 แผนการจัดการเรียนรู้รวม 6 คาบ

3. ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะปฏิบัติ และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต

4. ตรวจสอบคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะปฏิบัติและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเพื่อนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน และสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาทักษะปฏิบัติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลความว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.50 แปลความว่า มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลความว่า มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แปลความว่า มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แปลความว่า มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

2. เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด โดยการทดสอบที่แบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test แบบ dependent)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. คะแนนทักษะปฏิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการจำลองความคิด หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่าก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ยที่ได้ก่อนเรียนเท่ากับ 7.17 และคะแนนเฉลี่ยที่ได้หลังเรียน 7.83 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติของของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่องการจำลองความคิด

รายการ ประเมิน	ก่อนการจัดการเรียนรู้		หลังการจัดการเรียนรู้		t
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
ทักษะปฏิบัติ	7.17	1.26	7.83	0.76	2.70**

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการจำลองความคิด หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตสูงกว่าก่อนการจัดการการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้ก่อนเรียนเท่ากับ 13.46 และคะแนนเฉลี่ยที่ได้หลังเรียน 26.79 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่องการจำลองความคิด

รายการประเมิน	ก่อนการจัดการเรียนรู้		หลังการจัดการเรียนรู้		t
	ค่าเฉลี่ย (X̄)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่าเฉลี่ย (X̄)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	13.46	3.39	26.79	1.74	27.34**

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการสอนแบบสาธิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (X̄)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	สรุปผล
ด้านความรู้และประโยชน์การใช้งาน	4.14	0.68	มาก
ด้านเทคนิคการสอน	4.08	0.86	มาก
ด้านระยะเวลา	4.21	0.86	มาก
ด้านสื่อการสอน	4.15	0.72	มาก
ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน	4.09	0.63	มาก
รวมทุกด้าน	4.13	0.57	มาก

สรุปและอภิปรายผล

ในการวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิต เรื่อง การจำลองความคิด ที่มีต่อทักษะปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. คะแนนทักษะปฏิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการจำลองความคิด หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่าก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ยที่ได้ก่อนเรียนเท่ากับ 7.17 และคะแนนเฉลี่ยที่ได้หลังเรียน 7.83

อาจจะเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตได้มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้น คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสาธิตทักษะ ขั้นการสาธิตและให้นักเรียนปฏิบัติทักษะย่อยไปพร้อมกับผู้สอน ขั้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ขั้นสรุปและให้เทคนิควิธีการ และขั้นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบสาธิตเป็นการเรียนรู้ที่ครูแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างเป็นลำดับขั้น ประกอบด้วยคำบรรยายในสิ่งที่นักเรียนยังไม่รู้ เป็นแนวทางแบบอย่างให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและนำไปเรียนแบบในการทำงานของตนเองได้ (ไพศาล ชุ่มสุวรรณ, 2547: 6) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรพงศ์ รุ่งฤทธิ์ประภากร (2552: 80) ทำการศึกษาเรื่อง ผลการสอนแบบสาธิตโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ว (II) ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการประดิษฐ์ดอกไม้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีรังสรรค์พัฒนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการจำลองความคิด หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่าก่อนเรียน คะแนนเฉลี่ยที่ได้ก่อนเรียนเท่ากับ 13.46 และคะแนนเฉลี่ยที่ได้หลังเรียน 26.79 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตได้มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้น คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสาธิตทักษะ ขั้นการสาธิตและให้นักเรียนปฏิบัติทักษะย่อยไปพร้อมกับผู้สอน ขั้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ขั้นสรุปและให้เทคนิควิธีการ และขั้นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบสาธิตเป็นการเรียนรู้ที่ครูแสดงให้ดูเป็นตัวอย่างเป็นลำดับขั้น ประกอบด้วยคำบรรยายในสิ่งที่นักเรียนยังไม่รู้ เป็นแนวทางแบบอย่างให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและนำไปเรียนแบบในการทำงานของตนเองได้ (ไพศาล ชุ่มสุวรรณ, 2547: 6) อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบสาธิตยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการแก้ปัญหาในทุกขั้นตอนอย่างละเอียด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรพงศ์ รุ่งฤทธิ์ประภากร (2552: 80) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลการสอนแบบสาธิตโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ว (II) ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการประดิษฐ์ดอกไม้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีรังสรรค์พัฒนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยแผนการจัดการโดยรูปแบบการสอนแบบสาธิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านระยะเวลาที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ด้านเทคนิคการสอนนักเรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุดมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจาก การสอนแบบสาธิตเป็นการสอนเพื่อแสดงให้ผู้เรียนได้เห็นขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนและสามารถปฏิบัติตามได้ เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับการเรียนรู้อย่างเต็มที่ที่เกิดขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน (อาภรณ์ เถียง, 2546: 144) สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทรพงศ์ รุ่งฤทธิ์ประภากร (2552: 80) ศึกษาเรื่อง ผลการสอนแบบสาธิตโดยใช้เทคนิคจิกซอร์ว (II) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการประดิษฐ์ดอกไม้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีรังสรรค์พัฒนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความสามารถในการประดิษฐ์ดอกไม้ในระดับดี และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิกซอร์ว(II) อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์จากการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการในการแก้ปัญหาได้อย่างมั่นใจและส่งผลให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการทางคอมพิวเตอร์จนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การจำลองความคิด ดีขึ้นครูควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตไปผสมผสาน กับรูปแบบการสอนรูปแบบอื่น เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียนได้ เพราะในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์นั้นไม่อาจหลีกเลี่ยงกระบวนการจำลองคิดความซึ่งใช้อธิบายแทนกระบวนการแก้ปัญหาทางคอมพิวเตอร์ได้ อีกทั้งยังเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่มีความสำคัญเพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ในระดับสูงต่อไปอีกด้วย

2. การจัดการเรียนรู้ในชั่วโมงที่เน้นการฝึกปฏิบัติครูผู้สอนควรมีสื่อการสอนที่เป็นปัจจุบันและสามารถมองเห็นได้ชัดเจนว่าสิ่งที่ให้นักเรียนปฏิบัตินั้นคืออะไร นักเรียนก็จะสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ของตนเองและสามารถประยุกต์เอาความรู้หรือทฤษฎีที่ได้เรียนมาฝึกปฏิบัติสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานของตนเองได้

3. ในการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบสาธิตในการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์นั้นผู้สอนหรือผู้สาธิตควรมีการติดตั้งจอรับภาพสำหรับเครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์ในบริเวณที่นักเรียนหรือผู้รับการสาธิตสามารถมองเห็นการสาธิตได้อย่างชัดเจนครบทุกคน หรือควรมีการติดตั้งโปรแกรมที่สามารถแสดงขั้นตอนการสาธิตจากเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้สอนหรือผู้สาธิตไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของนักเรียนหรือผู้รับการสาธิตได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้สามารถมองเห็นกระบวนการ สาธิตได้อย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ บริบูรณ์. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี โดยใช้วิธีสอนแบบสาธิตสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จันทร์พอง รุ่งฤทธิ์ประภากร. (2552). ผลการสอนแบบสาธิตโดยใช้เทคนิคจิกซอร์(II) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการประดิษฐ์ดอกไม้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีวังวัฒนา. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เฉลิม แก้วจันทร์. (2556). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาระดับอนุปริญญา (ปวส.) ปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบสาธิต. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ทิตนา แคมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.(พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล ชุ่มสุวรรณ. (2547). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ความคงทนและความชอบทางการเรียนจากบทเรียนวีดิทัศน์ ที่นำเสนอแบบบรรยายประกอบการสาธิตและแบบจำลองสถานการณ์ในสถานประกอบการในการสอนเรื่องเทคนิคการพิมพ์ซิลสกรีน. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- รุ่งนภา กลิ่นกลาง. (2557). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือร่วมกับทักษะปฏิบัติและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2558). ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน กรุงเทพฯ ฯ : สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2558 จาก <http://www.sea12.go.th/sea12/index.php/o-net>
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2552). 21 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะการคิด. กรุงเทพฯ ฯ : ภาพพิมพ์.
- อับดุลฮาติม มามะ. (2558). ผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของ เดวิส เรื่องการสร้างสรรค์งานมัลติมีเดีย ที่มีต่อทักษะปฏิบัติ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง) พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์

ผู้นำต้นแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน

Leadership Prototypes for Community Well-being Behavioral Change

ผู้วิจัย นฤพร ไชยสุทักสิน¹

Narueporn Chaisuktaksin¹

naruep_1972@hotmail.com

ทวิศักดิ์ พุฒสุขชี²

Thaweesak Putsukee²

วันชัย ธรรมสังการ³

Wanchai Dhammasaccakarn³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาผู้นำต้นแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน และผลที่เกิดขึ้นจากผู้นำต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากผู้นำท้องถิ่น แกนนำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ 4 พื้นที่ที่เป็นพื้นที่ต้นแบบเรื่องการจัดการสุขภาวะ ได้แก่ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ ตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ ตำบลปริก อำเภอสะเตาะ และตำบลชะแล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา รวม 68 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลมาประมวลเข้าด้วยกันและจัดแบ่งประเภทข้อมูลออกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์และใช้วิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำมีบทบาทที่สำคัญได้แก่ 1) บทบาทในการเป็นต้นแบบและผู้ริเริ่มกระบวนการ 2) บทบาทในการบริหารจัดการคน 3) บทบาทในการกระตุ้น 4) บทบาทในการแสวงหาความร่วมมือและการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย และคุณลักษณะของผู้นำได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความอดทน เสียสละเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนหรือความมีจิตอาสา 2) มีความคิดเป็นระบบและเป็นผู้นำทางความคิดแบบเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเริ่มต้น กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ 5) การมีความสามารถในการเรียนรู้และใช้ความรู้เพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ได้ และคุณลักษณะด้านทักษะของผู้นำ ได้แก่ 1) เข้าใจบริบทและเข้าใจสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของท้องถิ่น 2) มีความสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และวางแผนปฏิบัติเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของท้องถิ่น 3) ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น 4) มีความเข้าใจและสามารถคาดการณ์ผลกระทบการดำเนินงานและการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนผลที่เกิดขึ้นจากผู้นำต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะ พบว่าผู้นำมีส่วนอย่างสำคัญที่นำมาซึ่งการมีสุขภาวะที่ดีของชุมชน และส่งผลให้เกิดสุขภาวะ 4 มิติ ได้แก่ กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ ด้วยกระบวนการที่ชัดเจนจากกิจกรรมในแต่ละพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, สุขภาวะชุมชน, การเปลี่ยนแปลงสุขภาวะ, ผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะชุมชน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการพัฒนาที่ยั่งยืน วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² อาจารย์ ดร.,สังกัดคณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ รศ.ดร.,ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Abstract

This article aims to present leadership prototypes of existing leaders having roles to influence community well-being behavioral change for people in the areas. The qualitative research was employed to conduct, In-depth interviews and group discussion method were among key instruments used to collect data 68 people, in four targeted sub-district areas of Songkhla province, precisely: in Thakham, Khuanru, Prik Municipality, and Chalare Municipality. The data was analyze and classified into various issues according to the objectives and the method of presenting the results.

The research concluded the following findings : The principal roles of leadership include : 1) role of changing model and person of initiatives in action ; 2) role of administrator of manpower ; 3) role of catalyzing person ; and 4) role of promoter of collaboration and participation of all parties. The characteristics to quality their leadership are in their : 1) perseverance and militarism in social actions ; 2) having been keen in their good ideas and always ready to lead as well as to inspire people for action ; 3) being a man of visions ; 4) being adviser and supporter to other people ; and 5) their capability in learning and applying knowledge for social benefits. As for their necessary skills, there shall be, in their capacity of : 1) understanding of holistic and environmental context of their working areas ; 2) analytical talents for throughout understanding of reality of organization in all aspects and making use of this in planning of successful actions to launch ; 3) coordination skills ; and 4) anticipation skill for trends in social change and the result of the leadership models for behavior change in community well – being found that change leaders bring well-being of community, resulting in 4 dimensions of well - being communities include physical well – being, mental well - being , social well - being and spiritual well - being with processes from various activities in each area by participation of people in the community.

Keywords: Leadership, Community Well-being, Well-being Changes,
leader with Community Well-being.

บทนำ

สุขภาวะเป็นเป้าหมายหรือรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาคน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีสุขภาวะที่ดีนั้นต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ สังคม และทางสติปัญญาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวมทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการนำไปสู่สุขภาวะที่ดี มีการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน มีกิจกรรมที่สนับสนุนและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งปัจจัยอื่นๆที่ก่อให้เกิดการดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข หากแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันที่เรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งนำไปสู่การใช้ชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย นำมาซึ่งปัญหาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาวะทุกด้านตามมา การมีสุขภาวะที่ดีต้องเริ่มต้นจากการมีสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความสมบูรณ์ทางร่างกาย ทางจิตใจ สังคมและทางสติปัญญา (ประเวศ วะสี.2551) โดยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม โดยผู้นำถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดสุขภาวะขึ้นในชุมชน

ผู้นำมีบทบาทความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชุมชนและของกลุ่มที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงต่างๆไปสู่แนวทางที่พึงประสงค์และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืนได้ โดยในการดำเนินการที่ผ่านมา ได้มีพื้นที่ที่มีการสร้างเสริมสุขภาวะชุมชนที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและเป็นต้นแบบในการจัดการสุขภาวะชุมชนในจังหวัดสงขลา ซึ่งสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางภาคประชาชนสังคมที่มีความเข้มแข็งโดยเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนจากหลายภาคส่วนซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นศักยภาพพื้นที่ การจัดการสุขภาวะของจังหวัดสงขลาเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนของคนในสังคมที่มุ่งมั่นนำพาสู่ความมีสุขภาวะได้ ในการร่วมกันขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาสู่การมีสุขภาวะที่ดี เช่น การสร้าง “แผนสุขภาพจังหวัดสงขลา” ซึ่งได้กลายมาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทุกฝ่ายยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างแนวทางเดินให้สงขลาก้าวสู่เส้นทางแห่งสุขภาวะ ตามโครงการนำร่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นด้านสุขภาพ อันเป็นผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำมาสู่ความตื่นตัวและการขับเคลื่อนเรื่องสุขภาพโดยภาคประชาชนสงขลาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ในช่วงปลายปี 2544 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้เข้ามาสนับสนุนให้จังหวัดสงขลาเป็น 1 ใน 10 จังหวัดนำร่องเข้าร่วม “โครงการพัฒนาเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ” โดยมุ่งเน้นรวบรวมองค์ความรู้ในท้องถิ่นที่มีอยู่เพื่อนำมาต่อเนื่องเชื่อมโยงในการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน ในโครงการพัฒนาตำบลสุขภาพภายใต้การสนับสนุนของสำนักสนับสนุนการสร้างสุขภาพในพื้นที่และชุมชน (สำนัก 3) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งพื้นที่ที่ได้รับคัดเลือกเป็นพื้นที่ต้นแบบหรือตำบลเรียนรู้ของจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 2 พื้นที่ คือ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ และตำบลปริก อำเภอสะเตกา โดยพิจารณาจากการสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมชัดเจนและเป็นพื้นที่ต้นทางที่ใช้สำหรับต่อยอดการพัฒนาให้กับตำบลอื่น ๆ และจาก 2 พื้นที่ต้นแบบในข้างต้น ได้มีการขยายและสร้างพื้นที่เครือข่ายภายในจังหวัดสงขลา มีพื้นที่เข้าร่วมในระยะแรก คือ ตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ และตำบลชะแล อำเภอสทิงพระจังหวัดสงขลา โดยการดำเนินการที่ผ่านมาทั้ง 4 พื้นที่ได้มีการยึดเอาฐานชุมชนมาสร้างเสริมกระบวนการในการสร้างสุขภาวะชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็น

รูปธรรมเกิดผลเด่นชัด ได้แก่ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นการเรียนรู้กระบวนการพัฒนา นโยบายเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ว่าด้วย “ธรรมนูญสุขภาพชุมชนตำบลท่าข้าม” ในพื้นที่มีการขับเคลื่อน ประเด็นสุขภาพเพื่อแก้ปัญหามลพิษในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม โดยจัดให้เป็นกิจกรรมชุมชน ใช้หลักการ “สุจริต จิตอาสา” ในการขับเคลื่อนการปฏิบัติจริงในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการชดเชยสิ่งเหลือใช้ และเพิ่มมูลค่า ทดแทนการสร้างมลพิษ

ชุมชนบ้านปริก เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา กับแนวทางในการดำเนินการ ขับเคลื่อนสู่ตำบลน่าอยู่ของเทศบาลตำบลปริก มีผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม มากมาย เช่น ระบบการ จัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพลังงานทดแทน โดยใช้แนวคิด “การจัดการขยะฐานศูนย์” หรือการทำขยะ ให้ลดลงและให้หมดไป ด้วยการจัดการขยะที่ต้นทาง- กลางทาง-ปลายทาง ระบบอาสาเพื่อการดูแลสุขภาพ ภาคประชาชน เช่น อสม. แม่อาสา อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ อสม.น้อย อาสาสมัครฯ (อปพร.) กู้ชีพ เป็นต้น ที่เป็นตัวขับเคลื่อนงาน ด้านสุขภาพของตำบล การจัดสวัสดิการชุมชน การสนับสนุนและร่วมทำงานกับ องค์กรชุมชน ต่างๆ เป็นต้น มีการออกแบบกิจกรรมการสร้างสุขภาพของตำบลโดยมีระบบการเรียนรู้ และการศึกษาของคอนทุกช่วงวัยเป็นหัวใจในการขับเคลื่อนงานและเชื่อมโยงไปสู่ระบบอื่นๆ โดยพบว่ามีการพัฒนาใน 3 ระบบหลัก คือ 1) ระบบการบริหารจัดการตำบล 2) ระบบการเรียนรู้และการศึกษา 3) ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพลังงานทดแทน และ 4. ระบบเศรษฐกิจชุมชน สวัสดิการและ เกษตรปลอดภัย ในขณะเดียวกันมีระบบสนับสนุน 2 ระบบ คือ ระบบอาสาสมัครเพื่อการดูแลสุขภาพและ ระบบการสื่อสาร จนเกิดผลที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างชัดเจน

องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู้กับแนวทางการสร้างให้เป็นชุมชนน่าอยู่มีสุขภาพที่ดี ประเด็น ในเรื่องของการเมืองสมานฉันท์ที่เกิดจากปัญหาความขัดแย้งจากการเลือกตั้ง ซึ่งได้เกิดฐานคิดของการทำงาน แบบเดิน 3 ขา มีท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) , ท้องถิ่น(องค์การบริหารส่วนตำบล) และองค์กรศูนย์ประสานงาน องค์กรชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ครู พระสงฆ์ ผู้นำชุมชนต่างๆ ชาวบ้าน เยาวชน สตรี ข้าราชการและจาก ทุกหน่วยที่สนใจเข้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (ไปเที่ยวบ้าน เกลือ เขา ป่า นา เล.ภาวิณี ไชยภาค.2554.) และมีการจัดตั้งโครงการธนาคารอาหารชุมชน ที่เกิดจากการเห็นปัญหาในเรื่องความปลอดภัยจากสาร เคมีต่างๆที่ใช้ในการเกษตร จึงได้ร่วมกันระหว่างผู้นำในชุมชนและชาวบ้านจัดทำโครงการที่ก่อให้เกิดความมั่นคง ทางอาหารของชุมชนอย่างแท้จริง

เทศบาลตำบลชะแล้ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ได้ชื่อว่าเป็นตำบลต้นแบบในการสร้าง นโยบายสาธารณะในการดูแลสุขภาพชุมชน คือได้มีการจัดทำธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสร้างสุขภาพชุมชน (ตัวชี้วัดสุขภาพตามธรรมนูญสุขภาพชุมชน , 2552.) เหตุผลในการจัดทำธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้ เกิดจากสภาพปัญหาด้านสุขภาพโดยรวมของประชาชน ตำบลชะแล้อยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วงและได้ส่งผลถึงสุขภาพของชุมชนที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมไม่อาจ หลีกเลียงได้ (ธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล้ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2552) ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนได้รู้เท่าทันและมี ส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพชุมชนร่วมกันจึงได้มีการจัดทำธรรมนูญสุขภาพขึ้นในการเป็นเครื่องมือดำเนินการ ไปสู่จุดมุ่งหมายคือ “ชาวชะแล้สุขภาพดีถ้วนหน้า ปี 2555”

จากการดำเนินการทั้ง 4 พื้นที่ดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องผู้นำต้นแบบเพื่อการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพชุมชน ว่ามีปัจจัยและต้นทุนหนุนเสริมที่สำคัญ ได้แก่ การมี “ผู้นำ” ที่สามารถสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่องและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการค้นหา คุณลักษณะ บทบาทของผู้นำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้นำในพื้นที่อื่นๆ

ในการสร้างผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน รวมทั้งผลที่เกิดจากผู้นำในการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชนที่ดีและมีความยั่งยืนต่อไป อันนำไปสู่การสร้างสุขภาวะชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ค้นหาผู้นำต้นแบบเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน
2. ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากผู้นำต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ซึ่งใช้วิธีการเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด (Criterion - Based Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรีตำบล
2. แกนนำการพัฒนา ได้แก่ ผู้นำกลุ่มในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร (อสม.)
3. ประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่ที่ทำการศึกษายาวต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 5 ปีขึ้นไปและสามารถให้ข้อมูลในเรื่องที่ต้องการศึกษาได้

พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาประกอบด้วย 4 พื้นที่ในจังหวัดสงขลา ได้แก่ 1) ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ 2) ตำบลปริก อำเภอสะเดา 3) ตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี และ 4) ตำบลชะแล อำเภอลี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) เป็นประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาผู้นำต้นแบบและผลที่เกิดขึ้นจากผู้นำต้นแบบเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน แกนนำการพัฒนา จำนวน 8 คน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 8 คน รวม 17 คน ต่อหนึ่งพื้นที่
2. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) จะใช้ประเด็นคำถามลักษณะเดียวกัน แต่จะมีการปรับให้เหมาะสมกับรูปแบบในการเก็บข้อมูล โดยผู้ที่มีส่วนสนทนามี 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายก 2) แกนนำการพัฒนา ได้แก่ ผู้นำกลุ่มในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และ 3) ประชาชนในพื้นที่ รวมแต่ละพื้นที่มีจำนวน 12 คนต่อพื้นที่

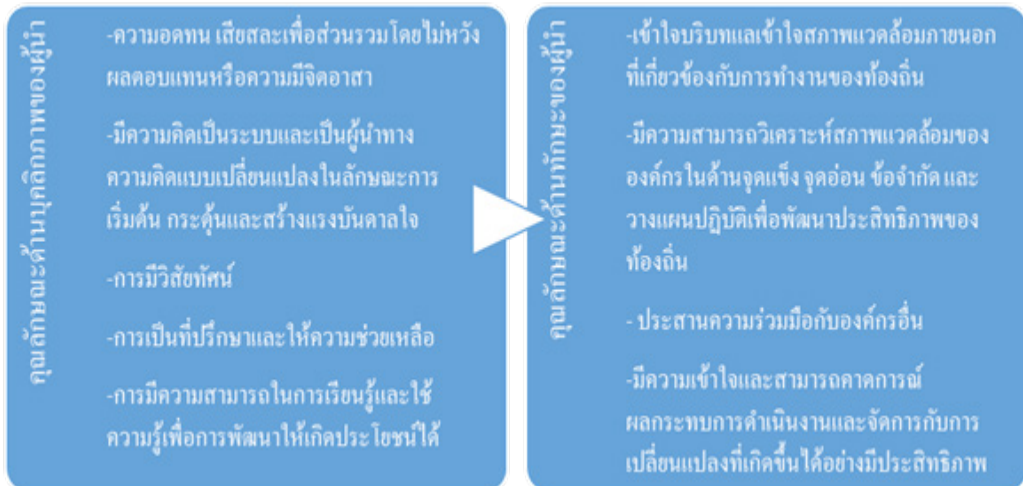
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม โดยนำข้อมูลมาประมวลเข้าด้วยกันและจัดแบ่งประเภทข้อมูลออกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ และใช้วิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนา

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกควบคู่กับการสนทนากลุ่มในการเก็บข้อมูลเรื่องเดียวกัน และการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลโดยพิจารณาจากผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำการพัฒนา และประชาชนในพื้นที่ หากได้ข้อมูลที่คล้ายกันหรือตรงกันก็หมายความว่า ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

ผลการวิจัย

ผู้นำมีบทบาทที่สำคัญได้แก่ 1) บทบาทในการเป็นต้นแบบและผู้ริเริ่มกระบวนการ 2) บทบาทในการบริหารจัดการคน 3) บทบาทในการกระตุ้น 4) บทบาทในการแสวงหาความร่วมมือและการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย และคุณลักษณะของผู้นำได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความอดทน เสียสละเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนหรือความมีจิตอาสา 2) มีความคิดเป็นระบบ และเป็นผู้นำทางความคิดแบบเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเริ่มต้น กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ 5) การมีความสามารถในการเรียนรู้และใช้ความรู้เพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ได้ และคุณลักษณะด้านทักษะของผู้นำ ได้แก่ 1) เข้าใจบริบทและเข้าใจสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของท้องถิ่น 2) มีความสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และวางแผนปฏิบัติเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของท้องถิ่น 3) ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น 4) มีความเข้าใจและสามารถคาดการณ์ผลกระทบของการดำเนินงานและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงดังภาพข้างล่างนี้

คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพและทักษะของผู้นำ

ผู้นำสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะจนเกิดสุขภาวะ 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ดังนี้

พื้นที่ตำบลท่าข้าม

1) สุขภาวะทางกาย ได้แก่ การทำเกษตรอินทรีย์ ชมรมผู้สูงอายุ (ดูแลสุขภาพและมีการให้ร่วมกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสภาพที่แข็งแรง) กลุ่มแอโรบิก กลุ่มโยคะ กลุ่มรำผ้า กลุ่มร้องเงิงบิก กลุ่มโยคะ ศูนย์แพทย์ชุมชน 3 ตำบล ชมรมรวมพลคนต้านเบาหวาน (ลดน้ำตาล น้ำอืดลม หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในชีวิตประจำวัน) ศูนย์กีฬาตำบลท่าข้าม (ประชาชนมีการออกกำลังกาย อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ไม่น้อยกว่า 30 นาที) กลุ่มแม่บ้าน(จัดทำเครื่องแกงสมุนไพร ดูแลด้านอาหารปลอดภัยในชุมชน)

2) สุขภาวะทางจิต ได้แก่ ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ความผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านตำบล ศูนย์ฝึกอบรมศีลธรรมและวัฒนธรรม : โครงการอบรมเยาวชนฤดูกาลเข้าพรรษา กลุ่มเยาวชน

รักษถิ่น กลุ่มเยาวชนใจอาสาพัฒนาทำข้าม กลุ่มเยาวชนมหัศจรรย์ใจ เด็ก เยาวชนและประชาชนปฏิบัติ ตามหลักศาสนา มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนและมีจิตอาสา 3) สุขภาวะสังคม ได้แก่ ประชาชนต้องม ีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดเรียบร้อยและห้ามทิ้งขยะลงในที่สาธารณะ ช่วยสอดส่องดูแลไม่ให้การ ขโมยทรัพย์สินและไม่ปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไปทำลายทรัพย์สินหรือทำลายผู้อื่น สอดส่องดูแลสมาชิกใน ครอบครัวและชุมชนมิให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ร่วมกันสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีและ วัฒนธรรมต่าง ๆ สมาชิกในครัวเรือนรับประทานอาหารพร้อมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง โรงเรียนท้องนา 4) สุขภาวะทางจิตวิญญาณ ได้แก่ ประชาชนร่วมกิจกรรมแสดงออกถึงความกตัญญู การให้ความเคารพต่อ บุพพการี ผู้มีพระคุณและผู้อาวุโส ประชาชนลด ละ เลิก อบายมุขทุกประเภท (ปรากฏอยู่ในธรรมนูญ สุขภาวะชุมชนตำบลท่าข้าม) มหาวิทยาลัยชีวิตตำบลท่าข้าม แก่นนี้แก่นจันเริ่มต้นชีวิตใหม่ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง โครงการอบรมเยาวชนฤดูกาลเข้าพรรษา

พื้นที่ตำบลควนรู

1) สุขภาวะทางกาย ได้แก่ ส่งเสริมให้ประชาชนออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่ไม่มีสารพิษ ปลูกผักกินได้ (โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ) โรงเรียน อสม. (รพสต.ควนรู) ธนาคารอาหารชุมชน ตลาดนัดสุขภาพ ศูนย์ส่งเสริมการผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านหนองโสน สวนสมรม 2) สุขภาวะทางจิต ได้แก่ การจัดวันกตัญญู ธนาคารความดี กิจกรรมงานมหกรรมภูมิปัญญาชุมชน คนควนรู กลุ่มยุวเกษตรโรงเรียนชุมชนบ้านโคกค่าย ศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมชุมชน(วัดไพรใหญ่) เด็กและเยาวชนรักษถิ่น 3) สุขภาวะ ทางสังคม ได้แก่ โรงผลิตขนมจีนของชุมชน(สร้างรายได้ให้ชุมชนและอนุรักษ์อาชีพดั้งเดิม) การช่วยเหลือ ชึ่งกันและกันระบบเครือข่าย ศูนย์เรียนรู้พลังงานชุมชน โรงสีข้าวชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนแม่ของแผ่นดิน กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มกลองยาว กลุ่มโคขุน กลุ่มชนมไทย กองทุนสัจจะลดรายจ่ายวันละบาท กองทุนสวัสดิการครบวงจร กลุ่มอาสาพัฒนาสตรี ศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้าน หนองเสาธง 4) สุขภาวะทางจิตวิญญาณ ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติธรรมที่พักสงฆ์เกาะบก (ต้องการให้ชุมชน ลด ละ เลิก (อบายมุข) การแทงหยวก การไปวัดวันพระ กาหลอ (เป็นการแสดงดนตรีในงานศพ เป็นวัฒนธรรมของภาคใต้)

พื้นที่ตำบลชะแล้

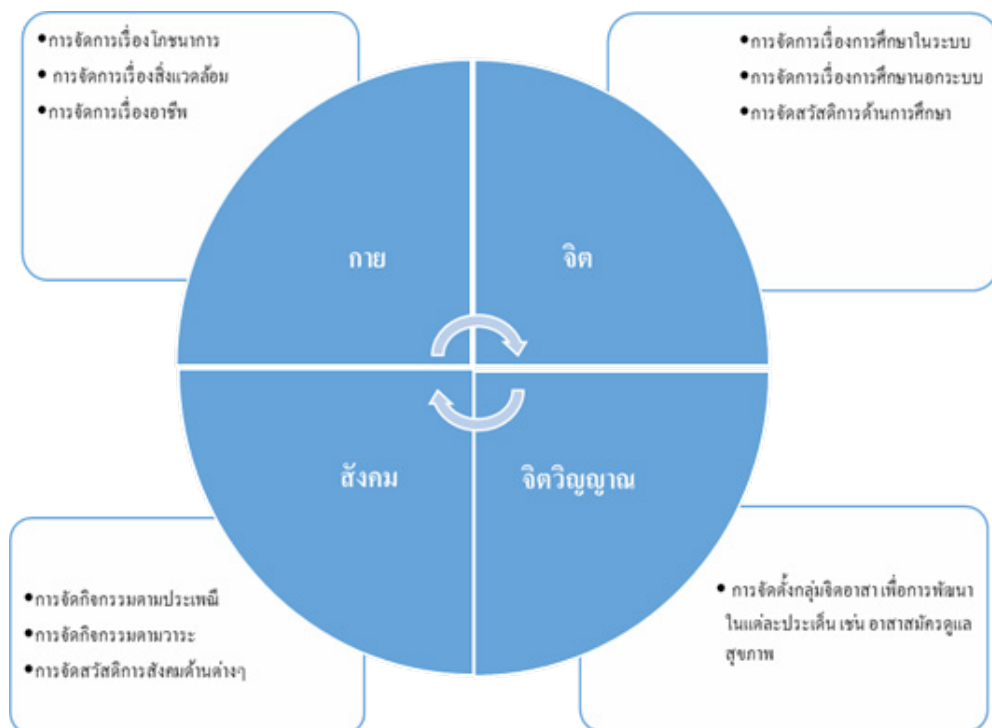
1) สุขภาวะทางกาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลชะแล้ โครงการอาหารกลางวันนักเรียน (อาหารปลอดภัย) ธนาคารขยะ การตรวจคัดกรองสุขภาพร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลชะแล้ 2) สุขภาวะทางจิต ได้แก่ อาสาสมัครชุมชน เช่น อสม.น้อย แม่/พ่ออาสา ผู้ดูแลกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เพลงบอก เพลงกล่อมลูก 3) สุขภาวะทางสังคม ได้แก่ โครงการวัยเรียนวัยใสห่างไกลยาเสพติด(ทุกปี) โครงการสาน สายใยครอบครัว ชมรมผู้สูงอายุ งานประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ธนาคารชุมชน กลุ่มชะแล้รักษถิ่นโรง และฝั้งหลวง อนุรักษ์ป่าชายเลน โรงสีข้าวชุมชน ศูนย์วิสาหกิจชุมชน กลุ่มส่งเสริมการผลิตและแปรรูป ข้าวสารคุณภาพ ศูนย์แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 4) สุขภาวะทางจิตวิญญาณ ได้แก่ โครงการแห่เทียน พรรษา(ทุกปี) โครงการแห่ผ้าขึ้นพระบรมธาตุสุวรรณคีรีเจดีย์วัดชะแล้ ศูนย์พัฒนาคุณธรรมตำบลชะแล้

พื้นที่ตำบลปรึก

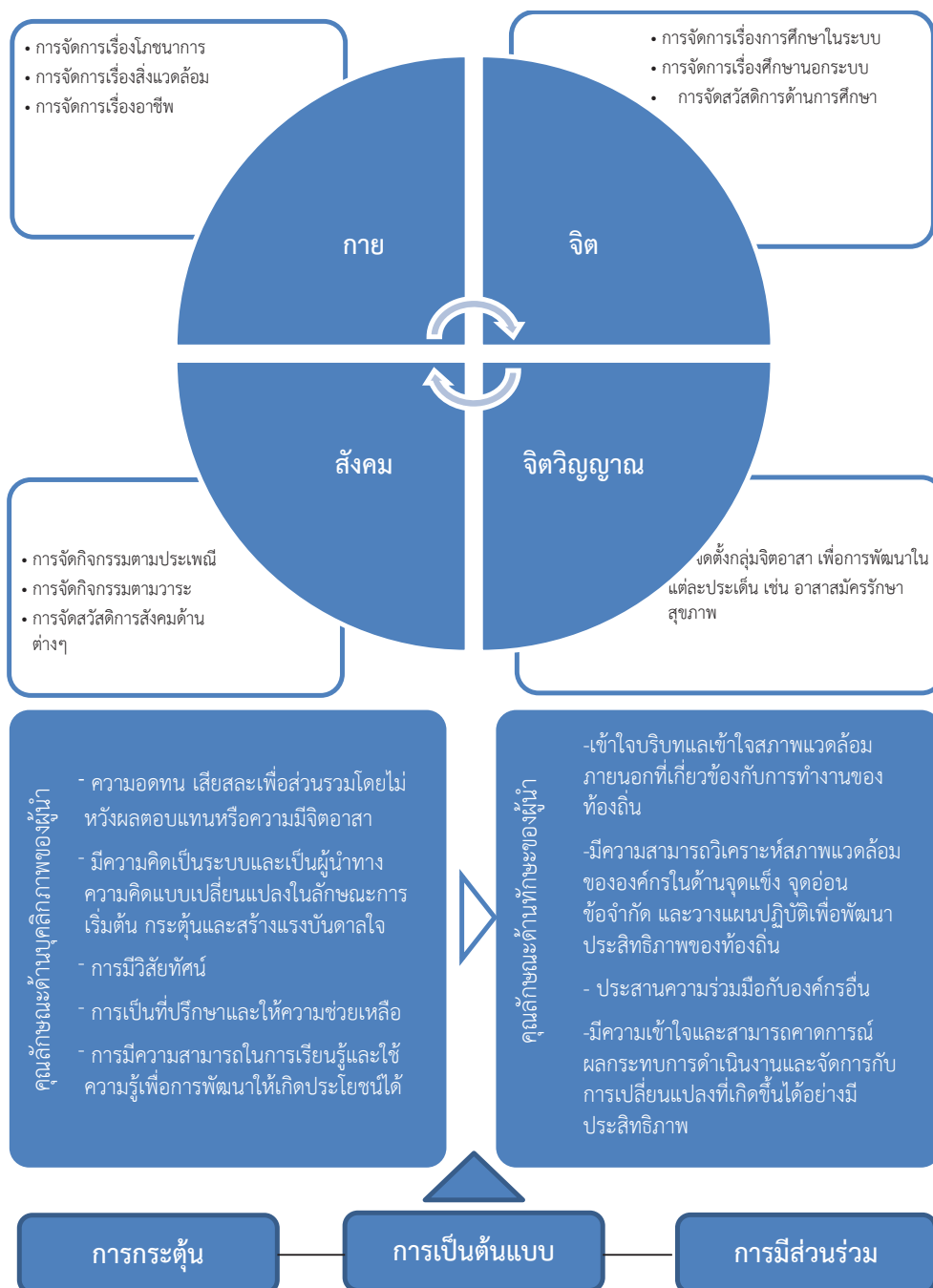
1) สุขภาวะกาย ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุ การทำเกษตรผสมผสานไม่ใช้สารเคมี ปลูกผักปลอดสารพิษ (ศูนย์ถ่ายทอดการทำเกษตรผสมผสานและเกษตรปลอดภัย เทศบาลตำบลปรึก) โรงปุ๋ยหมักอินทรีย์ ธนาคารขยะ การจัดการขยะ 2) สุขภาวะจิต ได้แก่ อาสาดูแลคนพิการ อาสากู้ชีพ อสม.น้อย อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

อาสาสมัครดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง แม่อาสา 3) สุขภาวะสังคม ได้แก่ กลุ่มแกนนำเยาวชน สวัสดิการกลุ่ม ออมทรัพย์ชุมชน กลุ่มพริกแกง พลังงานทดแทน กลุ่มพืชสมุนไพร กลุ่มเครื่องแกงตำมือ กลุ่มดอกไม้สด กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มขนมไทยและเบเกอรี่ กลุ่มคั้นน้ำกะทิสด กลุ่มผู้เลี้ยงปลาดุก กลุ่มหอมเจียว กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะลดรายจ่ายวันละบาท 4) สุขภาวะจิตวิญญาณ ได้แก่ การจัดกิจกรรมทางศาสนา ให้กับเด็กและเยาวชน (ทุกเช้าของแต่ละวัน) การจัดกิจกรรมประเพณีในวันสำคัญทางศาสนาทั้งพุทธและอิสลาม

จากการดำเนินกระบวนการพัฒนาโดยผู้นำทั้ง 4 พื้นที่ได้ก่อให้เกิดสุขภาวะขึ้นทั้ง 4 พื้นที่ ดังแสดงในภาพข้างล่าง

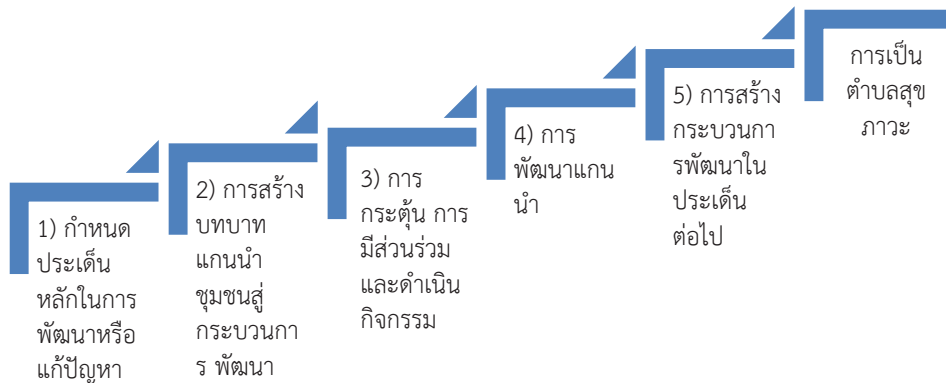

กระบวนการเกิดสุขภาวะชุมชนโดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสรุปได้เป็นภาพต่อไปนี้

จะเห็นได้ว่า การมีคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทั้ง 2 ด้านได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ซึ่งประกอบด้วย ความอดทน เสียสละเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนหรือความมีจิตอาสา มีความคิดเป็นระบบและเป็นผู้นำทางความคิดแบบเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเริ่มต้น กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ การมีวิสัยทัศน์ การเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ และการมีความสามารถในการเรียนรู้และใช้

ความรู้เพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ได้ และคุณลักษณะด้านทักษะ ได้แก่ เข้าใจบริบทและเข้าใจสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของท้องถิ่น มีความสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และวางแผนปฏิบัติเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของท้องถิ่น ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น และความเป็นคนที่มีความเข้าใจและสามารถคาดการณ์ผลกระทบการดำเนินงานและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถก่อให้เกิดสุขภาวะแก่ชุมชนท้องถิ่นได้ทั้ง 4 มิติ กระบวนการก่อให้เกิดตำบลสุขภาวะทั้ง 4 พื้นที่ ซึ่งเป็นขั้นตอนดังภาพต่อไปนี้

จากขั้นตอน 5 ขั้นตอนของกระบวนการเป็นตำบลสุขภาวะโดยการแสดงบทบาทของผู้นำที่ได้เริ่มต้นจากการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยจุดประเด็นสำคัญให้ชาวบ้านและแกนนำชุมชนร่วมคิดเพียง “ประเด็นเดียว” ซึ่งการดำเนินการลักษณะนี้จะทำให้เกิดความง่ายในการมองร่วมกันและหาแนวทางในการดำเนินการ ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมได้ง่ายและมีพลังมากกว่าในการดำเนินการ ต่อเนื่องไปสู่ขั้นตอนที่ 2 ที่ได้กำหนดบทบาทในการแสดงให้แก่แกนนำชุมชนให้เข้ามาสู่กระบวนการของกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งเกิดจากการแสวงหาผ่านเวทีรับความคิดเห็นต่างๆ ซึ่งจะได้คนที่เหมาะสมกับงานและเป็นคนที่มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ เมื่อได้คนที่มีความสมัครใจและตรงความถนัดของตนเอง การกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมก็ง่ายขึ้นด้วยความที่แกนนำแต่ละคนมีความถนัดและความชอบเป็นส่วนตัวในประเด็นนั้นๆ อยู่เป็นทุนเดิม เมื่อกิจกรรมดำเนินไปได้ระยะหนึ่งจึงมีการพัฒนาแกนนำด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาดูงาน ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มเติมความรู้แล้วยังถือเป็นการเสริมแรงทางจิตวิทยาที่ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความสำคัญของตัวเองในกระบวนการพัฒนา หลังจากนั้นก็ไปสู่ขั้นตอนสูงสุดคือการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง ซึ่ง 5 ขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การเป็นผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงของสุขภาวะชุมชนได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การศึกษาพบว่า การมีคุณลักษณะที่ดีของผู้นำทั้ง 2 ด้านได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ซึ่งประกอบด้วย ความอดทน เสียสละเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนหรือความมีจิตอาสา มีความคิดเป็นระบบและเป็นผู้นำทางความคิดแบบเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเริ่มต้น กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ การมีวิสัยทัศน์ การเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ และการมีความสามารถในการเรียนรู้และใช้ความรู้ เพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ได้ และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ เข้าใจบริบทและเข้าใจสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของท้องถิ่น มีความสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และวางแผนปฏิบัติเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของท้องถิ่น ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น และความเป็นคนที่มีความเข้าใจและสามารถคาดการณ์ผลกระทบการดำเนินงานและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถก่อให้เกิดสุขภาวะแก่ชุมชนท้องถิ่นได้ทั้ง 4 มิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของยัมมาริโนและดูบินสกี (Yammarino & Dubinsky, 1994, pp.790-791 อ้างถึงใน Jon L. Pierce, John W. Newstrom. 2011, p.371) ซึ่งได้แบ่งคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ออกเป็น 2 ด้านเช่นกัน คือ ด้านบุคลิกภาพส่วนตัว และ ความรู้ความสามารถของผู้นำ 1. ด้านบุคลิกภาพของผู้นำ ประกอบด้วย 1) มีความอดทน เสียสละ โดยไม่หวังผลตอบแทน 2) มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเอง 3) มีความซื่อสัตย์และคุณธรรม 4) มีความคิดเป็นระบบและเป็นผู้นำทางความคิดแบบเปลี่ยนแปลงในลักษณะการริเริ่ม กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจตลอดจนการมีวิสัยทัศน์ 5) มีความมุ่งมั่นความสำเร็จในระดับสูง 6) ได้รับการยอมรับ น่าเชื่อถือและเป็นที่ไว้วางใจ 7) เป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งให้กับผู้อื่นได้ 8) มีความสามารถในการเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ 9) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมโดยการกระจายอำนาจและให้ความสำคัญกับทุกคนในองค์กร เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่า 2. ด้านทักษะของผู้นำ ประกอบด้วย 1) เข้าใจบริบทและการทำงานภายในองค์กร 2) เข้าใจสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการทำงานขององค์กร 3) การจัดโครงสร้างภายในองค์กรที่เหมาะสม 4) มีความสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และวางแผนปฏิบัติเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร 5) ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น 6) มีความเข้าใจและสามารถคาดการณ์ผลกระทบการดำเนินงานขององค์กร และจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) ดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กร

ในประเด็นนี้ผู้นำทั้ง 4 พื้นที่ไม่ว่าจะเป็นนายกสินธพ อินทรรัตน์ นายกสุริยา ยีขุน นายกถัน จุลนวล และอดีตนายกขุนทอง บุญยประวิตร ได้เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่โดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในตัวแทนพัฒนา อาสาสมัคร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจนเกิดเป็นกระบวนการพัฒนาและเกิดตัวบุคคลปรากฏเด่นชัดในการพัฒนา ดังนั้นขั้นตอนแรกของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาสุขภาวะในพื้นที่ คือ การกระตุ้นให้เกิดกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ ผลที่ตามมาคือ ความต่อเนื่องและยั่งยืนของการเกิดกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในกระบวนการจะเกิดความหวงแหนในสิ่งที่ได้ร่วมสร้าง สอดคล้องกับ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2544:32) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation Leadership) หมายถึงระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงาน เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมี

ศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการกิจและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มหรือสังคมเพื่อมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกัน

บทบาทของผู้นำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะชุมชน

ผลจากการศึกษาพบว่ากระบวนการผลักดันที่เกิดขึ้นในกระบวนการเปลี่ยนแปลง คือ กระบวนการกระตุ้นให้มีการระเบิดจากภายในของผู้ที่มีจิตอาสา และต้องการที่จะแสดงบทบาท เมื่อได้รับการตอบรับสิ่งที่ตามมาคือกลุ่มคนทำงานที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้การเป็น “ต้นแบบ” ของผู้นำมีผลเป็นอย่างดีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดี คือการเป็น “ต้นแบบ” จริงๆ ในทุกเรื่องที่ได้กล่าวเป็นนโยบาย หรือ แนวปฏิบัติออกไป เพราะนั่นคือการแสดงต้นแบบที่ไม่ต้องใช้คำอธิบายมากมายว่าทำไมต้องทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ ซึ่งผลที่ตามมาคือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ต้องใช้เงื่อนไขบังคับ หากแต่เป็นความสมัครใจที่ประชาชนในพื้นที่ แขนงการพัฒนาและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่างเห็นพ้องกัน

เมื่อเป็นต้นแบบแล้วผู้นำต้องมีวิธีการจูงใจ สำหรับวิธีการเสริมแรง จูงใจและสร้างพลังคนในการเป็นคนอาสาในพื้นที่ ผู้นำต้นแบบคนนี้ได้ใช้วิธีการในการ “ดึง” คนที่มีความคิดต่าง ความคิดดีจากที่ประชุมต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับต้น คือ สร้างโอกาสในการร่วมคิด ระดมความคิด เมื่อเห็นแววกก็ได้นำคนเหล่านั้นมาสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาขึ้นต่อ ๆ มา คือ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งกระบวนการนี้เกิดจากการไม่หวังอำนาจไว้กับตัวเองสามารถสร้างความไว้วางใจ ความทุ่มเทแรงกายแรงใจซึ่งกลายเป็นความผูกพันในการทำงานอาสาของผู้นำชุมชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และต้องเป็นคนสนใจใฝ่รู้ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของการเป็นผู้นำที่ต้องเป็นคนที่น่าสนใจ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และมีความพยายามที่ไม่หยุดนิ่งในการแก้ไขปัญหาโดยเริ่มจากความเข้าใจในบริบทของตนเอง

คุณลักษณะอีกประการที่สำคัญ คือ ความสามารถในการสร้างพันธมิตรกับองค์กรอื่นเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการทำงานด้านต่างๆ ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือ ผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด สร้างประโยชน์และคุณค่าอย่างมหาศาล ความมีวิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้จึงเป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดี นอกจากนั้นคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีจะต้องเป็นคนที่สามารถประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมได้ ซึ่งการประสานความร่วมมือที่ดีนั้นต้องสามารถประสานประโยชน์ได้ด้วย ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักของการบริหารจัดการ คือ ต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์

เมื่อใดที่ผู้นำมีภาวะและคุณลักษณะครบถ้วนตามที่กล่าวมา ผู้นำจะสามารถสร้างกระบวนการสร้างผลงาน สร้างคน และสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาได้ ซึ่งสอดคล้องกับสุดาทิพย์ ภู่อัครสวัสดิ์ (บทคัดย่อ.2559) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ระดับคะแนนบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านการเปิดเผยตัวเอง ด้านความเข้าใจผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง และด้านการเปิดรับประสบการณ์อยู่ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบทุกด้านมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขตจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับพระอภินันท์ อภินันโท (เศรษฐกิจ) (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักเสถียรไตร ผลการศึกษาพบว่าบุคลิกภาพหมาย

ถึงคุณลักษณะส่วนรวมของพฤติกรรมของบุคคล และนับว่ามีความสำคัญเป็นอันมากทั้งในกิจการงานชีวิตภายในบ้านและชีวิตในสังคมโดยทั่วไป บุคลิกภาพย่อมแบ่งออกได้เป็นชนิดต่าง ๆ มากมาย เช่น ความยินดี ร่าเริง ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ความฉลาดความสุภาพอ่อนโยน เป็นต้น ซึ่งมีอยู่ในบุคคลมากน้อยผิดกัน บุคลิกภาพจะแสดงออกในรูปของมารยาทผู้ดีหรือมารยาทสังคม ซึ่งในสังคมไทยจะเรียกว่าสมบัติของผู้ดี ซึ่งรวมอยู่ในหัวข้อสำคัญของสัปปริสธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา นอกจากนี้จึงมกล ประสมสุข (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นในความคิดเห็นของประชาชน : กรณีศึกษาเขตพื้นที่ อบต. เกาะลอยผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพทั่วไปและคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับภุจิติพิศ ภัทธวุฒิชิตพงศ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่องเทศบาลตำบลคำพรานกับการส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชน ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้นำชุมชนควรมีการมอบหมายงานตามความเหมาะสม ตามความถนัดตามความสามารถตรงกับตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ ส่งเสริมเพื่อนร่วมงานให้แสวงหาความรู้พัฒนาศักยภาพ ผู้นำชุมชนควรให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานได้รับรู้ข่าวสารและข้อมูลที่เป็นจริงในการปฏิบัติงานขององค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น 2) ผู้นำชุมชนต้องมีการพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ที่หลากหลายมีความรู้รอบตัวสามารถนำความรู้ด้านวิชาการนำมาบูรณาการร่วมกับความรู้อยู่ในชุมชน มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลผู้นำชุมชนควรมีทักษะด้านจิตวิทยา ทักษะบริหารงาน ทักษะในการบริหารคน ทักษะการวางแผนงานผู้นำชุมชนควรมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาต่างๆ ของชุมชน เน้นความสามัคคีปรองดองของชุมชนเป็นหลัก 3) ควรมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการทำงานสอดคล้องกันกับผู้ร่วมงานประสานความร่วมมือกับผู้ร่วมงานควรส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานให้เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี 4) ปรับปรุงบุคลิกภาพให้ดูดี วางตัวเหมาะสม กล่าวคิดกล้าแสดงออกในทางที่ดี มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความเชื่อมั่นในตนเองสะอาดเรียบร้อย พุดจาไพเราะน่าฟัง เป็นกันเอง รู้จักกาลเทศะ 5) ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการปกครองผู้ร่วมงาน ให้ความเสมอภาคกับทุกคนมีกฎระเบียบแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้ผู้ร่วมงานอยู่ในขอบเขตตัดสินใจโดยยึดหลักความถูกต้อง 6) ปัญหาอุปสรรคของคุณลักษณะผู้นำชุมชนของเทศบาลคำพรานพบว่าผู้นำชุมชนมีระดับการศึกษาน้อย ทำให้ขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและผู้นำชุมชนยังมีรายได้น้อยทำให้ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจากผลการศึกษาทุกคนแสดงให้เห็นความสอดคล้องถึงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันของผู้นำ บุคลิกลักษณะส่วนตัว และผลการพัฒนาท้องถิ่น

วิธีการและกระบวนการในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง/การพัฒนาชุมชน

กลไกในการขับเคลื่อนในการจัดการตนเองของชุมชน ซึ่งมีกลุ่มแกนนำและสมาชิก ได้อธิบายถึงคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษ ดังนี้

1) มีความเสียสละโดยไม่หวังผลประโยชน์อื่นใดตอบแทน ทั้งร่างกาย แรงทรัพย์ เป็นการเสียสละที่พร้อมเต็มใจอย่างไม่ทำให้ตนเอง ครอบครัวและชุมชนเดือดร้อน

2) การเรียนรู้โดยการสังสมประสบการณ์ซึ่งจะก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ ต้องเป็นผู้ที่มีความคิดกว้างไกล โดยต้องมีมุมมองในการสร้างนวัตกรรมจากความฝันสู่ความจริงได้เป็นอย่างดี ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ที่ได้สั่งสมมา เพื่อประยุกต์ใช้ในการเป็นแกนนำ อีกทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาชุมชนและสมาชิกในชุมชน

3) เป็นผู้นำทางความคิด ที่สามารถนำความคิดของชุมชนไปสู่การปฏิบัติได้จริง มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

4) มีความคิดเป็นระบบ เป็นความสามารถที่จำเป็น เพราะการคิดเป็นระบบนั้นทำให้สามารถทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ อีกทั้งยังสามารถวิเคราะห์ถึงลำดับความสำคัญของปัญหา ทำให้ทราบว่าควรลงมือแก้ไขเรื่องใดก่อน

5) มีความกล้าที่จะรับผิดชอบ เพราะในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้นย่อมมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว ดังนั้นแกนนำที่ดีต้องมีความกล้าที่จะรับผิดชอบเมื่อเกิดความล้มเหลว และพร้อมที่จะแก้ไขต่อไป ในทางตรงข้ามหากว่าประสบความสำเร็จก็พร้อมที่จะยินดีและชื่นชมกับความร่วมมือของทุกฝ่ายโดยไม่ทรงตนว่าความสำเร็จนั้นเกิดมาจากตนเพียงคนเดียว

6) มีความมุ่งมั่นสูง เพราะบ่อยครั้งที่แกนนำมาถูกกล่าวหา ถูกเหยียดหยามจากบุคคลรอบข้าง และบ่อยครั้งที่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักจะไม่ประสบความสำเร็จในช่วงเริ่มแรก เพียงแต่ขอให้มีความมุ่งมั่นและเพียรพยายามยืนหยัดไปบนแนวทางที่ถูกต้อง เมื่อเวลาผ่านไปก็จะได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่

7) มีความสามารถด้านเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบใดและที่สำคัญ แกนนำจะต้องเป็นผู้ที่พร้อมจะเรียนรู้อยู่เสมอ รู้จักเรียนรู้ที่จะนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ รู้จักการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ รู้จักประยุกต์องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมกับองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิต

8) เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์หรือมีหลักศาสนาควบคุมจิตใจ เพราะการเป็นแกนนำที่ดีนั้นต้องเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกในชุมชน ดังนั้นการเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์หรือมีหลักศาสนาควบคุมจิตใจนั้นจะทำให้ไม่หลงใหลหรือตกอยู่ในกลอุบายของความชั่วร้ายทั้งปวง เป็นการสร้างความน่าเชื่อถืออันจะนำมาซึ่งความศรัทธาที่สมาชิกในชุมชนมอบไว้ให้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นจากผู้นำต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาวะ

พบว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงนำมาซึ่งการมีสุขภาวะที่ดีของชุมชนส่งผลให้เกิดสุขภาวะ 4 มิติ ได้แก่ กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ ด้วยกระบวนการที่ชัดเจนจากกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดสุขภาวะของประเวศ วะสี (2543 : 4) กล่าวถึงกระบวนการที่ค้นคว้าด้วย “สุขภาวะ” ว่าเป็นเรื่องของวิถีชีวิตทั้งหมด ที่ต้องคิดเป็นองค์รวมโดยแบ่งสุขภาวะหรือภาวะที่เป็นสุขออกเป็นมิติต่างๆ ที่มีความเกี่ยวพันกันได้ 4 มิติด้วยกันคือ

1. สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางกาย หมายถึง ร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง คล่องแคล่ว มีกำลังใจ ไม่เป็นโรค ไม่พิการ มีเศรษฐกิจหรือปัจจัยที่จำเป็นพอเพียงไม่มีอุปัทวอันตรายและมีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ

2. สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิต หมายถึง จิตใจที่มีความสุข รื่นเริง คล่องแคล่ว ไม่ติดขัด มีความเมตตา สัมผัสได้กับสรรพสิ่ง มีสติ มีสมาธิ รวมถึงลดการเห็นแก่ตัว

3. สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดีมีครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีความยุติธรรม มีความเสมอภาค มีภราดรภาพ มีสันติภาพ มีความเป็นประชาธิปไตย มีระบบการบริการที่ดี และมีบริการที่เป็นกิจการทางสังคม

4. สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิตวิญญาณ หมายถึง สุขภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อทำความดีหรือจิตสัมผัสกับสิ่งที่มีคุณค่าอันสูงสุด เช่น การเสียสละ การมีความเมตตากรุณา การเข้าถึงพระรัตนตรัยหรือการเข้าถึงพระเจ้า เป็นต้น ความสุขทางจิตวิญญาณเป็นความสุขที่ไม่ระคนอยู่กับความเห็นแก่ตัว

แต่เป็นสุขภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มีความหลุดพ้น จากความมีตัวตน (Self Transcending) จึงมีอิสรภาพ มีความผ่อนคลายอย่างยิ่ง สุขภาพดีอย่างยิ่ง มีผลดีต่อสุขภาพทั้งทางกาย ทางจิต และทางสังคม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเทศบาล ควรมีนโยบายเด่นชัดในการผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจน สามารถถ่ายทอดได้ เพื่อการพัฒนาได้ในทุกพื้นที่ โดยอาจมีการสร้างเป็นหลักสูตรเฉพาะให้ผู้นำต้องผ่านการฝึกและผ่านการรับรองในทักษะของผู้นำ ได้แก่ เข้าใจบริบทและเข้าใจสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวกับการทำงานของท้องถิ่น มีความสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และวางแผนปฏิบัติเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของท้องถิ่น ประสานความร่วมมือกับองค์กรอื่น และความเป็นคนที่มีความเข้าใจและสามารถคาดการณ์ผลกระทบการดำเนินงานและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. รัฐควรนำผลการศึกษาไปกำหนดนโยบายในเรื่องของการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของผู้นำท้องถิ่นในกระบวนการสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. จากผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างชัดเจนระหว่างตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ผู้นำที่มีคุณลักษณะทางบุคลิกภาพและทักษะที่คล้ายคลึงกัน ความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ดังนั้น ควรมีการวิจัยเพื่อสำรวจคุณลักษณะของผู้นำชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่เครือข่ายตำบลสุขภาวะในจังหวัดสงขลา เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาและหาแนวทางการพัฒนาผู้นำหรือการ เปลี่ยนแปลงแนวคิดในการทำงานพัฒนาอย่างตรงจุดในแต่ละพื้นที่ต่อไป

2. ควรวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรผู้นำชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขและดำเนินการแก้ปัญหาอย่างตรงจุดในแต่ละพื้นที่ต่อไป

3. ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการนำรูปแบบของผู้นำต้นแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สุขภาวะชุมชนไปดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและเกิดองค์ความรู้ใหม่ในพื้นที่อื่นต่อไป

บรรณานุกรม

- จกมล ประสมสุข.(2549). *คุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นในความคิดเห็นของประชาชน* : กรณีศึกษาเขตพื้นที่ อบต.เกาะลอย. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารงานท้องถิ่น).มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระอภินันท์ อภินันโท (เศรษฐกิจ).(2556). *การพัฒนาบุคลิกภาพตามหลักเลขาธิการ.สาขาวิชาการพัฒนาสังคม* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2551). *สุขภาวะที่สมบูรณ์*. นิตยสารหมอชาวบ้าน. เล่มที่ 351, กรกฎาคม. กรุงเทพฯ.
- ภาวิณี ไชยภาค.(2554). *ไปเที่ยวบ้านเกลือ เขา ป่า นา เล*. โครงการการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการสุข ภาวะชุมชนของตำบลท่าข้ามและขยายไปสู่เครือข่าย.สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ.
- ภูจิตพิศ ภัทรวุฒิชิตพงศ์.(2553). *เทศบาลตำบลคำพรานกับการส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชน*. รายงาน การศึกษาอิสระ: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เมธา บุญประวีตรและคณะ.(2552). *ตัวชี้วัดสุขภาวะตามธรรมนูญสุขภาพชุมชน ตำบลชะแล อำเภอลำลูกหลวง จังหวัด สงขลา ฉบับที่ 1*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล.(2552). *ธรรมนูญสุขภาพตำบลชะแล ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2552*.
- สุดาทิพย์ ภู่อัครสวัสดิ์และคณะ.(2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดนครราชสีมา*.วิทยานิพนธ์ : มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- Pierce, J. L. & Newstrom, J. W. 2011. Leaders and the leadership process: readings, Selfassessments and applications. (6th ed.) New York, McGraw-Hill.

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่

Cultural Landscapes of Khao Pu's Community Learning Center

on the Way of life, water and forest

ผู้วิจัย ชัชวาล ชุมรักษา¹

Chatchawan Chumruksa

chumruksa@gmail.com

คุณอานันท์ นีรมล²

Khunarnan Niramol

ศิลป์ชัย สุวรรณมณี³

Sinchai Suwanmanee

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ 2) พัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ 3) ประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ ใช้กระบวนการปฏิบัติการภาคสนาม ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ ใช้กระบวนการประชุมปฏิบัติการกับผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน และสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนเขาปู่ ได้แก่ (1) วัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (2) การทำสวนวนเกษตร (3) ความสัมพันธ์ของกลุ่มชน (4) วัดถ้ำเก่าร้างแห่งแรกของชุมชน (5) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (6) ศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชน (7) ศูนย์การเรียนรู้วัดและชุมชน (8) ศูนย์การเรียนรู้ครูเจ้าสำนัก 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ ได้แก่ (1) ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (2) ด้านพื้นที่ ตัวอาคาร และสภาพแวดล้อม (3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ มีองค์ประกอบดังนี้ (1) ด้านเอกลักษณ์ (2) ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม (3) ด้านพื้นที่ ตัวอาคาร และสภาพแวดล้อม (4) การมีส่วนร่วมของชุมชน (5) แนวทางการจัดการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr. Program in Educational Technology and Communications Faculty Education Thaksin University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Assistant Professor Dr. Program in Educational Technology and Communications Faculty Education Thaksin University

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Dr. Program in Educational Administration Faculty Education Thaksin University

4) การประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาป่า เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก รักษา สรุพบว่า (1) องค์ประกอบที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง สวนหย่อม และการจัดสภาพแวดล้อม ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ องค์ความรู้ สารสนเทศชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรม จัดเป็นภูมิทัศน์นำวัฒนธรรม และจัดอยู่ในประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ได้ รับการออกแบบและสร้างสรรค์อย่างตั้งใจโดยมนุษย์ (3) แนวทางการจัดการ ใช้สื่อกิจกรรม วิธีการอนุรักษ์ และการพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน (4) รูปแบบภูมิทัศน์ วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาป่า จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ชุมชนเห็นความสำคัญ มีจิตสำนึก และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรน้ำ และกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้ก็จะช่วยให้ชุมชนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

คำสำคัญ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน, จิตสำนึกรักษ์น้ำ

Abstract

This research aims to 1) Study the needs for the development of the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the awareness of water conservation consciousness. 2) Develop the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness and 3) Evaluate the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness. Phase 1: study the needs for the development of the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning centers on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness. The data were collected by using an interview process and the meeting with 25 key persons. Phase 2 : development the cultural landscape model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness. The data were collected by using a field operations with 5 key persons. Phase 3: evaluate the cultural landscape model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness. The data were collected by a focus group discussion process with 5 experts and 5 key persons.

The research found that: 1) Khao Pu's cultural landscapes are: (1) songkhla lake watershed culture (2) agroforestry farms (3) community relations (4) local wisdom (6) community learning centers (7) temple and community learning center (8) head teacher's learning center 2) The needs for the development of the cultural landscapes model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance the water conservation consciousness, including: (1) cultural landscape (2) building and

environment (3) community participation. 3) The model's elements of cultural landscape of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance water conservation consciousness are as follows. (1) identity (2) cultural landscape (3) building space and environment (4) community participation and (5) management approach. 4) The evaluation of the cultural landscape model of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest to enhance water conservation consciousness were as follows: (1) The composition of the cultural landscape of community learning center on the way of life, water and forest is the consists of buildings, gardens and environment, the abstract is the knowledge, community information, way of life, culture and local knowledge. (2) The cultural landscape of community learning center is classified as a cultural landscape designed and created by human beings. (3) The management approach using the media activities, conservation methods and the development of the area. It also involves the participation of community members. (4) The cultural landscapes of Khao Pu's community learning center on the way of life, water and forest will be a tool to help the community realize the importance, consciousness and awareness of the value of water resources and activities that take place within the learning center will also help the community to have a desirable appearance.

Keywords Cultural Landscape, Community Learning Center, Water Conservation Consciousness

บทนำ

ชุมชนลุ่มน้ำคลองท่าแนะจังหวัดพัทลุง มีชีวิตผูกพันกับสายน้ำคลองท่าแนะ ถึงแม้ว่าปัจจุบันโครงข่ายถนนหนทางเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสัญจรแทนลำน้ำเฉกเช่นในอดีต หากแต่คลองท่าแนะยังคงมีความสำคัญกับชุมชน ทั้งการประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรธรรมชาติ คลองท่าแนะจึงเปรียบเสมือนเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชุมชนบริเวณลุ่มน้ำแห่งนี้ โดยเฉพาะคนต้นน้ำที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ อย่างไรก็ตามคลองท่าแนะได้เกิดปัญหาวิกฤตทั้งภาวะน้ำแล้ง น้ำท่วมและน้ำเสียซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เกิดจากการขาดจิตสำนึกทั้งสิ้น (กฤตยาภาณุจันท์ โทพิทักษ์ วรินธร เบญจศรี วินัส ศรีศักดิ์ จินตนา กลินันท์ เสาวรส ยิ่งวรรณ และคุณอนันท์ นิรมล, 2559, น.2-5) ผลการวิจัยที่ผ่านมาได้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนลุ่มน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง และผลจากการถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างนักวิจัยชุมชน ครู เยาวชน และชุมชนผู้นำเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ พบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยมีจิตสำนึกรักษ์น้ำและเกิดเครือข่ายรักษ์น้ำคลองท่าแนะที่เห็นเป็นรูปธรรม ได้แก่ เครือข่ายรักษ์น้ำระดับโรงเรียน จำนวน 9 โรงเรียน และการหนุนเสริมด้วยพลังของเยาวชน ครู และชุมชนแกนนำเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ และการพัฒนาเครือข่ายรักษ์น้ำคลองท่าแนะให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจากการใช้พลังของเยาวชน ครู และชุมชนแกนนำเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ พบว่าชุมชนแกนนำมีบทบาทในการขึ้นนำสังคม ผลการวิจัยสะท้อนแนวความคิดการแก้ปัญหาคือต้องใช้จุดแข็งที่เป็นทุนเดิมของพื้นที่เป็นฐานคิดในการออกแบบกระบวนการแก้ปัญหา (กฤตยาภาณุจันท์ โทพิทักษ์และคณะ, 2559, น. 158-161) หลังจากนั้นได้มีการวิจัยและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน “คน น้ำ ป่า เขาปู่” ในพื้นที่ต้นน้ำประกอบด้วยศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตและศูนย์การเรียนรู้เสมือน ผลที่ได้คือศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นสถานที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิทยากรต่าง ๆ ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนลุ่มน้ำคลองท่าแนะ (ชัชวาล ชุมรักษา และ คุณอนันท์ นิรมล, 2560, น.61 - 62) และจากการวิจัยดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืน มีแบบแผนในการดำเนินงาน และสามารถเชื่อมโยงเข้ากับภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาที่สืบสานต่อเนื่องกันมาเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำและป่าคือการนำแนวคิดเกี่ยวกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เนื่องจากการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) คือ แนวทางการจัดพื้นที่ซึ่งหมายถึง พื้นที่ทางกายภาพที่ประกอบด้วยธรรมชาติ และองค์ประกอบที่ถูกสร้างโดยมนุษย์ซึ่งถูกทับซ้อนกันลงบนภูมิทัศน์และสร้างลักษณะเฉพาะลงบนพื้นที่นั้นๆ เป็นการสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับมนุษย์โดยแสดงร่องรอยไว้ในภูมิทัศน์ (Lennon and Mathews, 1996, p. 3) ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม อันเป็นสิ่งที่ผู้คนในกลุ่มถือร่วมกันหรือเป็นค่านิยม และได้กระทำต่อสภาพแวดล้อมภูมิประเทศ เพื่อสร้างความเจริญงอกงามและพัฒนาสังคมของมนุษย์ โดยยูเนสโกได้แบ่ง ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ภูมิทัศน์ซึ่งได้ออกแบบและสร้างสรรค์อย่างตั้งใจจากมนุษย์ 2) ภูมิทัศน์ที่มีวิวัฒนาการอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง ศาสนา และความเชื่อ และ 3) ภูมิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม

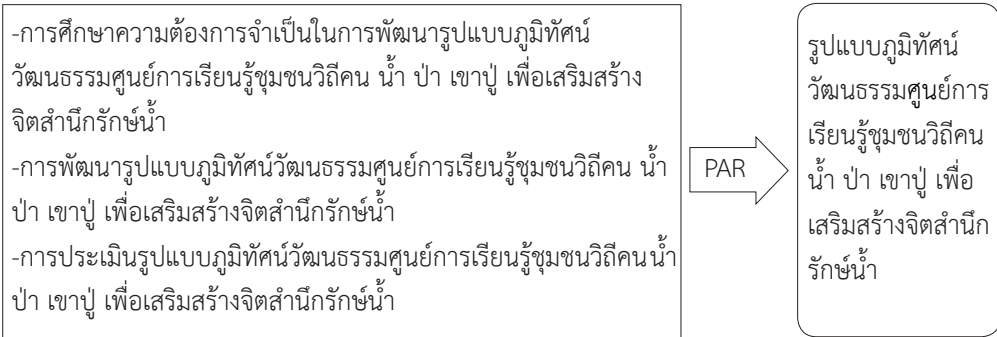
หรือองค์ประกอบทางธรรมชาติ นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งภูมิทัศน์วัฒนธรรมได้โดยใช้หลักเกณฑ์หลายประการ เช่น การแบ่งภูมิทัศน์วัฒนธรรมตามความมากน้อยหรือระดับที่มนุษย์เข้าไปเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติ สภาพภูมิศาสตร์เดิม เพื่อการพัฒนาสังคม (Pooksirinapa . สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2561, จาก, <https://pooksirinapa.>) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมนั้น เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่ปรากฏร่องรอยบนภูมิทัศน์ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจซึ่งเป็นผลมาจากทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงด้านกายภาพ และได้รับการพัฒนาผ่านการเวลาจนปรากฏเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่กลายเป็นคุณค่า และเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สรุค เวสสุนทรเทพ และชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล, 2557, น. 143-146) ดังนั้นเพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืน มีแบบแผนในการจัดการ จำเป็นต้องพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความน่าสนใจ มีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเขาปู่ ครอบคลุมเนื้อหาและกิจกรรมในชุมชน ได้แก่ สิ่งแวดล้อม ชุมชน สุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร เกษตรยั่งยืน และการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ชุมชน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะเป็นศูนย์รวมขององค์ความรู้ต่างๆ ที่เสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาและดำเนินการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) ในพื้นที่ให้เหมาะสมและเป็นแบบแผนที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ
3. เพื่อประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเขาปู่ให้มีความมั่นคงและยั่งยืน มีรูปแบบในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรมสอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ ในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ ใช้ภาคีเครือข่าย ผู้นำชุมชน ราษฎรชุมชน และนักวิจัยชุมชนสนับสนุน โดยใช้กลไกของการวิจัยเชิงพื้นที่ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมายของการวิจัยและเกิดการพัฒนาค้นไปพร้อมกัน จึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

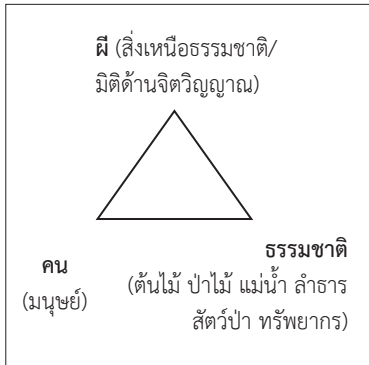
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ การพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ และการประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ใช้กระบวนการสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2560 และวันที่ 6 พฤศจิกายน 2560 การจัดประชุมปฏิบัติการเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2560 ณ ห้องประชุมของวิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการปฏิบัติการภาคสนาม (Field Operations) ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2560 ถึงวันที่ 31 มกราคม 2561 และระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม จำนวน 2 คน ด้านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 2 คน และด้านการศึกษา จำนวน 1 คน รวม 5 คน เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2561 และประชุมปฏิบัติการ ร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ แพทย์ประจำตำบล รวม 5 คน เพื่อประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2561

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ สรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนเขาปู่ 1) วัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า ชุมชนเขาปู่เป็นหน่วยสังคมหนึ่งแห่งชุมชนเชิงเทือกเขาบรรทัดฝั่งตะวันออก มีลำคลองท่าแนะไหลผ่านกลางชุมชน เปรียบได้ดั่งเส้นเลือดหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของผู้คนที่พึ่งพิงวิถีธรรมชาติแห่งเทือกเขาบรรทัด

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์วิถีกลุ่มชน
(ขำนิ ยอดแก้วเรือง,
2561, สัมภาษณ์)

พบว่าคนในชุมชนเขาปู่มีความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ ความสัมพันธ์ประกอบไปด้วยการเชื่อมโยงระหว่างคน (ชุมชน) กับสิ่งที่ป็นรูปธรรม (ธรรมชาติ) และคน (ชุมชน) กับสิ่งที่ป็นนามธรรม (สิ่งเหนือธรรมชาติ) คนมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ป็นรูปธรรมคือธรรมชาติ ประกอบด้วยต้นไม้ แม่น้ำ ลำธาร สัตว์ป่า พืชพันธุ์ต่างๆ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งที่ป็นนามธรรม คือ ผี หมายถึง ผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของระบบเครือญาติ ชุมชนใช้ผีแทนตัวบรรพบุรุษ เป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนอยู่ในกฎเกณฑ์ ข้อตกลงของชุมชนที่เชื่อมโยงกับสิ่งเหนือธรรมชาติมาเป็นกลไกการควบคุมชุมชน การจัดการทรัพยากรป่าไม้ ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ ต่างเป็นสายใยยึดโยงให้คนพึ่งพาอาศัยธรรมชาติอย่างยั่งยืน คน ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ (ผี) มีสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อแนวคิดการพัฒนาชุมชนให้อยู่คู่กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) วัดถ้ำเก่า : รากแก้วกลุ่มชน พบว่า วัดถ้ำเป็นวัดเก่าแก่ที่ปรากฏหลักฐานจาก “มุขปาฐะ” ของผู้เฒ่าในชุมชนว่าตั้งขึ้นราวปี พ.ศ. 2300 ซึ่งมีถ้ำเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสามองค์ก่ออาบด้วยปูนขาว (ปูนกินกับหมาก) ขนาดหน้าตักกว้าง 4 ศอก สูง 6 ศอก ลายปูนปั้นของฐานพระพุทธรูปนั้นเป็นลายปูนปั้นยุคศรีวิชัย สำหรับพระพุทธรูปทั้งสามองค์ ผู้นำชุมชนในอดีตได้ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมคนในชุมชนให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ที่ผูกพันและเชื่อมโยงกับความเชื่อ หรือหลักศาสนาตลอดทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาตลอดจนการดูแลและรักษาป่าต้นน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า วิถีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการพัฒนา การปรับตัวมีรากฐานจากความรู้ทางสังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ ตลอดจนความเชื่อประเพณี และหลักคำสอนทางศาสนา ประกอบด้วย (1) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน

จากเชิงเขาถึงพื้นราบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเรียกว่าชุมชนร่วมวัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีวิถีวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ มาเป็นเวลายาวนาน มีความสัมพันธ์และการพึ่งพาอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และป่า รวมถึงความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ 2) การทำสวนสมรม พบว่า ชุมชนเขาปู่มีอาชีพทำสวนสมรม ซึ่งเป็นสวนขนาดเล็กที่ปลูกไม้ผลหลากหลายชนิดผสมกันไปในพื้นที่เดียวกัน ด้วยการอาศัยธรรมชาติที่เกื้อกูลอาศัยซึ่งกันและกัน การปลูกไม้ผลในหนึ่งหลุมจะใช้เมล็ดพันธุ์ไม้ผลหลายชนิด พืชแต่ละชนิดมีระบบราก ระบบการแตกเรือนยอดแตกต่างกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้ เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วยความหลากหลายของระบบนิเวศ ป่าต้นน้ำเชิงเทือกเขาบรรทัด 3) ความสัมพันธ์ของกลุ่มชน

ภาพที่ 3 อาคารศูนย์การเรียนรู้ชั่วคราว

ภาพที่ 4 ฝายชะลอน้ำ

ภาพที่ 5 ป่าไม้โตเร็ว

ภาพที่ 6 สวนสมรม

(2) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย (3) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมโภชนาการ (4) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม (5) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับยารักษาโรค (6) ศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชน พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีของชุมชนที่มี ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นลายแทงนำทางแห่งวิถีชีวิตของชุมชน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในมิติของชีวิต มิติธรรมชาติ มิติทรัพยากร มิติสังคมและความรู้ในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนได้แก่สถานที่ที่มีผู้รู้ มีประสบการณ์ สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น วัด โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล สถานือนามัย ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือบ้านของครูภูมิปัญญา หรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นการจัดการที่เกิดขึ้นโดยชุมชน 7) ศูนย์การเรียนรู้วัดและชุมชน พบว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นกิจกรรมทางศาสนา การจัดงานตามประเพณี กิจกรรมทางสังคม พระภิกษุเป็นผู้ริเริ่มและประสานส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกิจกรรม วัดทำหน้าที่เป็นสุศาลาดูแลรักษา คนเจ็บป่วยด้วยยาสมุนไพร เป็นที่พักพิงของคนต่างถิ่น รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการพบปะของสมาชิกในชุมชน ผู้นำฝ่ายสงฆ์และผู้นำฝ่ายฆราวาสต่างมีความสำคัญในฐานะที่เป็นครู พระภิกษุมิบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน วัดนอกจากจะเป็นสถานที่ให้การศึกษาแล้วยังเป็นศูนย์กลางการศึกษานอกระบบ ฝึกอาชีพ และที่นัดหมายสำหรับการทำกิจกรรมของชุมชน 8) ศูนย์การเรียนรู้ครูเจ้าสำนัก พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เด่นชัดที่สุด คือการถ่ายทอดโดยบุคคลซึ่งเป็นผู้รู้ ผู้ชำนาญ การรับลูกศิษย์จะเริ่มด้วยพิธีกรรมที่เรียกว่ายกครู อันเป็นเครื่องหมายสำคัญของความสัมพันธ์ซึ่งมีความลึกซึ้ง เพราะครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดไม่เพียงแต่ทักษะหรือวิธีการต่างๆ ให้เท่านั้นแต่จะถ่ายทอดจิตวิญญาณให้แก่ศิษย์ด้วย กระบวนการถ่ายทอดของครูและกระบวนการสืบทอดของศิษย์จึงเป็นการเรียนรู้จากชีวิตจริง ปฏิบัติจริง ลูกศิษย์ในอดีตจะทำงานทุกอย่างที่บ้านครูประหนึ่งเป็นลูกหรือสมาชิกคนหนึ่งของคนหนึ่งครอบครัว

1.2 พื้นที่สำหรับการพัฒนารูปแบบ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพโดยทั่วไป ได้ผลดังนี้

1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 11 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เป็นที่ทำการสภาองค์กรชุมชนตำบลเขาปู่ มีสิ่งปลูกสร้างเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น อยู่ติดกับลำธาร ลักษณะพื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ มีต้นไม้โตเร็ว ป่าวนเกษตรหรือ พืชสมรม ซึ่งประกอบด้วย หนามมะพร้าว ทุเรียนพื้นเมือง ขนุน จำปาตะ มังคุด เงาะ สะตอ ระกำ ผักสวนครัว เช่น ช่า ตะไคร้ ขมิ้น พริก ขี้หนูสวน พริกไทย นอกจากนี้ยังมีพืชสมุนไพร เช่น ว่านหางจระเข้ ญานาง พ่าโหม ฟ้าทะลายโจร ดีปลี เชือก บริเวณด้านข้างมี ลำธารไหลผ่าน มีฝายชะลอน้ำ สภาพโดยทั่วไปยังไม่ได้มีการจัดภูมิทัศน์วัฒนธรรม ให้เหมาะสมกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ภาพที่ 7 บริเวณทางเข้าที่ดินสาธารณะ

ภาพที่ 8 ที่ดินสาธารณะทุ่งโปเล

ภาพที่ 9 โครงการก่อสร้างศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP

ภาพที่ 10 ผู้วิจัยลงสำรวจพื้นที่

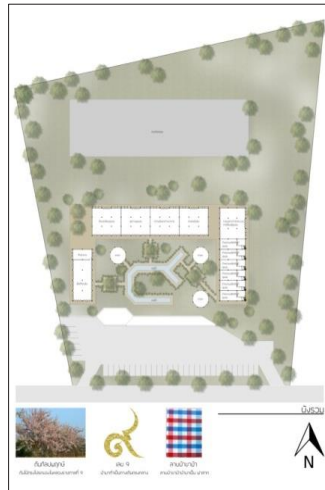
2) ที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งโปเลตั้งอยู่ หมู่ที่ 11 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในท้องที่ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พ.ศ. 2551 เล่ม 125 ตอนที่ 138 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2551 ตามเนื้อที่ประมาณ 4,354 ไร่ ตามโครงการที่สาธารณะประโยชน์ “ทุ่งโปเล” ได้มีการระวาง/กลุ่มที่ 4924|9250 แปลงเลขที่ 44 เนื้อที่ 11-0-76 ไร่ เพื่อใช้ประโยชน์เป็นสนามฟุตบอลในท้องที่หมู่ที่ 11 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง ซึ่งในเวลาต่อมาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู่ ได้ยื่นเรื่องราวขอใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งโปเล ตามหนังสือสำคัญระวาง/กลุ่มที่ 4924|9250 แปลงเลขที่ 44 เนื้อที่ 11-0-76 ไร่ หมู่ที่ 11 ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุงมีอาณาเขต ดังนี้ ทิศเหนือจดทางหลวงหมายเลข 4164 ยาวประมาณ 101.50 เมตร ทิศใต้ จดคลองสาธารณะประโยชน์ ยาวประมาณ 147.00 เมตร ทิศตะวันออก จดพื้นที่ที่มีการครอบครอง ยาวประมาณ 132.00 เมตร ทิศตะวันตก จดพื้นที่ที่มีการครอบครอง ยาวประมาณ 160.00 เมตร โดยรวมมีเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ 2 งาน 10 ตารางวา และประกอบกับสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลเขาปู่

มีมติให้ใช้เป็นสถานที่ดำเนินงานตามโครงการก่อสร้างศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าชุมชน ตำบลเขาปู่ ตามมติการ ประชุมสมัยวิสามัญ สมัยที่ 1 ครั้งที่ 1 ประจำปี 2560 วันที่ 13 พฤศจิกายน 2560

1.3 ความต้องการในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ สรุปได้ดังนี้ดังนี้ 1) ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม ควรมีลักษณะเป็นศูนย์สารสนเทศชุมชน นำเสนอเนื้อหาเรื่อง สิ่งแวดล้อมชุมชน สุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร เกษตรยั่งยืน และการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ 2) ด้านพื้นที่ ตัวอาคาร และสภาพแวดล้อม ควรเป็นจุดศูนย์รวมของชุมชน มีเอกลักษณ์และมีลักษณะกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติของ ชุมชน มีพื้นที่จัดแสดงภูมิทัศน์วัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมชุมชน สุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร เกษตรยั่งยืน และการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ มีพื้นที่สำหรับต้อนรับ มีพื้นที่สำหรับแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน มีเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 3) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมบริหารจัดการร่วมรับผลประโยชน์ และดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ

2. การพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ

รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาปู่เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านเอกลักษณ์ มีต้นกล้วยประพุกซ์ ที่ให้ความร่มรื่น เป็นตัวแทนของป่าอ่างน้ำภายในสวนหย่อมแสดงถึงความสำคัญของน้ำที่ให้อาศัยกับสรรพสิ่ง พืชใช้หลายผ้าขาวม้าบ่งบอกถึงวิถีชุมชนเขาปู่ 2) ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นศูนย์สารสนเทศชุมชน นำเสนอภูมิทัศน์วัฒนธรรม ได้แก่ (1) สิ่งแวดล้อมชุมชน คือการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน การป้องกันปัญหาขยะในชุมชน การลดปริมาณมลพิษทางอากาศในชุมชน พื้นที่สีเขียวในชุมชน การป้องกันและดูแลรักษาแหล่งน้ำ การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน (2) สุขภาพชุมชน คือการเสริมสร้างสุขภาพชุมชน แผนสุขภาพชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาพ (3) ความมั่นคงทางอาหาร คือ การจัดการแหล่งอาหารในชุมชน การขยายพันธุ์ปลาท้องถิ่น การบริโภคอาหารเป็นยา พืชสมุนไพร (4) เกษตรยั่งยืน คือ วนเกษตร เกษตรอินทรีย์ พันธุ์ไม้พื้นถิ่นในชุมชนและ

ภาพที่ 11 ร่างรูปแบบภูมิทัศน์
วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อ
เสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ

ภาพที่ 12 รูปแบบภูมิทัศน์
วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อ
เสริมสร้าง จิตสำนึกรักษ์น้ำ

(5) การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้
ในชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำสื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ 3)ด้านพื้นที่ ตัวอาคาร และ
สภาพแวดล้อม เป็นศูนย์รวมของชุมชนและอาท

ภาพที่ 13 ภูมิทัศน์กลุ่มอาคารในศูนย์การเรียนรู้

ภาพที่ 14 บริเวณด้านหน้าศูนย์การเรียนรู้

ภาพที่ 15 ลานจอดรถด้านหน้า

ภาพที่ 16 ภูมิทัศน์ด้านใน

ภาพที่ 17 ผนังใช้ลายผ้าขาวม้า

ภาพที่ 18 ระเบียงทางเดินภายในศูนย์เรียนรู้

เชื่อมโยงไปยังแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยว ออกแบบการใช้พื้นที่ที่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมของชุมชน คำนึงถึงความสะดวกในการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ มีพื้นที่จัดแสดงภูมิทัศน์วัฒนธรรม เช่น สิ่งแวดล้อมชุมชน สุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร เกษตรยั่งยืน และการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ มีพื้นที่สำหรับต้อนรับ มีพื้นที่สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน มีเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบริเวณด้านใน

จัดเป็นสวนหย่อม ประกอบด้วยศาลา อ่างน้ำมีทางเดินเชื่อมถึงกัน มีต้นกล้วยพุ่มเป็นไม้ประดับ ลักษณะทางการเดินกำหนดให้เดินเส้นทางเดียวและมีทางออกที่ห้องจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและของที่ระลึก 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมบริหารจัดการ และร่วมรับผลประโยชน์ 5) ด้านแนวทางการจัดการ ใช้สื่อกิจกรรม วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ตามระดับคุณค่าความสำคัญขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม และสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

3. ประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ

1) องค์ประกอบของรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วย สิ่งปลูกสร้าง สวนหย่อม และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ ส่วนที่เป็นนามธรรมได้แก่ องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมชุมชน สุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร เกษตรยั่งยืน และการบูรณาการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ สารสนเทศชุมชน วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำ เป็นลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรม และจัดอยู่ในประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ได้รับการออกแบบและสร้างสรรค์อย่างตั้งใจโดยมนุษย์ (Landscape Design Accreted Intentionally by Man) รวมทั้งการจัดสวนหย่อมเพื่อความสวยงามและมีความหมายต้นไม้ให้ความร่มรื่น อ่างน้ำสื่อถึงความสำคัญของน้ำที่ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ สรรพสิ่ง ผนังใช้ลายผ้าขาวม้าสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน

3) แนวทางการจัดการ ใช้สื่อกิจกรรม วิธีการอนุรักษ์และพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ตามระดับคุณค่า ความสำคัญ ขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

4) รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู่ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักถิ่นน้ำจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ชุมชนเห็นความสำคัญ มีจิตสำนึก และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรน้ำ และศูนย์การเรียนรู้นอกจากเป็นสถานที่เชิงสัญลักษณ์แล้ว กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในศูนย์การเรียนรู้ก็จะช่วยให้ชุมชนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนเขาปู่ พบว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนเขาปู่ ประกอบด้วย 1) วัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 2) การทำสวนสมรม 3) ความสัมพันธ์ของกลุ่มชน 4) วัดถ้ำเก่า : รากแก้วกลุ่มชน 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) ศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชน 7) ศูนย์การเรียนรู้วัดและชุมชน และ 8) ศูนย์การเรียนรู้ครูเจ้าสำนัก ซึ่งเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เสริมสร้างจิตสำนึกรักน้ำ และเสริมสร้างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจาก ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชน เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางพื้นที่ระหว่างสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการกระทำของมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิต และภูมิทัศน์วัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ที่เป็นหลักฐานที่สามารถสื่อถึงเหตุการณ์และกิจกรรมที่เกิดขึ้นของผู้คนในพื้นที่นั้น ๆ แต่เนื่องจากพื้นที่แต่ละแห่งมีลักษณะทางกายภาพหรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่แตกต่างกัน เมื่อผู้คนเข้าไปใช้ประโยชน์หรือ เข้าไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใด ๆ จึงต้องแสวงหาวิธีที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง และต้องปรับตัวให้เข้ากับพื้นที่หรือปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่ ผลลัพธ์ที่ผู้คนกระทำต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงทำให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ (ศุภรัตน์ พินสุวรรณ นิสากร กล้านรงค์ และแอ๊ด ย่าผา, 2557, น. 47) และภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นผลลัพธ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นสร้างสรรค์ขึ้นบนเงื่อนไขของความรู้ ความเข้าใจบริบทด้านต่างๆ ของสภาพแวดล้อมของพื้นที่หรือเรียกได้ว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นภาษาทางสถาปัตยกรรมแห่งผู้คนชาติพันธุ์นั้น ภูมิภาคนั้น และมีความเฉพาะเจาะจงกับพื้นที่นั้น (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2557 น. 208) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ภูมิทัศน์ที่ได้รับการออกแบบและสร้างสรรค์อย่างตั้งใจโดยมนุษย์ (Landscape Design Accreted Intentionally by Man) ซึ่งรวมทั้งสวนสาธารณะที่สร้างขึ้นเพื่อเหตุผลทางสุนทรีย์ 2) ภูมิทัศน์ที่วิวัฒนาการมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ การปกครอง และหรือศาสนา และมีพัฒนาการที่สืบเนื่องมาจวบจนปัจจุบันผ่านความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งแบ่งย่อยได้ 2 ลักษณะดังนี้ (1) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่หยุดนิ่งหรือซากภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ถูกทิ้งร้างไปตามวัฏจักรของการเสื่อมลงของพื้นที่ หรืออาจถูกทิ้งร้างไปโดยฉับพลัน (2) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ยังเคลื่อนไหว กล่าวคือ เป็นภูมิทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ในปัจจุบันที่แสดงถึงพัฒนาการที่สืบเนื่องมาจากอดีตกระทั่งปัจจุบัน 3) ภูมิทัศน์ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในพื้นที่ เช่น ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของแหล่งมรดกโลกที่แสดงออกซึ่งพลังอันยิ่งใหญ่และแรงบันดาลใจจากศาสนาศิลปะและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิลักษณะทางธรรมชาติที่มีมากกว่าประจักษ์พยานที่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม (teeraphah's Blog, สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2560, จาก, <https://teeraphah.wordpress.com>) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรัตน์ พินสุวรรณ นิสากร กล้านรงค์ และแอ๊ด ย่าผา (2557, น. 45-61) ได้วิจัยเรื่องภูมิทัศน์วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลปุยอำเภอเมืองจังหวัดสตูล พบว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมในตำบลปุยมีทั้งภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่หยุดนิ่งและภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ยังเคลื่อนไหว และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่นำไปทดลองนักท่องเที่ยวมีความพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ควรส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อรักษาคุณค่าและความสำคัญต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นชา สกุลงาม (สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2560, จาก, <http://www.proceedings.su.ac.th/>) ได้วิจัยภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนชาวแพ : กรณีศึกษาชุมชนชาวแพบริเวณสะพาน รันตี หมู่ 2 ต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี พบว่า ลักษณะภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนชาวแพแห่งนี้ก่อตัวขึ้น

มาจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสภาพแวดล้อมอันประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ศาสนา ความเชื่อ การเมืองการปกครอง และระบบเศรษฐกิจ

2. การพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาป่า เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ เมืองค้ประกอบได้แก่ 1) เอกลักษณ์ มีต้นกล้วยประพฤษเป็นตัวแทนของป่า อ่างน้ำแสดงถึงความสำคัญของน้ำให้ชีวิตกับสรรพสิ่ง ผึ้งใช้ลายผ้าขาวม้า 2) ภูมิทัศน์วัฒนธรรม เป็นศูนย์สารสนเทศชุมชนและนำเสนอภูมิทัศน์วัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ 3) พื้นที่ ตัวอาคาร และสภาพแวดล้อม 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) แนวทางการจัดการ เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อบูรณาการองค์ความรู้ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมเข้ากับองค์ความรู้ด้านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่มีกรอบแบบให้สอดคล้องกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และเป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้มีความเหมาะสมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศูนย์ผลิตภัณฑ์ชุมชน แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและโรงเรียนในพื้นที่ตำบลเขาป่า โดยให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นจุดศูนย์รวมการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการเชื่อมโยงไปยังสถานที่สำคัญ ให้บริการนักเรียนและเยาวชน นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้เนื้อหาในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมชุมชน การบูรณาการเรียนรู้อาหาร สุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร และเกษตรยั่งยืน ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน วิถี คน น้ำ ป่า เขาป่า เป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับโรงเรียนในพื้นที่ จำนวน 4 โรงเรียน ลักษณะการดำเนินงานจะเป็นความร่วมมือจัดกิจกรรมโครงการของโรงเรียน ศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัย สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านเนื้อหา พบว่า ควรมีลักษณะเป็นศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศชุมชนและนำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนสุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร เกษตรยั่งยืน และการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ชุมชน ด้านพื้นที่ตัวอาคาร และสภาพแวดล้อม พบว่า สถานที่ตั้ง ควรเป็นจุดศูนย์รวมของชุมชนมีความกลมกลืนกับธรรมชาติ มีความสะดวกในการเข้ามาเรียนรู้มีพื้นที่จัดแสดงเนื้อหา/องค์ความรู้ มีพื้นที่สำหรับต้อนรับนักเรียน เยาวชน และประชาชนมีพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนมีเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมบริหารจัดการ และร่วมรับผลประโยชน์ และดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ และ ธนาคาร อนุรักษ์ และชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล (2560, น. 2156-2172) วิจัยเรื่อง ภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของเขตโบราณสถานย่านถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงสภาพปัญหาอุปสรรคต่อการอนุรักษ์พื้นที่ทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม พบว่า การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ สภาพความเป็นอยู่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย การขยายตัวของพื้นที่อยู่อาศัยของประชากร รูปแบบการคมนาคมขนส่งที่เปลี่ยนแปลงและการปรับตัวเข้าสู่สังคม เมืองในยุคสมัยใหม่ ทำให้พื้นที่สำคัญของเมืองในอดีตมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานของพื้นที่สำคัญไปบ้าง แต่ก็ยังคงภาพลักษณ์โดยรวมของเมืองไว้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษามีลักษณะพึ่งพาอาศัยกันโดยแสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน มีการส่งเสริมและเห็นคุณค่าความสำคัญของแหล่งโบราณสถาน วัฒนธรรม ศิลปกรรม ศาสนา ประเพณีสถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมช่วยกันดูแลปกป้องรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้อยู่ต่อไป อีกทั้งผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมทั้งโบราณสถาน ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีและข้อเสนอแนะที่ได้

จากการวิเคราะห์ปัญหาที่พบจากการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาให้ภูมิทัศน์วัฒนธรรมอยู่คู่เมืองนครศรีธรรมราชสืบไป

3. การประเมินรูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาป่า เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ สรุปได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วยอาคาร สวนสวนหย่อม และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ องค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน สุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร เกษตรยั่งยืน และการบูรณาการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ สารสนเทศชุมชน วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรม เป็นลักษณะภูมิทัศน์น้ำวัฒนธรรม และจัดอยู่ในประเภทภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ได้รับการออกแบบและสร้างสรรค์อย่างตั้งใจโดยมนุษย์ (Landscape Design Accreted Intentionally by Man) และการจัดสวนหย่อมเพื่อเหตุผลทางสุนทรีย์ ต้นกัลปพฤกษ์เป็นสัญลักษณ์ของป่า น้ำแสดงถึงความสำคัญของน้ำที่ให้ความอุดมสมบูรณ์ ผืนนาอาคารใช้ลายผ้าขาวม้าเพื่อบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน 3) แนวทางการจัดการ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาป่า เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ใช้สื่อกิจกรรม วิธีการอนุรักษ์ และพัฒนาในขอบเขตของพื้นที่ตามระดับคุณค่า ความสำคัญ ขององค์ประกอบทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน 4) สามารถเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำได้ตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถี คน น้ำ ป่า เขาป่า เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ มีกระบวนการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนเขาป่า ซึ่งเป็นชุมชนที่ดำรงอยู่คู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ในอดีต ผ่านจารีต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับ ปรัชญา ปัญญา นฤพล ไมตรี จันทรา สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ (2558, น. 181-190) ได้ทำการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ผลการศึกษาพบว่า 1)รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์คือ สร้างความรู้ สร้างโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิต เป็นพลังปัญญาของชุมชนบ้านเขาใหญ่ ภายในปี 2560 (2) พันธกิจ คือ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน (3) เป้าหมาย ได้แก่การสร้างศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 1 ศูนย์ (4) วัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการความรู้ การจัดการเรียนรู้ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน (5) บทบาทหน้าที่ (6) กลุ่มเป้าหมาย (7) การประกันคุณภาพ (8) โครงสร้าง การดำเนินงาน (9) กระบวนการทำงาน (10) แหล่งเรียนรู้ 2) ผลการประเมินผลรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) อำภา บัวระภา (2560, น. 55-66) วิจัยเรื่อง ภูมิทัศน์พื้นถิ่นของชุมชนบ้านห้วยนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประเพณีการสงฆ์ที่ สืบทอดมากกว่า 100 ปี เป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คือ “กุ๋บ้านห้วยนาไทย” ซึ่งเป็นพื้นที่รวมคติความเชื่อของพราหมณ์ ผี และพุทธ ส่วนภูมิทัศน์พื้นถิ่นที่สำคัญของบ้านห้วยนาไทย คือ (1) รูปแบบการวางผังของหมู่บ้าน การกระจายตัวเป็นวงกลม ล้อมรอบด้วยพื้นที่เกษตรกรรม และกุ๋บ้านห้วยนาไทย (2) การจัดสรรพื้นที่รอบชุมชนและ ภายในบริเวณที่อยู่อาศัยโดยการใช้ไม้พื้นถิ่น ไม้ผล การปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์สลับกัน (3) รูปแบบ “บ้านเรือนที่อยู่อาศัย” เป็นเรือนไม้ยกสูงมีความโดดเด่นของรายละเอียดและการตกแต่งอาคาร เช่น ช่องลม รวาระเปียง และ (4) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกับการดำรงชีวิต เช่น “โรงสีข้าว” สร้างจากไม้ไผ่ทั้งหลัง เกิดขึ้นจากการพัฒนาของสังคมเกษตรกรรม และการประยุกต์ใช้ได้ถนัด “ยั้งข้าว” เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อนเลี้ยงสัตว์ ทั้งหมดคือรูปแบบอัตลักษณ์พื้นถิ่นของบ้านห้วยนาไทย อรเอม ตั้งกิจงามวงศ์ (2010, น. 11-27)

ได้วิจัยภูมิทัศน์วัฒนธรรมชายฝั่งทะเล : แนวทางการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่าวบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่พัฒนาการจากอดีต จากผลการศึกษาจึงนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางประยุกต์ใช้องค์ความรู้เพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอ่าวบางตะบูนครอบคลุมประเด็นในด้านการรักษาระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน อนิสา สังข์เจริญ (2553, บทคัดย่อ) วิจัยการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบของการเกิดปัญหาลิงแวดล้อมในโรงเรียน และชุมชนของตน นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้ง 5 หลักการ คือการลดปริมาณขยะ (Reduce) การนำขยะกลับไปใช้ (Reuse) การแปลงผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ใหม่ (Recycle) การปฏิเสธผลิตภัณฑ์ที่ยากต่อการกำจัด (Reject) และการยอมรับปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้เพื่อลดปริมาณขยะ (Respond) ทำให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกในการรักษาห่วงและพร้อมให้ความร่วมมือเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ อรรพรรณ บุญส่ง (2551, น. 105) ได้วิจัยการพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยใช้กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาประกอบการประเมินตามสภาพจริง พบว่านักเรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านความรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และด้านการเข้าร่วมและการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้ความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วิสาหกิจชุมชน แหล่งเรียนรู้ชุมชน และโรงเรียนในพื้นที่ตำบลเขาปู นักเรียน เยาวชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ได้ใช้ประโยชน์โดยมาศึกษาเรียนรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมชุมชน กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการชุมชน สุขภาพชุมชน ความมั่นคงทางอาหาร และเกษตรยั่งยืน
2. รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน เป็นการเสริมสร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ เรื่องราว วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนในชุมชนและนอกชุมชน
3. รูปแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีคน น้ำ ป่า เขาปู เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศชุมชน เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชนและแหล่งเรียนรู้ชีวิตในชุมชนตำบลเขาปู
4. ภาศิเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการวิจัย รวมทั้งนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงบูรณาการทำให้เกิดการเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาจากการวิจัย
5. องค์การบริหารส่วนตำบลเขาปู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

อำเภอ ศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง สามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักศึกษาและเยาวชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์วัฒนธรรมกรณีศึกษาตำบลเขาปู่ เพื่อศึกษาอดีต ปัจจุบัน และแนวทางในการพัฒนาภูมิทัศน์วัฒนธรรมตำบลเขาปู่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. ควรมีการวิจัยแนวทางการพัฒนากายภาพของชุมชนเขาปู่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะ ปัญหาและความต้องการของชุมชนเพื่อนำมาจัดทำแผนงานและแนวทางการพัฒนากายภาพของชุมชนให้เกิดความน่าอยู่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการอยู่อาศัยและส่งเสริมเอกลักษณ์ให้แก่ชุมชนเขาปู่
3. ควรมีการวิจัยภูมิทัศน์และแนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของอำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง ในด้านบุคลากรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และการบริหารจัดการ

บรรณานุกรม

- กฤตยาภาณุจัน โดพิทักษ์ วรินทร์ เบญจศรี วีนัส ศรีศักดิ์ตา จินตนา กสินันท์ เสาวรส ยิ่งวรรณะ คุณอนันท์ นิรมล และศิริรัตน์ สันธิประจักษ์ผล. (2559). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชนลุ่มน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพิจิตร*. รายงานวิจัย. สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2557). “องค์รวมภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนที่อยู่อาศัยในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา,” *หน้าจั่ว*. ฉบับที่ 11, 116-213.
- ชัชวาล ชุมรักษา และคุณอนันท์ นิรมล. (2560). *การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน “คน น้ำ ป่า เขาปู่” เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ*. รายงานการวิจัย. สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ณัฏชา สุกุลงาม. *ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนชาวแพ : กรณีศึกษาชุมชนชาวแพบริเวณสะพานรันตี หมู่2 ต.ไผ่ล้อม อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2560, จาก, http://www.proceedings.su.ac.th/e1/files/art/o_02.pdf.
- ธนากร อนุรักษ์ และชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล. (2560). “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช,” *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ปีที่ 10 (1), 2156-2172.
- ปรีชา ปัญญา นฤพล, ไมตรี จันทรา และสุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์. (2558). “การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต,” *วารสารบริหารการศึกษาระดับบัณฑิต*. 15 (พิเศษ), 81-190.
- รัฐพงศ์ ปิ่นแก้ว และพัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร. (2557). “การออกแบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมปากคลองสวนหมากเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน,” *การประชุมวิชาการทางการศึกษาระดับชาติครั้งที่ 4 “การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิตจริง : กระบวนทัศน์การเรียนรู้สู่อาเซียน”*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2560, จาก, <http://161.246.14.22/ocs/submissionfiles/conferences/4/schedConfs/4/papers/54/submission/review/54-102-1-RV.pdf>.
- ศุภรัตน์ พินสุวรรณ นิสากกร กล้าณรงค์ และแอ๊ด ย่าผา. (2557). “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลเขาปู่ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล,” *วารสารปาริชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ*. 27(1), เมษายน-กันยายน 2557.
- สรณ์ เวสสุนทรเทพ และชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล. (2557). “แนวโน้มการศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมในประเทศไทย,” *วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 10(3), 143-163.
- อรรณพ บุญสง. (2551). *การพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยใช้กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาประกอบการประเมินตามสภาพจริง*. กรุงเทพฯ : ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อนิสา สังข์เจริญ. (2553). *การพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อรเอ็ม ตั้งกิจงามวงศ์. (2010). “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชายฝั่งทะเล: แนวทางการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อ่าวบางตะบูนอำเภอบ้านแหลมจังหวัดเพชรบุรี,” *JARS*. 7(1), 11-27.

- อิสระ อินทร์ยา และเค็น เทย์เลอร์. (2558). “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมกับภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาวภูไท,” *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*. 4(2), 57-81.
- อำภา บัวระภา (2560). “ภูมิทัศน์พื้นถิ่นของชุมชนบ้านห้วยนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม,” *วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวิจัย*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 16 (1), 55-66.
- Lennon and Mathews, S. (1996). *Cultural Landscape Management*. Australia : Cultural Heritage Working Group Australian Apes Liaison Committee.
- Pooksirinapa. *ภูมิทัศน์วัฒนธรรม*. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2561, <https://pooksirinapa.wordpress.com/author/pooksirinapa/>.
- Teeraphah's Blog. *ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2560, จาก, <https://teeraphah.wordpress.com/2013/10/28/>.

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการ
บริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมการศึกษาเอกชน

The Causal Relationship Model Of Factors Affecting The Effectiveness
Of Private School Administration Established In Foundation
Form Under The Office Of The Private Education Commission

ผู้วิจัย อมรประภา ชุมประทีป¹

Amornprapa Chumprateep¹

Amornprapa@hotmail.com

สุพรรณิ สมานญาติ²

Supanee Samarnyat²

ราชนัย บุญธิมา³

Rachan Boonthima³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน และ3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนที่มีการก่อตั้งตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป (เปิดสอนวิชาสามัญตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษา) ในเขตภูมิภาคใต้ (โรงเรียนมูลนิธิที่เก่าแก่ที่สุดและมีชื่อเสียงในแต่ละจังหวัด) 5 แห่ง 7 โรงเรียน ได้แก่ รองผู้อำนวยการ จำนวน 27 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 55 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง และครูผู้สอน จำนวน 226 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน แบบมีโครงสร้าง และนำข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์มาเสนอในการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คนเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลในการจัดทำแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยัน และการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร รองลงมา คือ นวัตกรรมและสื่อการเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียน และมีความเหลือน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ลักษณะองค์การมีอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.50 แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม : ประธานที่ปรึกษา

³ อาจารย์ ดร. สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : กรรมการที่ปรึกษา

โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -1.65 และลักษณะสภาพแวดล้อมยังได้รับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม โดยมีลักษณะบุคคลเป็นตัวแปรส่งผ่าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 1.14 และลักษณะบุคคลมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมส่งผ่านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.44 และ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารไม่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -3.34 และ(3) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติไคสแควร์ χ^2 มีค่า 43.62 ที่ p-value =1.000 เมื่อพิจารณา χ^2/ df เท่ากับ 92 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสมบูรณ มีค่า GFI เท่ากับ 0.98 ค่า AGFI เท่ากับ 0.97 ส่วนค่า RMSEA เท่ากับ 0.000 และค่า CN เท่ากับ 894.40 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์

คำสำคัญ : รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ปัจจัยที่ส่งผล, ประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน

Abstract

The research aimed to 1) study the effectiveness of private school administration; 2) develop the causal relationship of factors affecting the effectiveness of private school administration and 3) examine the consistency of the causal relationship model of factors affecting the effectiveness of private schools administration established in a foundation from under the office of the private education commission. Researchers have chosen schools that have been established for 20 years or more. To the secondary level) in the southern region five of the seven schools are 27 deputy directors, 55 group leaders, 226 sample selection methods, and 226 teachers. It comes from a multi-stage randomization. Data were collected by interviews with 10 experts. The findings from the interviews were presented in a group discussion of 10 questionnaires to confirm the data. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient. A statistical package was employed to conduct a confirmatory factor analysis and to verify the goodness-of-fit between the hypothesized model and the empirical data.

Research results were as follows: 1. Level of effectiveness of the private school management established in foundation form the office of the private education commission most of them are in the high level. The personnel development variable was the high level. The personal development variable was the highest, followed by innovation and learning media. Quality students and the involvement of parents and community.2) Factors influencing the effectiveness of private schools are organizational characteristics that indirectly influence is -0.02 and the environmental characteristics and influenced directly and indirectly. The coefficient of influence was 1.14 and the personality direct and indirect influences

are passed through the leadership of the management. The coefficient of influence was 0.44 and the managerial leadership of the management did not directly affect the effectiveness of the private school administration. The coefficient of influence was -3.34. The causal relationship of factors affecting the effectiveness of private school administration. Established as a foundation. The office of the Private Education Commission Be consistent with empirical data. The data analysis revealed the validation of fitted model yielded a Chi-square of 43.62, p-value =1.000, $\chi^2/df = 92$, GFI = 0.98, AGFI = 0.97, RMSEA = 0.000 and CN = 894.40.

Keywords: Causal Relationship Model, Factor Affecting, Effectiveness Of Private School Administration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ และพัฒนาการที่รวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมากจนเกิดภาวะวิกฤติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมด้านการเมืองและด้านการศึกษา โดยเฉพาะปัญหาในการบริหารและการจัดการศึกษาที่ยังไม่สามารถพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งไม่สามารถพัฒนาและสร้างสรรค์สังคม ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้ในสังคมโลก โดยพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 การจัดการศึกษาเอกชนแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ โรงเรียนเอกชนสามัญศึกษา โรงเรียนเอกชนการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเอกชนการศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนเอกชนนานาชาติ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนเอกชนสอนศิลปะ โรงเรียนเอกชนอาชีวชนอกระบบ โรงเรียนเอกชนสอนดนตรี โรงเรียนเอกชนสอนศิลปะ โรงเรียนเอกชนกวดวิชา ทั้งนี้โครงสร้างการบริหารและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนแต่ละประเภทจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งโรงเรียน และโรงเรียนเอกชนทุกแห่งจะได้รับการอุดหนุนงบประมาณจากรัฐบาลในอัตราที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของโรงเรียนเอกชนนั้น ๆ ซึ่งโรงเรียนเอกชนบางแห่งยังได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากมูลนิธิต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2551) ปัจจุบันพบว่า โรงเรียนเอกชนประสบปัญหาที่สำคัญหลายประการ จากรายงานการพิจารณาศึกษาเรื่องนโยบาย ยุทธศาสตร์ สำหรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหการศึกษาเอกชนให้เข้มแข็งของคณะอนุกรรมการการศึกษาเอกชน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2556) จากการสัมมนาระดมความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนทั่วประเทศ พบปัญหาของโรงเรียนเอกชนสรุปได้ดังนี้ 1) ความไม่เท่าเทียมและเสมอภาคกับครูของภาครัฐในเรื่องของค่าตอบแทนวิทยฐานะ สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ ส่งผลให้เกิดการไหลไปสู่อีกภาครัฐโดยเฉพาะมีการสอบและเรียกบรรจุครูในระหว่างภาคเรียนทำให้โรงเรียนเอกชนต้องรับครูที่ไม่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเข้ามาใหม่เพื่อทดแทนกระบวนการบรรจุ และจ้างครูต่างชาติมีความยุ่งยากและล่าช้า 2) การจัดสรรเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่เป็นจริงในปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนในโรงเรียนของรัฐซึ่งได้รับการจัดสรรที่สูงกว่า 3) เนื่องจากการจัดการศึกษาเอกชนมีขอบข่ายที่กว้างขวางครอบคลุมทั้งโรงเรียนในระบบและนอกระบบ แต่กฎหมายกำหนดโครงสร้างการบริหารให้มีเพียงกลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนซึ่งเป็นส่วนราชการหนึ่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเท่านั้น โครงสร้างการบริหารงานเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนเอกชนด้อยประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร งบประมาณ และ 4) นโยบายการปรับเงินเดือนวุฒิปริญญาตรี 15,000 บาทของรัฐบาลเป็นภาระที่เพิ่มขึ้นให้แก่โรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนเอกชนยังได้รับความเดือดร้อน และไม่เป็นธรรมจากการถูกเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน การขอยกเว้นอากรนำเข้าสื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษามีขั้นตอนมาก และนโยบายการรับนักเรียนของรัฐส่งผลกระทบอย่างมากต่อการบริหารการศึกษาของเอกชน เช่น การรับนักเรียนรอบสอง/สาม หรือขยายห้องเรียนของรัฐตามความต้องการของผู้ปกครอง ไม่มีการกำหนดสัดส่วนระหว่างรัฐและเอกชนในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนการนิเทศ กำกับ ติดตามด้านวิชาการไม่เสมอภาคและไม่เท่าเทียมกับสถานศึกษาของภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิชา วิริยมานูวงศ์ (2554, น.3) กล่าวว่า การลาออกของบุคลากรก็เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุด เพราะการลาออกของครูเป็นการสูญเสียบุคลากรเฉพาะทางที่มีความชำนาญในวิชาชีพ ไม่สามารถหาบุคลากรอื่น มาทดแทนได้โดยง่าย

ทำให้การลาออกของบุคลากร เป็นปัญหากับโรงเรียนเอกชนครูและบุคลากรของโรงเรียนเอกชนยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงรัฐมีการสอบและเรียกบรรจุครูระหว่างภาคการศึกษาทำให้ครูที่สมัครสอบไม่มาทำการสอนในวันสมัครสอบและช่วงวันที่มีการสอบและครูที่สอบแข่งขันได้ต้องลาออกจากโรงเรียนเอกชนกะทันหันเพื่อไปบรรจุเป็นข้าราชการครูอื่นๆ ที่อยู่ในภาคการศึกษาซึ่งส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนควรที่จะดำเนินนโยบายในการแก้ไขปัญหาการลาออกของครูเช่นเดียวกับองค์การประเภทอื่น ๆ

ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่ในการบริหารของโรงเรียนเอกชนว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ โดยเฉพาะการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดและเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา อันจะสอดคล้องกับสภาพการณ์ของโรงเรียนเอกชน จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิในปัจจุบัน ซึ่งจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารของโรงเรียนเอกชน ได้แก่ ลักษณะขององค์การ ลักษณะสภาพแวดล้อม ลักษณะบุคคล และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร Steers (2005) ได้ระบุถึงปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ องค์การ ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ 1) ลักษณะขององค์การ ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้าง และ เทคโนโลยี 2) ลักษณะของสภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายนอก และ สภาพแวดล้อมภายใน 3) ลักษณะของบุคคลในองค์การ ประกอบด้วย ความผูกพันของบุคคลที่มีต่อองค์การ และ ผลการปฏิบัติงาน 4) ลักษณะของนโยบายการบริหาร และการปฏิบัติ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายทางกลยุทธ์ การจัดหา และ ทรัพยากร การสร้างสภาพแวดล้อมสำหรับการปฏิบัติงาน ที่เชื่อต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการติดต่อสื่อสาร ภาวะผู้นำ และการตัดสินใจของผู้บริหาร ตลอดจนการปรับตัวขององค์การที่ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งนวัตกรรมขององค์การสอดคล้องกับ (เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์, 2557) ศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิต ระดับประถมศึกษา ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิต ระดับประถมศึกษา ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีองค์ประกอบ 6 ด้าน 1) การพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน 2) การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน 3) การกำหนดเป้าหมายและสร้างความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกัน 4) การพัฒนาวิชาชีพครู 5) การสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ และ (6) การกำกับติดตามและสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชน เพื่อนำสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในด้านการพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียน และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน รวมทั้งเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานทางการศึกษาในระดับโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานของการวิจัย

1. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีดังนี้
 - 1.1 ลักษณะองค์การส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
 - 1.2 ลักษณะสภาพแวดล้อมส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่านลักษณะบุคคล
 - 1.3 ลักษณะบุคคลส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
 - 1.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
2. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 1. การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และ 3. นำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาพัฒนาสร้างแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 ตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2559 จำแนกเป็นรองผู้อำนวยการ จำนวน 27 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 55 คน และครูผู้สอน จำนวน 591 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 673 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน เพื่อกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียน แต่ละระดับชั้น และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ดังนี้ รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 27 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 55 คน ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 55 คน และครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ จำนวน 591 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน จำนวน 226 คน โดยใช้ห้องเรียนแต่ละระดับชั้น และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมดจำนวน 308 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแบบสัมภาษณ์มี 3 ข้อ คือ ข้อที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารของโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ ข้อที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ และข้อที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ

ระยะที่ 2 แบบการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลมาจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดหัวข้อประเด็นและแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อประเด็น และแนวคำถามจากวัตถุประสงค์ในการวิจัย และปัญหาในการวิจัยออกเป็นร่างแนวคำถามย่อย แล้วนำแนวคำถามย่อยที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นข้อคำถาม จัดลำดับ และผูกเรื่องราว เพื่อทำการสนทนากลุ่มให้เป็นขั้นตอน และจัดลำดับความคิดเห็นให้เป็นหมวดหมู่หรือหัวข้อใหญ่ แล้วนำมาจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน โดยแบบการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ และตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ

ระยะที่ 3 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของไลเคิร์ท (Likert Scales) โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเพื่อตรวจสอบสถานภาพหรือคุณสมบัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล โดยลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อจัดระดับการปฏิบัติปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ มีข้อคำถามจำนวน 70 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ เพื่อจัดระดับความสำเร็จประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชน มีข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สำหรับวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการตรวจสอบความตรงของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 16 ตัว

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อตรวจสอบเบื้องต้นว่าข้อมูลเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้หรือไม่ ซึ่งตัวแปรที่จะนำมาวิเคราะห์จะต้องมีความสัมพันธ์กันไม่น้อยกว่า .30

3. การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) เพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาและเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรอื่น ๆ และศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา

4. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเปรียบเทียบดัชนีวัดความสอดคล้องของรูปแบบประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีไคส์กิลสูงสุด ใช้เกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้อง ระหว่างรูปแบบ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลลิสเรล (Lisrel Model) ประกอบด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ ดัชนี GFI AGFI RMSEA และ CN พูลุงส์ สุขสว่าง (2557, น.141) ซึ่งพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา รวมกัน ดังนี้

χ^2	ไม่ควรมีนัยสำคัญ
χ^2 / df	ไม่ควรเกิน 2
GFI	มีค่ามากกว่า 0.95
AGFI	มีค่ามากกว่า 0.95
RMSEA	มีค่าน้อยกว่า 0.05
CN	มีค่ามากกว่า 200

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การแจกแจงของตัวแปรวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

1.1 การศึกษาประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร ตัวแปรสังเกต

ได้ในรูปแบบทั้งหมด 16 ตัวแปร พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยลักษณะบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ลักษณะองค์การ ส่วนประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2.1 ลักษณะองค์การ พบว่า มีอิทธิพลทางอ้อม ผ่านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.50 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -0.02 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกต จะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย คือ การใช้เทคโนโลยี โครงสร้างองค์การ และองค์การแห่งการเรียนรู้ ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.46, 0.43 และ 0.41 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) อยู่ระหว่าง 0.49 - 0.78

2.2 ลักษณะสภาพแวดล้อม พบว่า มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ผ่านลักษณะบุคคล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 1.14 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกตจะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศโรงเรียน และวัฒนธรรมองค์การ ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.54, 0.50 และ 0.50 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) อยู่ระหว่าง 0.72 - 0.86

2.3 ลักษณะบุคคล พบว่า มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมผ่านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.44 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตจะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย คือ ความคาดหวังต่อผู้เรียน ความเป็นครูมืออาชีพ และความผูกพันต่อองค์การ ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.51, 0.44 และ 0.41 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) อยู่ระหว่าง 0.63 - 0.89

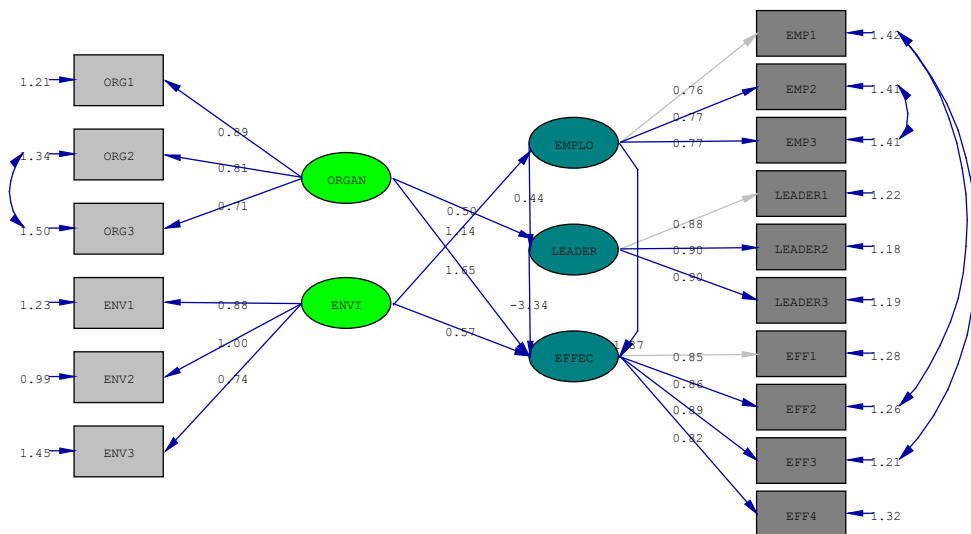
2.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร พบว่า อิทธิพลทางตรงไม่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ -3.34 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตจะเห็นว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาบรรยากาศ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน การมุ่งเน้นงานวิชาการ และการพัฒนาวิชาชีพครู ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.49, 0.48 และ 0.44 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) อยู่ระหว่าง 0.72 - 0.80

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้และผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 และสมมติฐานของ

การวิจัย พบว่า ภายหลังจากที่ผู้วิจัยทำการปรับตัวอย่างแบบบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก พบว่า ผลการวิเคราะห์เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีผลการวิเคราะห์ คือ มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 43.62 ท้องศาอิสระ(df) = 92 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) = 1.000 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน GFI = 0.98 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ AGFI = 0.97 ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ RMSEA = 0.000 และค่าตัวอย่างวิกฤต CN = 894.40 ซึ่งค่าดัชนีทุกตัวเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

(χ^2) = 43.62, df = 81, p = 1.000, GFI = 0.98, AGFI = 0.97, RMSEA = 0.000, CN = 894.40

ภาพที่ 1 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน คุณภาพผู้เรียน และนวัตกรรมและสื่อการเรียนการสอน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยตัวแปรการพัฒนาบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะทางวิชาชีพในการพัฒนางาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการนำเทคนิควิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายนำมาใช้กับผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับวรรณิ์ เกตแก้ว (2552, น.32-40) ได้กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร

เป็นการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง ความรู้ ทักษะ เจตคติของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดย การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่าง สม่ำเสมอเพื่อนำความรู้ที่ได้มาให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ครู มีการศึกษาโปรแกรมการสอน หรือการปฏิบัติ ด้านการสอนที่ได้รับการยอมรับและนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกับครู จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการ สอน กระตุ้นส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการประชุม สัมมนาหรือการประชุม สัมมนาหรือการประชุมเชิงปฏิบัติ การเกี่ยวกับการสอน ส่งเสริมให้ครูมีการสังเกตการณ์สอนซึ่งกันและกัน และให้ครูมีการแบ่งปันความรู้ ทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมสัมมนาและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Lunenburg & Ornstein (2004) ได้ ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรว่าครูต้องเรียนรู้และได้รับทักษะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ รับข้อมูลข่าวสารและทันต่อเหตุการณ์ การพัฒนาครูต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลที่ได้รับที่ดีที่สุดคือเมื่อครูมีส่วนร่วมและวางแผนกับเพื่อนร่วมงานเพื่อความก้าวหน้าของตนเอง และได้เสนอแนะให้ครูเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาวิชาชีพ เป้าหมายการพัฒนาทั้งระยะสั้น และระยะยาวมีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายและกลยุทธ์ในการประเมินผล มีการประเมินผล ทั้งระหว่างดำเนินการ และการประเมินเมื่อเสร็จสิ้นดำเนินการ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น และอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปร รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งใน รูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อ 2 และสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

2.1 ลักษณะองค์การ มีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 1 ดังนั้นผู้บริหาร จะต้องกำหนดโครงสร้างองค์การที่เน้นให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดย เน้นนโยบายการบริหาร การทำงานเป็นทีม และความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียน โดยเน้นการพัฒนาการ เรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์กร เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ประสบการณ์ และทักษะ ตลอดจนการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง และนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในระบบการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับรังสรรค์ อ้วนวิจิตร (2554, น.26-29) ที่กล่าวว่า ลักษณะองค์การ หมายถึง ศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ และทัศนคติของแต่ละบุคคลที่ส่งผลให้การ ดำเนินงานขององค์การบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนความผูกพันต่อองค์การที่สะท้อนจากพฤติกรรมยอมรับ ในการเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ส่งผลให้เกิดความเต็มใจในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้รวมถึง แรงจูงใจในการทำงานที่ได้รับการกระตุ้นอย่างเป็นระบบนอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับ Robbins & Coulter (2006) ได้เสนอแนวคิดในการจัดองค์การไว้ว่าการจัดองค์การ คือกระบวนการในการจัดโครงสร้างของ องค์การซึ่งครอบคลุมเรื่องการแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การกำหนดกลุ่มงาน การกำหนด ความสัมพันธ์ในสายการบังคับบัญชา และการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากร ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดองค์การ จึงครอบคลุมการจัดงาน จัดคน และวัสดุสิ่งของ ทั้งหมดขององค์การ และสอดคล้องกับ(สุมนา ธิกุลวงษ์ ,2560) พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสถานศึกษาที่มี ลักษณะเป็นองค์กรอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าองค์ประกอบ ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสถานศึกษาที่มีลักษณะเป็นองค์กรอัจฉริยะ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะพบว่า องค์ประกอบด้านนี้ไม่ส่งผลโดยตรงต่อสถานศึกษาที่มีลักษณะเป็น

องค์กรอัจฉริยะ แต่กลับส่งผลทางอ้อมโดยส่งผ่านตัวแปรคุณลักษณะการบริหารสถานศึกษา เช่นเดียวกับ องค์ประกอบด้านบริบทโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า เรื่องนโยบายก็เป็นแค่นโยบายถ้าไม่ผ่านการบริหารจัดการ ที่ดีก็ไม่มีประโยชน์ สถานศึกษาใดที่ต้องการพัฒนาให้มีลักษณะเป็นองค์กรอัจฉริยะได้นั้นจะต้องนำนโยบาย ต่างๆ มาสู่การปฏิบัติให้ได้ และมีการบริหารจัดการที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จ

2.2 ลักษณะสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมผ่านลักษณะบุคคล สอดคล้อง กับสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 2 ทั้งนี้ลักษณะสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของ โรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งไว้ในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่าน ตัวแปรลักษณะบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร สร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ในโรงเรียน โดยการสร้างบรรยากาศที่ดี ซึ่งส่งผลให้ครูมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ หมายถึง แบบแผน ความเชื่อ ค่านิยม ความเข้าใจ และพฤติกรรมของสมาชิกภายในองค์กรที่ยึดถือปฏิบัติ ร่วมกัน และมีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกใหม่ขององค์การสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการเรียนรู้ ในการจัดหา หรือจัดเตรียมไว้เพื่อประกอบการเรียนการสอน และการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ตลอดจน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีความพร้อมในด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้อง กับแนวคิด Lunenburg & Ornstein (2004) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียน อันเกิดจากระดับของ แรงกดดันในระดับท้องถิ่น ชุมชนเมือง และระดับชาติ ดังนั้นในการดำเนินงานจัดสภาพแวดล้อมภายใน องค์การจะต้องมีการบริหารจัดการและพัฒนาองค์การและตอบสนองความต้องการของสภาพแวดล้อม ภายนอก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับศิลป์ชัย สุวรรณณิ (2560, น. 81-88) พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยองค์การกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาของรัฐในบริบท สังคมพหุวัฒนธรรม 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศของสถานศึกษา ได้รับอิทธิพล ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังได้รับอิทธิพลจากตัวแปรวัฒนธรรมองค์กร จากข้อสรุปดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านบรรยากาศของสถานศึกษาเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาของรัฐในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม 4 อำเภอของ จังหวัดสงขลานั้น เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในแง่ของผู้เรียน และบุคลากร หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกภาพส่วน ดังนั้นท่ามกลางความหลากหลายนั้น บรรยากาศของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการทำงานแบบ ร่วมไม้ร่วมมือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษา นั้นเกิดขึ้น และสอดคล้องกับชูเกียรติ วิเศษเสนา (2553, น. 95-106) พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้น ของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเครือข่ายสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสำหรับการอธิบายประสิทธิผลของเครือข่ายสถานศึกษา ลักษณะของนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลของเครือข่ายสถานศึกษามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ลักษณะของสภาพแวดล้อม และลักษณะของเครือข่ายสถานศึกษา ตามลำดับ ส่วนอิทธิพลทางอ้อม ลักษณะของนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ลักษณะ ของบุคลากร และลักษณะของสภาพแวดล้อม ตามลำดับ สำหรับอิทธิพลรวม ลักษณะของนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ลักษณะของสภาพแวดล้อม ลักษณะของบุคลากร และลักษณะของเครือข่าย มีอิทธิพลรวมเชิงบวก

2.3 ลักษณะบุคคล มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมผ่านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 3 ที่ว่า ลักษณะบุคคล มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของ โรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งไว้ในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยผ่าน ตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารแสดงถึงความรู้สึก ทศนคติ หรือ เจตคติของบุคคลที่มีต่อองค์กร และความพยายามมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน โดยยอมรับเป้าหมาย ค่านิยม และระเบียบปฏิบัติงานทำเพื่อองค์กรด้วยความทุ่มเทและเต็มใจมีความจงรักภักดีต่อองค์กร และต้องการ เป็นสมาชิกขององค์การรวมทั้งอุทิศตนเพื่อความสำเร็จขององค์การ ส่งเสริมครูที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พัฒนาทักษะทางวิชาชีพของตนเองอย่างสม่ำเสมอสามารถปฏิบัติหน้าที่ครูได้อย่างดี มีจรรยาบรรณ และวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างแท้จริงโดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รัช กฤตมณี (2550, น. 53-56) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ลักษณะบุคคล หมายถึง ศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ และทัศนคติของแต่ละบุคคลที่ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้สอดคล้องกับ สจิริรัตน์ แจ้งสุข (2559, น. 33-42) ศึกษาเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผล ต่อความเป็นครูมืออาชีพในสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของครู ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านการจูงใจ ปัจจัยด้านลักษณะองค์การ ปัจจัยด้านการทำงาน และความเป็นครูมืออาชีพ ส่วนผล การตรวจสอบมีความสอดคล้องของรูปแบบข้อมูลเชิงประจักษ์ อิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็น ครูมืออาชีพเพียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของครู ปัจจัยด้านการทำงาน ปัจจัยด้าน การบริหาร ปัจจัยด้านการจูงใจ และปัจจัยด้านลักษณะองค์การ และยังสอดคล้องกับ นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล (2550, น. 50-64) พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรระดับบุคคล คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของครู และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตัวแปรระดับกลุ่ม คือปัจจัยทางด้านหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และ ปัจจัยทางด้านกลุ่มสาระการเรียนรู้ และตัวแปรผลของเครือข่ายการแลกเปลี่ยนทางสังคมคือตัวแปรผล ทางด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยความพึงพอใจในงาน ความเหนื่อยหน่าย และความผูกพันกับองค์กร พบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับความผูกพัน วัฒนธรรมองค์การเป็น ตัวแปรที่มี อิทธิพลทางอ้อมต่อความผูกพันต่อองค์การโดยส่งผ่านตัวแปรความพึงพอใจในงานและแรงจูงใจในการ ทำงาน มากกว่าอิทธิพลทางตรงแสดงว่าในการที่จะเพิ่มผลความผูกพันต่อองค์การของอาจารย์นั้นผู้บริหาร สถาบันการศึกษาควรหาแนวทางที่จะทำให้อาจารย์มีความพึงพอใจในงานมากขึ้นและมีแรงจูงใจในการ ทำงานเพิ่มขึ้นก็จะทำให้อาจารย์มีความผูกพันต่อองค์การที่เพิ่มขึ้นได้

2.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนเอกชน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 4 ที่ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ไม่มีอิทธิพล ทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารควรเน้นนโยบาย และวิสัยทัศน์ในการพัฒนา งานวิชาการ สร้างบรรยากาศของความสุข ความพึงพอใจในการเรียนรู้ รวมทั้งให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ และร่วมวัดผลประเมินผล เพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนา วิชาชีพครู ตลอดจนนำนโยบายต่างๆ มาสู่การปฏิบัติให้ได้ และมีการบริหารจัดการที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับเพ็ญพักตร์ ภูศิลป์ (2557, น. 29) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง กับการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และการกำหนดข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับ

การจัดการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของครูโดยใช้การแลกเปลี่ยนความรู้ทั่วทั้งองค์กร มีความหลากหลายในรูปแบบการพัฒนาและประเมินผลการพัฒนาบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของครูและนักเรียน และความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาโรงเรียน เพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน จะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างมากจากครู ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย และจะต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ กำหนดเป้าหมายได้ชัดเจน จัดสรรทรัพยากรให้กับการสอน บริหารจัดการหลักสูตร กำกับติดตามแผนการสอน และประเมินครู ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครูมากขึ้น และเน้นการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Virgil Freeman. (2011) ที่เสนอว่า ผู้นำทางวิชาการต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้บริหารทางวิชาการต้องพยายามส่งเสริมให้มีการสื่อสารและประสานงานกันระหว่างผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนไปสู่เป้าหมายทางการศึกษาที่ต้องการร่วมกัน จากทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติ และยุทธวิธีด้วยกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557, น.137-146) พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ สมรรถนะองค์การ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ($\beta=.35, p<.01$) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ($\beta=.35, p<.01$) และสมรรถนะขององค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ($\beta=.19, p<.01$) ภาวะผู้นำไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ($\beta=1.03, p=.30$) แต่ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลโรงเรียน ($\beta=.60, p<.01$) ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\beta=.19, p<.01$) ผ่านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($\beta=.24, p<.01$) และผ่านสมรรถนะขององค์การ ($\beta=.16, p<.01$) 3) รูปแบบสามารถอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 62 และ 4) รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=454.6, df=184, p\text{-value}=0.000, \chi^2/df=2.47, GFI=0.935, AGFI=0.911, RMSEA=0.016, CFI=0.979$)

3. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกับโดยสอดคล้องกับข้อมูลประจักษ์โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 3 พบว่า มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 43.62 ค่าองศาอิสระ (df) = 92 ค่าความน่าจะเป็น ($p\text{-value}$) = 1.000 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) = 0.98 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ ($AGFI$) = 0.97 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ($RMSEA$) = 0.000 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ต่ำกว่า .05 และค่าตัวอย่างวิกฤต (CN) = 894.40 ซึ่งมากกว่า 2.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตสุตา เสมอศรี (2558, น. 279-290) พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการเกี่ยวกับปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร ปัจจัยด้านลักษณะนโยบายการบริหารและการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านลักษณะสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านลักษณะของบุคลากรอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาได้ร้อยละ 78 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิไลวรรณ แดงขาว และคณะ (2556, น.82-95) พบว่า องค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราการแข่งขันสูงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลักจะต้องปฏิบัติผ่านตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 28 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียน 118 ตัว สามารถเรียงลำดับค่ามากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) องค์การแห่งการเรียนรู้ 19 ตัวบ่งชี้ 2) การจัดการเรียนการสอน 31 ตัวบ่งชี้ 3) นักเรียนมีความรับผิดชอบ 6 ตัวบ่งชี้ 4) ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ 24 ตัวบ่งชี้ 5) การมีความคาดหวังต่อนักเรียนในระดับสูง 7 ตัวบ่งชี้ 6) สภาพแวดล้อม 7 ตัวบ่งชี้ 7) การมีส่วนร่วม 9 ตัวบ่งชี้ 8) องค์การ 15 ตัวบ่งชี้ ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลเชิงโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการอภิปรายกลุ่มเพื่อประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้โมเดลโครงสร้างกับพบว่ามีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สามารถนำประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารโรงเรียนเอกชนจัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนมากขึ้น

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จึงเป็นแนวทางให้ผู้บริหารนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนโดยการนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนเอกชนทั้ง 4 ตัวแปรไปใช้ตามบริบทและสถานการณ์ที่เหมาะสมเรียงตามความสำคัญ (น้ำหนักองค์ประกอบ) ดังนี้ ลักษณะบุคคล ซึ่งมีความสำคัญอันดับ 1 รองลงมา คือ ลักษณะสภาพแวดล้อม ลักษณะองค์การ และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

ลักษณะบุคคล ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์การ ความเป็นครูมืออาชีพ และความคาดหวังต่อผู้เรียน ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญ และส่งเสริมครูที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พัฒนาทักษะทางวิชาชีพของตนเองอย่างสม่ำเสมอสามารถปฏิบัติหน้าที่ครูได้อย่างดี มีจรรยาบรรณ และวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างแท้จริงโดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ชุมชน

ลักษณะสภาพแวดล้อม ได้แก่ บรรยากาศโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนั้นผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน โดยการสร้างบรรยากาศที่ดี ซึ่งส่งผลให้ครูมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ หมายถึง แบบแผน ความเชื่อ ค่านิยม ความเข้าใจ และพฤติกรรมของสมาชิกภายในองค์กรที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน และมีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกใหม่ขององค์การสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการเรียนรู้ในการจัดหา หรือจัดเตรียมไว้เพื่อประกอบการเรียนการสอน และการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีความพร้อมในด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ลักษณะองค์การ ได้แก่ โครงสร้างองค์การ องค์การแห่งการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยี ส่งผลทางอ้อมแต่ไม่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องกำหนดโครงสร้างองค์การที่เน้น

ให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยเน้นนโยบายการบริหาร การทำงานเป็นทีม และความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียน โดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์กร เพื่อให้ เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ประสบการณ์ และทักษะตลอดจนการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง และนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในระบบการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ได้แก่ การมุ่งเน้นวิชาการ การพัฒนาบรรยากาศและ วัฒนธรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน และการพัฒนาวิชาชีพครู ไม่ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิผลของการบริหาร โรงเรียนเอกชน จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้บริหาร โรงเรียนควรเน้นนโยบาย และวิสัยทัศน์ในการพัฒนางานวิชาการ สร้างบรรยากาศของความสุข ความพึงพอใจในการเรียนรู้ รวมทั้งให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมกำหนดกิจกรรม การเรียนรู้ และร่วมวัดผลประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ใน หลักสูตร รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครู ตลอดจนนโยบายต่างๆ มาสู่การปฏิบัติให้ได้ และมีการบริหารจัดการที่ดีจึงจะประสบความสำเร็จ

สำหรับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน คุณภาพผู้เรียน และนวัตกรรมและสื่อการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการ พิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียนได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำมาใช้ในการตรวจสอบความสำเร็จของโรงเรียน ได้อีกด้วย

1.3 ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียนเอกชน พบว่า ลักษณะ องค์การ ลักษณะสภาพแวดล้อม ลักษณะบุคคล และภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร โดยที่แต่ละปัจจัย ครอบคลุมทั้งทางด้านการบริหารโรงเรียน ดังนั้นในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงการพัฒนา ให้ครบทุกปัจจัยและทุกด้านเพื่อให้การบริหารโรงเรียนเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาปัจจัย เชิงสาเหตุ 2 ตัวแปร คือ วัฒนธรรมองค์การ และความผูกพันต่อองค์การ
2. ควรทำวิจัยเปรียบเทียบประเด็นเดียวกันโดยเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนของรัฐกับโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาพัฒนา ปรับปรุงปัจจัยและประสิทธิผลต่างๆ ให้ตรงกับ หน่วยงานของตน และเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ระดับนโยบาย
3. ควรศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบหรือกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเอกชน ที่จัดตั้งในรูปแบบมูลนิธิที่ สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ เช่น ประเทศไทย 4.0, การสร้างนวัตกรรม,การสร้างพลโลก เป็นต้น

บรรณานุกรม

- จิตสุดา เสมอศรี. (2558). “ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *วารสารบริหาร การศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 15(ฉบับพิเศษ), 279-290.
- ชญาธิภา ศรีวิชัย. (2555). “ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน”. *วารสาร วิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*. 2(ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์), 221-232.
- ชิดชม เจนตลอด. (2560). “รูปแบบการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษาของวิทยาลัย พยาบาลในประเทศไทย”, *วารสารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยกาญจนบุรี*. 16(1), 185-198.
- ชูเกียรติ วิเศษเสนา. (2553). “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของเครือข่าย สถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*. 21(1), 95-106.
- ธวัช กรุดมณี. (2550). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพขององค์การของโรงเรียนที่บริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2557). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย*. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล (2550). “การศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นพหุระดับปัจจัยภาวะผู้นำปัจจัย กลุ่มสาระการเรียนรู้และปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อเครือข่ายการแลกเปลี่ยนทางสังคมในที่ทำงาน และตัวแปรผลทางด้านจิตพิสัยของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร”. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 13(1), 50-64.
- พิไลวรรณ แดงขาว และคณะ. (2556). “การพัฒนาตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตรา การแข่งขันสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*. 7(2), 82-95.
- พูลพงศ์ สุขสว่าง. (2557). *หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง*. *มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 6(2), 141.
- เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์. (2557). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิต ระดับ ประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. (ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- รังสรรค์ อ้วนวิจิตร. (2554). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก*. (ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- วรรณดี เกตแก้ว. (2552). *การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำสตรีทางการศึกษาในภาคใต้*. (ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิลป์ชัย สุวรรณมณี. (2560). “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยองค์การกับประสิทธิผล การบริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาของรัฐในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 17(1), 81-88.

- สจิริตัน แจ้งสุข. (2559). “รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นครูมืออาชีพในสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน”. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม*. 6(2), 33-42.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.(2551). *พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สสสค.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2556). *รายงานการพิจารณานโยบาย ยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการศึกษาเอกชนให้เข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สุนา อิกุลวงษ์ (2560). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสถานศึกษาที่มีลักษณะเป็นองค์กรอัจฉริยะสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุวิชา วิริยมานุวงศ์. (2554). *บทบาทและการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาในประเทศไทยที่คัดสรร*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D.W. (1970). *Determining sample size research activities*. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.
- Lunenburg, F.C., & C. Ornstein, A.C. (2004). *Educational Administration: Concepts and Practices*. 4th ed. Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2006). *Management*. 8th ed. United States: Prentice Hall.
- Steers, Richard, M. (2005). *Organizational Effectiveness*. Goodyear Publishing Company, Inc: Santa Monica California.
- Virgil, Freeman. (2011). *Education leadership exploring personality styles: disc “HIGH I” and COLORS*. *Review of Higher Education and Self-Learning*, Volume: 4, Issue: 11.

สถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับคนพิการทางสายตาของ
สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ปี 2559-2561 : กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

The situation of digital television programs for learning for the
visually impaired, 2016-2018: Case study of Thai Public Broadcasting
Service and National Broadcasting Services of Thailand.

ผู้วิจัย ภัททิรา กลิ่นเลขา¹

Phattira Klinlekha¹

aj.phattira@gmail.com

ชัชวาล ชุมรักษา²

Chatchawan Chumruksa²

นุชนาฏ ใจดำรง³

Nuchanat jaidumrong³

จินตนา กลิ่นนันท⁴

Jintana kasinan⁴

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง สถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับคนพิการทางสายตาของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ปี 2559-2561 : กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ได้ทำการวิเคราะห์ห้วงรายการโทรทัศน์ดิจิทัลและสัมภาษณ์คนพิการทางสายตา พบว่า สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (NBT) มีวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนพิการที่มีความบกพร่องทางการเห็นและมุ่งมั่นที่จะผลิตรายการบรรยายภาพเพิ่มมากขึ้น

อีกทั้ง คนพิการทางสายตารับทราบถึงประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการ แต่อาจจะเข้าถึงเฉพาะกลุ่มที่สามารถเข้าถึงสื่อหรืออยู่ในระบบการศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้ มีความต้องการให้ผู้ผลิตรายการให้ความสำคัญและใส่ใจในเนื้อหาหรือรูปแบบรายการที่ผลิต ให้คนเข้าถึงกลุ่มคนทุกประเภท รวมไปถึงคำนึงถึงอุปกรณ์ที่คนพิการทางสายตาจะใช้ในการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ได้

คำสำคัญ สถานการณ์, การเรียนรู้, รายการโทรทัศน์, คนพิการทางสายตา

¹ นิสิต ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² ผศ. ดร., อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Abstracts

The article on The situation of digital television programs for learning for the visually impaired 2016-2018 Case study of Thai Public Broadcasting Service and National Broadcasting Services of Thailand, aim to analyze digital Television programming chart and to interviews the visually impaired people on the subject.

It was found Thai Public Broadcasting Service (Thai PBS) and National Broadcasting Services of Thailand (NBT) have a vision and mission that gives importance to the visually impaired and focus on producing more audio descriptive television programs. It also found the announcement of The National Broadcasting and Telecommunication Commission on the Rights of the Disabled was acknowledged, but access only to groups that have access to the media or in the education system. There is a needed for the producers to focus on and pay more attention to the content or type of programs produced. To reach all groups of people, and must also consider the equipment that visually impaired people can use to access television media.

Keywords: Situation, learning, Television programs, Blind.

บทนำ

การสื่อสาร (Communication) หมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าวสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อชักจูงให้ผู้รับข่าวสารมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับมา โดยคาดหวังให้เป็นไปตามที่ผู้ส่งต้องการ ไม่ว่าการสื่อสารนั้นจะอยู่ในรูปแบบการสื่อสารเชิงวัจนะ หรืออวัจนะ เช่น การพูด การฟัง การอ่าน การสอน การทักทาย การส่งยิ้ม เป็นต้น วิธีการสื่อสารมีลักษณะเฉพาะตนทำให้กระบวนการดำรงชีวิตและ การทำงานเป็นไปอย่างเรียบร้อยและสมบูรณ์การเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการส่งเสริมการเรียนรู้ความบันเทิงถือเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้เกิดการสื่อสารทั้งกระบวนการ โดยแต่ละคนย่อมมีศักยภาพที่แตกต่างกันออกไป

การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชน และสังคมในทุกด้าน วัตถุประสงค์หลักของการสื่อสารคือ 1. มุ่งเน้นเพื่อแจ้งให้ทราบ (Inform) 2. เพื่อให้การศึกษา (Education) 3. เพื่อให้ความบันเทิง (Entertain) 4. เพื่อชักจูงใจ (Persuade) 5. เพื่อเรียนรู้ (Learn) 6. เพื่อการตัดสินใจ (Decide) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กระแสสังคมเรียกร้องและกระแสการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการทำงานของโทรทัศน์ดิจิทัลและสื่อโซเชียลมีเดีย ที่มีศักยภาพในการเป็นสื่อที่จูงใจผู้บริโภคได้สูง เพราะมีภาพเคลื่อนไหว เสียง ตัวอักษร ทำให้ เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย อัตราค่าโฆษณาต่อหัวต่ำ เป็นสื่อที่อยู่ในความทรงจำได้ดี และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง จากศักยภาพดังกล่าว ทำให้ภาครัฐเริ่มมีมาตรการเข้ามากำกับดูแลควบคุม ผลักดัน จัดระเบียบการทำงานของสื่อเพิ่มมากขึ้น ซึ่งองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ คือ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. ที่มีอำนาจหน้าที่ เช่น คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบกิจการและคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกันโดยทางโทรคมนาคมและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์คลื่นความถี่ที่ใช้ในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เป็นต้น

จากอำนาจและหน้าที่ดังกล่าว เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและเพื่อความเสมอภาคจึงมีประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม(ฉบับที่ 1) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักบนพื้นฐานของ “ความเสมอภาคในการเปิดรับสื่อ” กล่าวคือ เพื่อให้ผู้ประกอบการโทรทัศน์ ดำเนินการให้คนพิการสามารถเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป จึงออกประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2559 (ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม ฉบับที่ 1.2559 :14)

ประเภทบริการ	ปีที่ 1 (2559)	ปีที่ 2 (2560)	ปีที่ 3 (2561)	ปีที่4 (2562)	ปีที่ 5 (2563)
บริการล่ามภาษามือ(ร้อยละ)	5	5	7	7	9
บริการคำบรรยายแทนเสียง (ร้อยละ)	40	40	50	50	60
บริการเสียงบรรยายภาพ(ร้อยละ)	5	5	7	7	10

ตารางที่ 1 : ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

ประกาศดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้ผลิตรายการผลิตรายการที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิทัล ให้มีรูปแบบรายการและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคนพิการที่มีความบกพร่องทางการเห็นและบกพร่องทางการได้ยิน และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากการฝึกฝน ฝึกหัด หรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ พฤติกรรมนั้น ๆ จะมีความเชี่ยวชาญชำนาญมากขึ้นก็ขึ้นอยู่กับ การฝึกฝนหรือประสบการณ์ที่ผ่านมา ดังนั้น การเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ไปพร้อมกับการเจริญเติบโตและวุฒิภาวะของบุคคล รวมไปถึงพฤติกรรม การเปิดรับสื่อ

ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มีวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว” ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์นั้นในยุทธศาสตร์ที่ 3 คือการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนในการพัฒนาศักยภาพคนในการใช้ดิจิทัลตลอดช่วงชีวิตให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ และยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อเพื่อการเรียนรู้ การวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาประเทศ คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายได้ระดับสูง เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ (ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579).2560 : 84-93)

ในแต่ละปี ประเทศไทยมีจำนวนของคนพิการที่เพิ่มมากขึ้น ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ได้กำหนดประเภทความพิการทางการศึกษาไว้ 9 ประเภท ได้แก่

- (1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- (2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- (3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- (4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ
- (5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
- (6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- (7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์
- (8) บุคคลออทิสติก
- (9) บุคคลพิการซ้อน

ปี 2561 (ข้อมูลเดือนมีนาคม 2561) พบว่ามีจำนวนคนพิการ จำนวนทั้งสิ้น 1,916,828 คน แบ่งเป็นคนที่มีความบกพร่องทางสายตา จำนวน 195,646 คน และคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 352,503 คน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.2561 ข้อมูลสถิติคนพิการ (สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2561, จาก https://www.m-society.go.th/more_news.php?cid=81)

บทความนี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาสถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับคนพิการทางสายตาของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ปี 2559-2561 กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย โดยเป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนด้อยโอกาส รวมไปถึงยังเป็นสื่อ ของรัฐ สื่อสาธารณะ ที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรูปแบบ และเนื้อหา โดยศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีความพิการทางสายตา ที่ใช้ทักษะการสื่อสารส่วนใหญ่ด้วยการฟัง

หรือการอ่านอักษรเบรลล์ ตามประกาศฯ ของ กสทช. เพื่อให้บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้รับรู้สื่อโทรทัศน์จากการรับบริการเสียงบรรยายภาพ หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Audio Description (AD)

ความบกพร่องทางการเห็น (ภททรา กลิ่นเลข.2557 : 6) คือ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) คนตาบอด หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องใช้อ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทป หรือหนังสือเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาสายตาสั้นดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) ลงมาจนถึงตาบอดสนิท (หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตร หรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนปกติสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันในระยะห่าง 60 เมตร หรือ 200 ฟุต) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 20 องศา (หมายถึง สามารถมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

2) คนเห็นเลือนราง หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตาสายตาสั้นดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน 18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70) ถึง 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา (6/18 ถึง 6/60 เมตร หรือ 20/70 ถึง 20/200 ฟุต)

ทั้งนี้ ความแตกต่างด้านร่างกาย หรือการมองเห็น ไม่สามารถแยกความแตกต่างของความเป็นมนุษย์ได้ สิ่งที่มีมนุษย์ที่มีความเหมือนกัน คือ ความต้องการ ด้วยทฤษฎีความต้องการ ซึ่งลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์ มี 5 ระดับ (ภททรา กลิ่นเลข.2557 : 19-21) คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อนและความต้องการทางเพศ ดังนั้น ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการด้านร่างกาย ยังไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security or safety needs) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น คือ ความต้องการความปลอดภัย หรือความมั่นคงต่าง ๆ ความต้องการความปลอดภัยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนความมั่นคงนั้น หมายถึง ความต้องการความมั่นคงในการดำรงชีพ เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงานและการเงิน

3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social or belonging needs) ภายหลังจากที่คนได้รับการตอบสนองทั้งสองข้อข้างต้นแล้ว ก็จะมีความต้องการที่สูงขึ้น คือ ความต้องการด้านสังคม จะเริ่มเป็นสิ่งที่จิตใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้จะเป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ

4. ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นในสังคม (Esteem or status needs) ความต้องการขั้นต่อมา เป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คือ ความมั่นใจในตนเองในเรื่องความสามารถ ความรู้ และความสำคัญของตัวเอง รวมตลอดทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรืออยากให้บุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบในหน้าที่การงานการดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์กร

5. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต (Self – actualization or self – realization) ถือเป็นลำดับขั้นความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์ ก็คือความต้องการที่จะสำเร็จในชีวิตตามความนึกคิดหรือ

ความคาดหวัง ทะเยอทะยาน ใฝ่ฝัน ภายหลังจากที่มนุษย์ได้รับการสนองตอบความต้องการทั้ง 4 ขั้นอย่างครบถ้วนแล้ว ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดขึ้น และมักจะเป็นความต้องการที่เป็นอิสระเฉพาะแต่ละคนซึ่งต่างก็มีความนึกคิดใฝ่ฝันที่อยากได้รับผลสำเร็จในสิ่งอันสูงส่งในทัศนะของตน

จากความต้องการของมนุษย์นั้น ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติทั่วไป ทุกคนย่อมมีความต้องการในสิ่งที่ไม่แตกต่างกัน มีความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค มีความต้องการการพักผ่อนความมั่นคงในหน้าที่การงาน สถานะทางสังคมที่อยากให้บุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญ อยากได้รับผลสำเร็จในมุมมองที่ตนเองต้องการ ซึ่งการได้มาในสิ่งที่ต้องการทั้งหลายเหล่านี้ มาพร้อมกับการพัฒนาตนเองในทักษะต่างๆ เกิดขึ้นได้โดยอาศัยการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสังคมที่พึ่งพาอาศัยกัน ในส่วนของคนพิการก็แตกต่างกัน

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการ ในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดย คำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2561 จาก http://www.qa.kmutnb.ac.th/upload_files/pakadout/Orther/Edu_law42_v245.pdf)

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา ในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น กระทรวงศึกษาธิการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักปลัด (สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm#18>)

ตามหลักสิทธิความเท่าเทียม คนพิการย่อมมีความต้องการ และสิทธิในการเข้าถึงสื่อเช่นเดียวกับบุคคลโดยทั่วไป โทรทัศน์เป็นสื่อสารมวลชนที่มีศักยภาพในการเข้าถึงกลุ่มคนจำนวนมากและกว้างขวางโดยอาศัยทักษะการดูและการฟัง สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ผู้บกพร่องทางการเห็นมีความต้องการในการเปิดรับชม รับฟัง เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารในเบื้องต้น ดังนั้น บทความนี้ จึงมุ่งเน้นที่ศึกษาสถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับคนพิการทางสายตาของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ที่เกิดขึ้นในปี 2559-2561

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาสถานการณ์รายการโทรทัศน์เพื่อการเรียนรู้สำหรับคนพิการทางสายตาของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ปี 2559-2561 : กรณีศึกษา สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

วิธีการศึกษา

1. วิเคราะห์ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม และเนื้อหารายการที่มีรูปแบบการผลิตรายการแบบบรรยายภาพ Audio Description (AD)

2. มุ่งเน้นการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลรายการและเว็บไซต์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานรายการโทรทัศน์เพื่อผู้บกพร่องทางการเห็น โดยวิเคราะห์ผังรายการของสถานีโทรทัศน์ที่ให้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนด้อยโอกาสและเป็นสื่อของรัฐ 2 สถานี คือ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (NBT)

3. สัมภาษณ์คนพิการทางสายตาที่มีบทบาทและหน้าที่ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมกับ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์จำนวน 2 คน คือ

3.1 นายสุรเดช สุริยานิช ตำแหน่ง : ครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนการศึกษาคนตาบอดธรรมสาธิตหาดใหญ่ สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ลักษณะทางสายตา คือ บอดสนิท (ตาบอดภายหลัง)

3.2 นายสุชน เพ็ชรประสมกุล ตำแหน่ง ตรวจสอบและประเมินมาตรฐานสื่อ โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดธรรมสาธิตหาดใหญ่ สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ลักษณะทางสายตา คือ บอดสนิท (ตาบอดตั้งแต่กำเนิด)

ผลการศึกษา

1.ความเป็นมาประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

ตั้งแต่วันที่ 29 มีนาคม 2556 กสทช.ได้ลงนามความร่วมมือกับสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ในการส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงและรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อได้อย่างเท่าเทียม 4 รายการโทรทัศน์และวิทยุนำร่องเพื่อผู้พิการอย่างเต็มรูปแบบ ประกอบด้วยรายการอร่อยอย่างยิ่ง ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และสามารถรับฟังเสียงบรรยายได้ภาพได้ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเริ่มออกอากาศบริการเพื่อผู้พิการวันที่ 7 มิถุนายน 2556 รายการ กิน อยู่ คือ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสออกอากาศวันที่ 1 มิถุนายน 2556 รายการศึกษาทัศน์ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และรายการ Deaf Chanel ทางทรูวิชั่นส์ที่ ซึ่งทั้ง 4 รายการจะเพิ่มเติมการให้บริการแก่ผู้พิการนอกเหนือจากภาษามือและตัวอักษรเพื่อให้มีความเข้าใจเนื้อหารายการมากยิ่งขึ้น เช่น คำบรรยายการสนทนา คำบรรยายเสียงประกอบเสียงดนตรี เสียงหัวเราะ หรือบรรยายภาพในเนื้อหาที่ไม่มีเสียงประกอบให้ผู้รับฟังได้เข้าใจเนื้อเรื่อง ขณะที่ ที่ประชุมคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ยังเห็นชอบในหลักการให้เพิ่มเงื่อนไขแนบท้ายใบอนุญาตทีวีดิจิทัลที่ต้องมีรายการเพื่อผู้พิการสามารถรับชมได้ด้วย ซึ่งอยู่ระหว่างการ

ออกเป็นประกาศจะมีผลบังคับใช้เบื้องต้นกับช่องทีวีดิจิทัล จำนวน 24 ช่องในบริการธุรกิจ (ไทยรัฐ, กสทช. คลอด 4 ต้นแบบรายการเพื่อผู้พิการ ออกอากาศหน้าจอ สืบค้นเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2561 จาก <https://www.thairath.co.th/content/348059>)

ต่อมา คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) ปฏิบัติหน้าที่แทน กสทช. จัดประชุมครั้งที่ 31/2559 เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2559 ได้พิจารณา (ร่าง) มาตรฐานการให้บริการ มาตรฐานด้านเทคนิค และความเหมาะสมของรูปแบบรายการกับบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ และมีมติให้นำร่างดังกล่าวไปปรับปรุงความคิดเห็นกลุ่มย่อย (Focus Group) จากผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ประกอบกิจการ สำนักงาน กสทช. จึงได้เชิญผู้ประกอบกิจการ โทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล หรือ ดิจิทัลทีวี องค์กรแต่ละประเภทความพิการที่เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย ฯลฯ สถาบันวิชาการซึ่งทำการศึกษาเรื่องดังกล่าวร่วมกับ สำนักงาน กสทช. ในการจัดทำคู่มือเพื่อยกร่างมาตรฐานทั้ง 3 บริการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต รวมทั้ง หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมเพื่อให้ความคิดเห็นต่อ (ร่าง) มาตรฐานการให้บริการ มาตรฐานด้านเทคนิค และความเหมาะสมของรูปแบบรายการกับบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ในวันพฤหัสบดีที่ 29 กันยายน 2559 เพื่อเสนอต่อ กสท. พิจารณาต่อ

กสทช. จึงได้ออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนที่การให้เข้าถึง หรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ โดยได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา หน้า 6 เล่ม 133 ตอนพิเศษ 35 ง เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559 ซึ่งข้อ 8 กำหนดเป็นหลักการให้ กสทช. กำหนด มาตรฐานการให้บริการ มาตรฐานด้านเทคนิค และความเหมาะสมของรูปแบบรายการกับบริการโทรทัศน์ ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ออกมาเป็นฉบับที่ 1

โดยมาตรฐานการให้บริการ คือ ดิจิทัลทีวีต้องจัดให้มีบริการ โดยมีเวลาตามบทเฉพาะกาล 2 ปี และในปี พ.ศ. 2561 โดยประมาณ อย่างน้อยต้องมีสัดส่วนบริการในรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามประเภทการประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาต ดังนี้ (1) บริการล่ามภาษามือ (Sign Language) หรือบริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีการบรรยายด้วยภาษามือในช่วงเวลาเดียวกับที่รายการ มีเสียงพูด หรือเสียงประกอบเกิดขึ้น อย่างน้อยร้อยละ 5 แต่ไม่น้อยกว่า 60 นาที (2) บริการคำบรรยาย แทนเสียง (Closed Caption) หรือบริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีการบรรยาย เป็นอักษรวิ่ง หรือตัวอักษร สัญลักษณ์ ภาพ หรือทางเลือกอื่นที่แสดงขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับที่รายการ มีเสียงพูด หรือเสียงประกอบ เกิดขึ้น และ ผู้รับชมสามารถเปิดหรือปิดบริการดังกล่าวด้วยตนเองได้ อย่างน้อยร้อยละ 40 แต่ไม่น้อยกว่า 180 นาที (3) บริการเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) หรือบริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีการบรรยายภาพด้วยเสียง หรือจัดให้มีการบรรยายภาพเพิ่มเติมเป็นพิเศษในบางช่วงเวลาของรายการที่ไม่มีเสียงบรรยาย ตามปกติ อย่างน้อยร้อยละ 5 แต่ไม่น้อยกว่า 60 นาที

ต่อมาเมื่อ 9 มีนาคม 2560 มีประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนที่การให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 2) โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนที่การให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ เพื่อกำหนดระยะเวลาให้ผู้รับใบอนุญาต ดำเนินการจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีล่ามภาษามือ คำบรรยาย

เป็นอักษรวิ้ง และคำบรรยายเป็นเสียงในเวลา ออกอากาศ และระยะเวลาให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทน เสียง และเสียงบรรยายภาพตามมาตรการพื้นฐานให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมใน ปัจจุบัน และไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ได้รับใบอนุญาตเกินสมควร อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 27 วรคหนึ่ง (6) และ (13) มาตรา 41 และมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 ประกอบกับมาตรา 7 มาตรา 16 มาตรา 27 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 51 และมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง และ กิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติจึงกำหนดหลักเกณฑ์การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคณพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์ จากรายการของกิจการโทรทัศน์เพิ่มเติม โดย ข้อ 4 ให้ยกเลิกความในข้อ 29 ของประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการ โทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคณพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน “ข้อ 29 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามประกาศนี้ผู้รับใบอนุญาต ต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเป็นอักษรวิ้ง หรือคำบรรยายเป็นเสียง

ในเวลาออกอากาศแล้วแต่กรณีอย่างน้อยวันละหกสิบนาที่นับแต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ และเมื่อประกาศนี้ มีผลใช้บังคับแล้ว 2 ปีหรือตามระยะเวลาที่คณะกรรมการมีคำสั่งกำหนด ผู้รับใบอนุญาต ต้องจัดให้มีบริการ โทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเป็นอักษรวิ้ง และคำบรรยายเป็นเสียงใน เวลาออกอากาศรวมกัน อย่างน้อยวันละหกสิบนาที่ เมื่อประกาศนี้มีผลใช้บังคับแล้ว 3 ปีหรือตามระยะ เวลาที่คณะกรรมการมีคำสั่งกำหนด ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือคำ บรรยายแทนเสียงและเสียงบรรยายภาพ ตามมาตรการพื้นฐานอย่างน้อยตามสัดส่วนและระยะเวลาที่ กำหนด

สำหรับการดำเนินการจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือคำบรรยายแทนเสียงและ เสียงบรรยายภาพ ตามมาตรการส่งเสริมให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด เพื่อประโยชน์สาธารณะ และเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคณพิการ คณะกรรมการ อาจมีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงระยะ เวลาที่กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการ ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคณ พิการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ตามที่เห็นสมควรและเป็นการเหมาะสม”

สรุปคือ ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลต้องจัดให้มีบริการตามสัดส่วนดังนี้
6 กุมภาพันธ์ 2559 ถึง 5 กุมภาพันธ์ 2562 จัดทำบริการใดบริการหนึ่งอย่างน้อยวันละ 60 นาที
6 กุมภาพันธ์ 2562 - 5 กุมภาพันธ์ 2563 จัดทำทั้ง 3 บริการรวมกันอย่างน้อยวันละ 60 นาที
6 กุมภาพันธ์ 2563 เป็นต้นไปจัดให้มีบริการโทรทัศน์ คือ บริการล่ามภาษามืออย่างน้อยวันละ 60 นาที และบริการคำบรรยายแทนเสียงอย่างน้อยวันละ 180 นาที และ บริการเสียงบรรยายภาพ อย่างน้อยวันละ 60 นาที

ผู้ประกอบกิจการต้องทำบริการในรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น

1. รายการข่าว
2. รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
3. รายการส่งเสริมการศึกษาจริยธรรมศิลปวัฒนธรรม
4. รายการให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

และสำหรับรูปแบบการผลิตรายการเพื่อคนพิการทางสายตา มีลักษณะที่แตกต่างจากจากรายการทั่วไป คือ มาตรฐานการให้บริการเสียงบรรยายภาพ Audio Description ตามประกาศสำนักงานกสทช. เรื่องแนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ ให้ความหมายของ บริการเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) คือบริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีคำบรรยายภาพด้วยเสียงหรือจัดให้มีบริการเสียงบรรยายภาพเพิ่มเติมเป็นพิเศษในบางช่วงเวลาของรายการที่ไม่มีเสียงบรรยายตามปกติเพื่อให้คนพิการทางการเห็นหรือผู้ที่มีปัญหาด้านสายตาเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ได้มากขึ้น(บริการโทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของคนพิการ (บริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเสียง และเสียงบรรยายภาพ) สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2561,จาก <http://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2018-02-28-09-05-03>)

หลักการทั่วไป การผลิตเสียงบรรยายภาพไม่ควรบรรยายทับเสียงต้นฉบับหรือแทรกขึ้นระหว่างบทสนทนาต้องสร้างความสมดุลระหว่างความเข้าใจและเพลิดเพลินโดยคำนึงถึงการให้ข้อมูลที่พอดีกับช่วงระยะเวลาหนึ่งไม่ให้ปริมาณมากเกินไปจนทำให้เสียรรถรสในการรับฟัง การสร้างความสมดุลระหว่างความเข้าใจ (Comprehension) และความเพลิดเพลิน (Enjoyment) เสียงบรรยายภาพต้องกลมกลืนไปกับเนื้อหาต้นฉบับ เช่นการใช้เสียงบรรยาย สีการการ สื่อสารให้สอดคล้องเป็นทิศทางเดียวกับต้นฉบับ และต้องทำให้ผู้ชมเกิดการเชื่อมโยงเรื่องราวได้ด้วยตนเองและ ได้อรรถรสในการรับชม

เสียงบรรยายเสียงของผู้บรรยายต้องแตกต่างจากเสียงต้นฉบับหรือโทนเสียงต่างกัน

การบรรยาย

- ไตเติลและเครดิตท้าย บรรยายรายละเอียดตามตัวอักษรเกี่ยวกับเพลงประกอบ เช่น ชื่อ นักร้อง ชื่อผู้แต่งเพลง เป็นต้น รวมถึงรายละเอียดเกี่ยวกับช่องทางการติดต่อรายการ วันเวลาในการออกอากาศ และการบรรยายไตเติลหรือเครดิตท้าย บรรยายเฉพาะข้อมูลที่สำคัญที่เป็นข้อมูลหลักของการผลิตรายการตามเวลาที่จำกัด

- ตัวละคร พิธีกร และผู้ร่วมรายการ บอกรูปร่าง เช่น สูง อ้วน ผอม ท้วม ผิวพรรณ เช่น ขาว คล้ำ ทรงผม และระบุชื่อตัวละครที่กำลังแสดงสีหน้าท่าทางอย่างไร

- การแต่งกาย บรรยายการแต่งกายของตัวละคร เพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเสื้อผ้า สไตล์

- ตำแหน่งของตัวละคร พิธีกร ผู้ร่วมรายการ และการเคลื่อนย้ายไปยังตำแหน่งอื่น

- ฉาก สถานที่ บรรยายรายละเอียดของฉากหรือสถานที่ถ่ายทำให้ผู้ชมทราบว่า รายการนั้นถ่ายทำที่ใด เช่น ในห้องส่ง ห้องครัว ที่บ้าน ที่โรงแรม ต่างจังหวัด หรือในเมือง

- สื่อบรรยายสีเพื่อให้จินตนาการและนึกถึงความหมายของสีนั้นได้ เช่น สีแดงหมายถึงความร้อน สีเขียวหมายถึงความสดชื่น สีฟ้าหมายถึงความสบาย ความเย็น

- ทิศทาง บรรยายโดยระบุทิศทางแบบซ้าย ขวา หน้า หลัง

- ช่วงเวลา บรรยายการเปลี่ยนแปลงของเวลา กลางวัน ยามเช้า ความมืด สว่าง การย้อนเวลา หรือการบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

- ขนาด บรรยายโดยตัดเศษหรือส่วนเกินเล็กๆ น้อยๆ ออกไป ให้เหลือเพียงตัวเลขถ้วนๆ

- ลักษณะทางสรีระของบุคคล บรรยายลักษณะทางสรีระ เช่น สีของผมและสีผิว โดยเฉพาะลักษณะเฉพาะของบุคคล และควรระมัดระวังการบรรยายลักษณะทางสรีระของบุคคลที่อาจเป็นการล้อเลียนดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลด้วย

การใช้ภาษา คือรูปแบบภาษา และอักขรวิธี

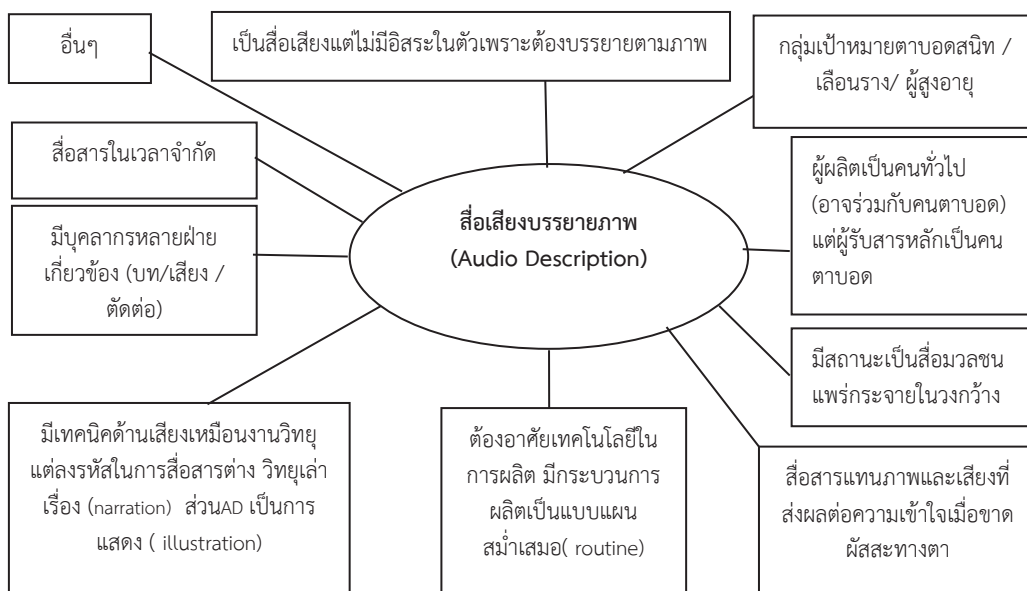
- ใช้ภาษาเพื่อการบรรยายถึงทางการ เป็นภาษาเพื่อการพูด ไม่ใช่ภาษาที่เป็นทางการ และไม่ก้าวข้ามไปใช้ภาษาที่ตนเองมากเกินไป รวมถึงไม่ใช่ภาษาสแลงในบทเสียงบรรยายภาพ

- ใช้ภาษาง่าย กระชับ สั้น ได้ใจความ ไม่ใช่ภาษาที่ซับซ้อน และไม่ใช้ภาษาในเชิงวรรณกรรมหรือภาษากวี ไม่ใช่คำศัพท์สูง

- เลือกบรรยายเป็นประโยคที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ออกเสียงภาษาไทย ได้ถูกต้องตามอักขรวิธี

- ใช้คำกริยาอย่างถูกต้อง เช่น ใช้มีดทำอาหาร หั่น สับ ซอย เป็นต้น

กุลนารี เสือโรจน์,2558 จากบทความสังเคราะห์การวิจัยถอดบทเรียนหลักการเขียนบทเสียงบรรยายภาพรายการอาหารทางโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น ของรายการ กิน อยู่ คือ แสดงคุณลักษณะเฉพาะของสื่อเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) ในรายการดังนี้

ภาพที่ 2 : แผนภาพแสดง คุณลักษณะเฉพาะของสื่อเสียงบรรยายภาพ (Audio Description)

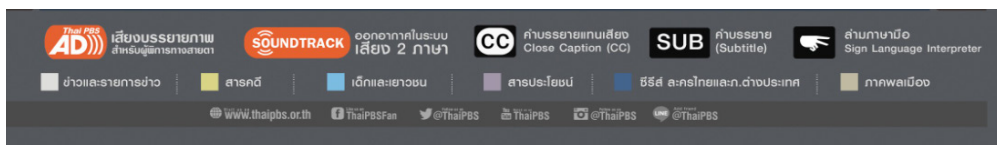
2. จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลรายการและเว็บไซต์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานรายการโทรทัศน์เพื่อผู้บกพร่องทางการเห็น โดยวิเคราะห์ผังรายการของสถานีโทรทัศน์ที่ให้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนด้อยโอกาสและเป็นสื่อของรัฐ 2 สถานี คือ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (NBT)

พบว่า สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนด้อยโอกาสโดยเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2561 ในวาระครบรอบ 10 ปีของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ศ.ดร. วิลาสินี พิพิธกุล ผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) ได้กล่าวถึงนโยบาย ทิศทาง รวมไปถึงยุทธศาสตร์การดำเนินงานของไทยพีบีเอสในทศวรรษใหม่ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในโลกยุคดิจิทัล มุ่งหวังให้คนไทยเข้าถึงเนื้อหาสื่อสาธารณะให้

มากที่สุด ผ่าน 10 ทิศทาง โดย 1 ในทิศทาง คือ การพัฒนาเทคโนโลยี สำหรับคนทุกกลุ่ม (Television For All) สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จะพยายามอย่างเต็มที่ในการลดช่องว่างการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน โดยมีระบบการทำงานที่จะมีภาษาที่ผู้ทุพพลภาพสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงผู้บกพร่องในกลุ่มอื่นๆ ด้วย ซึ่งย้อนกลับไปเมื่อศึกษาผังรายการโทรทัศน์ดิจิทัล พบว่า

ในปี 2558 สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ได้ทดลองออกอากาศรายการ D.I.Y สไตล์ นลินารายการ เมืองตลใจ รายการสำแดงศิลป์ รายการไทยเรียเตอร์ เนื่องจากทั้ง 4 รายการนี้ มีรูปแบบการนำเสนอที่มักจะเล่าเรื่องด้วยภาพ และเป็นรายการที่ให้ทั้งประโยชน์และความบันเทิงกับผู้ชมด้วย (รายการเปิดบ้าน Thai PBS : เบื้องหลังการทำ Audio Description วันที่ 5 มีนาคม 58 สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2561 จาก https://www.youtube.com/watch?v=Ec_R10j7yiA)

จากการศึกษาผังรายการโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส พบว่า ในผังรายการโทรทัศน์ปี 2558 ให้ความสำคัญกับรายการบรรยายเสียง แต่ผังรายการในปี 2559-2561 ยังไม่มีรายการที่ปรากฏสัญลักษณ์ของเสียงบรรยายภาพในผังรายการโทรทัศน์

ภาพที่ 1 : ข้อความที่อยู่ภายใต้ผังรายการของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
(ที่มา <http://program.thaipbs.or.th/schedules>)

ในปัจจุบัน สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสเปิดรับสมัครเจ้าหน้าที่พัฒนาผลผลิตรายการ ด้านการจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบ คือ การเขียนบทเสียงบรรยายภาพ Audio Description ให้ตรงกับเนื้อหารายการ ครอบคลุม และถูกต้องใส่คำอธิบายต่างๆ ในรายการ เพื่อสื่อสารให้ผู้พิการทางสายตาได้รรถรสในการรับฟังมากขึ้นลงเสียงบรรยายภาพ Audio Description ให้ตรงกับเนื้อหารายการตัดต่อแก้ไขเสียงบรรยายภาพ Audio Description ให้ตรงกับภาพและเสียงบรรยายตรวจสอบเช็คเสียงบรรยายภาพ Audio Description ทุกขั้นตอน โดยมีการ Preview ในขั้นตอนสุดท้ายก่อนออกอากาศ และจัดทำรายงานการปฏิบัติงาน และค้นคว้าหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงาน (การสรรหาพนักงานสืบค้นเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://org.thaipbs.or.th/career/careercontent/2135>)

ซึ่งถือได้ว่าทางสถานีให้ความสำคัญต่อการผลิตรายการเพื่อคนพิการ ด้านการจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพอย่างต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้น

สำหรับ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย มีวิสัยทัศน์ คือ เป็นสถานีหลักในด้านข่าวสารความรู้และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของสังคม เพื่อพัฒนาประเทศสู่สากล โดยมีการให้บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะ แก่คนพิการ คนด้อยโอกาส หรือกลุ่มความสนใจที่เป็นกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นๆ

จากการศึกษาผังรายการ พบว่า ทางสถานีไม่ได้มีสัญลักษณ์ของเสียงบรรยายภาพในผังรายการ ในปี 2561 รายการทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยมีรายการที่สนับสนุน ส่งเสริมคนพิการให้เข้าถึงและรับรู้ข้อมูลโดยใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ โดยเมื่อทำงานศึกษาผังรายการ พบว่ามีรายการที่มีลักษณะการบรรยายภาพ คือ รายการเป็นกันเอง ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ เวลา 17.30-18.00 น. เริ่มออกอากาศประมาณต้นเดือนเมษายน 2561 (สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย รายการโทรทัศน์เพื่อคนพิการ สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://cspch11web1.ecartstudio.net/th/?cat=279>) และมีรายการที่มีข้อมูลส่งเสริมเพื่อช่วยเหลือผู้พิการ อีก 2 รายการ คือ รายการเคียงบ่าเคียงไหล่ ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 17.30-18.00 น. เริ่มออกอากาศเมื่อ 1 กรกฎาคม 2560 และ รายการ Over the Limit ปฏิบัติการทะลุพิกัด คือรายการที่ส่งเสริมเพื่อช่วยเหลือผู้พิการ ด้วยการนำผู้พิการที่มีศักยภาพมาแข่งขันประกวด เช่น ร้องเพลง เล่นดนตรี และการแสดง ซึ่งเงินรางวัลกว่า 1 ล้านบาท มีการประกวดทั้งประเภทบุคคลและประเภททีม จะคัดเลือกเป็นรอบๆ โดยผู้พิการที่ผ่านเข้ารอบ จะได้รับการส่งเสริมในด้านต่างๆ ออกอากาศจันทร์-พฤหัสบดีเวลา 20.30 และวันศุกร์เวลา 21.00 น. ซึ่งทั้ง 3 รายการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในการผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และมีข้อมูลรายการที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดสดแต่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบการบรรยายภาพ

3. สัมภาษณ์ความต้องการของคนพิการทางสายตา

3.1 ประเภทรายการโทรทัศน์ที่เป็นเปิดรับและเข้าถึงสื่อ

สรุปได้ว่า คนพิการทางสายตามีความต้องการประเภทรายการโทรทัศน์ที่เหมือนและความแตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบรายการที่รับชมเหมือนกัน คือ รายการกีฬาประเภทต่างๆ เช่น ฟุตบอลลีกยุโรป การชกมวยแมตช์สำคัญๆ หรือวอลเลย์บอลรายการใหญ่ๆ สำหรับรายการโทรทัศน์ที่รับชมแตกต่างกัน คือ สุรเดช สุริยานิช รับชมประเภทรายการข่าวและวิเคราะห์ข่าว เช่น รายการถามตรงๆ กับจอมขวัญ หลาวเพชร และรายการข่าวทีวีวิเคราะห์ โดยคุณสุทธิชัย หยุ่น รวมถึงภาพยนตร์สั้น แตกต่างกับ สุธน เพ็ชรประสมกุล ที่จะรับชมรายการประเภทสารคดี เช่น สารคดีเนชั่นแนล จีโอกราฟฟิก สารคดี Discovery รายการทอล์คโชว์ เพื่อการกุศลต่างๆ รายการ Super 10 รายการ Super 60+ อัศจรรย์ะพันธุเก้า ไม่ชมภาพยนตร์สั้น

3.2 การรับรู้ข้อมูลจากประกาศจาก กสทช. ที่ให้ผู้ผลิตรายการผลิตรายการเพื่อคนพิการ

สรุปได้ว่า คนพิการทางสายตาได้รับรู้ข้อมูลจากประกาศจาก กสทช. และได้มีโอกาสเข้าร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อ กสทช. เมื่อปี พ.ศ. 2553 และเห็นว่าประกาศฯ ดังกล่าว ล่าช้ามาก รวมถึงถูกตัดทิ้งไปในหลายประเด็น ซึ่งปัญหาของการเข้าร่วมเกิดขึ้นจาก พรบ.ส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ และด้วยสิทธิคนพิการแห่งสหประชาชาติ กับเรื่องของการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ จึงเกิดการรวมกลุ่มคนพิการ ที่ต้องการจะเห็นประโยชน์จากหน้าจอโทรทัศน์

และให้ความเห็นเพิ่มเติมในส่วนของเด็กนักเรียนด้วยว่า ส่วนใหญ่ทราบว่า ทีวีดิจิทัลมีการผลิตรายการในรูปแบบบรรยายเสียง(Audio Description) แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพฯ สุราษฎร์ธานี ขอนแก่น เชียงใหม่ เพราะมีกลุ่มจิตอาสาหรืออาสาสมัครพาน้องไปดูภาพยนตร์อยู่บ่อยครั้ง รวมถึง คนพิการทางสายตาที่อยู่ในระบบการศึกษา จะเข้าถึงอุปกรณ์ได้ง่าย แต่หากเป็นจังหวัดเล็กๆ นักเรียนที่พิการทางสายตาก็อาจจะมีปัญหาในการเข้าถึงสื่อ รวมไปถึงคนที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาหรือมีอายุเยอะๆ สื่อบันเทิงของเขาก็จะไม่ใช้ทีวีดิจิทัล แต่สื่อบันเทิงจะขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในบ้านที่ไม่ว่าจะเปิดอะไรก็ต้องดู เช่น หากคนในบ้านชอบดูละครเขาก็จะได้ดูละคร เช่นกัน

3.3 รายการโทรทัศน์ที่ผลิตในรูปแบบ Audio Description ในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า คนพิการทางสายตา เคยรับชมภาพยนตร์ในรูปแบบ Audio Description เรื่อง คีตถึงวิทยา และให้ความเห็นตรงกันว่า มีคำบรรยายภาพเยอะจนเกินไป เหมือนนั่งดูในโรงภาพยนตร์ ที่มีคนพากย์เสียงใส่หูตลอดเวลา ทั้งในจอและนอกจอ ไม่มีช่องว่างให้หยุดคิด เหมือนมีคนพากย์คิดแทน ซึ่งคนพิการทางสายตาเห็นว่า สิ่งสำคัญในการรับชมภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ คือ จินตนาการ ซึ่งเกิดจากบรรยากาศและ ความคุ้นชิน ถึงแม้จะไม่เห็นภาพ ในบางครั้งอาจจะจินตนาการ และเสริมว่าภาพยนตร์ของประเทศญี่ปุ่นที่มีคำบรรยายภาพ มีจุดเด่นคือ เน้นอธิบายเฉพาะสิ่งที่ป็นรูปธรรม เช่น ภาพแม่น้ำในเวลากลางคืน ไม่ใส่ความรู้สึก ลงไป

3.4 ความต้องการและข้อเสนอแนะสำหรับรูปแบบรายการโทรทัศน์เพื่อคนพิการทางสายตา

สรุปได้ว่า คนพิการทางสายตา มีความต้องการและข้อเสนอแนะที่ว่า โทรทัศน์ไม่ได้ตอบโจทย์ การบริโภคสื่อในปัจจุบัน แต่หากเป็นในแง่ของสิทธิและโอกาสแล้ว โทรทัศน์ถือเป็นสื่อที่สามารถใช้ในการเรียนรู้ เสริมสร้างสิทธิและอำนาจในการสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะได้อย่างดี แต่ด้วยอุปกรณ์โทรศัพท์ สมาร์ทโฟนในปัจจุบันทำให้เข้าถึงได้ง่ายกว่าการใช้รีโมทคอนโทรลของโทรทัศน์ และเห็นว่าเวลาที่มีความสำคัญมากกว่าอุปกรณ์ เช่น อยากดูรายการโทรทัศน์แต่มีเวลาว่างตอน 4 ทุ่ม ก็จะดูรายการย้อนหลังผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงโทรศัพท์หรือคอมพิวเตอร์มีความสะดวกกับคนพิการทางสายตา แต่การเข้าถึงโทรทัศน์อยู่ที่อุปกรณ์ควบคุมที่เป็นอุปสรรคอย่างมาก เช่น อุปกรณ์เชื่อมต่อขาดการแสดงผลเชื่อมต่อของภาพ เวลาคนพิการทางสายตาใช้รีโมทคอนโทรล คือ การกดปุ่มต่างๆไปเรื่อยๆขอบช่องไหนก็หยุดตรงนั้น แต่ถ้าหากใช้โทรศัพท์สมาร์ตโฟนหรืออินเทอร์เน็ตที่มีสกรีนรีดเดอร์ (Screen Reader) ทำให้คนพิการทางสายตาเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายกว่า จึงอยากให้พิจารณาเรื่องของอุปกรณ์เพื่อการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์

และกล่าวว่า 80% ของคนพิการทางสายตาไม่ได้ฟังแฉวิญญูกระจายเสียงเพียงอย่างเดียว แต่ยังเสฟสื่อต่างๆ เช่นเดียวกับคนปกติ ซึ่งมีความเห็นว่า รายการโทรทัศน์เพื่อคนพิการทางสายตาที่ผลิตในรูปแบบบรรยายภาพ (Audio Description) ยังมีความจำเป็นอย่างมาก จึงเสนอแนะจำนวน 2 ประเด็น คือ 1. ให้ผู้ผลิตรายการ หรือ ผู้ประกาศข่าว ให้ความสำคัญและใส่ใจว่ารายการที่น่าเสนอ ควรเข้าถึงคนทุกกลุ่ม ตัวอย่างเช่น การบรรยาย หรือการให้เสียงเพลงประกอบ และ 2. อุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ ต้องตอบโจทย์ที่เข้าถึงง่ายและเป็นประโยชน์ต่อคนพิการทางสายตา เพราะหากไม่มีอุปกรณ์ในการเข้าถึงได้ง่ายๆ ก็จะไม่ตอบโจทย์ใดๆ รวมถึงมองว่าอุปกรณ์ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) ในปัจจุบันก็เข้ามาช่วยเหลือคนพิการได้มาก

เพิ่มเติมอีกว่า ในการบรรยายภาพ บรรยายข้อมูลเพียงแค ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ก็เพียงพอ และหากเป็นข่าวด่วน เช่น ภัยพิบัติ แผ่นดินไหว น้ำท่วมหรือข่าวที่เป็นเรื่องด่วนๆ สถานีโทรทัศน์ไม่ควรขึ้นแต่ภาพและเสียงเพลงประกอบ โดยไม่มีเสียงบรรยายใดๆ เพราะทำให้ไม่ทราบว่เกิดอะไรขึ้น และเห็นว่า ความสุข ความสุนทรีย์อย่างหนึ่งของคนตาดีหรือคนตาบอด คือ จินตนาการ เพราะการรับรู้ ไม่ได้สร้างความสุขให้กับมนุษย์ได้ทุกอย่าง การได้ลิ้ม การได้ลองท่าย ความเสี่ยง มันก็ทำให้สนุก และเรียนรู้ได้เช่นกัน

อภิปรายผล

1. ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติกับการกำหนดให้สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ออกอากาศตามประกาศที่กำหนด เช่น 6 กุมภาพันธ์ 2559 -5 กุมภาพันธ์ 2562 จัดทำทั้ง 3 บริการรวมกันอย่างน้อยวันละ 60 นาที และผู้ประกอบการต้องทำบริการในรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ในรายการข่าว รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รายการส่งเสริมการศึกษาจริยธรรมศิลปวัฒนธรรม รายการให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม นั้น โดยส่วนใหญ่สถานีโทรทัศน์สามารถดำเนินการได้ ในส่วนของการบริการล่ามภาษามือ บริการคำบรรยายแทนเสียง แต่ในส่วนของการบรรยายภาพ จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิตรายการเพิ่มมากขึ้น และรูปแบบรายการที่มีการบรรยายภาพส่วนใหญ่เน้นไปในรูปแบบสร้างความบันเทิงมากกว่ารูปแบบรายการข่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับประกาศดังกล่าว

2. สถานการณ์รายการโทรทัศน์สำหรับคนพิการทางสายตาของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ปี 2559-2561 พบว่า สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มคนด้อยโอกาส คือ การพัฒนาเทคโนโลยี สำหรับคนทุกกลุ่ม (Television For All) สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสพยายามอย่างเต็มที่ในการลดช่องว่างการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน โดยมีระบบการทำงานที่จะมีภาษาที่ผู้ทุพพลภาพสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงผู้บกพร่องในกลุ่มอื่นๆ ด้วย และในปัจจุบัน สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เปิดรับสมัครเจ้าหน้าที่พัฒนาผลผลิตรายการ ด้านการจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) สอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ 1 และ 2) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักบนพื้นฐานของ “ความเสมอภาคในการเปิดรับสื่อ” และดำเนินการให้คนพิการสามารถเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป เช่นเดียวกับสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ที่มีวิสัยทัศน์เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีการให้บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะ แก่คนพิการ คนด้อยโอกาส หรือกลุ่มความสนใจที่เป็นกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นๆ เช่นเดียวกัน

3. ความต้องการหรือข้อเสนอแนะจากผู้บกพร่องทางการเห็นกับหลักการทั่วไปในการผลิตเสียงบรรยายภาพ เช่น การผลิตเสียงบรรยายภาพไม่ควรบรรยายทับเสียงต้นฉบับหรือแทรกขึ้นระหว่างบทสนทนาต้องสร้างความสมดุลระหว่างความเข้าใจและเพลิดเพลินโดยคำนึงถึงการให้ข้อมูลที่พอดีกับช่วงระยะเวลาหนึ่งไม่ให้ปริมาณมากเกินไปจนทำให้เสียรรถรสในการรับฟัง สอดคล้องกับความต้องการของผู้บกพร่องทางการเห็นที่ ต้องการให้มีคำบรรยายภาพที่ไม่มากเกินไปจนทำให้ไม่สามารถจินตนาการได้ แต่การสร้างเสียงบรรยายภาพจะสามารถให้ข้อมูลครอบคลุมถึงคนพิการทุกประเภทหรือไม่ ต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของคนพิการแต่ละคน สำหรับกรณีคนพิการได้ศึกษา มีความรู้หรือมีทักษะเกี่ยวกับการผลิตสื่อโทรทัศน์ คนพิการอาจสะท้อนมุมมองของคนพิการในกระบวนการผลิตสื่อได้ และผู้ผลิตสื่อควรรับรู้ด้วยว่า คนพิการแต่ละคนมีความคิดเห็น ความเชื่อ และค่านิยมแตกต่างกัน ฉะนั้น การรับข้อมูลจากคนพิการเพียง 1 คน หรือน้อยคน ไม่อาจอ้างว่าเป็นความเห็นของคนพิการส่วนใหญ่ ดังนั้น การผลิตรายการโทรทัศน์ควรให้ความสำคัญ พิจารณาด้วยความรอบคอบและคำนึงถึงผู้บริโภคทุกคนอย่างเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสอบถามความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ หรือความต้องการสื่อประเภทต่างๆ ของคนพิการในทุกๆกลุ่มของสังคม ทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ และในอาชีพที่มีความหลากหลาย
2. สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ต้องมีการปรับตัว เรียนรู้และศึกษารูปแบบในการผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อคนพิการพัฒนาบุคลากรด้านผลิตรายการให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิตรายการรูปแบบการบรรยายภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มาใช้ให้เกิดประโยชน์
3. ทุกคนย่อมมีสิทธิในการเปิดรับสื่อเพื่อความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน ดังนั้น รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านการผลิตรายการและพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม รวมทั้งสนับสนุนปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า AI ให้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น
4. สื่อทุกประเภททั้ง วิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม ต้องเตรียมปรับตัว วางมาตรฐานเพื่อเปิดโอกาสให้คนในสังคมเข้าถึงอย่างเป็นธรรม หรือผู้พิการอาจมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง รูปแบบ และเนื้อหาด้วยตัวเองเพิ่มมากขึ้น
5. คนพิการควรเรียนรู้การดูสื่อโทรทัศน์ในรูปแบบที่คนทั่วไปดู โดยไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบแปลกแยกเฉพาะคนพิการ เพียงแต่ผู้ผลิตรายการอาจปรับรูปแบบสื่อโทรทัศน์บางรายการเป็นครั้งคราวเพื่อสนับสนุนให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในรายการได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร. ชัชวาล ชุมรักษา, ดร.นุชนาฏ ใจดำรงค์, ผศ.ดร.จินตนา กสินันท์ ที่ให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำในการเขียนบทความฉบับนี้ให้สำเร็จและสมบูรณ์ ขอขอบคุณอาจารย์วันเฉลิม ว่องสนั่นศิลป์ และผู้ให้ข้อมูลทั้งสองท่าน คือ นายสุรเดช สุริยวานิช (ครูการ์ตูน) นายสุธน เพ็ชรประสมกุล (ครูธน)

บรรณานุกรม

- กุลนารี เสือโรจน์.(2558). *การวิจัยถอดบทเรียนหลักการเขียนบทสื่อเสียงบรรยายภาพรายการอาหารทางโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น*. (วิจัยจากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.(2561) ข้อมูลสถิติคนพิการ [เว็บบล็อก] สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/more_news.php?cid=81
- กระทรวงศึกษาธิการ.(25461).พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ.[เว็บบล็อก] สืบค้นจาก<http://www.moe.go.th/moe/th/office/powerMOE2556.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักปลัด.(2560).เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา. [เว็บบล็อก] สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm#18>
- คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.(2561).บริการโทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของคนพิการ (บริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเสียง และเสียงบรรยายภาพ) [เว็บบล็อก] สืบค้นจาก <http://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2018-02-28-09-05-03>
- คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.(2561).ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ ให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์(ฉบับที่ 1) [เว็บบล็อก] สืบค้นจาก<https://broadcast.nbtc.go.th/data/document/law/doc/th/590200000001.pdf>
- คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ .(2561).ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 2) [เว็บบล็อก] สืบค้นจาก [https://broadcast.nbtc.go.th/data/document/law/doc/th/600500000002 .pdf](https://broadcast.nbtc.go.th/data/document/law/doc/th/600500000002.pdf)
- ธีรวัช เจนวาชรวัช. (2557). *คู่มือการผลิตเสียงบรรยายภาพ*. กรุงเทพฯ:สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา.
- ภัททิรา กลิ่นเลขา. (2557). *พฤติกรรม的开รับสื่อและความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ของคนพิการทางสายตา*, คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- ราชกิจจานุเบกษา.(2560).ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. [เว็บบล็อก] สืบค้นจากhttp://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส.(2561).การสรรหาพนักงาน. [เว็บบล็อก] สืบค้น <https://org.thaipbs.or.th/career/careercontent/2135>)
- สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส.(2561). ทิศทางก้าวใหม่ไทยพีบีเอส [เว็บบล็อก] สืบค้นจาก <http://org.thaipbs.or.th/organization/direction>
- สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย.(2561) วิสัยทัศน์และพันธกิจ. [เว็บบล็อก] สืบค้นจากhttp://tv11.prd.go.th/tv11/main.php?filename=index_nbt

หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ.(2559) จัดประชุม (ร่าง) ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ ให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ [เว็บบล็อก] สืบค้นจาก <http://www.thansettakij.com/content/102025>

อารดา ครุจิต และคณะ.(2558). *หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ*.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Snyder.J (2014). *The Visual Mad Verbal*.American Council of the Blind.Arlington.VA.USA

บุคลากรกรม

สุธน เพ็ชรประสมกุล (ผู้ให้สัมภาษณ์). ภัททิรา กลิ่นเลขา (ผู้สัมภาษณ์). โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดธรรม
สาเกตหาดใหญ่ อำเภอกาบังใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561.
สุรเดช สุริยวานิช (ผู้ให้สัมภาษณ์). ภัททิรา กลิ่นเลขา (ผู้สัมภาษณ์). โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดธรรม
สาเกตหาดใหญ่ อำเภอกาบังใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561.

รูปแบบเรื่องเต็ม
ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4
พิมพ์ด้วยตัวอักษร TH SarabunPSK

3 ซม.

ขนาดตัวอักษร 18

โมเดลการวัดผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ของสถาบันผลิตครู

The Impact Measurement Model of Third Round External Quality

Assessment of Teacher Profession Institutes

ผู้วิจัย อุทัย ศิริคุณ¹

ขนาดตัวอักษร 14 และใส่
ตัวเลข (ผู้แต่ง)ท้ายนามสกุล
สำหรับ Corresponding

Uthai Sirickoon¹

Uthai.edu@gmail.com

กฤษฎากาญจน์ โตพิทักษ์²

Krittayakan Topithak²

เสาวรส ยิ่งวรรณ³

Sowaros Yingwanna³

ขนาดตัวอักษร 16

บทคัดย่อ

← 3.5 ซม. → มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาโมเดลการวัดผลกระทบการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของสถาบันผลิตครู..... ← 3 ซม. →

คำสำคัญ: โมเดลการวัด, ผลกระทบ, การประเมินคุณภาพภายนอก

ขนาด
ตัวอักษร
12

¹ นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการประเมินผลและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการประเมินผลและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

3 ซม.

ขนาด
ตัวอักษร 14

ขนาดตัวอักษร 16

Abstract

This research aimed to develop the impact measurement model of third round from external quality assessment of teacher profession institutes.

Keywords: measurement model, impact external, external quality assessment

เนื้อหาขนาดตัวอักษร 14

บทนำ

หัวข้อขนาดตัวอักษร 16

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

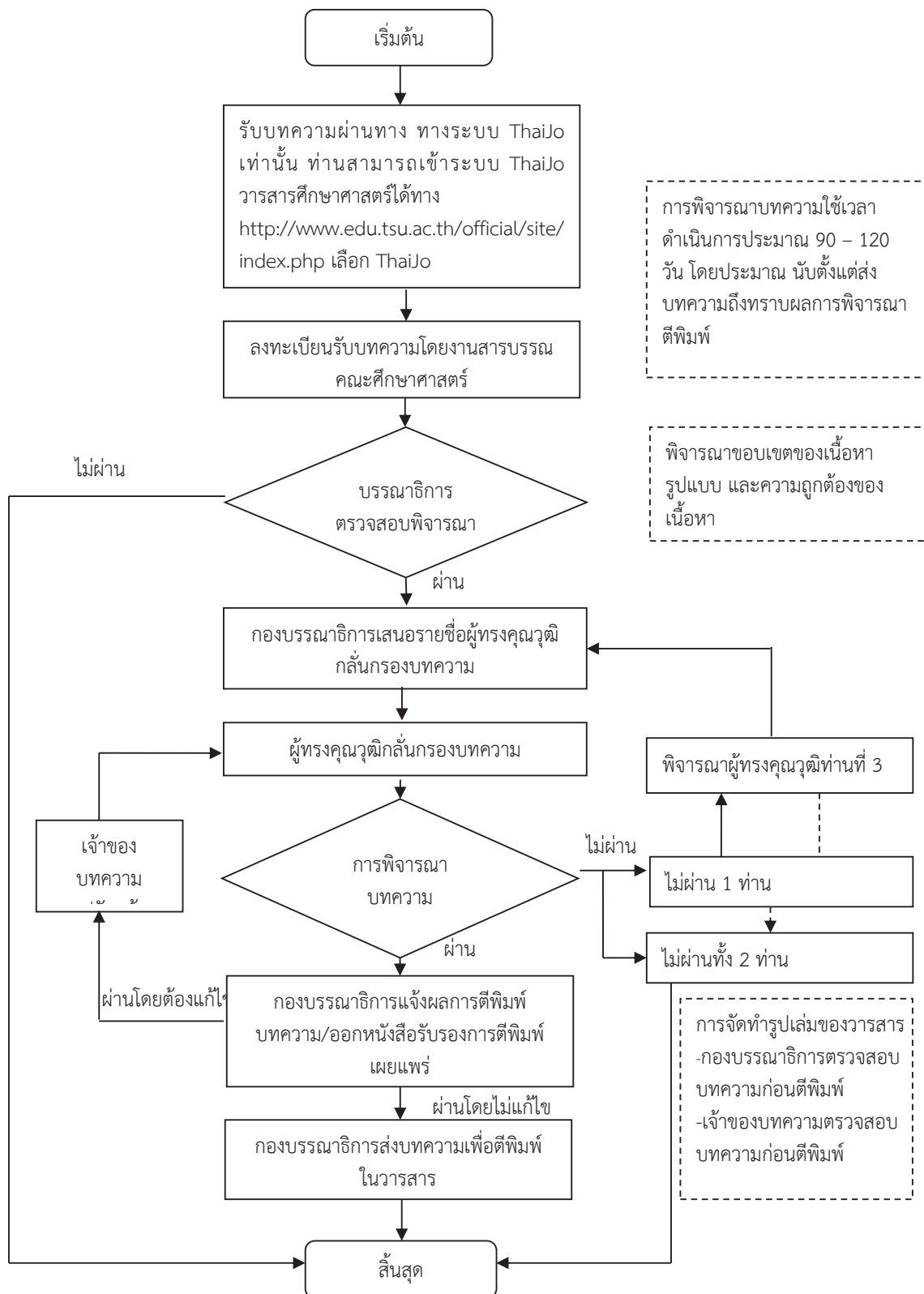
อภิปรายผล

ข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม (ใช้รูปแบบ APA 6th edition)

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2547). *พระราชบัญญัติ การศึกษาชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)* หน้า 29-30.
- รุจิราพรรณ คงช่วย. (2556). “ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคใต้”, *วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 13(1), 47-58.
- ไพศาล วรคำ.(2556) *การวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- ภาณุ อดกลั่น. (2556). *โมเดลการวัดผลกระทบจากการประเมินคุณภาพภายนอก*. (ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุชนิพนธ์). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). *สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : เรือนแก้ว การพิมพ์.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L. and Black, W.C. (1998). *Multivariate Data Analysis*. New Jersey : Prentice Hall.

ขั้นตอนการตีพิมพ์เผยแพร่วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาบทความวารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1

1. ดร.พงษ์เกษม สิงห์รุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. ดร.อริญชัย พรหมเทพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3. ผศ.ดร.เรวดี กระโหมวงศ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
4. รศ.ดร.สุทธีวรรณ พิรศักดิ์โสภณ	อาจารย์เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. ผศ.ดร.ณัฐภรณ์ หลาวทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. รศ.ดร.คุณิ โยเหลา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. ผศ.ดร.สิทธิชัย วิชัยดิษฐ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. อ.ดร.ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
9. ผศ.ดร.ไชรัตน์ ปรานี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
10. รศ.ดร.ปราสาท เนืองเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
11. ผศ.ดร.กฤตยากาญจน์ โตพิทักษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
12. รศ.ดร.เกษตรชัย และหิมา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
13. รศ.ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
14. ผศ.ดร.จุฑารัตน์ สติธิปัญญา	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
15. รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
16. ผศ.ดร.ธนากร ปามหา	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
17. รศ.ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. ผศ.ดร.เสาวนีย์ สิริสุขศิลป์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
19. รศ.ดร.สมสุข หินวิมาน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
20. รศ.ดร.ธนิต ภูศิริ	อาจารย์เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Publisher

Faculty of Education, Thaksin University Muang Songkhla, Songkhla Province 90000 Thailand

Tel. 074-317681 Fax. 074-317681

<http://www.edu.tsu.ac.th/edujournal/>

Objective

1. To broadly publicize academic work on education and interdisciplinary education for academic society and public.
2. To exchange knowledge, ideas, theories, of education and interdisciplinary education.
3. To enhance scholars of education and interdisciplinary education to create useful academic works for society.

Consulting Editor

Dean of Faculty of Education	Thaksin University
Vice Dean for Research and Academic Services	Thaksin University
Assistant Dean for Planning and International Affairs	Thaksin University

Editorial Board

Professor Dr.Paitoon Seelarat	Dhurakij Pundit University
Professor Dr.Pruet Siribanpitak	Chulalongkron University
Professor Dr.Sirichai Kanjanawasee	Chulalongkron University
Associate Professor Dr. Narin Sungrugsa	Silpakorn University
Associate Professor Dr.Moohammadsakee Jeaha	Fatoni University
Associate Professor Dr. Niran Chullasap	Hatyai University
Associate Professor Auijit Pattanajak	Khon Kuen University
Assitant Professor Dr.Somchit Udom	Retired Officer Thaksin University
Assitant Professor Dr.Danulada Jamjuree	Srinakharinwirot University
Assistant Professor Dr.Sitichai Wichaidit	Thammasat University
Assistant Professor Dr.Phatsirabet Wetwiriyaakun	Thaksin University
Dr.Warintorn Benjasri	Thaksin University
Dr.Suthasinee Boonyaphitak	Thaksin University
Dr.Matee Di-sawat	Thaksin University
Dr. Natthanan Thongmark	Thaksin University

Editor

Assitant Professor Dr.Montana Pipatpen Thaksin University

Assistant Editor

Dr.Sirirat Sinprajakpol Thaksin University

Managing

Mrs.Punyapa Nitipichat Thaksin University

Miss. Pamika Sangkhorn Thaksin University

Mrs. Marisa Panngam Thaksin University

Mr. Thanakrit Phaephon Thaksin University

Publication

Two regular issues annually (No.1 January-June, No.2 July-December) and a special issue according to important occasion.

Printing House: [6 krajang utid road, hatyai district, songkhla province, 90110]

- Journal of Education and submitted Education Articles.
- All articles submitted for publication will be verified by a group of distinguished reviewers.
- The Faculty of Education and the editorial board claim no responsibility for the contents or reviews by expressed the others of individual articles.
- Copying is allowed freely, provided acknowledgement is made thereof.

วารสาร

ศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

โทรศัพท์ 0 7431 7600 ต่อ 3104 , 0 7431 7681

โทรสาร 0 7431 7681